

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वार्षिक प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

कात्तिक २०७२

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वार्षिक प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

प्रकाशक

नेपाल राष्ट्र बैंक
अनुसन्धान विभाग

विषय सूची

भनाई

कार्यकारी सारांश

i-iv

भाग १

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व आर्थिक स्थिति तथा परिदृश्य	१
उत्पादन	१
मूल्य	१
व्यापार	१
नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना	२
कृषि क्षेत्र	३
उद्योग क्षेत्र	३
सेवा क्षेत्र	४
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	५
मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	५
उपभोक्ता मुद्रास्फीति	५
थोक मुद्रास्फीति	६
राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	६
वाह्य क्षेत्र	६
समग्र वाह्य क्षेत्र स्थिति	६
वैदेशिक व्यापारको स्थिति	७
निर्यात-आयात मूल्य सूचकाङ्क	९
समग्र शोधनान्तर स्थिति	९
विदेशी विनिमय संचिति	११
विनिमय दर प्रवृत्ति	१२
सरकारी वित्त स्थिति	१२
सरकारी राजस्व	१३
सरकारी खर्च	१४
बजेट घाटा	१४
बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरू	१४
सरकारी ऋण	१५
राजस्व सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था	१५
करका दरहरू	१६
सार्वजनिक संस्थानहरूको स्थिति	१७

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति

मौद्रिक स्थिति	१८
अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोगको स्थिति	१९
अल्पकालीन ब्याजदर	२०
विदेशी विनिमय कारोबार	२०
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति	२०
वाणिज्य बैंक	२०
विकास बैंक	२१
वित्त कम्पनी	२१
लघुवित्त संस्था	२२
सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्था	२२
बीमा कम्पनी	२२
कर्मचारी सञ्चय कोष	२२
नागरिक लगानी कोष	२२
हुलाक बचत बैंक	२३
निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम	२३
कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड	२३
वित्तीय संरचना	२३
वित्तीय विस्तार	२४
धितोपत्र बजार	२५

भाग १ तालिकाहरू

तालिका १	विश्वको आर्थिक वृद्धि, मूल्य तथा व्यापार	२६
तालिका २	समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू	२७
तालिका ३	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर (२०५७/५८ को मूल्यमा)	२८
तालिका ४	कृषि उत्पादन सूचकाङ्क	२९
तालिका ५	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	३०
तालिका ६	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क	३१
तालिका ७	राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	३२
तालिका ८	वैदेशिक व्यापार स्थिति	३३
तालिका ९	भारततर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू	३४
तालिका १०	भारतबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू	३५
तालिका ११	चीनतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू	३६
तालिका १२	चीनबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू	३७
तालिका १३	अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू	३८
तालिका १४	अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू	३९
तालिका १५	शोधनान्तर स्थिति	४०
तालिका १६	विदेशी विनिमय संचिति	४१
तालिका १७	सरकारी वित्त स्थिति	४२
तालिका १८	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण	४३
तालिका १९	मौद्रिक सर्भेक्षण	४४
तालिका २०	केन्द्रीय बैंक सर्भेक्षण	४५

तालिका २१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४६
तालिका २२	वाणिज्य बैंकहरूको सम्पत्ति तथा दायित्वको विवरण	४७
तालिका २३	विकास बैंकहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४८
तालिका २४	वित्त कम्पनीहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४९
तालिका २५	वाणिज्य बैंकहरूबाट असुल हुन बाँकी कर्जाको क्षेत्रगत विवरण	५०
तालिका २६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराइएको पुनरकर्जाको विवरण	५०
तालिका २७	लघुवित्त संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५१
तालिका २८	सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५१
तालिका २९	बीमा कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५२
तालिका ३०	कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५२
तालिका ३१	नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५३
तालिका ३२	नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना	५३
तालिका ३३	शेयर बजार परिसूचक	५४
तालिका ३४	नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका धितोपत्रहरू	५४
तालिका ३५	सूचीकृत कम्पनीहरू र बजार पूँजीकरणको स्थिति	५५

भाग १ अनुसूची

अनुसूची १.१ : वित्तीय कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नामावली	५६
--	----

भाग २

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीति	६७
उद्देश्य तथा लक्ष्यहरू	६७
मौद्रिक नीतिको अन्तरिम तथा संचालन लक्ष्य	६८
मौद्रिक नीतिका उपकरणहरू	६९
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन	७०
निष्कासन तथा व्यवस्थापन	७०
ट्रेजरी बिल	७०
विकास ऋणपत्र	७०
नागरिक/राष्ट्रिय/वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	७०
खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन	७१
भुक्तानी गर्न बाँकी नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व	७१
नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको सरकारी ऋणपत्र	७२
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्वाधार	७२
बजार निर्माता र बिक्री एजेण्टको लागि इजाजतपत्र तथा निरीक्षण	७३
सरकारी ऋणपत्र सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम	७३
तरलता व्यवस्थापन	७३

वित्तीय क्षेत्र सुधार, वित्तीय पहुँच विस्तार तथा नियमन	७३
लघुवित्त	७९
“घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरु	७९
सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरु	८०
सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरु	८०
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष	८१
अन्य गतिविधि	८२
बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण	८३
बैंक सुपरिवेक्षण	८३
विकास बैंक सुपरिवेक्षण	८४
वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण	८५
लघुवित्त संस्था सुपरिवेक्षण	८६
समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्था रिजोलुसन	८६
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	८६
मुद्रा व्यवस्थापन	८८
जनशक्ति व्यवस्थापन	९०
विविध	९२
बजेट व्यवस्थापन, संस्थागत जोखिम न्यूनीकरण तथा रणनीतिक योजना	९२
सूचना प्रविधि	९२
वित्तीय जानकारी सम्बन्धी कार्य	९३
कानून मस्यौदा/संशोधन तथा बहस-पैरवी	९४
आन्तरिक लेखापरीक्षण	९४
बैंकिङ्ग कारोबार	९५
पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण कार्यक्रम	९५
सामान्य सेवा	९६
तालिम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम	९७
अध्ययन कार्यहरु	९७
सञ्चालक समितिको बैठक	९७
भाग २ तालिकाहरु	
तालिका ३६ चलनचलितमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरु	९८
तालिका ३७ नोटको सुरक्षण	९८
तालिका ३८ स्वदेशमा सञ्चालित तालिमहरु	९९
तालिका ३९ बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट संचालित तालिमहरु	१००
तालिका ४० वैदेशिक तालिम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरु	१०१
तालिका ४१ काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुबाट आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा भएको तोडा चलान एवम् विदेशी मुद्रा खरिद-बिक्री कारोबारको विवरण	१०८

भाग २ अनुसूची

अनुसूची २.१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरु	१०९
अनुसूची २.२	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरु	१२०
अनुसूची २.३	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका विकास बैंकहरु	१२१
अनुसूची २.४	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सरकारी ऋणपत्रको बजार निर्माताको इजाजतप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	१२२
अनुसूची २.५	आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको विक्री एजेण्टको इजाजतप्राप्त बैंक, वित्तीय संस्था तथा मनिट्रान्सफर कम्पनीहरु	१२३
अनुसूची २.६	संचालक समिति	१२४
अनुसूची २.७	विशिष्ट श्रेणी र प्रथम श्रेणी अधिकृतहरुको नामावली	१२४

भाग ३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय स्थिति

सम्पत्ति तथा दायित्व	१२९
आय विवरण	१३०
वार्षिक वित्तीय विवरण	१३२

गभर्नर

भनाई

१. आर्थिक क्रियाकलाप विस्तारका दृष्टिकोणले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ उत्साहप्रद हुन सकेन । २०७२ वैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्पका कारण उत्पादन तथा सेवा क्षेत्रमा परेको ठूलो असरको परिणामस्वरूप आर्थिक वृद्धिदर ३ प्रतिशतमा मात्र सीमित रहन पुग्यो भने भूकम्प पछिको अवस्थामा समेत लगानी र उपभोगका क्षेत्र विस्तार हुन सकेनन् । प्राकृतिक विपदले निम्त्याएको अनिश्चितता संगसंगै राजनीतिक संक्रमणको निरन्तरताले निजी तथा सरकारी लगानी समेत अपेक्षित स्तरमा बढ्न नसक्दा लक्षित आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्ने कार्य चुनौतीपूर्ण बन्न पुग्यो ।
२. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा संकुचित आर्थिक वृद्धिदर, उच्च व्यापार घाटा र न्यून पूँजीगत खर्च नेपाली अर्थतन्त्रका दुर्बल पक्ष रहे । निजी क्षेत्रको आर्थिक क्रियाकलाप पनि कमजोर रह्यो । समष्टिगत माग न्यून रहेकाले अर्थतन्त्रमा अधिक तरलताको स्थिति रह्यो ।
३. मुलुकमा समष्टिगत आर्थिक स्थायित्वका स्थिति भने सवल रह्यो । उदाहरणका लागि विप्रेषण आप्रवाहका कारण शोधनान्तर बचत उल्लेख्य रह्यो । फलस्वरूप विदेशी विनिमय संचित पनि उल्लेख्य रह्यो । त्यसैगरी सरकारी ऋणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अनुपात न्यून रह्यो भने मूल्य वृद्धि नियन्त्रित रह्यो ।
४. वित्तीय क्षेत्रको विस्तार र विकास मार्फत् समग्र वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्ने यस बैंकको उद्देश्यमा सकारात्मक उपलब्धि हासिल भएका छन् । बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखा संजाल बढ्दै जानु र यस्ता संस्थाहरूले दुर्गम ग्रामीण क्षेत्रसम्म आफ्ना क्रियाकलाप विस्तार गर्ने जमर्को गर्नु उदाहरणीय कार्य भएका छन् ।
५. वित्तीय समावेशता विस्तार गर्दै गरिबी निवारणमा समेत टेवा पुग्न सकोस् भन्ने उद्देश्यले यस बैंकले तराईका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी सीमावर्ती क्षेत्रहरू तथा उच्च गरिबीमा रहेका सुदूर-पश्चिम र मध्य-पश्चिमका बाजुरा, कालिकोट, बझाङ्ग, हुम्ला लगायतका जिल्लाहरूमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले शाखा खोल्न यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु नपर्ने तथा यी जिल्लाहरूमा सहूलियत ब्याजदरमा कर्जा प्रवाह गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई यस बैंकले १ प्रतिशत ब्याजदरमा पुनरकर्जा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइएबाट यसको उपयोग हुन सकेमा मुलुकको आर्थिक विकासमा सहयोग पुगनुका साथै सन्तुलित विकासको अभियानलाई समेत टेवा पुग्ने विश्वास छ ।
६. उत्पादनशील क्षेत्र तथा विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह विस्तार गर्दै कृषि, पर्यटन र जलविद्युत जस्ता नेपालका तुलनात्मक लाभका क्षेत्रहरूबाट देशले बढी भन्दा बढी फाइदा लिन सकोस् भन्नेतर्फ यस बैंकको प्रयास केन्द्रित रहेको छ । यसै क्रममा विगत केही वर्षयता कृषि क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा अधिल्ला वर्षहरूको तुलनामा उल्लेख्य रूपमा बढे पनि कृषि क्षेत्रको विकास मार्फत् आयात प्रतिस्थापन गर्ने र अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर बनाउने बाटोतर्फ वित्तीय क्षेत्र तथा सरकारले लिएको पहलकदमीको लाभ सम्बन्धित पक्षले लिन सक्नु पनि आवश्यक भएको छ ।
७. मूल्य स्थिरता, शोधनान्तर बचत र वित्तीय स्थायित्व कायम गरी समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व एवम् विकासमा सहयोग पुऱ्याउन कटिबद्ध यो बैंक नेपाल सरकारको आर्थिक सल्लाहकारका रूपमा अर्थतन्त्रको स्थिति र आवश्यकता अनुसार मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्रमा उपयुक्त कदम चाल्दै आएको छ । यसैक्रममा बजारमा देखापरेको अधिक तरलताको सन्दर्भमा गत आर्थिक वर्षदेखि अपनाइएको तरलता व्यवस्थापन सम्बन्धी नियमित, आकस्मिक र संरचनागत व्यवस्थाले तरलता प्रशोचनको कार्यलाई सहज तुल्याउँदै मौद्रिक नीतिको वाञ्छित उद्देश्य हासिल गर्ने कार्यमा समेत मद्दत पुगेको छ । मौद्रिक व्यवस्थापन, नियमन, सुपरिवेक्षण, नोट निष्काशन, भुक्तानी पद्धतिको व्यवस्थापन लगायत आर्थिक नीति निर्माणमा समेत महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको परिप्रेक्ष्यमा प्रत्येक वर्ष आफ्नो आर्जनको महत्वपूर्ण हिस्सा समेत नेपाल सरकारको खातामा स्थानान्तरण गर्दै आएको छ ।
८. अर्थतन्त्रमा देखापरेका बन्द, हडताल र नेपाल भारत सीमामा देखिएका अवरोध जस्ता अनपेक्षित चुनौतीका वावजूद् नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्य मार्फत् सार्वजनिक नीति तथा कार्यक्रमसँग तादात्म्यता हुनेगरी यस बैंकले अवलम्बन गरेको मौद्रिक नीतिका माध्यमबाट मौद्रिक एवम् वित्तीय स्थायित्व कायम गर्ने दिशामा बैंक सजग रहेको छ । अन्त्यमा, आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वार्षिक प्रतिवेदन तयार पार्नमा संलग्न अनुसन्धान विभागका सम्बद्ध अधिकृतहरू लगायत सम्बन्धित सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

डा. चिरंजीबि नेपाल

कार्यकारी सारांश

१. अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा तेलको मूल्यमा आएको हास, फेडरल रिजर्भले ब्याजदर बढाउन सक्ने सम्भावना, संसारको दोस्रो ठूलो अर्थतन्त्र चीनमा देखापरेको आर्थिक वृद्धिदर संकुचनको जोखिम तथा उदीयमान एवम् विकासोन्मुख मुलुकबाट पूँजी वहिर्गमन हुन सक्ने सम्भावनाका बीच विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदरमा केही हास आउने अनुमान छ ।
२. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले सन् २०१५ अक्टोबरमा सार्वजनिक गरेको World Economic Outlook का अनुसार विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१४ मा ३.४ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१५ मा ३.१ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषका अनुसार विकसित अर्थतन्त्र सन् २०१४ मा १.८ प्रतिशतले बढेकोमा सन् २०१५ मा २.० प्रतिशतले बढ्ने र उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्र सन् २०१४ मा ४.६ प्रतिशतले बढेकोमा सन् २०१५ मा ४.० प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण छ । भारत र चीन दुवैको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१४ मा ७.३ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१५ मा क्रमशः ७.३ प्रतिशत र ६.८ प्रतिशत रहने अनुमान छ । सन् २०१४ मा विकसित अर्थतन्त्रमा १.४ प्रतिशत रहेको उपभोक्ता मूल्यमा आधारित मुद्रास्फीति सन् २०१५ मा ०.३ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रमा सन् २०१४ मा ५.१ प्रतिशत रहेको मुद्रास्फीति सन् २०१५ मा ५.६ प्रतिशत रहने अनुमान छ ।
३. केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका अनुसार आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा आधारभूत मूल्यमा देशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर ३.० प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर ५.१ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा मनसुन ढिला शुरु हुनुको साथै २०७१ वैशाख १२ गते आएको विनाशकारी भूकम्प र तत्पश्चात् आएका परकम्पहरूको कारण अर्थतन्त्रका समग्र क्षेत्रहरूमा नकारात्मक असर परेकोले आर्थिक वृद्धिदर न्यून रहन गएको हो ।
४. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ७.२ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यस्तो मुद्रास्फीति ९.१ प्रतिशत रहेको थियो । मुद्रास्फीतिको कारकहरूमध्ये समीक्षा वर्षमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा कमी आएको, तरलता व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाई मौद्रिक योगाङ्कहरूलाई वाञ्छित सीमाभित्र कायम राखिएको तथा छिमेकी व्यापार साभेदार मुलुकहरूमा समेत मूल्य वृद्धिमा कमी आएको कारण आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा मौद्रिक नीतिमा प्रक्षेपित सीमा अर्थात् ८.० प्रतिशतभित्रै मूल्य वृद्धि कायम रहेको हो ।
५. आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च बजेट अनुमानको ८१.८ प्रतिशत मात्र रहेको छ । समीक्षा वर्षमा चालू, पूँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत कुल खर्चको अंश क्रमशः ६५.८ प्रतिशत, १५.९ प्रतिशत र १८.३ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा भएको नगद प्रवाहमा आधारित चालू, पूँजीगत र वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गतका खर्चहरूको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात भने अधिल्लो वर्षको तुलनामा केही बढेर क्रमशः १५.८ प्रतिशत, ३.८ प्रतिशत र ४.४ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो अनुपातहरू क्रमशः १५.३ प्रतिशत, ३.२ प्रतिशत र ३.१ प्रतिशत रहेका थिए ।
६. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा विस्तृत मुद्राप्रदाय १९.९ प्रतिशतले बढेको छ । अधिल्लो वर्ष उक्त मुद्राप्रदाय १९.१ प्रतिशतले बढेको थियो । खुद वैदेशिक सम्पत्तिको वृद्धिदर उच्च रहेकोले विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर उच्च रहेको हो । समीक्षा वर्षमा संकुचित मुद्राप्रदाय १९.७ प्रतिशतले बढेको छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो मुद्राप्रदाय १७.७ प्रतिशतले बढेको थियो ।
७. समीक्षा वर्षमा सञ्चित मुद्रा १४.३ प्रतिशतले बढेको छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो मुद्रा २३.३ प्रतिशतले बढेको थियो । यस बैंकले निक्षेप संकलन बोलकबोलमार्फत् तरलता प्रशोचन गरेकाले सञ्चित मुद्राको वृद्धिदर अधिल्लो वर्षभन्दा कम भएको हो ।
८. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रिभर्स रिपो, सोभै बिक्री बोलकबोल र निक्षेप संकलन मार्फत कुल रु. ४७६ अर्ब ८० करोड (टर्नओभरको आधारमा) तरलता प्रशोचन गरिएको थियो । सो अवधिमा २ पटक गरिएको सोभै बिक्री बोलकबोल (Outright Sale) मार्फत् रु. ६ अर्ब, ५१ पटक गरिएको रिभर्स रिपो बोलकबोल मार्फत् रु. ३१५ अर्ब ८० करोड र १६ पटक गरिएको निक्षेप संकलन बोलकबोल मार्फत् रु. १५५ अर्ब तरलता प्रशोचन भएको थियो । उक्त तरलता प्रशोचन गर्दा बैंकलाई रु. १९ करोड ५ लाख ४९ हजार ब्याज व्ययभार परेको छ ।

९. २०७२ असारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व संरचनामा नेपाल राष्ट्र बैंकको अंश २२.९ प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी कुल सम्पत्ति/ दायित्वमा वाणिज्य बैंकहरूको अंश ५१.० प्रतिशत, विकास बैंकहरूको अंश ८.४ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरूको अंश ३.१ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको अंश ५.७ प्रतिशत, नागरिक लगानी कोषको अंश २.१ प्रतिशत र बीमा कम्पनीहरूको अंश ३.६ प्रतिशत रहेको छ ।
१०. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नेपालको कुल वस्तु निर्यात ७.३ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ८५ अर्ब ३२ करोड रहेको र कुल वस्तु आयात ८.४ प्रतिशतले बढी रु. ७७४ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा भारत, चीन तथा अन्य मुलुकतर्फको निर्यात क्रमशः ६.३ प्रतिशत, २१.५ प्रतिशत र ७.८ प्रतिशतले घटेको छ भने ती मुलुकहरूबाट भएको आयात क्रमशः २.९ प्रतिशत, ३६.६ प्रतिशत र १२.१ प्रतिशतले बढेको छ । समीक्षा वर्षमा विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उल्लेख्य विस्तारका कारण चालू खाता बचत रु. १०८ अर्ब ३२ करोड र शोधनान्तर बचत रु. १४४ अर्ब ८५ करोड पुगेको छ ।
११. २०७२ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति ८२४ अर्ब ६ करोड पुगेको छ । विदेशी विनिमय सञ्चितिको विद्यमान स्तरले १३ महिनाको वस्तु आयात र ११.२ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ ।
१२. समीक्षा वर्षमा विदेशी विनिमय सञ्चितिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन, कुल आयात, विस्तृत मुद्राप्रदाय र सञ्चिति मुद्रासँगको अनुपातहरू क्रमशः ३८.८ प्रतिशत, ९३.३ प्रतिशत, ४३.९ प्रतिशत र १६५.१ प्रतिशत रहेका छन् ।
१३. २०७२ असार मसान्तमा देशको वैदेशिक सम्पत्ति तथा दायित्वको स्थिति रु. ३६० अर्ब ३५ करोडले धनात्मक रहेको छ । समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलरसँग नेपाली रुपैयाँ ५.२ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको छ ।
१४. नेप्से सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा ७.२ प्रतिशतले ह्रास भई २०७२ असार मसान्तमा ९६१.२ विन्दुमा सीमित रहेको छ । उक्त सूचकाङ्क अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ९९.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७१ असार मसान्तमा १०३६.१ विन्दु कायम भएको थियो । धितोपत्र बजार पूँजीकरण २०७२ असार मसान्तमा रु. ९८९ अर्ब ४० करोड कायम भएको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग यस्तो बजार पूँजीकरणको अनुपात ४६.६ प्रतिशत रहेको छ । २०७१ असार मसान्तमा यस्तो अनुपात ५४.४ प्रतिशत रहेको थियो ।
१५. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेट तथा सरकारले अवलम्बन गरेका अन्य आर्थिक नीति तथा कार्यक्रमहरूसँग समेत तालमेल हुने गरी यस बैंकले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीति २०७१ साउन २ गते सार्वजनिक गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको थियो ।
१६. राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागले हाल ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र, नागरिक बचतपत्र, राष्ट्रिय बचतपत्र र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको निष्कासन गरी आन्तरिक ऋणको व्यवस्थापन गर्दै आइरहेको छ ।
१७. बैंक संचालक समितिको मिति २०७२/०२/२४ को निर्णयबाट भुक्तानी तथा फछ्यौट विनियमावली, २०७२ स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ । भुक्तानी तथा फछ्यौट कार्यको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षणका लागि छुट्टै विभागको गठन गरिएको छ ।
१८. यस बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शुन्य व्याजदरमा र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई २.० प्रतिशत व्याजदरमा उपत्यकाभित्र रु. २५ लाखसम्म र उपत्यका बाहिर रु. १५ लाखसम्म पुनरकर्जा उपलब्ध गराउन “आवासीय घर पुनरनिर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२” स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।
१९. प्रत्येक वर्ष वाणिज्य बैंकहरूको समाष्टित स्थलगत निरीक्षण (Corporate Level On-site Inspection) गर्ने कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पनि निरन्तरता दिइएको छ । अन्तरराष्ट्रिय मापदण्ड अनुसारको सुपरिवेक्षण पद्धति अपनाउने क्रममा जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षणलाई प्राथमिकता दिइएको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ३० वटा वाणिज्य बैंकहरूमध्ये परम्परागत विधि (Compliance Based) अनुसार ९ वटा, जोखिममा आधारित विधि अनुसार ५ वटा तथा एउटा वाणिज्य बैंकमा लक्षित निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । त्यसैगरी ११ वटा वाणिज्य बैंकहरूमा बेलायती अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग संस्था DFID, UK को

- वित्तीय एवम् प्राविधिक सहायतामा अन्तर्राष्ट्रिय Consulting Firm KPMG र नेपाल राष्ट्र बैंकका सुपरिवेक्षकहरु सम्मिलित निरीक्षण टोलीद्वारा विशेष निरीक्षण भइरहेको छ ।
२०. प्रत्येक वर्ष कम्तीमा एक पटक 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गर्ने गरी योजनाबद्ध कार्यक्रम अगाडि बढाइएको भएतापनि गत आर्थिक वर्षको चौथो त्रयमासमा आएको विनाशकारी भुकम्पका कारण योजना अनुसार निरीक्षण कार्यक्रम सम्पन्न हुन सकेन । २०७१ साउनदेखि २०७२ असार मसान्तसम्मको अवधिमा ५८ वटा 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण गरिएको छ ।
  २१. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ३६ वटा वित्त कम्पनीहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण र १० वटा वित्त कम्पनीहरुको विशेष तथा अनुगमन निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ भने ३९ वटा वित्त कम्पनीहरुको साधारण सभा प्रयोजनका लागि वार्षिक वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति दिइएको छ ।
  २२. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ३६ वटा लघुवित्त विकास बैंकहरु, ८ वटा सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरु र १६ वटा वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । यसै अवधिमा २ वटा लघुवित्त विकास बैंक र १ वटा वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुको विशेष निरीक्षण गरिएको छ ।
  २३. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को अन्त्यसम्ममा समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका ३ विकास बैंक र १० फाइनेन्स कम्पनीहरु गरी कुल १३ वटा संस्थाहरुको रिजोलुसन सम्बन्धी कार्य समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्था रिजोलुसन महाशाखाबाट सम्पादन हुँदै आएको छ ।
  २४. विश्व वित्तीय बजारसँग एकीकृत हुँदै गएको राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा पूँजी खाता परिवर्त्यताका व्यवस्थाहरु समयानुकूल बनाउन विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन र विदेशमा लगानी गर्न प्रतिबन्ध लगाउने ऐनको संशोधनका लागि प्रस्तावको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिसकिएको छ ।
  २५. २०७२ असार मसान्तसम्म विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न स्वीकृति लिएका फर्म/कम्पनीहरुमा ३२९ होटेल, १६६० ट्रेकिङ्ग, १७४४ ट्राभल एजेन्सी, ५९ वटा विदेशी एयर लाइन्सका जि.एस.ए./पी.एस.ए.तर्फ रहेका छन् । यसैगरी, कार्गो कुरिएरतर्फ ३०५ र अन्य संघ/संस्थातर्फ ७९ संस्था रहेका छन् ।
  २६. २०७१ असार मसान्तसम्म विभिन्न दर गरी रु. २७३ अर्ब २५ करोडका नोटहरु चलनचल्तीमा रहेकोमा २०७२ असार मसान्तमा रु. ३१९ अर्ब ८ करोडका नोटहरु चलनचल्तीमा रहेका छन् ।
  २७. बैंकमा २०७२ साल असार मसान्तसम्ममा प्रशासनतर्फ ११८१ र प्राविधिकतर्फ १४८ गरी कुल १३२९ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् । यसरी कार्यरत कुल जनशक्तिमध्ये तहगत रुपमा हेर्दा अधिकृततर्फ ७८७, सहायकतर्फ ३८१ र श्रेणी विहिन कार्यालय सहयोगीतर्फ १६१ जना रहेका छन् । अधिकृत स्तरका कर्मचारीको सहायक तथा कार्यालय सहयोगी कर्मचारी बीचको अनुपात १:०.६९ रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १:०.६१ रहेको थियो । त्यसैगरी, २०७२ असार मसान्तसम्ममा सुरक्षातर्फ ८१, स्वास्थ्यतर्फ ११, इन्जिनियरतर्फ ३, सब-इन्जिनियरतर्फ २ र अन्य १९ गरी जम्मा ११६ जना व्यक्तिहरु करारमा कार्यरत रहेका छन् ।
  २८. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बैंकको वार्षिक आय-व्यय (बजेट) को कार्यान्वयन पक्षलाई थप प्रभावकारी, मितव्ययी र परिणाममुखी तुल्याउनका लागि बजेट स्वीकृत गर्दाका वखत सञ्चालक समितिले जारी गरेका २२ बुँदे निर्देशन कार्यान्वयन एवम् पालनाका लागि सम्पूर्ण विभाग/कार्यालय/महाशाखा/ इकाईहरुलाई जानकारी गराइएको छ । बजेट कार्यान्वयन गर्दा यस बैंकको बजेट निर्देशिकामा भएका व्यवस्थाहरु पालनाका लागि समेत जानकारी गराइएको छ ।
  २९. बैंकमा नयाँ सफ्टवेयर खरिद गर्ने क्रममा बैंकको जनशक्ति व्यवस्थापनलाई चुस्त र पारदर्शी तुल्याउनको लागि नयाँ खरिद गरिएका Human Resource Management Information System Software (HRMISS) कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

३०. बैंकको आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागबाट आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नियमित रूपमा भएका आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यहरूमा बैंकिङ कार्यालय, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग, वित्त व्यवस्थापन विभाग, सामान्य सेवा विभाग र काठमाडौं उपत्यका बाहिरका सातवटै कार्यालयहरूको जोखिममा आधारित रहेर लेखापरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ । त्यसैगरी, पाँचौं पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाको लेखापरीक्षण समेत सम्पन्न गरिएको छ ।
३१. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट प्रकाशित गरिदै आएको राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कलाई अद्यावधिक गर्ने क्रममा नेपाली घरपरिवारले उपभोग गर्ने वस्तु र सेवाहरूको विवरण संकलन गरी सोको आधारमा परिमार्जित भार यकिन गर्ने उद्देश्यले बैंकले पाँचौं पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण सम्पन्न गरेको छ ।
३२. २०७२ वैशाख १२ गतेको विनासकारी भूकम्पले यस बैंकको केन्द्रीय कार्यालयको मुख्य भवन, बैंकिङ कार्यालय लगायतका भवनहरूमा ठूलो क्षति पुगेको विषयमा क्षतिको पूर्ण विवरण, मूल्याङ्कन र आकस्मिक व्यवस्थापन गर्न यस बैंकको संचालक समितिको निर्णय बमोजिम आकस्मिक व्यवस्थापन समिति गठन भई आवश्यक कार्य हुँदै आएको छ ।
३३. यस बैंकको सम्पत्ति तथा दायित्व २०७१ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा १९.४ प्रतिशतले बढेर रु. ७८९ अर्ब २४ करोड ७८ लाख पुगेको छ । कूल सम्पत्तितर्फ विदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश उच्च रहेको छ भने कुल दायित्वतर्फ स्वदेशी मुद्रा दायित्वको अंश उल्लेख्य छ । यस अवधिमा बैंकले रु. १२ अर्ब ६ करोड ७४ लाख खुद मुनाफा आर्जन गरेको छ ।
३४. समग्रमा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा बैंकका कामकारवाहीहरू नियमित रूपमा संचालन भएतापनि वैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्पका कारण अर्थतन्त्रको व्यवस्थापन चुनौतीपूर्ण बन्न पुगेको छ । आर्थिक वृद्धिदर न्यून रहेको, व्यवसायीहरूको मनोबल खस्केको र निरन्तरको बन्द, हडताल लगायतका अवरोधका कारण लगानीयोग्य वातावरण समेत निर्माण हुन नसकिरहेको अवस्था छ । विप्रेषण आप्रवाहका कारण विदेशी विनिमय संचिति उल्लेख्य रहेतापनि पूँजीगत खर्च परिचालन प्रभावकारी नहुनाले सरकारको कोषमा रहेको बचतको दूरगामी दृष्टिकोणबाट उपयोग हुन सकेको छैन । भूकम्पबाट क्षति भएका संरचना तथा मानव बस्तीहरूको यथाशीघ्र पुनरुद्धार गरी दीर्घकालीन हितका आयोजनाहरूमा विदेशी विनिमय आप्रवाह तथा सरकारी बचतको उपयोग गर्दै दीगो विकासको मार्गचित्र तय गर्नुपर्ने आवश्यकता अझ बढी खट्किएको छ ।

भाग

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व आर्थिक स्थिति तथा परिदृश्य	१
नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	२
मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	५
वाह्य क्षेत्र	६
सरकारी वित्त स्थिति	१२
मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति	१८
तालिकाहरु	२६
अनुसूचीहरु	५६

समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय अवस्था

विश्व आर्थिक स्थिति तथा परिदृश्य

१.१ अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा तेलको मूल्यमा आएको ह्रास, फेडरल रिजर्भले ब्याजदर बढाउन सक्ने सम्भावना, संसारको दोस्रो ठूलो अर्थतन्त्र चीनमा देखापरेको आर्थिक वृद्धिदर संकुचनको जोखिम तथा उदीयमान एवम् विकासोन्मुख मुलुकबाट पूँजी प्रवाह हुन सक्ने सम्भावनाका बीच विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदरमा केही ह्रास आउने अनुमान छ।

उत्पादन

१.२ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले सन् २०१५ अक्टोबरमा सार्वजनिक गरेको World Economic Outlook का अनुसार विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१४ मा ३.४ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१५ मा ३.१ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषका अनुसार विकसित अर्थतन्त्र सन् २०१४ मा १.८ प्रतिशतले बढेकोमा सन् २०१५ मा २.० प्रतिशतले बढ्ने र उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्र सन् २०१४ मा ४.६ प्रतिशतले बढेकोमा सन् २०१५ मा ४.० प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण छ। भारत र चीन दुवैको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१४ मा ७.३ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०१५ मा क्रमशः ७.३ प्रतिशत र ६.८ प्रतिशत रहने अनुमान छ।

मूल्य

१.३ सन् २०१४ मा विकसित देशहरूको मुद्रास्फीतिदर १.४ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरूको ५.१ प्रतिशत रह्यो। सन् २०१५ मा विकसित देशहरूमा मुद्रास्फीतिदर ०.३ र उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरूमा ५.६ प्रतिशत रहने अनुमान रहेको छ।

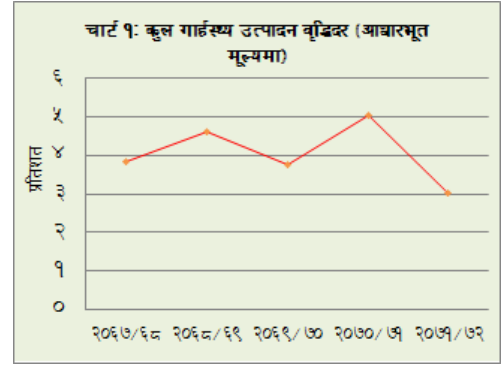
व्यापार

१.४ सन् २०१४ मा ३.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको वस्तु तथा सेवाको विश्व व्यापार सन् २०१५ मा ३.२ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। सन् २०१४ मा विकसित देशहरूको निर्यात र आयात ३.४ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०१५ मा निर्यातमा केही कमी आई ३.१ प्रतिशत र आयातमा केही वृद्धि भई ४.० प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। त्यसैगरी, सन् २०१४ मा विकासोन्मुख तथा उदीयमान देशको निर्यात २.९ प्रतिशत र आयात ३.६ प्रतिशतले बढेकोमा सन् २०१५ मा निर्यातमा वृद्धि भई ३.९ प्रतिशत र आयातमा कमी आई १.३ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ।

नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

१.५ केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका अनुसार आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा देशको यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ३.० प्रतिशत र उत्पादकको मूल्यमा ३.४ प्रतिशत रहेको अनुमान छ। अधिल्लो वर्ष उक्त वृद्धिदर क्रमशः ५.१ प्रतिशत र ५.४ प्रतिशत रहेको थियो। समीक्षा वर्षमा मनसुन ढिला शुरु हुनुका साथै २०७२ वैशाख १२ गते आएको विनाशकारी भूकम्प र तत्पश्चात्का परकम्पहरुको कारण अर्थतन्त्रका समग्र क्षेत्रहरु प्रभावित भएकोले आर्थिक वृद्धिदर न्यून रहन गएको हो।

१.६ राष्ट्रिय योजना आयोगबाट प्रकाशित “विपदपछिको आवश्यकता आँकलन” प्रतिवेदन अनुसार भूकम्पका कारण अर्थतन्त्रमा करिब रु. ७०६ अर्बको क्षति पुगेको छ। उक्त क्षतिमध्ये सामाजिक क्षेत्रमा ५७.८ प्रतिशत, उत्पादनमूलक क्षेत्रमा २५.२ प्रतिशत, पूर्वाधार क्षेत्रमा ९.५ प्रतिशत र बाँकी ७.५ प्रतिशत अन्य क्षेत्रमा रहेको छ। यो नोक्सानी आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको करिब एक तिहाई हुन आउँछ। यो क्षतिले कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा रु. ३६ अर्बको नोक्सानी पर्न गई समग्र आर्थिक वृद्धिदर करिब १.६ प्रतिशत बिन्दुले संकुचन भएको छ।

बक्स १ : २०७२ बैशाखमा आएको भूकम्पको क्षति तथा आर्थिक वृद्धिमा परेको असर

- मानवीय तथा भौतिक क्षति : भूकम्पको कारण करिब ९ हजारको मृत्यु र २२ हजार घाइते सहित करिब ८० लाख जनसंख्या प्रभावित भएको स्थिति छ। यस क्रममा करिब ५ लाख घर पूर्ण रुपमा क्षतिगस्त भएका छन् भने २.६ लाख घरमा आंशिक क्षति पुगेको छ। त्यसैगरी, करिब २० प्रतिशत सडक सञ्जाल, २३ प्रतिशत विद्यालय र २५ प्रतिशत विद्युत उत्पादन प्रभावित भएको छ।
- आर्थिक वृद्धिमा असर : आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा भूकम्प पूर्व आधारभूत मूल्यमा आर्थिक वृद्धि ४.६ प्रतिशत रहने अनुमान रहेकोमा भूकम्प पश्चात्को आर्थिक वृद्धि ३.० प्रतिशतमा झरेको अनुमान छ।

क्षेत्र	भूकम्प पूर्वको अनुमान	भूकम्प पश्चात्को अनुमान
कृषि क्षेत्र	२.३	१.९
गैर-कृषि क्षेत्र	५.७	३.६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्य)	४.६	३.०
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्य)	५.०	३.४

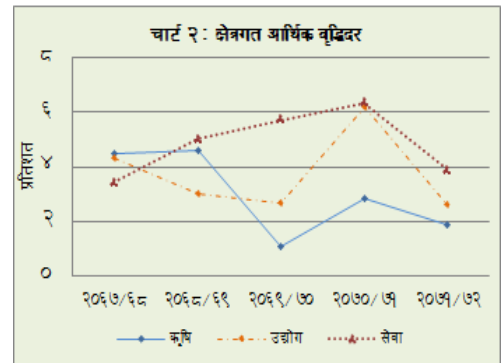
- गरिबीमा असर : आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा कम्तिमा २.५ प्रतिशतदेखि ३.० प्रतिशत गरिबी वृद्धि भई करिब ७ लाख जनसंख्या गरिबीको रेखामुनी धकेलिने अनुमान छ।

स्रोत: विपदपछिको आवश्यकता आँकलन प्रतिवेदन, राष्ट्रिय योजना आयोग, २०७२।

१.७ समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर १.९ प्रतिशत र गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ३.६ प्रतिशत रहेको अनुमान छ। अधिल्लो वर्ष कृषि क्षेत्र २.९ प्रतिशत तथा गैर-कृषि क्षेत्र ६.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। गैर-कृषि क्षेत्र अर्न्तगत उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः २.६ प्रतिशत र ३.९ प्रतिशत रहेको अनुमान छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ६.२ प्रतिशत र ६.३ प्रतिशत रहेको थियो।

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना

१.८ समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको अंश क्रमशः ३३.१ प्रतिशत १५.२ प्रतिशत र ५१.७ प्रतिशत रहेको छ। अधिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यी क्षेत्रहरुको अंश क्रमशः ३३.४ प्रतिशत, १५.३ प्रतिशत र ५१.३ प्रतिशत रहेको थियो। यसप्रकार समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि तथा उद्योग क्षेत्रको अंश सीमान्त रुपमा घटेको छ भने सेवा क्षेत्रको अंश बढेको छ।

- १.९ वृहत औद्योगिक वर्गीकरणको आधारमा समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक क्षेत्र (कृषि तथा वन, मत्स्य पालन र खानी तथा उत्खनन), द्वितीय क्षेत्र (उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत ग्याँस तथा पानी र निर्माण) तथा तृतीय (सेवा) क्षेत्रको अंश क्रमशः ३३.५ प्रतिशत, १४.८ प्रतिशत र ५१.७ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यी क्षेत्रहरूको अंश क्रमशः ३३.९ प्रतिशत, १४.९ प्रतिशत र ५१.३ प्रतिशत रहेको थियो।

तालिका १.१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको अंश
(२०५७/५८ को स्थिर मूल्यमा)

क्षेत्र	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा अंश #			अंशको वृद्धिदर	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२
प्राथमिक क्षेत्र*	३४.६	३३.९	३३.५	-२.१	-१.१
द्वितीय क्षेत्र**	१४.७	१४.९	१४.८	१.०	-०.३
तृतीय क्षेत्र***	५०.७	५१.३	५१.७	१.२	०.८

वित्तीय मध्यस्थता सहितको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कायम अंश

* कृषि, वन तथा मत्स्यपालन र खानी तथा उत्खनन

** उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्याँस तथा पानी र निर्माण

*** सेवा क्षेत्र

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

कृषि क्षेत्र

- १.१० आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा प्रमुख खाद्य बाली धान रोप्ने समयमा मनसुन ढीला शुरु भएको तथा मकैको उत्पादनमा समेत ह्रास आएको एवम् भूकम्पका कारण पशुपंक्षी तथा केही कृषि बालीमा समेत क्षति पुगेकोले समग्र कृषि क्षेत्रको उत्पादनको वृद्धिदरमा ह्रास आएको हो। भूकम्पले कृषि बाली, माछा उत्पादन, मौरीपालन, पशु तथा कुखुरापालन र सिंचाई समेतको सम्पत्ति तथा उत्पादनमा गरी जम्मा रु. २८.७ अर्बको क्षति भएको अनुमान रहेको छ। यसले समीक्षा वर्षको कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा ०.४ प्रतिशत विन्दुले ह्रास ल्याएको छ।
- १.११ केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको प्रारम्भिक अनुमान अनुसार आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा प्रमुख खाद्यान्न बालीहरूमध्ये धान तथा मकैको उत्पादन सूचकाङ्क क्रमशः ५.१ प्रतिशत र ६.० प्रतिशतले ह्रास आएको छ। जसका कारण समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा अन्य बालीको उत्पादन सूचकाङ्कमा केवल ०.३ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो सूचकाङ्कमा ४.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। समीक्षा वर्षमा तरकारी, वागवानी तथा नर्सरी समूहको उत्पादन सूचकाङ्क ५.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ, जुन अघिल्लो वर्ष पनि ५.२ प्रतिशतले नै वृद्धि भएको थियो। त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा फलफूल आदि समूहको उत्पादन सूचकाङ्क ६.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ, जुन अघिल्लो वर्ष १.० प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो।
- १.१२ समीक्षा वर्षमा मासु तथा दुध उत्पादन सूचकाङ्क २.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस समूहको उत्पादन सूचकाङ्क ०.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। त्यसैगरी वनजन्य उत्पादन सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षको ४.१ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ०.४ प्रतिशतले मात्र बढेको छ।

उद्योग क्षेत्र

- १.१३ समीक्षा वर्षमा उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदर २.६ प्रतिशत रहेको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर ६.२ प्रतिशत रहेको थियो। भूकम्पबाट उद्योगहरूमा भएको भौतिक क्षति, कामदारको अभाव/अस्थायी विस्थापन, उत्पादित वस्तुको मागमा आएको ह्रास लगायतका कारण यस क्षेत्रको वृद्धिदर कम भएको अनुमान छ। भूकम्पले एकातिर उद्योगहरूको स्थिर सम्पत्ति र उत्पादनमा गरी करिब रु. १९.३ अर्बको असर परेको र अर्कोतर्फ २० प्रतिशत रणनीतिक महत्वका सडक सञ्जाल एवम् २५ प्रतिशत विद्युत उत्पादनमा परेको असरले समेत औद्योगिक क्षेत्रमा शिथिलता आएको हो।
- १.१४ समीक्षा वर्षमा उद्योग क्षेत्र अन्तर्गत उत्पादनमूलक उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदर २.४ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर ६.३ प्रतिशत रहेको थियो। अघिल्लो वर्ष ३.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको विद्युत ग्याँस

तथा पानीको उत्पादन समीक्षा वर्षमा १.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी समीक्षा वर्षमा निर्माण क्षेत्रको वृद्धिदर ३.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर ७.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.१५ सरकारले वैदेशिक लगानीलाई उच्च प्राथमिकता दिएको तथा राजनैतिक अन्यायको अन्त्य हुने अनुमानका कारण लगानीकर्ताहरूको मनोबल उच्च भएकोले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वैदेशिक लगानीको प्रतिवद्धता रकममा २३५.३ प्रतिशतको उल्लेख्य वृद्धि देखिएको छ । यसका साथै वैदेशिक लगानीका परियोजनाहरूको संख्यामा समेत २०.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यस अवधिमा उद्योग विभागले रु. ६७ अर्ब ४२ करोडको वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता भएका कुल ३६८ वटा विदेशी तथा संयुक्त लगानीका परियोजनाहरूलाई स्वीकृति प्रदान गरेको छ । विभागले अघिल्लो वर्ष कुल रु. २० अर्ब १० करोडको वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता भएका कुल ३०५ वटा परियोजनाहरूलाई स्वीकृति प्रदान गरेको थियो ।

१.१६ समीक्षा वर्षमा दर्ता भएका कुल ३६८ परियोजनाहरूमध्ये पर्यटन सम्बन्धी १३२, सेवा सम्बन्धी १२६, उत्पादन सम्बन्धी ५९, कृषि तथा वन सम्बन्धी ३९, खानी सम्बन्धी ६, उर्जा सम्बन्धी ५ र निर्माण सम्बन्धी १ रहेका छन् । समीक्षा वर्षमा कृषि तथा वन र खानी सम्बन्धी परियोजनाको प्रतिवद्धता रकममा ह्रास आएको छ, भने अन्य क्षेत्रहरूको प्रतिवद्धता रकममा भने उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भएको छ ।

१.१७ देशगत रूपमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा अवधिमा सबैभन्दा बढी चीनबाट १५३, संयुक्त राज्य अमेरिकाबाट ३३, दक्षिण कोरियाबाट ३२, भारतबाट २५, जापानबाट १३ एवम् संयुक्त अधिराज्यबाट ११ र अन्य देशहरूबाट १०१ गरी कुल ३६८ परियोजनाहरूलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ । स्वीकृत परियोजनाहरूबाट कुल १३,१५८ जनाले प्रत्यक्ष रोजगारी पाउने अनुमान गरिएको छ ।

सेवा क्षेत्र

१.१८ समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर ३.९ प्रतिशत रहने अनुमान छ । गत वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर ६.४ प्रतिशत रहेको थियो । औद्योगिक श्रम सम्बन्ध, शान्ति-सुरक्षा तथा अन्य संरचनागत अवरोधमा केही सुधार आएतापनि २०७२ वैशाख १२ गते आएको विनाशकारी भूकम्प र तत्पश्चात् आएका परकम्पहरूको कारण होटल तथा रेष्टुरेन्ट; घर-जग्गा, भाडा तथा व्यापारिक गतिविधि; थोक तथा खुद्रा व्यापार लगायतका क्षेत्रमा ठूलो क्षति पुगेकोले सेवा क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आएको हो ।

१.१९ समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्र अन्तर्गत थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्र ३.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर ९.० प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष होटल तथा रेष्टुरेन्ट क्षेत्रको वृद्धिदर ६.८ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ४.० प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी, अघिल्लो वर्ष ८.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार क्षेत्र समीक्षा वर्षमा ५.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । समीक्षा वर्षमा वित्तीय मध्यस्थता क्षेत्र १.४ प्रतिशतले एवम् रियल स्टेट, भाडा तथा व्यवसायिक क्षेत्र ०.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रहरूको वृद्धिदर क्रमशः ३.७ र ३.६ प्रतिशत रहेको थियो ।

तालिका १.२ विपद्बाट उत्पन्न असरहरूको सारांश			
	विपत्तिका असरहरू (रु. करोडमा)		
	क्षति	ध्वस्त	जम्मा
सामाजिक क्षेत्र	३५५०२.८	५३५९.७	४०८६२.५
आवास र मानव वस्ती	३०३६३.२	४६९०.८	३५०५४.०
स्वास्थ्य	६४२.२	११२.२	७५४.४
शिक्षा	२८०६.४	३२५.४	३१३१.८
सांस्कृतिक सम्पदा	१६९१.०	२३१.३	१९२२.३
उत्पादनमूलक क्षेत्र	५८०७.४	१२००४.६	१७८१२.१
कृषि	१६४०.५	११९६.२	२८३६.६
सिँचाई	३८.३	०	३८.३
वाणिज्य	९०१.५	७९३.८	१६९५.३
उद्योग	८३९.४	१०८७.७	१९२७.१
पर्यटन	१८८६.३	६२३७.९	८१२४.२
अर्थ/वित्त	५०१.५	२६८९.०	३१९०.५
पूर्वाधार क्षेत्र	५२४६.०	१४३२.३	६६७८.३
विद्युत	१७८०.७	३४३.५	२१२४.२
सञ्चार	३६१.०	५०८.५	८६९.५
सामुदायिक पूर्वाधार	३३४.९	०	३३४.९
यातायात	१७१.८	४९३.०	२२११.८
खानेपानी तथा सरसफाई	१०५०.६	८७.३	११३७.९
अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र	५१८७.२	१०६.१	५२९३.३
सुशासन	१८७५.७	०	१८७५.७
विपदीय जोखिम निदान	१५.५	०	१५.५
वातावरण र वनजंगल	३२९६.०	१०६.१	३४०२.१
जम्मा	५१७४३.४	१८९०२.७	७०६४६.२

स्रोत: विपद्पछिको आवश्यकता आँकलन प्रतिवेदन, राष्ट्रिय योजना आयोग, २०७२

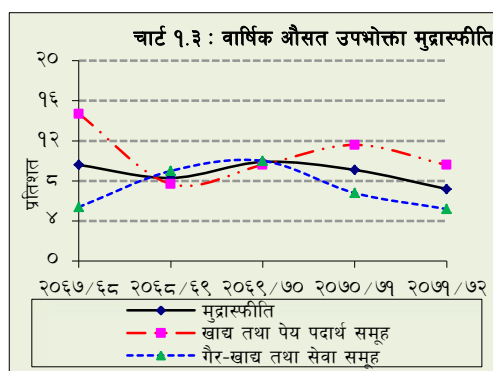
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय

१.२० आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय (Gross National Disposable Income) १०.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो आय १८.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आयको अनुपात १३५.० प्रतिशत कायम भएको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १३५.१ प्रतिशत रहेको थियो।

मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

उपभोक्ता मुद्रास्फीति

१.२१ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ७.२ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यस्तो मुद्रास्फीति ९.१ प्रतिशत रहेको थियो। मुद्रास्फीतिकारकहरूमध्ये समीक्षा वर्षमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा कमी आएको, तरलता व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाई मौद्रिक योगाङ्कहरूलाई वाञ्छित सीमाभित्र कायम राखिएको तथा छिमेकी व्यापार साभेदार मुलुकहरूमा समेत मूल्य वृद्धिमा कमी आएको कारण आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा मौद्रिक नीतिमा प्रक्षेपित सीमा (८.० प्रतिशत) भित्रै मूल्य वृद्धिदर रहन सकेको हो।

१.२२ समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क र गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः ९.६ प्रतिशत र ५.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्षमा यी समूहहरूको मूल्य सूचकाङ्कको औसत वृद्धिदर क्रमशः ११.६ प्रतिशत र ६.८ प्रतिशत रहेको थियो।

१.२३ समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहमा पर्ने वस्तुहरूमध्ये सुर्तीजन्य पदार्थ उप-समूहको वार्षिक औसत मूल्य वृद्धिदर सबैभन्दा बढी अर्थात् २५.६ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्षमा यस उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धिदर १८.८ प्रतिशत रहेको थियो। त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा मदिराजन्य पदार्थ उप-समूह र दाल तथा गेडागुडी उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धिदर क्रमशः २०.१ प्रतिशत र १७.६ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्षमा यी उप-समूहहरूको वृद्धिदर क्रमशः १६.९ प्रतिशत र ४.९ प्रतिशत रहेको थियो। समीक्षा वर्षमा तेल तथा घ्यू उप-समूह र दुग्ध पदार्थ तथा अण्डा उप-समूहको वार्षिक औसत मूल्य वृद्धिदर क्रमशः १३.७ प्रतिशत र १२.८ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्षमा ती उप-समूहहरूको वार्षिक औसत वृद्धिदर क्रमशः १३.७ प्रतिशत र ७.२ प्रतिशत रहेको थियो।

१.२४ समीक्षा वर्षमा गैर-खाद्य तथा सेवा समूहका वस्तुहरूमध्ये लत्ता कपडा तथा जूता-चप्पल उप-समूहको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क सबैभन्दा बढी ९.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा उक्त उप-समूहको वृद्धिदर ११.१ प्रतिशत रहेको थियो। त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा फर्निसिङ्ग तथा घरायसी उपकरण उप-समूह र विविध वस्तु तथा सेवा उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ८.२ प्रतिशत र ८.० प्रतिशतले

तालिका १.३
कुल खर्चयोग्य आय (प्रचलित मूल्यमा)

विवरण	रु. करोडमा			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	१६९५०१	१९४१६२	२१२४६५	१४.६	९.४
खुद साधन आय *	१३०८	३२७५	३४२४	१५०.४	४.६
खुद चालु ट्रान्सफर *	४९७७०	६३१५०	७०९९६	२६.९	१२.४
कुल खर्चयोग्य आय	२२०५७९	२६०५८८	२८६८८५	१८.१	१०.१

* वार्षिक शोधनान्तर स्थिति २०१४/१५ बाट लिइएको।

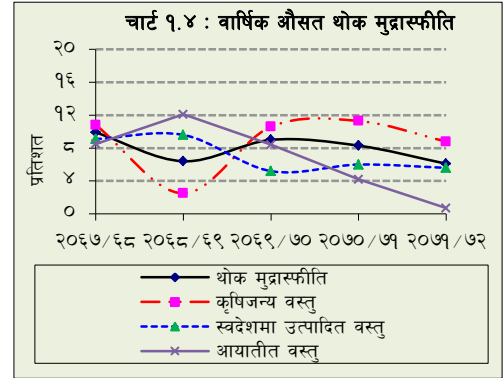
स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ९.२ प्रतिशत र ७.३ प्रतिशत रहेको थियो। त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा मनोरञ्जन तथा संस्कृति उप-समूह र शिक्षा उप-समूहको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ६.२ प्रतिशत र ५.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ६.७ प्रतिशत र ७.६ प्रतिशत रहेको थियो।

१.२५ समीक्षा वर्षमा क्षेत्रगत वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क पहाडमा ७.३ प्रतिशतले, काठमाडौं उपत्यकामा ७.२ प्रतिशतले र तराईमा ७.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर पहाडमा ८.१ प्रतिशत, काठमाडौं उपत्यकामा ९.१ प्रतिशत र तराईमा ९.६ प्रतिशत रहेको थियो।

थोक मुद्रास्फीति

१.२६ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वार्षिक औसत थोक मूल्य सूचकाङ्क ६.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर ८.३ प्रतिशत रहेको थियो। थोक मूल्य अन्तर्गत कृषिजन्य वस्तुहरूको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क ८.८ प्रतिशतले, स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरूको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क ५.६ प्रतिशतले र आयातीत वस्तुहरूको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क ०.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष यी सूचकाङ्कहरूको वृद्धिदर क्रमशः ११.३ प्रतिशत, ६.० प्रतिशत र ४.२ प्रतिशत रहेको थियो।

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

१.२७ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वार्षिक औसत राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ८.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर १३.७ प्रतिशत रहेको थियो। समीक्षा वर्षमा तलब सूचकाङ्क र ज्यालादर सूचकाङ्क दुबैको वार्षिक औसत वृद्धिदर ८.४ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क मध्ये तलब सूचकाङ्कको वृद्धिदर २५.४ प्रतिशत रहेको थियो भने ज्यालादर सूचकाङ्कको वृद्धिदर ११.१ प्रतिशत रहेको थियो। ज्यालादर सूचकाङ्क अन्तर्गत समीक्षा वर्षमा निर्माण मजदूरको ज्यालादर सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धिदर १२.९ प्रतिशत, औद्योगिक मजदूरको ८.३ प्रतिशत र कृषि मजदूरको ७.७ प्रतिशत रहेको छ।

वाह्य क्षेत्र

समग्र वाह्य क्षेत्र स्थिति

१.२८ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वैदेशिक व्यापारतर्फ वस्तु निर्यातमा कमी आएको तर वस्तु आयातमा वृद्धि भएको कारण व्यापार घाटा बढ्न गएको छ। समीक्षा वर्षको अन्त्यतिर मुलुकमा आएको भूकम्पका कारण वस्तुको आयात गत वर्षभन्दा कम विस्तार भएको तथा अनुदान र विप्रेषण आयमा वृद्धि भएको कारण चालू खाता तथा समग्र शोधनान्तर स्थिति अघिल्लो वर्षको तुलनामा उच्चस्तरमा बचतमा रह्यो।

वैदेशिक व्यापारको स्थिति

- १.२९ समीक्षा वर्षमा कुल वस्तु निर्यात ७.३ प्रतिशत (रु. ६ अर्ब ६७ करोड) ले घट्न गई रु. ८५ अर्ब ३२ करोडमा सीमित भएको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात १९.६ प्रतिशतले बढी रु. ९१ अर्ब ९९ करोड रहेको थियो। समीक्षा वर्षमा भारत, चीन लगायत अन्य मुलुकतर्फको निर्यात घटेको कारण समग्र निर्यातमा ह्रास आएको हो। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल वस्तु निर्यातको अनुपात अघिल्लो वर्ष ४.७ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ४.० प्रतिशत रहेको छ।
- १.३० कुल वस्तु निर्यातमध्ये भारततर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष १६.९ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ६.३ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब ७५ करोड) ले कमी आई रु. ५५ अर्ब ८६ करोडमा सीमित भएको छ। जिङ्ग शिट, लत्ताकपडा, अलैंची, तामाको तार लगायतका वस्तुहरूको निर्यातमा आएको ह्रासका कारण भारततर्फको निर्यात घट्न गएको हो।
- १.३१ चीनतर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष ३६.२ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा २१.५ प्रतिशत (रु. ६१ करोड) ले कमी आई रु. २ अर्ब २३ करोडमा सीमित भएको छ। अमेरिकी डलरमा चीनतर्फको वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्षको २२.६ प्रतिशत वृद्धिको विपरीत समीक्षा वर्षमा २२.४ प्रतिशतले ह्रास आई अमेरिकी डलर २ करोड २६ लाख रहेको छ। गहुँको पिठो, हस्तकलाका सामान, अगरवती, पश्मिना लगायतका वस्तुहरूको निर्यातमा आएको ह्रासका कारण समीक्षा वर्षमा चीनतर्फको निर्यात घटेको हो।
- १.३२ अन्य मुलुकतर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष २३.९ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ७.८ प्रतिशत (रु. २ अर्ब ३१ करोड) ले कमी आई रु. २७ अर्ब २२ करोडमा सीमित भएको छ। अमेरिकी डलरमा अन्य मुलुकतर्फको वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्ष ११.३ प्रतिशतले बढेको विपरीत समीक्षा वर्षमा ९.० प्रतिशतले ह्रास आई अमेरिकी डलर २७ करोड ४१ लाख रहेको छ। दाल, पश्मिना, ऊनी गलैचा, तयारी पोशाक लगायतका वस्तुहरूको निर्यात घटेको कारण समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकतर्फको निर्यात घटेको हो।
- १.३३ समीक्षा वर्षमा कुल वस्तु आयात ८.४ प्रतिशत (रु. ६० अर्ब ३२ करोड) ले बढेर रु. ७७४ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात २८.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७१४ अर्ब ३७ करोड रहेको थियो। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल वस्तु आयातको अनुपात अघिल्लो वर्षको ३६.८ प्रतिशतबाट सीमान्त दरले कमी आई समीक्षा वर्षमा ३६.५ प्रतिशत रहेको छ। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा आएको ह्रास तथा सुन, सुपारी, कोइला, कच्चा भटमासको तेल लगायतका वस्तुहरूको आयात घटेको कारण समीक्षा वर्षमा समग्र आयातको वृद्धिदर कम रहन गएको हो।
- १.३४ कुल आयातमध्ये भारतबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष ३०.२ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २.९ प्रतिशत (रु. १३ अर्ब ७१ करोड) ले बढी रु. ४९१ अर्ब ६६ करोड पुगेको छ। भारतबाट मुख्यतया यातायातका साधन तथा पार्टपूजा, चामल/धान, विद्युतीय सामान, अन्य मेशीनरी तथा पार्टपूजा लगायतका वस्तुहरूको आयात बढेको कारण त्यसतर्फबाट भएको आयात बढेको हो। परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी

बक्स २ : नेपाल राष्ट्र बैंक तथा नेपाल सरकारले बाह्य क्षेत्र सम्बन्धी अपनाएका प्रमुख नीतिहरू

- निर्यातमा नगद प्रोत्साहनको स्थिति** : निर्यात गर्ने उद्योगलाई निर्यातबाट प्राप्त भएको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा बैंकमा दाखिला भएको प्रमाणको आधारमा नगद प्रोत्साहन दिई निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्य अनुरूप नेपाल सरकारले जारी गरेको निर्यातमा नगद प्रोत्साहन सम्बन्धी कार्यविधि २०७० बमोजिम १० वटा औद्योगिक वस्तुहरूको निर्यातमा २ प्रतिशत, १५ वटा औद्योगिक तथा ७ वटा कृषिजन्य वस्तुहरूको निर्यातमा १ प्रतिशत नगद प्रोत्साहन प्रदान गरिने व्यवस्था रहेको छ। यस व्यवस्था अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा निर्यातकर्ताहरूलाई नगद प्रोत्साहनस्वरूप कुल रु. २५ करोड ३ लाख शोधभर्ना उपलब्ध गराइएको छ। यस व्यवस्था अन्तर्गत रु. १ करोड भन्दा बढी नगद प्रोत्साहनस्वरूप शोधभर्ना पाउने वस्तुहरूमा कार्पेट, पश्मिना, तयारी पोशाक, छालाजन्य वस्तु, हस्तकला, पोलिष्टर यार्न रहेका छन्।
- आयात व्यवस्थापन** : कृषि, पशुपंक्षी एवम् मत्स्यपालन र अन्य तोकिएका केही उत्पादनशील क्षेत्रको स्वदेशी उत्पादन वृद्धि गर्न २०७१ साउन १५ मा ती क्षेत्रहरूको लागि पुनरकर्जा दर ५ प्रतिशतबाट ४ प्रतिशतमा घटाइएको छ। यस व्यवस्था अन्तर्गत २०७२ असार मसान्तसम्ममा साधारण पुनरकर्जा रु. ५ अर्ब ९९ करोड प्रवाह भएको छ। त्यसैगरी २०७१/७२ को बजेटमा उल्लेख भएको कृषि व्यवसायको लागि वाणिज्य बैंकहरूबाट ६.० प्रतिशत ब्याजदरमा कर्जा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा २०७१ कात्तिक १० मा निर्देशन जारी गरिएको छ।
- वस्तु व्यापार सरलीकरण** : भारत बाहेक तेस्रो मुलुकहरूबाट टी.टी., ड्राफ्टको माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ३० हजार बराबरसम्मको भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा २०७१ साउन १९ मा परिपत्र जारी गरी अमेरिकी डलर ३५ हजार सम्मको आयात गर्न पाइने व्यवस्था गरिएको छ। चीनसँग आयात/निर्यात व्यापारको लागि वाणिज्य बैंकहरूमाफ्त हुने भुक्तानी प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न चीनमा रहेका वाणिज्य बैंकहरूमाफ्त बैंकिङ कारोबार गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ।

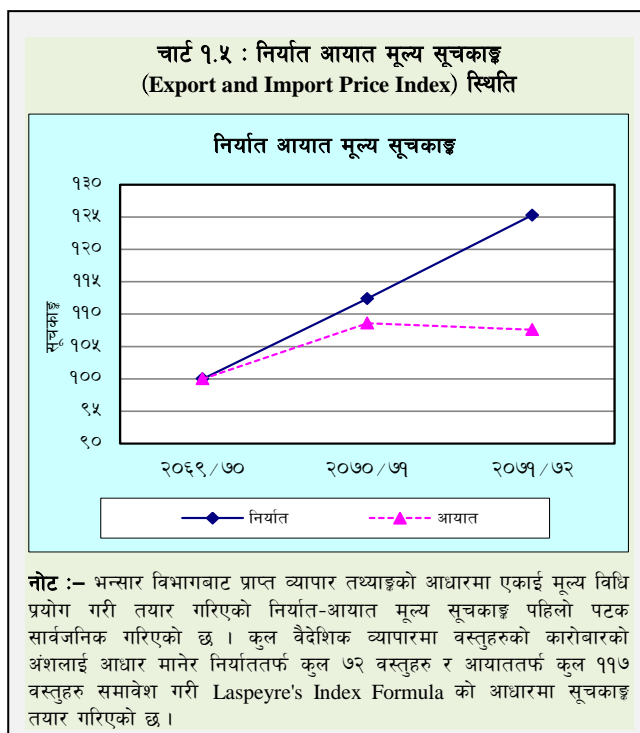
- गरी आयात हुने व्यवस्था अर्न्तगत भारतबाट समीक्षा वर्षमा कुल रु. ७८ अर्ब ४७ करोड (भारतबाट भएको आयातको १६.० प्रतिशत) को वस्तु आयात भएको छ ।
- १.३५ चीनबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष १७.४ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ३६.६ प्रतिशत (रु. २६ अर्ब ८५ करोड) ले वृद्धि भई रु. १०० अर्ब १७ करोड पुगेको छ । अमेरिकी डलरमा वस्तु आयात अघिल्लो वर्ष ५.२ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ३४.९ प्रतिशतको उच्च दरले वृद्धि भई अमेरिकी डलर १ अर्ब १ करोड पुगेको छ । दुर-सञ्चारका उपकरण तथा पार्टपूजा, मेशीनरी तथा पार्ट्स, रासायनिक मल, विद्युतीय सामान लगायतका वस्तुहरुको आयात बढेको कारण चीनबाट भएको आयात बढेको हो ।
- १.३६ अन्य मुलुकबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष २८.२ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १२.१ प्रतिशत (रु. १९ अर्ब ७६ करोड) ले वृद्धि भई रु. १८२ अर्ब ८६ करोड पुगेको छ । अमेरिकी डलरमा वस्तु आयात अघिल्लो वर्ष १५.० प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १०.५ प्रतिशतले बढ्न गई अमेरिकी डलर १ अर्ब ८४ करोड पुगेको छ । हवाइजहाजका पार्टपूजा, चाँदी, औषधी, कच्चा पाल्म तेल लगायतका वस्तुहरुको आयात बढेको कारण समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकबाट भएको आयात बढेको हो ।
- १.३७ समीक्षा वर्षमा कुल वस्तु व्यापार घाटा १०.८ प्रतिशत (रु. ६६ अर्ब ९९ करोड) ले वृद्धि भई रु. ६८९ अर्ब ३७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो व्यापार घाटा २९.७ प्रतिशतले बढेको थियो । फलस्वरूप, व्यापार घाटा कुल गार्हस्थ उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्षको ३२.१ प्रतिशतबाट वृद्धि भई समीक्षा वर्षमा ३२.४ प्रतिशत पुगेको छ । कुल वस्तु व्यापार घाटामध्ये भारतसँगको व्यापार घाटा ४.२ प्रतिशत (रु. १७ अर्ब ४६ करोड) ले वृद्धि भई रु. ४३५ अर्ब ७९ करोड पुगेको छ । त्यसैगरी चीनसँगको व्यापार घाटा ३९.० प्रतिशत (रु. २७ अर्ब ४६ करोड) ले बढी रु. ९७ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ । अन्य मुलुकसँगको व्यापार घाटा १६.५ प्रतिशत (रु. २२ अर्ब ७ करोड) ले बढी रु. १५५ अर्ब ६४ करोड पुगेको छ ।
- १.३८ कुल वस्तु व्यापार अघिल्लो वर्षको २७.३ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ६.७ प्रतिशत (रु. ५३ अर्ब ६५ करोड) ले वृद्धि भई रु. ८६० अर्ब पुगेको छ । कुल व्यापार कुल गार्हस्थ उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्ष ४१.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा केही कमी आई ४०.५ प्रतिशत पुगेको छ । कुल व्यापारमा भारतसँगको व्यापार अघिल्लो वर्ष २८.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १.९ प्रतिशत (रु. ९ अर्ब ९६ करोड) ले वृद्धि भई रु. ५४७ अर्ब ५२ करोड पुगेको छ । चीनसँगको व्यापार अघिल्लो वर्षको १८.० प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ३४.५ प्रतिशत (रु. २६ अर्ब २४ करोड) ले वृद्धि भई १०२ अर्ब ४० करोड पुगेको छ । त्यसैगरी अन्य मुलुकसँगको कुल व्यापार अघिल्लो वर्ष २७.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ९.१ प्रतिशत (रु. १७ अर्ब ४५ करोड) ले वृद्धि भई रु. २१० अर्ब ९ करोड पुगेको छ ।
- १.३९ निर्यात घटेको र आयातमा केही वृद्धि भएको कारण समीक्षा वर्षमा निर्यात-आयात अनुपात ११.० प्रतिशतमा झरेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १२.९ प्रतिशत रहेको थियो । भारतको अंश कुल निर्यातमा अघिल्लो वर्ष ६४.८ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६५.५ प्रतिशत, कुल आयातमा अघिल्लो वर्ष ६६.९ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६३.५ प्रतिशत, कुल वस्तु व्यापार घाटामा अघिल्लो वर्ष ६७.२ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६३.२ प्रतिशत र कुल व्यापारमा अघिल्लो वर्ष ६६.७ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६३.७ प्रतिशत रहेको छ ।

निर्यात-आयात मूल्य सूचकाङ्क

१.४० भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित निर्यातको वार्षिक औसत एकाई मूल्य सूचकाङ्क (Unit Value Index) आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा १२.४ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा ११.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । प्रमुख निर्यातीत वस्तुहरु मुसुरो दाल, अलैची, पी. पी. वोभेन फ्याब्रीक, जुटको भोला आदिको मूल्यमा वृद्धि भएको कारण निर्यात मूल्य सूचकाङ्कमा वृद्धि आएको हो ।

१.४१ समीक्षा वर्षमा भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित आयातको वार्षिक औसत एकाई मूल्य सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षको ८.६ प्रतिशत वृद्धिको विपरीत १.० प्रतिशतले कमी आएको छ । प्रमुख आयातित वस्तुहरु डिजेल, एल. पी. ग्याँस, पेट्रोल आदिको मूल्यमा ह्रास आएको कारण आयात मूल्य सूचकाङ्कमा कमी आएको हो ।

१.४२ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा ३.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको निर्यात-आयात मूल्य सूचकाङ्क अनुपात (Terms of Trade) समीक्षा वर्षमा १२.६ प्रतिशतले थप सुधार भएको देखिन्छ । यो सूचकाङ्कले अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार नेपालको पक्षमा रहेको देखाउँछ । तर यो अनुपातमा सुधार आएतापनि नेपालबाट हुने वस्तु निर्यातमा कमी आएकोले यसबाट राष्ट्रिय उत्पादन तथा रोजगारीमा लाभ मिलेको देखिदैन ।

समग्र शोधनान्तर स्थिति

वस्तु खाता

१.४३ एफ.ओ.बी. (फ्रि. अन. बोर्ड)^१ मूल्यमा गणना गरिएको कुल वस्तु निर्यात आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा २.७ प्रतिशत (रु. २ अर्ब ६८ करोड) ले कमी आई रु. ९८ अर्ब २८ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात १७.४ प्रतिशतले बढेको थियो । त्यस्तै, एफ.ओ.बी. मूल्यमा आधारित कुल वस्तु आयात अघिल्लो वर्ष २७.२ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ९.४ प्रतिशत (रु. ६५ अर्ब ४० करोड) ले वृद्धि भई रु. ७६१ अर्ब ७७ करोड पुग्यो । यसप्रकार वस्तु व्यापार घाटा अघिल्लो वर्ष २९.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ११.४ प्रतिशत (रु. ६८ अर्ब ८ करोड) ले वृद्धि भई रु. ६६३ अर्ब ५० करोड पुग्यो ।

सेवा खाता

१.४४ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सेवा क्षेत्रतर्फको आय १९.४ प्रतिशत (रु. २४ अर्ब २३ करोड) ले वृद्धि भई १४९ अर्ब २९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष सेवा आय ३१.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । यस अन्तर्गत भ्रमण शीर्षकको आय १५.२ प्रतिशत (रु. ७ अर्ब ५ करोड) ले वृद्धि भई रु. ५३ अर्ब ४३ करोड, सरकारी सेवा आय ३३.४ प्रतिशत (रु. ८ अर्ब १३ करोड) ले वृद्धि भई रु. ३२ अर्ब ४८ करोड र अन्य सेवा आय १६.६ प्रतिशत (रु. ९ अर्ब ५ करोड) ले वृद्धि भई रु. ६३ अर्ब ३८ करोड पुगेको छ ।

१.४५ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सेवा खर्च तर्फ ढुवानी/यातायात खर्च १०.५ प्रतिशत (रु. ४ अर्ब १७ करोड) ले बढी रु. ४४ अर्ब, भ्रमण खर्च २६.१ प्रतिशत (रु. ११ अर्ब २ करोड) ले बढी रु. ५३ अर्ब १९ करोड, सरकारी सेवा खर्च २१.५ प्रतिशत (रु. ३५ करोड) ले बढी रु. १ अर्ब ९८ करोड र अन्य सेवा खर्च ९.५

^१ वैदेशिक व्यापारको तथ्याङ्कलाई शोधनान्तर प्रयोजनार्थ एफ. ओ. बी मूल्यमा परिमार्जन गर्दा भाडाभरौट र विमा बापतको रकमलाई घटाउने गरिन्छ ।

प्रतिशत (रु. १ अर्ब ९५ करोड) ले बढी रु. २२ अर्ब ५१ करोड पुगेको छ। समीक्षा वर्षमा कुल सेवा खर्च १६.८ प्रतिशत (रु. १७ अर्ब ४९ करोड) ले बढी रु. १२१ अर्ब ६७ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो खर्च १८.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो।

- १.४६ समीक्षा वर्षमा सेवातर्फको खर्चको तुलनामा आयमा उच्च वृद्धि भएको कारण खुद सेवा खाता ३२.३ प्रतिशत (रु. ६ अर्ब ७४ करोड) ले बढी रु. २७ अर्ब ६२ करोडले बचतमा रहेको छ। अधिल्लो वर्ष यो खाता रु. २० अर्ब ८८ करोडले बचतमा रहेको थियो।

आय खाता

- १.४७ समीक्षा वर्षमा आय शीर्षक तर्फको प्राप्त ८.३ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब २९ करोड) ले वृद्धि भई रु. ४२ अर्ब ८३ करोड पुगेको छ। त्यस्तै आय शीर्षकतर्फको भुक्तानी समीक्षा वर्षमा २६.५ प्रतिशत (रु. १ अर्ब ८० करोड) ले बढ्न गई रु. ८ अर्ब ५९ करोड पुगेको छ। फलस्वरूप अधिल्लो वर्ष खुद आय १५०.४ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ४.६ प्रतिशत (रु. १ अर्ब ४९ करोड) ले वृद्धि भई रु. ३४ अर्ब २४ करोड पुगेको छ।

ट्रान्सफर तथा विप्रेषण आप्रवाह

- १.४८ खुद ट्रान्सफर आय अधिल्लो वर्ष २६.९ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १२.४ प्रतिशत (रु. ७८ अर्ब ४६ करोड) ले वृद्धि भई रु. ७०९ अर्ब ९६ करोड रहेको छ। समीक्षा वर्षमा ट्रान्सफर अन्तर्गत रु. ५२ अर्ब ८६ करोड वैदेशिक अनुदान प्राप्त भएको छ। अधिल्लो वर्ष रु. ४८ अर्ब ५२ करोड बराबरको अनुदान प्राप्त भएको थियो।
- १.४९ ट्रान्सफर अन्तर्गत विप्रेषण आप्रवाह अधिल्लो वर्ष २५.० प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १३.६ प्रतिशत (रु. ७३ अर्ब ९९ करोड) ले बढी रु. ६१७ अर्ब २८ करोड पुगेको छ। अमेरिकी डलरमा विप्रेषण आय अधिल्लो वर्षको १२.३ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ११.९ प्रतिशतले वृद्धि भई ६ अर्ब १९ करोड डलर पुगेको छ।
- १.५० समीक्षा वर्षमा पेन्सन आय २.५ प्रतिशत (रु. १ अर्ब २ करोड) ले वृद्धि भई रु. ४२ अर्ब ३९ करोड पुगेको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो आय रु. ४१ अर्ब ३७ करोड रहेको थियो।

चालू खाता

- १.५१ समीक्षा वर्षमा चालू खाता रु. १०८ अर्ब ३२ करोडले बचतमा रहेको छ। अधिल्लो वर्ष यो खाता रु. ८९ अर्ब ७२ करोडले बचतमा रहेको थियो। चालू खाताको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अधिल्लो वर्ष ४.६ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ५.१ प्रतिशत रहेको छ। वस्तु आयातको वृद्धिदर कम रहनु र विप्रेषण तथा अनुदान बढ्नु, अमेरिकी डलरसँग नेपाली रुपैयाँको विनिमयदरमा वृद्धि हुनु जस्ता कारणहरूले गर्दा चालू खाता बचत बढ्न गएको हो।

पूँजी खाता

- १.५२ पूँजी खातातर्फको ट्रान्सफर अधिल्लो वर्ष ६४.९ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १३.२ प्रतिशत (रु. २ अर्ब २५ करोड) ले घट्न गई रु. १४ अर्ब ८१ करोडले बचतमा रत्यो।

वित्तीय खाता

- १.५३ वित्तीय खाता अन्तर्गत प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी अधिल्लो वर्ष ६४.८ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा ३७.२ प्रतिशत (रु. १ अर्ब १९ करोड) ले बढी रु. ४ अर्ब ३८ करोड भित्रिएको छ।
- १.५४ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सरकारी ऋण आप्रवाह ५४.२ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ३७.० प्रतिशत (रु. ७ अर्ब ८३ करोड) ले बढी रु. २८ अर्ब ९६ करोड पुगेको छ भने साँवा भुक्तानी अधिल्लो वर्ष १२.१ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १.९ प्रतिशत (रु. ३२ करोड) ले बढी रु. १७ अर्ब ४ करोड रहेको छ। अधिल्लो वर्ष रु. २ अर्ब ७३ करोड रहेको मुद्रा तथा निक्षेपतर्फको दायित्व समीक्षा वर्षमा रु. १४ अर्ब ३२ करोड रहेको छ।

शोधनान्तर स्थिति

१.५५ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा शोधनान्तर स्थिति हालसम्मकै उच्च अर्थात् रु. १४५ अर्ब ४ करोडले बचतमा रहेको छ। अघिल्लो वर्ष शोधनान्तर स्थिति रु. १२७ अर्ब १३ करोडले बचतमा रहेको थियो। अघिल्लो वर्ष शोधनान्तर बचत कुल गार्हस्थ उत्पादन अनुपात ६.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो अनुपात ६.८ प्रतिशत रह्यो।

विदेशी विनिमय सञ्चिति

१.५६ २०७२ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७१ असार मसान्तको रु. ६६५ अर्ब ४१ करोडको तुलनामा २३.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८२४ अर्ब ६ करोड पुगेको छ। २०७१ असार मसान्तमा यस्तो सञ्चिति २०७० असार मसान्तको तुलनामा २४.८ प्रतिशतले बढेको थियो। अमेरिकी डलरमा भने वैकिङ्ग क्षेत्रको कुल सञ्चिति समीक्षा वर्षमा १७.४ प्रतिशतले बढी २०७२ असारमा अमेरिकी डलर ८ अर्ब १५ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो सञ्चिति २३.६ प्रतिशतले बढेको थियो। नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७१ असार मसान्तको रु. ५७२ अर्ब ४० करोडको तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा २२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७०३ अर्ब ६ करोड पुगेको छ। कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको सञ्चितिको अंश समीक्षा वर्षमा ८५.३ प्रतिशत रहेको छ।

सञ्चिति पर्याप्तता सूचक

१.५७ समीक्षा वर्षमा सञ्चिति पर्याप्तता सूचकहरु सन्तोषजनक रहेका छन्। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को कुल आयातलाई आधार मान्दा २०७२ असार मसान्तमा कायम विदेशी विनिमय सञ्चिति १३.० महिनाको वस्तु आयात र ११.२ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ।

१.५८ समीक्षा वर्षमा विदेशी विनिमय सञ्चितिको कुल गार्हस्थ उत्पादन, कुल आयात, विस्तृत मुद्राप्रदाय र सञ्चिति मुद्रासँगको अनुपातहरु क्रमशः ३८.८ प्रतिशत, ९३.३ प्रतिशत, ४३.९ प्रतिशत र १६५.१ प्रतिशत रहेका छन्। अघिल्लो वर्षमा यस्ता अनुपातहरु क्रमशः ३४.३ प्रतिशत, ८३.१ प्रतिशत, ४२.५ प्रतिशत, १५२.४ प्रतिशत रहेका थिए।

तालिका १.४ सञ्चिति पर्याप्तता परिसूचकहरु			
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
व्यापार परिसूचक : - आयात धान्ने क्षमता (महिनामा)			
वस्तु	११.७	११.५	१३.०
वस्तु तथा सेवा	१०.१	१०.०	११.२
मौद्रिक परिसूचक (प्रतिशतमा)			
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/ कुल गार्हस्थ उत्पादन	३१.५	३४.३	३८.८
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/ आयात	८४.०	८३.१	९३.३
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/ विस्तृत मुद्रा प्रदाय	४०.५	४२.५	४३.९
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/ सञ्चिति मुद्रा	१५०.६	१५२.४	१६५.१
* वस्तु तथा सेवा आयात			

वैदेशिक सम्पत्ति तथा दायित्व स्थिति

१.५९ २०७२ असार मसान्तमा मुलुकको वैदेशिक सम्पत्ति रु. ८४७ अर्ब ६६ करोड तथा दायित्व रु. ४८७ अर्ब ३२ करोड रहेको छ। फलस्वरूप वैदेशिक सम्पत्ति र दायित्वको स्थिति (IIP) रु. ३६० अर्ब ३५ करोडले धनात्मक रहेको छ। २०७१ असार मसान्तमा यस्तो रकम रु. २०४ अर्ब ३ करोडले धनात्मक थियो।

तालिका १.५ वैदेशिक सम्पत्ति र दायित्वको विवरण				
क्र.सं.	विवरण	असार मसान्त (रु.करोडमा)		
		२०७०	२०७१	२०७२
क	सम्पत्ति	५५९१४.२	६८१३१.५	८४७६६.३
१	प्रत्यक्ष लगानी	०.०	०.०	०.०
२	पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०
३	अन्य लगानी	८५३५.१	८७५६.२	१२११६.४
	अन्य इक्विटी	२४९.६	२५०.३	५४७.६
	मुद्रा तथा सञ्चित	२२०२.६	२९९१.३	४४१६.९
	ऋण	५.३	१२२.९	१०१२.३
	व्यापारिक साख र अग्रिम भुक्तानी	५१४.७	१६२.०	२२३.४
	अन्य खाता प्राप्त	५५६२.९	५२२९.८	५९१६.१
४	अन्य अफिसियल रिजर्व	४७३७९.१	५९३७५.३	७२६५०.०
ख	दायित्व	४८००९.६	४७७२८.३	४८७३१.६
१	प्रत्यक्ष लगानी	५२११.३	५७२६.४	६३४२.७
२	पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०
३	अन्य लगानी	४२७९८.३	४२००१.९	४२३८८.९
	अन्य इक्विटी	०.०	०.०	०.०
	मुद्रा तथा निक्षेप	५६११.५	२९३७.१	३९८७.०
	ऋण	३४७६२.५	३५६७८.७	३५१४०.०
	व्यापारिक साख र अग्रिम भुक्तानी	१४४३.५	२३६८.६	२२९१.२
	अन्य खाता दायित्व	२.०	४.२	३.८
	स्पेसल ड्रइड राइट्स	९७८.८	१०१३.४	९६६.८
खुद वैदेशिक सम्पत्ति तथा दायित्व		७९०४.६	२०४०३.२	३६०३४.७

विनिमय दर प्रवृत्ति

१.६० आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पनि नेपाली रुपैयाँको भारतीय रुपैयाँसँगको विनिमय दर स्थिर कायम राखिएको छ। यस अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग अवमूल्यन भयो भने पाउण्ड स्टर्लिङ, यूरो र जापानी येनसँग अधिमूल्यन भयो। २०७१ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ५.२ प्रतिशतले अवमूल्यन भयो भने पाउण्ड स्टर्लिङसँग ४.२ प्रतिशतले, यूरोसँग १७.१ प्रतिशतले र जापानी येनसँग १५.४ प्रतिशतले अधिमूल्यन भयो।

तालिका १.६ विनिमय दर प्रवृत्ति					
विदेशी मुद्रा	खरिद दर (नेपाली रुपैयाँमा)			अधिमूल्यन(+)/ अवमूल्यन(-) (प्रतिशतमा)	
	असार मसान्त			२०७१	२०७२
	२०७०	२०७१	२०७२		
१ अमेरिकी डलर	९५.००	९५.९०	१०१.१४	-०.९	-५.२
१ पाउण्ड स्टर्लिङ	१४३.५६	१६४.६१	१५८.०१	-१२.८	४.२
१ यूरो	१२४.०८	१३०.५०	१११.४८	-४.९	१७.१
१० जापानी येन	९.६०	९.४४	८.१८	१.७	१५.४

सरकारी वित्त स्थिति

१.६१ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नेपाल सरकारबाट आर्थिक वर्ष कार्यान्वयन शुरु हुनु अघि नै बजेट व्यवस्थापिका-संसदमा प्रस्तुत भई यथासमयमा पारित भई कार्यान्वयनमा आएको थियो। उक्त बजेट आर्थिक वृद्धि, गरिवी न्यूनीकरण, रोजगारी सृजना र समग्र आर्थिक तथा सामाजिक विकासको आधारशीला खडा गर्ने दिशातर्फ केन्द्रित रहेको थियो। त्यस्तै बजेट नेपाललाई सन् २०२२ सम्ममा अति कम विकसित देशबाट स्तरोन्नति गराउने लक्ष्यका लागि समेत साधन र स्रोत परिचालन गर्नेतर्फ अग्रसर रहेको थियो। देशभित्र उपलब्ध साधन र स्रोतको अधिकतम उपयोग गर्दै प्रत्यक्ष अनुभूत गर्न सकिने कार्यक्रमहरूलाई बजेटको प्राथमिकतामा राखिएको थियो।

१.६२ बजेटमा विनियोजित रकम खर्च नभई फ्रिज हुने तथा आर्थिक वर्षको अन्त्यमा हतार-हतार बजेट सक्ने परिपाटीलाई अन्त्य गर्नको लागि २०७१ साउन १ गते नै सबै क्षेत्रगत मन्त्रालय/निकायहरूलाई अख्तियारी पठाइएको र साउन २५ गतेभित्रै कार्यक्रम स्वीकृति गरिसक्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको थियो । तथापि आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च बजेट अनुमानको ८२.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ । समीक्षा वर्षमा चालू, पूँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत कुल खर्चको अंश क्रमशः ६५.८ प्रतिशत, १५.९ प्रतिशत र १८.३ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा भएको नगद प्रवाहमा आधारित चालू, पूँजीगत र वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गतका खर्चहरूको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात भने अघिल्लो वर्षको तुलनामा केही बढेर क्रमशः १५.८ प्रतिशत, ३.८ प्रतिशत र ४.४ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपातहरू क्रमशः १५.३ प्रतिशत, ३.२ प्रतिशत र ३.१ प्रतिशत रहेका थिए ।

सरकारी राजस्व

१.६३ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नेपाल सरकारको राजस्व १३.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४०५ अर्ब ८५ करोड पुगेको छ । उक्त रकम वार्षिक बजेट लक्ष्य रु. ४२२ अर्ब ९० करोडको ९६.० प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष सरकारको राजस्व २०.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३५६ अर्ब ६२ करोड पुगेको थियो । २०७२ वैशाखमा गएको भूकम्प र त्यसपछिका परकम्पका कारण अर्थतन्त्रमा केही सुस्तता आएको तथा आयातको विस्तारमा पनि कमी आएको भएतापनि समीक्षा वर्षमा राजस्व/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १९.१ प्रतिशत पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यस्तो अनुपात १८.४ प्रतिशत रहेको थियो ।

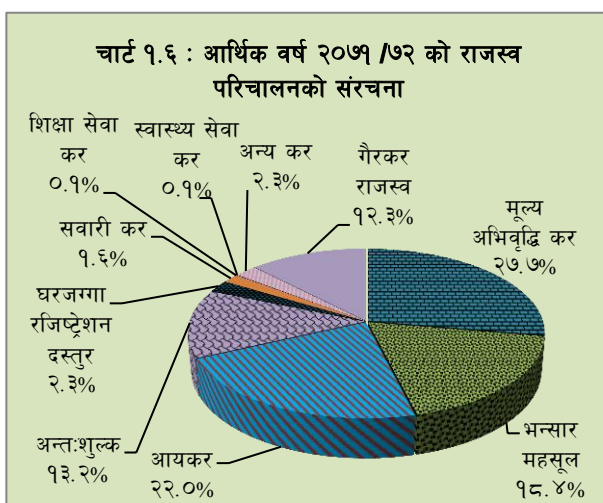
१.६४ राजस्वका शीर्षकहरूमध्ये मूल्य अभिवृद्धि कर समीक्षा वर्षमा ११.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ११२ अर्ब ५२ करोड परिचालन भएको छ । अघिल्लो वर्ष सो राजस्व २१.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १०१ अर्ब ११ करोड पुगेको थियो । समीक्षा वर्षमा आयकर राजस्व १४.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८९ अर्ब ११ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो कर १८.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७८ अर्ब ९ करोड पुगेको थियो ।

१.६५ समीक्षा वर्षमा भन्सार महसूलबाट प्राप्त हुने राजस्व १०.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७४ अर्ब ८४ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष सो राजस्व १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६७ अर्ब ९८ करोड पुगेको थियो । समीक्षा वर्षमा आयातको वृद्धिदर कम भएकाले भन्सार महसूलबाट प्राप्त हुने राजस्वको वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

१.६६ समीक्षा वर्षमा अन्तःशुल्क परिचालन १७.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५३ अर्ब ५४ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष अन्तःशुल्क २५.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४५ अर्ब ४१ करोड पुगेको थियो ।

१.६७ समीक्षा वर्षमा कुल राजस्व परिचालनमा मूल्य अभिवृद्धि करको अंश सबैभन्दा बढी अर्थात् २७.७ प्रतिशत रहेको छ । त्यसपछि क्रमशः आयकर (२२.० प्रतिशत), भन्सार महसूल (१८.४ प्रतिशत) र अन्तःशुल्क (१३.२ प्रतिशत) को अंश रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यी अनुपातहरू क्रमशः २८.४ प्रतिशत, २१.९ प्रतिशत, १९.१ प्रतिशत र १२.७ प्रतिशत रहेका थिए ।

१.६८ समीक्षा वर्षमा गैर-कर राजस्व परिचालन १३.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४९ अर्ब ९० करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष गैर-कर राजस्व २०.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४४ अर्ब १८ करोड पुगेको थियो ।

१.६९ समीक्षा वर्षमा कुल राजस्वमा कर राजस्वको अंश ८७.७ प्रतिशत र गैर-कर राजस्वको अंश १२.३ प्रतिशत रहेको छ । त्यस्तै, कर राजस्वमा प्रत्यक्ष कर राजस्वको अंश ३२.३ प्रतिशत र अप्रत्यक्ष कर राजस्वको अंश ६७.७ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल राजस्वमा कर राजस्वको अंश ८७.६ प्रतिशत र गैर-कर राजस्वको अंश १२.४ प्रतिशत रहेको थियो भने कर राजस्वमा प्रत्यक्ष कर राजस्वको अंश ३१.४ प्रतिशत र अप्रत्यक्ष कर राजस्वको अंश ६८.६ प्रतिशत रहेको थियो ।

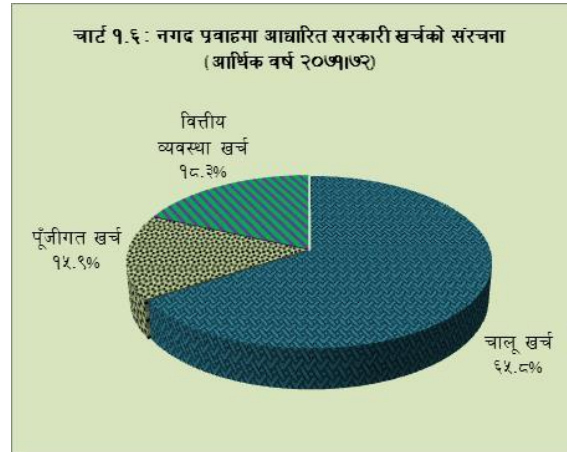
सरकारी खर्च

१.७० आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च २२.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५०९ अर्ब २१ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष कुल सरकारी खर्च १६.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४१७ अर्ब ४७ करोड पुगेको थियो।

१.७१ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नगद प्रवाहमा आधारित चालू खर्च १२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३३४ अर्ब ८८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्ष चालू खर्च २१.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। चालू खर्च बजेट अनुमानको ८३.९ प्रतिशत भएको छ। संविधान सभाको चुनावको कारण अघिल्लो वर्ष उच्च दरले वृद्धि भएको सरकारको चालू खर्चमा समीक्षा अवधिमा सामान्य वृद्धि भएको छ।

१.७२ समीक्षा वर्षमा नगद प्रवाहमा आधारित पूँजीगत खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३२.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८१ अर्ब ३ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष पूँजीगत खर्च १९.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। पूँजीगत खर्च बजेट अनुमानको ६९.४ प्रतिशत भएको छ।

१.७३ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नगद प्रवाहमा आधारित वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गतको खर्च अघिल्लो वर्षको १४.१ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा ५७.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ९३ अर्ब ३० करोड पुगेको छ। उक्त रकम बजेट अनुमानको ९१.१ प्रतिशत हुन आउँछ। समीक्षा वर्षमा सरकारले उल्लेख्य मात्रामा आन्तरिक ऋणको भुक्तानी गरेको एवम् जलविद्युत उत्पादन अन्तर्गतका आयोजनाहरूमा ऋण तथा शेयर लगानी गर्नाले यस्तो खर्च बढेको हो।

तालिका १.७
प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरू
(कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात)

विवरण	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
कुल खर्च	२१.२	२१.५	२४.०
चालू खर्च	१४.४	१५.३	१५.८
पूँजीगत खर्च	३.०	३.२	३.८
राजस्व	१७.५	१८.४	१९.१
कर राजस्व	१५.३	१६.१	१६.८
वित्त घाटा	-१.८	-०.७	-२.२

बजेट घाटा

१.७४ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नगद प्रवाहमा आधारित बजेट रु. ४५ अर्ब ८८ करोडले घाटामा रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यस्तो बजेट रु. १३ अर्ब ७५ करोडले घाटामा रहेको थियो। समीक्षा वर्षमा सरकारको खर्चमा भएको वृद्धिको तुलनामा साधन परिचालनमा भएको वृद्धि न्यून रहन गएकोले सरकारी बजेट घाटामा रहन गएको हो। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग बजेट घाटाको अनुपात २.२ प्रतिशत रहेको छ।

बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरू

१.७५ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा कुल आन्तरिक ऋण रु. ४२ अर्ब ४२ करोड परिचालन भएको छ। उक्त ऋणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात २.० प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष रु. १९ अर्ब ९८ करोड बराबरको आन्तरिक ऋण परिचालन भएको थियो।

१.७६ समीक्षा वर्षमा रु. ४७ अर्ब ४५ करोड आन्तरिक ऋणको भुक्तानी भएको छ भने समीक्षा वर्षको अन्त्यमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रु. ३३ अर्ब ८१ करोड (आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा बचत रहेको रु. २३ अर्ब ५० करोड समेत) नगद मौज्जात रहेको छ।

सरकारी ऋण

१.७७ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को असार मसान्तमा नेपाल सरकारको कुल तिर्न बाँकी वाह्य ऋण रु. ३४२ अर्ब ९६ करोड रहेको छ । त्यसैगरी समीक्षा वर्षको अन्त्यमा नेपाल सरकारको कुल तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण अघिल्लो वर्षको रु. २०१ अर्ब ८२ करोडको तुलनामा रु. १९६ अर्ब ७९ करोडमा भरेको छ ।

सरकारी ऋण परिसूचकहरू	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
१. कुल ऋण/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	३१.९	२८.३	२५.४
२. वाह्य ऋण/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१९.७	१७.९	१६.१
३. आन्तरिक ऋण/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१२.२	१०.४	९.३
४. वाह्य ऋण/निर्यात	१८४.०	१५३.४	१३८.५
५. वाह्य ऋण भुक्तानी/निर्यात	९.५	८.९	८.१
६. कुल ऋण भुक्तानी/राजस्व	१६.५	१५.१	१८.२
७. आन्तरिक ऋण भुक्तानी/राजस्व	१०.७	९.५	१३.२
८. वाह्य ऋण भुक्तानी/राजस्व	५.८	५.४	५.१

नोट : आन्तरिक ऋणमा आई.एम.एफ. प्रमिसरी नोट र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट भएको अधिविकर्षको रकम समावेश नभएको ।

१.७८ विगत केही वर्षयता सरकारको वाह्य ऋण एवम् आन्तरिक ऋण दुवैको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात घट्दै आएको छ । तदनुरूप सरकारको कुल ऋण/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात २०७२ असार मसान्तमा २५.४ प्रतिशत रहेको छ । कुल ऋण भुक्तानी/राजस्व अनुपात भने अघिल्लो वर्षको तुलनामा केही वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा १८.२ प्रतिशत पुगेको छ ।

राजस्व सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था

१.७९ नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेटमा राजस्व परिचालनका लागि नवीन चुनौतीहरू समेट्ने गरी कर संरचना एवम् कर कानूनहरूको समयानुकूल सुधार गर्ने, आयात प्रतिस्थापनका साथै निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने, अवैध व्यापार, राजस्व चुहावट, विदेशी मुद्रा अपचलन र सम्पत्ति शुद्धिकरणको नियन्त्रण गर्ने, सूचना प्रविधिको माध्यमबाट स्वैच्छिक कर सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने, अन्तर्राष्ट्रिय एवम् क्षेत्रीय प्रतिबद्धता अनुरूप भन्सारका दरहरू क्रमशः समायोजन गर्दै लैजाने, गैर-कर राजस्वलाई लागत प्रभावी र पारदर्शी बनाइने, राजस्व प्रशासनमा थप विशिष्टिकरण गर्न संरचनात्मक सुधार गर्ने नीति अवलम्बन गरिएको थियो ।

१.८० उल्लेखित राजस्व नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याउनको लागि देहाय बमोजिमका रणनीति तथा कार्यक्रमहरू घोषणा गरिएको थियो ।

कर प्रणाली सुधार

- उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग गठन गर्ने ।
- विद्यमान भन्सार ऐनलाई क्योटो अभिसन्धी अनुरूप आवश्यक संशोधन गर्ने ।
- सबै सरकारी निकाय तथा सरकारी कोषबाट तलब पारिश्रमिक लगायतका सबै सुविधा प्राप्त गर्ने व्यक्ति, निकाय एवम् पेशा व्यवसायीहरूले अनिवार्य रूपमा स्थायी लेखानम्बर लिनुपर्ने व्यवस्था गर्ने ।
- सूचना प्रविधिमाफर्त करदाताको कारोबारको अभिलेखमा कर प्रशासनको नियन्त्रण र पहुँच स्थापना गर्ने ।
- मदिराजन्य वस्तुहरू अन्य उपभोग्य सामाग्री एकै स्थानबाट विक्री वितरण गर्न नपाइने व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागू गर्ने ।
- राजस्व अनुसन्धान विभागको केन्द्रीय सूचना प्रणालीलाई वेभमा आधारित बनाई मालवस्तु ओसार पसार गर्ने ढुवानीकर्ताले मालवस्तुको विवरण सो सूचना प्रणालीमा घोषणा गरी ढुवानी गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- सम्पत्ति शुद्धिकरणका विरुद्धमा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा गरिएका प्रतिबद्धताहरू क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजाने ।

- राजस्व छुटको प्रभाव मूल्याङ्कन र गैर-कर राजस्व प्रणाली सुधार कार्यदलले पेश गरेका सुझावहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजाने ।
- विभिन्न उद्योग तथा व्यवसायलाई आंशिक सुविधा दिई मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ता दिने व्यवस्थाले त्यस्ता वस्तुहरूको उत्पादन प्रक्रिया, गुणस्तर, उपभोक्ता मूल्यमा परेको प्रभाव, त्यस्ता उद्योगहरूलाई कच्चा पदार्थ आपूर्ति गर्ने किसानहरूले प्राप्त गर्ने मूल्य स्थिति, बजार व्यवस्था लगायतका विषयमा अनुगमन समेतको कार्य गर्न वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, उद्योग मन्त्रालय र आन्तरिक राजस्व विभागका पदाधिकारीहरू रहेको संयन्त्र निर्माण गरी नियमित रूपमा प्रतिवेदन लिने व्यवस्था मिलाउने ।
- मोवाइल सेटको गैर-कानूनी आयात एवम् प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्न मोवाइलको स्तर निर्धारण गर्ने कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन Equipment Identity Register System सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

कर छुट र सहूलियत

- विद्युतीय प्रणालीबाट कर भुक्तानी गर्ने व्यवस्थाका लागि पूर्वाधार निर्माण गरी करदाताहरूलाई कर सम्बन्धी सूचना विद्युतीय माध्यमबाट हेर्न सक्ने सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने ।
- लगानी एवम् प्रविधि हस्तान्तरणको सम्भावना भएका देशहरूसँग दोहोरो कर भुक्तानी तथा वित्तीय छल निरोध सम्झौता गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइएको ।
- व्यक्तिगत आयकर छुटको वर्तमान सीमा वृद्धि गरी व्यक्तिको लागि रु. २ लाख ५० हजार र दम्पतिको लागि रु. ३ लाख पुऱ्याइएको ।
- विद्यमान भन्सार जाँचपास प्रक्रियाको सरलीकरण गर्न हाल प्रयोग भइरहेको कागजातको संख्या घटाइएको ।
- तातोपानी नाकाबाट हुने तिब्बत निकासीलाई सरलीकरण गर्न त्रिभुवन विमानस्थल भन्सार कार्यालयमा सीलछाप लगाई निकासी गर्ने व्यवस्था मिलाइएको ।
- निर्यात प्रवर्द्धन हुने गरी प्रक्रिया सरलीकरण गरिएको ।
- चिया उत्पादन तथा प्रशोधन गर्ने उद्योगहरूले चिया ढुवानीको लागि पैठारी गर्ने ढुवानीको साधनमा लाग्ने भन्सार महसूलमा पचास प्रतिशत छुट दिइएको ।
- वैदेशिक रोजगारीमा गई कम्तीमा एक वर्ष काम गरी आउने नेपाली नगरिकले साथमा ल्याएको एउटा जुनसुकै प्रकारको ३२ इन्चसम्मको टेलिभिजनमा लाग्ने सम्पूर्ण कर महसूल छुट दिने व्यवस्था रहेको ।
- पर्यटन एवम् यातायात विकासका लागि केवुलकार निर्माण गर्ने उद्योगले पैठारी गर्ने केवुल, तयारी क्याव तथा क्याव निर्माण गर्न आवश्यक पर्ने स्टिल पातामा लाग्ने भन्सार महसूलमा पचास प्रतिशत छुट दिइएको ।

करका दरहरू

१.८१ आयात महसुलतर्फ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा ५, १०, १५, २०, ३० र ८० प्रतिशत गरी छ वटा दरहरू कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा कुनै पनि परिवर्तन गरिएको छैन । निकासी महसुलतर्फ २०० प्रतिशतको एउटा मात्र दर कायम गरिएको छ । त्यस्तै, अन्तःशुल्कतर्फ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा ५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५ र ६० प्रतिशत गरी नौ वटा दरहरू कायम रहेकोमा सो दरहरूलाई आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा यथावत् कायम राखिएको छ ।

तालिका १.९
करका दरहरु

शीर्षक	२०७०/७१	२०७१/७२
१. पैठारी महसुल (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, २०, ३०, ६०	५, १०, १५, २०, ३०, ६०
२. निकासी महसुल (प्रतिशतमा)	२००	२००
३. अन्तःशुल्क (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५, ६०	५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५, ६०
४. मूल्य अभिवृद्धि कर (प्रतिशतमा)	१३ प्रतिशत	१३ प्रतिशत
५. आयकर		
(क) आयकर नलाग्ने हद		
(१) व्यक्तिको लागि	रु. २००,०००।	रु. २५०,०००।-
(२) दम्पति वा परिवारको लागि	रु. २५०,०००।-	रु. ३००,०००।-
(ख) आयकरको दर (प्रतिशतमा)		
(१) रोजगारीको करयोग्य आयको छुट सीमासम्म	१ प्रतिशत	१ प्रतिशत
(२) पहिलो रु. १००,०००।-मा	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
(३) त्यसपछि बाँकी रकममा	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(४) रु. २५ लाखभन्दा बढी आयमा लाग्ने २५ प्रतिशत करमा अतिरिक्त संस्थागत कर	४० प्रतिशत	४० प्रतिशत
(क) कर्पोरेट खुद आयमा समदरले		
(१) बैंक, वित्त कम्पनी लगायत वित्तीय संस्थाहरु	३० प्रतिशत	३० प्रतिशत
(२) अन्य	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(ख) साभेदारी फर्म	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
घरजग्गा बहाल कर	१० प्रतिशत	१० प्रतिशत
मिटिङ्ग भत्ता	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
कर्मिसन	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
चिट्ठा, उपहार, पुरस्कार	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
व्याज कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
संचयकोष तथा पेन्सन	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
सरकारी ऋणपत्र	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
लाभांश कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत

सार्वजनिक संस्थानहरुको स्थिति

- १.८२ नेपाल सरकारको पूर्ण वा अधिकांश स्वामित्वमा संचालित ३७ वटा सार्वजनिक संस्थानहरु मध्ये आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा १८ वटा संस्थानहरुले खुद नाफा आर्जन गरेका छन् भने १५ वटा संस्थानहरु खुद घाटामा छन् । आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा संस्थानहरुको खुद नाफा रु. ११ अर्ब ४० करोड रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रु. ५ अर्ब ५ करोड मात्र खुद नाफा भएको छ । नेपाल आयल निगम (रु. ६ अर्ब २५ करोड) र नेपाल विद्युत प्राधिकरण (रु. ४ अर्ब ७० करोड) खुद नोक्सानीमा रहेका तथा अन्य केही संस्थानहरु समेत खुद नोक्सानीमा रहेकाले सार्वजनिक संस्थानहरुको खुद नाफा घटेको हो ।
- १.८३ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा सार्वजनिक संस्थानहरुमा नेपाल सरकारको शेयर लगानी ७.५७ प्रतिशतले र ऋण लगानी ४.८६ प्रतिशतले वृद्धि भई क्रमशः रु. ११५ अर्ब ८१ करोड र रु. १११ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष शेयर लगानी रु. १०७ अर्ब ६६ करोड र ऋण लगानी रु. १०६ अर्ब ५० करोड रहेको थियो ।
- १.८४ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रु. ६ अर्ब ६२ करोड (शेयर लगानीको ५.७१ प्रतिशत) लाभांश प्राप्त भएको छ । आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा सार्वजनिक संस्थानहरुबाट सरकारलाई रु. ६ अर्ब ९९ करोड लाभांश प्राप्त भएको थियो ।
- १.८५ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ सम्ममा सार्वजनिक संस्थानहरुको खुद संचित नोक्सान रु. २६ अर्ब ९२ करोड रहेको छ । संचित नोक्सानी रु. १ अर्बभन्दा बढी भएका संस्थानहरुमा नेपाल आयल निगम (रु. ३२ अर्ब ८४ करोड), नेपाल विद्युत प्राधिकरण (रु. १७ अर्ब ९४ करोड), राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक (रु. ९ अर्ब ९८

करोड), नेपाल ओरिण्ड म्याग्नेसाइट प्रा. लि. (रु. ४ अर्ब), उदयपुर सिमेण्ट उद्योग लि. (रु. ३ अर्ब ४४ करोड), नेपाल वायुसेवा निगम (रु. १ अर्ब ७५ करोड) र नेपाल खाद्य संस्थान (रु. १ अर्ब १४ करोड) रहेका छन्। संचित नाफा रु. १ अर्बभन्दा बढी भएका संस्थानहरूमा नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि. (रु. ४२ अर्ब ४८ करोड), नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण (रु. ३ अर्ब ७ करोड), कृषि विकास बैंक (रु. १ अर्ब ४७ करोड) र एन.आई.डी.सी.डेभलपमेण्ट बैंक लि. (रु. १ अर्ब ३६ करोड) रहेका छन्।

तालिका १.१०
सार्वजनिक संस्थानहरूको वित्तीय अवस्था

रु. करोडमा

सि. नं.	क्षेत्रगत वर्गीकरण	संख्या	शेयरधनी कोष/नेटवर्थ		खुद नाफा/नोक्सान		सरकारलाई प्राप्त लाभांश (म.ले.नि.का.को वित्तीय विवरण अनुसार)		संचित नाफा/नोक्सान	
			२०६९/७०	२०७०/७१	२०६९/७०	२०७०/७१	२०६९/७०	२०७०/७१	२०६९/७०	२०७०/७१
१.	औद्योगिक क्षेत्र	७	(३७९.६)	(४०७.०)	(५७.०)	(७७.५)	-	-	(९१४.३)	(९९०.२)
२.	व्यापारिक क्षेत्र	६	(२,३१२.५)	(३,१६०.४)	(१५५.३)	(८५९.०)	-	-	(२,६१७.५)	(३,४७६.५)
३.	सेवा क्षेत्र	७	१,४०२.२	१,८४१.२	१४४.३	१३४.५	०.०	०.६	१००.३	१६३.९
४.	सामाजिक क्षेत्र	५	७६.१	८९.२	(१८.६)	(०.०)	-	-	(१६८.४)	(१९२.६)
५.	जनपयोगी क्षेत्र	३	७,८०२.३	८,५८६.१	६५१.१	६७०.२	६९८.८	६३१.३	२,३३७.९	२,३५५.८
६.	वित्तीय क्षेत्र	९	३,१९५.६	३,६४९.८	५७५.६	६३६.९	०.२	३०.०	(७९९.९)	(५५२.७)
	कुल	३७	९,७८४.२	१०,५९९.०	१,१४०.१	५०५.०	६९९.०	६६१.९	(२,०६१.९)	(२,६९२.३)

स्रोत : सार्वजनिक संस्थानहरूको वार्षिक स्थिति समीक्षा २०७२, २०७१ र २०७०।

- १.८६ आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा सार्वजनिक संस्थानहरूको कोषमा व्यवस्था नगरिएको दायित्व रु. २६ अर्ब ९७ करोड रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा ०.१८ प्रतिशतले बढ्न गई रु. २७ अर्ब २ करोड पुगेको छ। संस्थानमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई सेवा निवृत्त भएपछि उपदान, निवृत्तभरण, औषधी उपचार, बीमा, विदाको रकम जस्ता विभिन्न शीर्षकहरूबाट दिइने सुविधाको कारण हरेक संस्थानहरूको कोषमा व्यवस्था नगरिएको दायित्वमा वर्षेनी वृद्धि भइरहेको देखिन्छ।
- १.८७ मुनाफा आर्जन गर्ने संस्थानहरूमध्ये पनि अधिकांशको आर्थिक अवस्था, क्षमता उपयोग तथा कर्मचारी उत्पादकत्व सन्तोषजनक रहेको देखिँदैन। सरकारले संस्थानहरूमा गरेको लगानीमा प्रतिफल अत्यन्त न्यून रहनु, लेखापरीक्षण अद्यावधिक नहुनु, जनशक्तिको चाप तीव्र रहनु, संस्थानहरूले ठूलो मात्रामा उपदान, निवृत्तभरण, कर्मचारी सञ्चयकोष आदि सुविधाहरूको कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व (Unfunded Liability) सृजना गर्नु, घाटामा रहेका संस्थानहरूले सरकारमाथि निर्भरता बढाउँदै लैजानु र संस्थानहरूको अनुगमन र निरीक्षणको लागि स्पष्ट नीति र संयन्त्रको अभाव रहनु आदि सरकारी संस्थानमा विद्यमान चुनौतीहरू रहेका छन्।
- १.८८ सार्वजनिक संस्थानहरूको प्रतिस्पर्धा तथा व्यावसायिकता अभिवृद्धि गर्दै समन्वयात्मक ढङ्गबाट संचालन गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकारको मिति २०६८/०८/१५ को सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्ड (गठन तथा कार्यसंचालन) आदेश, २०६८ जारी भई बोर्डले कार्य संचालन गर्दै आएको छ।
- १.८९ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ सम्ममा जम्मा ३० वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको व्यवसाय तथा सम्पत्ति विक्री, आंशिक शेयर विक्री, चालू सम्पत्ति विक्री तथा भवन र जग्गा भाडा, व्यवस्थापन करार, खारेजी तथा विघटन जस्ता प्रक्रियाहरू अपनाई विनिवेश गरिएको छ।

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थिति

मौद्रिक स्थिति

- १.९० आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा विस्तृत मुद्राप्रदाय १९.९ प्रतिशतले बढेको छ। अधिल्लो वर्ष उक्त मुद्राप्रदाय १९.१ प्रतिशतले बढेको थियो। समीक्षा वर्षमा खुद वैदेशिक सम्पत्तिको वृद्धिदर उच्च रहेकोले विस्तृत मुद्राप्रदाय उच्च रहेको हो। समीक्षा वर्षमा संकुचित मुद्राप्रदाय १९.७ प्रतिशतले बढेको छ। अधिल्लो वर्ष यस्तो मुद्राप्रदाय १७.७ प्रतिशतले बढेको थियो।

- १.९१ समीक्षा वर्षमा चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा १८.७ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो मुद्रा १६.२ प्रतिशतले बढेको थियो । अघिल्लो वर्ष २०.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको चल्ती निक्षेप समीक्षा वर्षमा २१.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको बचत, मुद्दति तथा कल निक्षेपहरू क्रमशः २०.८ प्रतिशत, १२.४ प्रतिशत तथा ३२.४ प्रतिशतले वृद्धि भएका छन् । अघिल्लो वर्ष यी निक्षेपहरू क्रमशः २५.६ प्रतिशत, ७.६ प्रतिशत र २७.८ प्रतिशतले बढेका थिए ।
- १.९२ समीक्षा वर्षमा खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा/नोक्सान समायोजित) रु. १४५ अर्ब ४ करोड (२४.२ प्रतिशत) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सम्पत्ति रु. १२७ अर्ब १३ करोड (२७.२ प्रतिशत) ले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा विप्रेषण आप्रवाह बढ्नुका साथै आयातको वृद्धिमा संकुचन आएकोले खुद वैदेशिक सम्पत्तिको विस्तार उच्च रहेको हो ।
- १.९३ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा कुल आन्तरिक कर्जा १६.२ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त कर्जा १२.७ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्र तथा वित्तीय संस्थाहरू माथिको दावी बढेकोले कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षभन्दा केही उच्च रहेको हो ।
- १.९४ समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी १०.४ प्रतिशत (रु. १४ अर्ब ७८ करोड) ले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो दावी १५.४ प्रतिशतले घटेको थियो । खासगरी सरकारको साधन परिचालनको तुलनामा खर्च कम भई यस बैंकमा उल्लेख्य रूपमा बचत कायम रहेकोले समीक्षा वर्षमा पनि सरकार माथिको खुद दावी घटेको हो । समीक्षा वर्षको अन्त्यमा नेपाल राष्ट्र बैंकमा नेपाल सरकारको रु. ३३ अर्ब ८१ करोड नगद मौज्जात रहेको थियो ।
- १.९५ समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा १९.४ प्रतिशत (रु. २२३ अर्ब १२ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो कर्जा १८.३ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा तरलताको अवस्था सहज रहेको र व्यावसायिक वातावरणमा केही सुधारको संकेत देखिएकोले निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाहमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा केही विस्तार आएको हो ।
- १.९६ समीक्षा वर्षमा सञ्चित मुद्रा १९.८ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो मुद्रा २३.३ प्रतिशतले बढेको थियो । वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप बोलकबोलमा लगानी वृद्धिसँगै ती बैंकहरूको यस बैंकमा रहेको निक्षेपको वृद्धिदरमा कमी आएकोले सञ्चित मुद्राको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षभन्दा कम भएको हो ।

अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोगको स्थिति

- १.९७ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वाणिज्य बैंकहरूले रु. ३७४ अर्ब ७० करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरू (वाणिज्य बैंकहरूबीच बाहेक) ले रु. २२६ अर्ब ९१ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरू र अन्य वित्तीय संस्थाहरूले क्रमशः रु. २०० अर्ब ७६ करोड र रु. १७१ अर्ब ६ करोड बराबरको यस्तो कारोबार गरेका थिए । समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रु. १० अर्ब ३१ करोडको स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस्तो सुविधा उपयोग गरेका थिएनन् ।

तालिका १.११

अन्तर-बैंक कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा उपयोग

विवरण	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
वाणिज्य बैंकहरूको अन्तर-बैंक कारोबार (रु. करोडमा)	७२५७६.८०	२००७६.०५	३७४७०.०४
वाणिज्य बैंकहरूको अन्तर-बैंक कारोबारको ब्याजदर (प्रतिशतमा)*	०.८६	०.१६	१.०१
अन्य वित्तीय संस्थाहरूको अन्तर-बैंक कारोबार वाणिज्य बैंकहरूबीच बाहेक (रु. करोडमा)	१८४५८.३८	१७१०५.९७	२२६९०.८७
अन्य वित्तीय संस्थाहरूको अन्तर-बैंक कारोबारको ब्याजदर (प्रतिशतमा)**	५.०३	२.४०	३.८९
स्थायी तरलता सुविधा उपयोग (रु. करोडमा)	५४९७.७५	०.००	१०३१.००

* असार महिना ।

अल्पकालीन ब्याजदर

- १.९८ २०७१ असारको तुलनामा २०७२ असारमा ९१-दिने ट्रेजरी बिल र अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर बढेको छ । २०७१ असारमा ९१-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर ०.०२ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ असारमा ०.१७३९ प्रतिशत कायम रहेको छ । त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७१ असारमा ०.१६ प्रतिशत रहेकोमा २०७२ असारमा १.०१ प्रतिशत पुगेको छ । अन्य वित्तीय संस्थाहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७१ असारमा २.४० प्रतिशत रहेकोमा २०७२ असारमा ३.८९ प्रतिशत रहेको छ ।
- १.९९ २०७२ असारमा वाणिज्य बैंकहरूको भारित औसत ब्याजदर अन्तर ४.६१ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको असारमा यस्तो ब्याजदर अन्तर ५.२१ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी वाणिज्य बैंकहरूको औसत आधार ब्याजदर २०७१ असारको ८.३६ प्रतिशतको तुलनामा २०७२ असारमा ७.८८ प्रतिशत कायम हुन आएको छ ।

तालिका १.१२
वाणिज्य बैंकहरूको ब्याजदर अन्तर र आधार ब्याजदर

विवरण	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ असार
भारित औसत ब्याजदर अन्तर*	६.८४	५.२१	४.६१
औसत आधार ब्याजदर	९.८३	८.३६	७.८८

* २०७१ असारदेखि परिमार्जित विधिबाट गणना गरिएको ।

विदेशी विनिमय कारोबार

- १.१०० आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा यस बैंकले विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरू) बाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब ३ करोड खुद खरिद गरी रु. ३९६ अर्ब ७२ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५२ करोड खुद खरिद गरी रु. ३४३ अर्ब ४६ करोडको खुद तरलता प्रवाह भएको थियो । समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५० करोड बिक्री गरी रु. ३४८ अर्ब ९ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष अमेरिकी डलर ३ अर्ब १४ करोड बिक्री गरी रु. ३०७ अर्ब ९८ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको थियो ।

तालिका १.१३
विदेशी विनिमय कारोबारको स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
१. अमेरिकी डलर खरिद	२८६०३.५	३४५८२.५	३९७८५.५४
१. अमेरिकी डलर बिक्री	१००.८	२३६.३	११३.९३
३. खुद तरलता प्रवाह	२८५०२.७	३४३४६.२	३९६७१.६१
४. अमेरिकी डलर बिक्री गरी भा.रु. खरिद	२७४४३.६५	३०७९८.४३	३४८०९.०३

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति

वाणिज्य बैंक

- १.१०१ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वाणिज्य बैंकहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व १९.५ प्रतिशत (रु. २८६ अर्ब ५७ करोड) ले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति/दायित्व १८ प्रतिशत (रु. २२४ अर्ब २७ करोड) ले बढेको थियो ।
- १.१०२ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वाणिज्य बैंकहरूको कुल निक्षेप परिचालन २१.४ प्रतिशत (रु. २५६ अर्ब २७ करोड) ले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. १४५२ अर्ब ७५ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूको कुल निक्षेप परिचालन १७.८ प्रतिशत (रु. १८० अर्ब ९० करोड) ले बढेको थियो । समीक्षा

वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूको चल्ती, बचत तथा मुद्दती निक्षेप दायित्व क्रमशः २२.८ प्रतिशत, २४.१ प्रतिशत र १४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो निक्षेप दायित्वहरूको वृद्धिदर क्रमशः १४.२ प्रतिशत, २५.६ प्रतिशत र ५.८ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा खुद वैदेशिक सम्पत्ति उल्लेख्य रुपमा वृद्धि भएकोले वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप परिचालनको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।

- १.१०३ वित्तीय साधनको उपयोगतर्फ वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा तथा लगानी समीक्षा वर्षमा १८.८ प्रतिशत (रु. २०० अर्ब ८ करोड) ले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. १२६७ अर्ब पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यी बैंकहरूको कर्जा तथा लगानी १३.७ प्रतिशतले बढेको थियो । कर्जा तथा लगानीका अंशहरूमध्ये अघिल्ला वर्षहरूमाभै निजी क्षेत्रमाथिको दावी उच्च रहेको छ । यस्तो दावी २०७२ असार मसान्तमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको करिब ५१.० प्रतिशत रहेको छ ।
- १.१०४ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा २२.० प्रतिशत (रु. १९४ अर्ब ७४ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा १८.७ प्रतिशत (रु. १३९ अर्ब ८१ करोड) ले बढेको थियो । निजी क्षेत्रतर्फको कर्जामध्ये उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फको कर्जा १५.६ प्रतिशत (रु. ३२ अर्ब २९ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा १७.४ प्रतिशतले बढेको थियो । उत्पादन क्षेत्रतर्फ खाद्यान्न, सिमेन्ट, कृषि तथा वनजन्य उत्पादन, प्लाष्टिक उत्पादनमा कर्जा प्रवाहको विस्तार उच्च रहेको छ । समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रतर्फको कर्जा २५.९ प्रतिशत (रु. १० अर्ब ४४ करोड) ले बढेको छ । समीक्षा वर्षमा थोक तथा खुद्रा व्यापार, वित्त, बीमा तथा स्थिर सम्पत्ति र सेवा क्षेत्रतर्फको कर्जा क्रमशः २४.७ प्रतिशत (रु. ५० अर्ब ८४ करोड), २२.५ प्रतिशत (रु. १६ अर्ब ४१ करोड) र २८.९ प्रतिशत (रु. १९ अर्ब ८१ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा क्रमशः २७.१ प्रतिशत, १०.२ प्रतिशत र २०.७ प्रतिशतको वृद्धि भएको थियो ।
- १.१०५ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूले सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी नगण्य प्रतिशत (रु. ४० लाख) ले घटी २०७२ असार मसान्तमा रु. १३६ अर्ब ३६ करोड कायम भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त लगानी ७.४ प्रतिशतले घटेको थियो ।
- १.१०६ २०७२ असार मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको तरल सम्पत्ति रु. ४६४ अर्ब ३० करोड रहेको छ । यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको ३२.० प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपात ३३.७ प्रतिशत रहेको थियो । तरल सम्पत्तिका अंशहरूमध्ये तरल कोष समीक्षा अवधिमा २२.८ प्रतिशतले बढेको छ । वाणिज्य बैंकहरूको विदेशी बैंक मौज्जात २६.३ प्रतिशत (रु. २३ अर्ब ३८ करोड) ले बढेर २०७२ असार मसान्तमा रु. ११२ अर्ब २८ करोड पुगेको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात २१.९ प्रतिशत (रु. ३१ अर्ब ४६ करोड) ले वृद्धि भई रु. १७४ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ ।

विकास बैंक

- १.१०७ समीक्षा वर्षमा विकास बैंकहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व १३.१ प्रतिशत (रु. ३३ अर्ब ३५ करोड) ले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. २८८ अर्ब ७२ करोड पुगेको छ । साधन परिचालनको प्रमुख स्रोतको रुपमा रहेको कुल निक्षेप समीक्षा वर्षमा १५.२ प्रतिशत (रु. ३० अर्ब ३९ करोड)ले वृद्धि भई रु. २३० अर्ब ७३ करोड पुगेको छ । २०७२ असार मसान्तमा विकास बैंकहरूको तरल सम्पत्ति रु. २१ अर्ब ७७ करोड रहेको छ । यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको ९.४ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपात ८.७ प्रतिशत रहेको थियो । तरल सम्पत्तिका अंशहरूमध्ये तरल कोष समीक्षा अवधिमा २७.६ प्रतिशतले वृद्धि भई १८ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ ।
- १.१०८ समीक्षा वर्षमा विकास बैंकहरूको कर्जा तथा लगानी १३.५ प्रतिशत (रु. ३० अर्ब २५ करोड) ले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. २५३ अर्ब ५९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कर्जा तथा लगानी २७.० प्रतिशतले बढेको थियो । कर्जा तथा लगानीका अंशहरूमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी १६.० प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. १९३ अर्ब ४२ करोड पुगेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ९.१ प्रतिशत हुन आउँछ ।

वित्त कम्पनी

- १.१०९ समीक्षा वर्षमा वित्त कम्पनीहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व ०.५ प्रतिशत (रु. ५६ करोड)ले घटी २०७२ असार मसान्तमा रु. १०५ अर्ब ४ करोड कायम भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति/दायित्व ४.७

प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । साधन परिचालनको प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको निक्षेप परिचालन समीक्षा अवधिमा ०.६ प्रतिशत (रु. ४४ करोड)ले कमी आई २०७२ असार मसान्तमा रु. ७१ अर्ब ६४ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरूको निक्षेप परिचालनमा ५.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । २०७२ असार मसान्तमा वित्त कम्पनीहरूको तरल सम्पत्ति रु. ९ अर्ब ८८ करोड रहेको छ । यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको १३.८ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपात १२.० प्रतिशत रहेको थियो । तरल सम्पत्तिका अंशहरूमध्ये तरल कोष समीक्षा अवधिमा २२.५ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. ६ अर्ब ८३ करोड कायम भएको छ ।

- १.११० समीक्षा वर्षमा वित्त कम्पनीहरूको कर्जा तथा लगानी ०.३ प्रतिशत (रु. ३२ करोड) ले सीमान्त वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. ९३ अर्ब ७२ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरूको कर्जा तथा लगानी ४.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । कर्जा तथा लगानीका अंशहरूमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी ०.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. ६४ अर्ब ९७ करोड पुगेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ३.१ प्रतिशत हुन आउँछ ।

लघुवित्त संस्था

- १.१११ लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व ३५.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. ६८ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ । त्यसैगरी यी संस्थाहरूको कुल निक्षेप तथा सापटी क्रमशः रु. १६ अर्ब र रु. ३८ अर्ब ६० करोड पुगेको छ भने कुल कर्जा र लगानी क्रमशः रु. ५५ अर्ब ७ करोड तथा रु. २ अर्ब ४७ करोड पुगेको छ ।

सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्था

- १.११२ यस बैकबाट सीमित बैकिङ कारोबार गर्न इजाजतपत्र-प्राप्त सहकारी संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व १७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. २४ अर्ब ९८ करोड पुगेको छ । उक्त अवधिमा यी संस्थाहरूको निक्षेप संकलन रु. १८ अर्ब ७१ करोड पुगेको छ भने कर्जा तथा सापटी रु. १४ अर्ब ४१ करोड पुगेको छ ।
- १.११३ नेपाल राष्ट्र बैकबाट वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न इजाजतपत्र-प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०७२ असार मसान्तमा रु. १६ अर्ब ६ करोड पुगेको छ ।

बीमा कम्पनी

- १.११४ बीमा समितिबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार बीमा कम्पनीहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०७१ असार मसान्तमा रु. १०१ अर्ब १० करोड रहेकोमा २०७२ असार मसान्तमा २३.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १२४ अर्ब ३० करोड पुगेको छ ।

कर्मचारी सञ्चय कोष

- १.११५ कर्मचारी सञ्चय कोषको सम्पत्ति/दायित्व १५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. १९५ अर्ब ९० करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष सो रकम रु. १६९ अर्ब ६९ करोड रहेको थियो । संचयकर्ताहरूको सञ्चित रकम २०७१ असारमा रु. १६३ अर्ब ५५ करोड रहेकोमा २०७२ असार मसान्तमा १६.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १८९ अर्ब ७० करोड पुगेको छ ।

नागरिक लगानी कोष

- १.११६ नागरिक लगानी कोषको सम्पत्ति/दायित्व २९.१ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. ७० अर्ब ४९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति रु. ५४ अर्ब ६२ करोड रहेको थियो । यस कोषको दायित्वतर्फ महत्वपूर्ण अंश ओगटेको कोष संकलन अघिल्लो वर्ष रु. ५१ अर्ब ७८ करोड रहेकोमा २०७२ असारमा २९.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६७ अर्ब २३ करोड पुगेको छ । सम्पत्तितर्फको कर्जा तथा सापट अघिल्लो वर्ष रु. १७ अर्ब ९१ करोड रहेकोमा २०७२ असारमा ३ प्रतिशतले घटी रु. १७ अर्ब ३७ करोड पुगेको छ ।

हुलाक बचत बैंक

१.११७ नेपाल सरकार, हुलाक सेवा विभागद्वारा संचालित हुलाक बचत बैंकबाट निक्षेप संकलन गर्ने स्वीकृति पाएका ११७ कार्यालयहरूमध्ये ६८ वटा कार्यालयहरूले मात्र निक्षेप संकलन गरेका छन्। २०७२ असार मसान्तमा हुलाक बचत बैंकको कुल निक्षेप रु. १ अर्ब ७८ करोड ५० लाख तथा कुल खाता संख्या ६२,६४२ पुगेको छ। २०७१ असार मसान्तमा यस बैंकका ५९ वटा लगानी गर्ने कार्यालयहरू मार्फत रु. ४६ करोड २७ लाख लगानी गरिएको थियो।

तालिका १.१४
हुलाक बचत बैंकको कारोबार विवरण

विवरण	२०७०/७१	२०७१/७२
निक्षेप संकलन गर्न स्वीकृति पाएका कार्यालयहरूको संख्या	११७	११७
निक्षेप संकलन गरेका कार्यालयहरूको संख्या	६८	६८
लगानी गरेका कार्यालयहरूको संख्या	५९	५९
कुल खाता संख्या	६२६४२	६३६६१
कुल निक्षेप (रु. करोडमा)	१५८.१	१७८.५
लगानीमा रहिरहेको रकम (रु. करोडमा)	४६.२७	४९.०२

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम

१.११८ निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमले प्राथमिकता-प्राप्त क्षेत्र लगायत पशुधन सुरक्षण, तरकारी बाली सुरक्षण, वैदेशिक रोजगार कर्जा सुरक्षण, लघु तथा विपन्न वर्ग कर्जा सुरक्षण र साना तथा मझौला उद्यम कर्जा सुरक्षण गर्ने कार्यहरू गर्दै आएको छ। यस निगमले २०७२ असार मसान्तसम्ममा रु. १ अर्ब ४० करोड कर्जा र रु. २ खर्ब ८४ अर्ब २५ करोड निक्षेप सुरक्षण गरेको छ (तालिका १.१३)।

तालिका १.१५
निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमको कारोबार विवरण

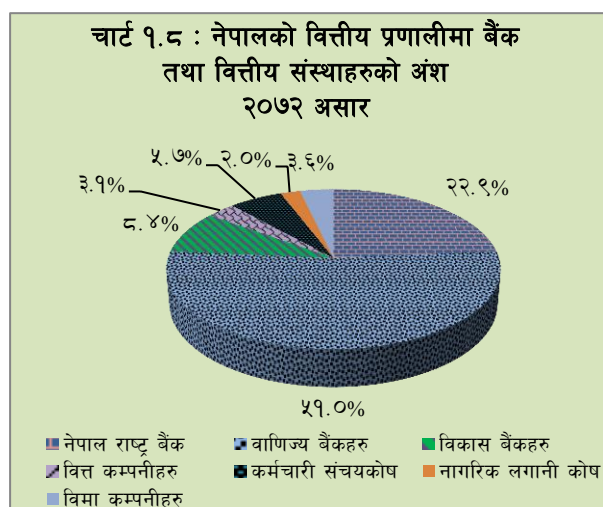
विवरण	२०७१ असार	२०७२ असार	प्रतिशत परिवर्तन
कुल निक्षेप सुरक्षण रकम (रु. करोडमा)	२५२७६	२८४२५	१२.५
कर्जा सुरक्षण रकम (रु. करोडमा)	८८	१४०	५९.१

कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड

१.११९ कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडबाट प्राप्त विवरण अनुसार २०७१ असार मसान्तसम्ममा कालोसूचीमा सूचीकृत ऋणीहरूको संख्या ३,६०९ रहेको थियो। २०७२ असार मसान्तसम्ममा यस्तो संख्या ४,२६० पुगेको छ।

वित्तीय संरचना

१.१२० बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व संरचनामा २०७२ असारमा नेपाल राष्ट्र बैंकको अंश २२.९ प्रतिशत रहेको छ। त्यसैगरी कुल सम्पत्ति/ दायित्वमा वाणिज्य बैंकहरूको अंश ५१.० प्रतिशत, विकास बैंकहरूको अंश ८.४ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरूको अंश ३.१ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको अंश ५.७ प्रतिशत, नागरिक लगानी कोषको अंश २.० प्रतिशत र बीमा कम्पनीहरूको अंश ३.६ प्रतिशत रहेको छ।

१.१२१ २०७२ असार मसान्तमा बैकिङ्ग क्षेत्र र सम्भौतामूलक बचत परिचालन गर्ने संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १६१.९ प्रतिशत रहेको छ ।

वित्तीय विस्तार

- १.१२२ नेपाल राष्ट्र बैकबाट इजाजतपत्र प्राप्त बैक तथा वित्तीय संस्थाहरू (सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरू समेत) को संख्या २०७१ असार मसान्तको २४८ बाट घटेर २०७२ असार मसान्तमा २३५ कायम रहेको छ । बैक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक-आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी नियमावली, २०६८ जारी भएपछि बैक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल संख्या घट्ने क्रम जारी रहेको हो । जस अनुसार २०७२ असार मसान्तमा वाणिज्य बैकहरूको संख्या ३० रहेको छ भने विकास बैक, वित्त कम्पनी र लघुवित्त विकास बैकहरूको संख्या क्रमशः ७६, ४८ र ३९ रहेको छ । २०७१ असार मसान्तमा “क”, “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूमा निक्षेप खाता संख्या करिब १ करोड ३१ लाख २९ हजार र ऋणी संख्या करिब ९ लाख ४० हजार रहेकोमा २०७२ असार मसान्तमा “क”, “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूमा निक्षेप खाता संख्या करिब १ करोड ४९ लाख ३४ हजार र ऋणी संख्या करिब १० लाख ३४ हजार रहेका छन् । त्यसैगरी २०७२ असार मसान्तमा लघुवित्त संस्थाहरूमा करिब १५ लाख ४९ हजार निक्षेपकर्ता र १० लाख ८२ हजार ऋणी संख्या पुगेका छन् । यी लघुवित्त संस्थाहरूले ७५ जिल्लामा सेवा पुऱ्याइरहेका छन् ।
- १.१२३ २०७२ असार मसान्तसम्ममा नेपाल राष्ट्र बैकबाट सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या २७ रहेको छ । त्यसैगरी नेपाल राष्ट्र बैकबाट इजाजतपत्रप्राप्त सहकारी संस्थाहरूको संख्या १५ रहेको छ । अधिल्लो वर्ष यस्ता संस्थाहरूको संख्या क्रमशः २९ र १५ रहेको थियो ।
- १.१२४ २०७२ असार मसान्तसम्ममा २४३ बैक तथा वित्तीय संस्थाहरू (नेपाल राष्ट्र बैकबाट इजाजतपत्रप्राप्त २३५ र ८ वटा अन्य), २६ बीमा कम्पनीहरू तथा कर्मचारी संचयकोष, नागरिक लगानी कोष र हुलाक बचत बैक समेत गरी कुल २७२ बैक तथा वित्तीय संस्थाहरू संचालनमा रहेका छन् । अधिल्लो वर्ष २७९ वटा यस्ता संस्थाहरू संचालनमा रहेका थिए ।

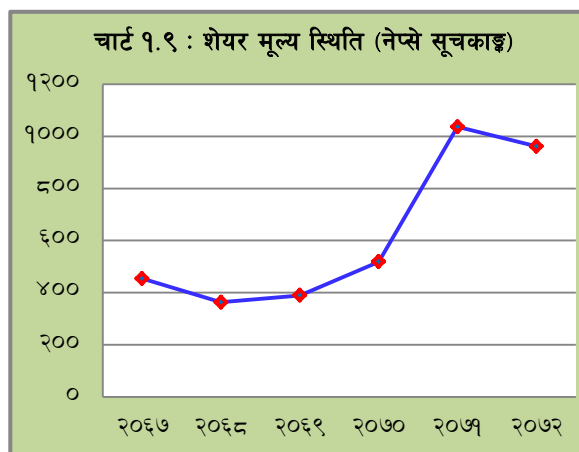
तालिका १.१६

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	२०७१ असार मसान्त	२०७२ असार मसान्त
वाणिज्य बैक	३०	३०
विकास बैक	८४	७६
वित्त कम्पनी	५३	४८
लघुवित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरू	३७	३९
नेपाल राष्ट्र बैकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त सहकारी संस्थाहरू (सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्ने)	१५	१५
नेपाल राष्ट्र बैकबाट इजाजतपत्र-प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू (सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्ने)	२९	२७
अन्य संस्थाहरू	३	८
बीमा कम्पनी	२५	२६
कर्मचारी संचय कोष	१	१
नागरिक लगानी कोष	१	१
हुलाक बचत बैक	१	१
जम्मा	२७९	२७२

धितोपत्र बजार

१.१२५ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा धितोपत्र बजारमा केही ह्रास आएको छ । नेप्से सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा ७.२ प्रतिशतले ह्रास आई २०७२ असार मसान्तमा ९६१.२ विन्दुमा ओर्लेको छ । उक्त सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ९९.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७१ असार मसान्तमा १०३६.१ विन्दु कायम भएको थियो । २०७१ असार मसान्तमा २२२.५ विन्दुमा रहेको नेप्से सेन्सिटिभ सूचकाङ्क ८ प्रतिशतले ह्रास आई २०७२ असार मसान्तमा २०४.७ विन्दु कायम भएको छ । यी दुवै सूचकाङ्कमा ह्रास आएतापनि NEPSE Float Index भने ६.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा ६८.५ पुगेको छ ।

- १.१२६ समीक्षा वर्षमा धितोपत्र बजार कारोबार रकममा गिरावट आएको छ । अघिल्लो वर्ष नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा रु. ७७ अर्ब २९ करोड बराबरको धितोपत्र कारोबार भएकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो कारोबारमा १५.५ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ६५ अर्ब ३३ करोड कायम भएको छ ।
- १.१२७ २०७२ असार मसान्तमा बजार पूँजीकरण वार्षिक विन्दुगत आधारमा ६.४ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ९८९ अर्ब ४० करोडमा सीमित भएको छ । यस अनुसार २०७२ असार मसान्तमा बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात ४६.६ प्रतिशत रहेको छ । २०७१ असार मसान्तमा यस्तो अनुपात ५४.५ प्रतिशत रहेको थियो । बजार पूँजीकरणमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू (बीमा कम्पनी समेत) को ७७.७ प्रतिशत, निर्माण तथा प्रशोधन क्षेत्रको ३.० प्रतिशत, होटलहरूको २.५ प्रतिशत, व्यापारिक संस्थाहरूको ०.१ प्रतिशत, जलविद्युत्को ७.० प्रतिशत र अन्यको ९.६ प्रतिशत अंश रहेको छ ।
- १.१२८ २०७२ असार मसान्तमा सूचीकृत कम्पनीहरूको चुक्ता पूँजी २०७१ असार मसान्तको तुलनामा १९.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १७९ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा रु. ९ अर्ब ९४ करोड बराबरको साधारण शेयर, रु. १२ अर्ब ९७ करोड बराबरको बोनस शेयर र रु. १ अर्ब ५४ करोड बराबरको हकप्रद शेयर नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा थप सूचीकृत भएका कारण चुक्ता पूँजीमा वृद्धि भएको हो ।
- १.१२९ नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका कम्पनीहरूको संख्या २०७१ असार मसान्तको २३७ को तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा २३२ मा झरेको छ । सूचीकृत कम्पनीहरूमध्ये १९८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था (बीमा कम्पनी समेत), १८ वटा निर्माण र प्रशोधन गर्ने उद्योग, ४ वटा होटल, ४ वटा व्यापारिक संस्था, ६ वटा जल विद्युत् कम्पनी र २ वटा अन्य समूहका रहेका छन् ।

तालिका १
विश्वको आर्थिक वृद्धि, मूल्य तथा व्यापार
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

	२०१३	२०१४	प्रक्षेपण	
			२०१५	२०१६
विश्व उत्पादन	३.३	३.४	३.१	३.६
विकसित अर्थतन्त्र	१.१	१.८	२.०	२.२
अमेरिका	१.५	२.४	२.६	२.८
यूरो क्षेत्र	-०.३	०.९	१.५	१.६
जापान	१.६	-०.१	०.६	१.०
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्र	५.०	४.६	४.०	४.५
उदीयमान तथा विकासोन्मुख एशिया	७.०	६.८	६.५	६.४
चीन	७.७	७.३	६.८	६.३
भारत	६.९	७.३	७.३	७.५
वस्तुको मूल्य				
इन्धन (Fuel)	-०.९	-७.५	-४६.४	-२.४
गैर-इन्धन (Non-fuel)	-१.२	-४.०	-१६.९	-५.१
उपभोक्ता मूल्य				
विकसित देश	१.४	१.४	०.३	१.२
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरू	५.८	५.१	५.६	५.१
विश्व व्यापार (वस्तु तथा सेवा)	३.३	३.३	३.२	४.१
विकसित देश				
निर्यात	२.९	३.४	३.१	३.४
आयात	२.०	३.४	४.०	४.२
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरू				
निर्यात	४.४	२.९	३.९	४.८
आयात	५.२	३.६	१.३	४.४

स्रोत: World Economic Outlook October 2015, International Monetary Fund

तालिका २
समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरु

सि.नं.	विवरण	परिवर्तन (प्रतिशतमा)		
		२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
१.	उत्पादक मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	४.१	५.४	३.४
	(ख) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	११.०	१४.६	९.४
२.	आधारभूत मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	३.८	५.१	३.०
	(ख) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	९.९	१३.८	९.१
●	कुल राष्ट्रिय उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१०.९	१५.६	९.३
●	कुल उपभोग	११.५	१४.१	NA
●	कुल लगानी	२०.१	२४.२	NA
●	कुल राष्ट्रिय बचत	१४.४	२७.०	NA
●	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	१.५	२०.६	NA
●	कुल गार्हस्थ्य बचत	६.६	१८.१	NA
३.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१२.४	१८.१	१०.१
४.	मुद्रा प्रदाय (M1)	१४.४	१७.७	१९.७
५.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M2)	१६.४	१९.१	१९.९
६.	कुल आन्तरिक कर्जा	१७.२	१२.७	१६.२
७.	आवधिक निक्षेप	१४.३	११.८	१५.१
८.	कुल निर्यात	३.६	१९.६	-७.३
९.	कुल आयात	२०.६	२८.३	८.४
१०.	कुल विदेशी विनिमय संचिति	२१.४	२४.८	२३.८
११.	सरकारी राजस्व	२१.१	२०.५	१३.८
१२.	सरकारी खर्च*	१२.३	१६.३	२२.०
१३.	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	९.९	९.१	७.२
१४.	थोकमूल्य सूचकाङ्क	९.०	८.३	६.१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा) सँगको अनुपात (प्रतिशतमा)				
१.	कुल उपभोग	८९.६	८९.७	NA
२.	कुल लगानी	३७.४	४०.७	NA
३.	कुल राष्ट्रिय बचत	४०.७	४५.४	NA
४.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	२२.६	२४.०	NA
५.	कुल गार्हस्थ्य बचत	१०.६	११.०	NA
६.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१३०.३	१३५.१	NA
७.	मुद्रा प्रदाय (M1)	१७.८	१८.३	२०.०
८.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M2)	७७.६	८०.७	८८.४
९.	कुल आन्तरिक कर्जा	६८.८	६७.७	७१.९
१०.	आवधिक निक्षेप	२३.०	२२.४	२३.६
११.	कुल निर्यात	४.५	४.७	४.०
१२.	कुल आयात	३२.९	३६.८	३६.५
१३.	विदेशी विनिमय संचिति	३१.५	३४.३	३८.८
१४.	सरकारी राजस्व	१७.५	१८.४	१९.१
१५.	सरकारी खर्च*	२१.२	२१.५	२४.०
१६.	सरकारी बजेट बचत/घाटा*	-१.८	-०.७	-२.२
१७.	आन्तरिक ऋण	१.१	१.०	२.०
१८.	व्यापार सन्तुलन (-घाटा)	-२८.३	-३२.१	-३२.४
१९.	चाल खाता सन्तुलन (-घाटा)	३.४	४.६	५.१
२०.	भुक्तानी गर्न बाँकी कुल वाह्य ऋण **	१९.७	१७.९	१६.१

NA = Not Available

* नगद प्रवाहमा आधारित

** २०७१/७२ को भुक्तानी गर्न बाँकी कुल वाह्य ऋण ८ महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित

स्रोत : आर्थिक सर्वेक्षण, २०७१/७२

तालिका ३
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

शीर्षक	वृद्धिदर		
	२०६९/७०	२०७०/७१ ^{सं.}	२०७१/७२ ^{प्रा.}
१. कृषि क्षेत्र	१.१	२.९	१.९
कृषि तथा वन	१.१	२.८	१.८
मत्स्यपालन	२.७	४.९	६.३
२. गैर-कृषि क्षेत्र	५.०	६.३	३.६
उद्योग क्षेत्र	२.७	६.२	२.६
खानी तथा उत्खनन्	२.०	५.३	०.९
उत्पादनमुलक उद्योग	३.७	६.३	२.४
विद्युत्, ग्याँस तथा पानी	०.३	३.५	१.२
निर्माण	२.५	७.१	३.६
सेवा क्षेत्र	५.७	६.३	३.९
थोक तथा खुद्रा व्यापार	७.३	९.०	३.४
होटल तथा रेष्टुरेण्ट	५.५	६.८	४.०
यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार	७.६	८.३	५.२
वित्तीय मध्यस्थता	-०.९	३.७	१.४
रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि	५.२	३.६	०.८
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	५.५	५.०	५.८
शिक्षा	५.९	४.८	५.०
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	४.५	४.५	१०.०
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा	४.८	४.८	५.३
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	३.८	५.१	३.०
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा)	४.१	५.४	३.४

सं : संशोधित अनुमान

प्रा : प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ४
कृषि उत्पादन सूचकाङ्क

कृषि उपज	भार प्रतिशत	सूचकाङ्क			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	२०७०/७१	२०७१/७२
खाद्य तथा अन्य बालीहरु	४९.४६	१२८.१	१३३.३	१३३.७	४.१	०.३
धान	२०.७५	१०४.९	११७.६	१११.५	१२.१	-५.१
मकै	६.८८	१३९.९	१५३.७	१४४.४	९.८	-६.०
गहुँ	७.१४	१३६.७	१३६.७	१५०.४	०.०	१०.०
कोदो	१.३७	१११.३	११०.८	११२.४	-०.५	१.४
जौ	०.२२	७८.१	७३.६	८१.०	-५.८	१०.०
आलु	४.६६	२०२.५	२०३.१	२२३.४	०.३	१०.०
उखु	१.२४	१३२.५	१३६.५	१२६.३	३.१	-७.५
सनपाट	०.१७	९४.६	९६.१	९७.६	१.६	१.६
सुर्ती	०.०६	६१.२	५५.४	५०.१	-९.५	-९.५
भटमास	०.१९	१६७.३	१३८.०	१३५.२	-१७.५	-२.०
दलहन	४.४१	१४२.९	११९.७	१२३.३	-१६.२	३.०
अन्य	२.३६	९३.१	९९.६	१०२.०	७.०	२.४
तरकारी, बागबानी तथा नर्सरी	९.७१	१९७.०	२०७.३	२१८.२	५.२	५.२
तरकारी	९.६९	१९६.६	२०६.८	२१७.५	५.२	५.२
अन्य	०.०१	५७५.०	५७५.०	६४४.७	११.६	१२.१
फलफूल, नटस पेय तथा मसला	७.०८	२०९.४	२११.५	२२५.७	१.०	६.७
सुन्तला	०.९७	१९६.२	१९५.१	१९९.०	-०.६	२.०
आँप	१.५६	२२३.५	२०५.३	२३५.५	-८.१	१४.७
केरा	०.४०	३७२.०	३८३.८	३९१.५	३.२	२.०
स्याउ	०.४२	१३४.६	१४७.५	१६१.६	९.६	९.६
अमिलो जातको फलफूल	१.८३	२४७.३	२५८.९	२७२.५	४.७	५.३
चिया	०.०५	३१०.२	३१६.४	३२२.७	२.०	२.०
कफी	०.००	४११.२	४२१.३	४३१.७	२.५	२.५
अन्य फलफूल	१.८५	१४७.०	१५२.४	१६०.८	३.७	५.५
पशुजन्य उत्पादन	२३.२४	१३२.१	१३२.६	१३५.७	०.३	२.३
रांगा तथा भैसीको मासु	४.४२	१४०.३	१३८.७	१४१.४	-१.१	२.०
खसी तथा भेडाको मासु	३.२४	१४४.०	१५६.४	१६३.४	८.६	४.५
दूध	१२.३६	१४६.०	१४७.३	१५०.१	०.९	१.९
अन्य	३.२२	५५.८	४८.०	४९.२	-१४.०	२.५
अन्य पशुजन्य	२.४३	२००.०	१९४.०	१९५.२	-३.०	०.६
सुँगुर तथा बंगुरको मासु	०.५०	१२२.८	१३०.२	१३८.३	६.१	६.२
कुखुराको मासु	०.६७	३१७.६	३०२.१	२९४.५	-४.९	-२.५
अण्डा	०.८१	१७४.७	१६७.०	१७१.९	-४.४	२.९
छाला	०.३५	१७८.५	१७४.१	१७४.१	-२.४	०.०
अन्य	०.१०	८४.०	८४.२	८४.२	०.२	०.०
वनजन्य उत्पादन	८.०७	१०३.७	१०७.९	१०८.३	४.१	०.४
समग्र सूचकाङ्क	१००.००	१४१.१	१४५.३	१४८.३	३.०	२.१

अ : प्रारम्भिक अनुमानित

स्रोत : आर्थिक सर्वेक्षण २०७१/७२

तालिका ५
राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क
वार्षिक औसत
(आधार वर्ष २०६२/६३ = १००)

उपभोग्य वस्तुहरु	भार %	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२
कुल सूचकाङ्क	१००.००	१८१.७	१९८.२	२१२.५	९.१	७.२
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४६.८२	२१४.०	२३८.८	२६१.८	११.६	९.६
अन्न तथा अन्नवाट बनेका परिकार	१४.८१	१९१.६	२१२.९	२३५.४	११.१	१०.६
दाल	२.०१	२१७.०	२२७.६	२६७.७	४.९	१७.६
तरकारी	५.६५	२८५.०	३४३.४	३६४.१	२०.५	६.०
मासु तथा माछा	५.७०	२२९.२	२७०.९	२८८.६	१८.२	६.५
दुग्ध पदार्थ तथा अन्डा	५.०१	२१०.६	२२५.७	२५४.६	७.२	१२.८
फलफूल	२.७०	१९१.०	१९२.८	१९३.३	१.०	०.२
तेल तथा घ्यू	२.२३	२२९.५	२६०.९	२९६.७	१३.७	१३.७
चिनी तथा चिनीजन्य पदार्थ	१.३६	२६३.७	२५३.७	२५३.७	-३.८	०.०
मरमसला	१.४६	२०५.८	२२५.५	२४८.१	९.५	१०.०
हल्का पेय पदार्थ	०.९६	१९५.४	२००.३	२०७.७	२.५	३.७
मदिरा	१.७२	१६०.५	१८७.५	२२५.२	१६.९	२०.१
सूर्तिजन्य पदार्थ	०.८५	२१७.८	२५८.८	३२५.२	१८.८	२५.६
रेष्टुराँको खाना	२.३५	२३७.५	२६२.६	२९१.१	१०.६	१०.९
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	५३.१८	१५७.८	१६८.५	१७७.२	६.८	५.२
लत्ता कपडा तथा जुता चप्पल	८.४९	१८२.०	२०२.२	२२२.३	११.१	९.९
घरायसी सामान तथा सेवा	१०.८७	१५७.४	१६५.४	१६८.०	५.१	१.६
फर्निचिङ्ग तथा घरायसी उपकरण	४.८९	१८४.२	२०१.१	२१७.६	९.२	८.२
स्वास्थ्य	३.२५	१३७.०	१४७.१	१५५.१	७.३	५.४
यातायात	६.०१	१७४.४	१८३.७	१८६.१	५.४	१.३
संचार	३.६४	८०.५	८०.९	८१.०	०.४	०.१
मनोरञ्जन तथा संस्कृति	५.३९	१४०.१	१४९.४	१५८.७	६.७	६.२
शिक्षा	८.४६	१७५.६	१८९.०	१९९.५	७.६	५.६
अन्यवस्तु तथा सेवा	२.१७	१५९.८	१७१.४	१८५.१	७.३	८.०
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क - काठमाडौं उपत्यका						
कुल सूचकाङ्क	१००.०	१८७.२	२०४.२	२१९.०	९.१	७.२
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४९.७	२२१.४	२४८.६	२७४.७	१२.३	१०.५
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	५०.३	१५८.०	१६८.६	१७५.८	६.७	४.३
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क - तराई						
कुल सूचकाङ्क	१००.०	१७६.०	१९३.०	२०६.७	९.६	७.१
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४४.५	२०४.९	२३२.२	२५५.७	१३.३	१०.२
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	५५.५	१५६.६	१६६.८	१७४.९	६.५	४.९
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क - पहाड						
कुल सूचकाङ्क	१००.०	१८५.०	१९९.९	२१४.५	८.१	७.३
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४७.३	२१७.५	२३८.३	२५६.८	९.६	७.८
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	५२.७	१६१.०	१७१.०	१८२.६	६.२	६.८

तालिका ६
राष्ट्रीय थोक मूल्य सूचकाङ्क
वार्षिक औसत
(२०५६/५७ = १००)

समूह/उप-समूहहरु	भार प्रतिशतमा	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२
कुल सूचकाङ्क	१००.०	२५८.३	२७९.७	२९६.६	८.३	६.१
कृषिसम्बन्धी वस्तुहरु	४९.६	२७९.६	३११.१	३३८.७	११.३	८.८
खाद्यान्न वस्तुहरु	१६.६	२२२.७	२४४.५	२६६.९	९.८	९.२
नगदे बाली	६.१	३५१.३	३५३.४	३९३.०	०.६	११.२
दलहन	३.८	२९९.७	२९१.६	३४३.५	-२.७	१७.८
फलफूल तथा तरकारी	११.२	२५३.३	२८५.७	३२१.८	१२.८	१२.७
मसलाहरु	१.९	२३७.१	३०७.५	३०७.२	२९.७	-०.१
पशुजन्य उत्पादन	१०.०	३६०.३	४३२.१	४४७.५	१९.९	३.६
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरु	२०.४	२२४.९	२३८.४	२५१.८	६.०	५.६
खाद्यजन्य वस्तुहरु	६.१	२१९.८	२३०.५	२३५.५	४.९	२.२
पेय तथा सुतीजन्य वस्तुहरु	५.७	२३८.४	२५८.९	२८४.३	८.६	९.८
निर्माण सामग्री	४.५	२६१.७	२७६.३	२८८.६	५.६	४.५
अन्य	४.१	१७३.१	१७९.६	१८९.८	३.७	५.७
आयातीत वस्तुहरु	३०.०	२४५.६	२५५.९	२५७.७	४.२	०.७
पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोईला	५.४	५२३.६	५५७.९	५२२.३	६.५	-६.४
रासायनिक मल तथा रासायनिक वस्तुहरु	२.५	२२३.०	२३२.४	२४६.५	४.२	६.१
यातायातका साधन तथा मेशिनरी वस्तुहरु	७.०	१८८.४	१८८.२	१९०.८	-०.१	१.४
इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरु	१.९	११०.८	१२०.३	१२४.३	८.६	३.३
औषधी	२.७	१४६.१	१४४.०	१५४.१	-१.४	७.०
कपडाजन्य वस्तुहरु	३.१	१७१.३	१७६.५	१८७.४	३.१	६.२
अन्य वस्तुहरु	७.४	२०६.४	२१६.५	२३३.०	४.९	७.६

तालिका ७
राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क
(२०६१/६२ = १००)

	समूह तथा उप-समूह	भार	आर्थिक वर्ष				प्रतिशत परिवर्तन	
			२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२
	कुल सूचकाङ्क	१००.००	२५४.४	२७७.९	३१६.०	३४२.५	१३.७	८.४
१.	तलब सूचकाङ्क	२६.९७	१८७.३	१८७.३	२३४.८	२५४.६	२५.४	८.४
	अधिकृत स्तर	९.८०	१७७.७	१७७.७	२१५.४	२३४.२	२१.२	८.७
	सहायक स्तर	१७.१७	१९२.७	१९२.८	२४६.०	२६६.२	२७.६	८.२
१.१	निजामती सेवा	२.८२	२३६.५	२३६.५	३०९.६	३४०.७	३०.९	१०.०
	अधिकृत स्तर	०.३१	२१५.४	२१५.४	२६२.२	२८१.४	२१.७	७.३
	सहायक स्तर	२.५१	२३९.१	२३९.१	३१५.३	३४७.९	३१.९	१०.३
१.२	सार्वजनिक संस्थानहरु	१.१४	२०८.६	२१०.०	२६३.४	२८७.३	२५.४	९.१
	अधिकृत स्तर	०.१९	१८६.५	१८७.३	२१४.३	२३०.८	१४.४	७.७
	सहायक स्तर	०.९५	२१३.०	२१४.५	२७३.२	२९८.५	२७.४	९.३
१.३	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	०.५५	२९०.६	२९०.६	४१७.६	४४६.२	४३.७	६.८
	अधिकृत स्तर	०.१०	२५०.०	२५०.०	३२४.३	३४१.२	२९.७	५.२
	सहायक स्तर	०.४५	२९९.९	२९९.९	४३९.०	४७०.२	४६.४	७.१
१.४	सैनिक तथा प्रहरी सेवाहरु	४.०१	२२७.९	२२७.९	३०४.९	३३२.४	३३.८	९.०
	अधिकृत स्तर	०.१७	१९४.८	१९४.८	२३७.४	२५९.२	२१.९	९.२
	सहायक स्तर	३.८४	२२९.४	२२९.४	३०८.०	३३५.७	३४.३	९.०
१.५	शिक्षा	१०.५५	२०७.८	२०७.८	२६८.१	२९५.८	२९.०	१०.३
	अधिकृत स्तर	६.८०	१९४.७	१९४.७	२४३.९	२६८.९	२५.३	१०.३
	सहायक स्तर	३.७५	२३१.६	२३१.६	३१२.०	३४४.६	३४.७	१०.४
१.६	निजी संगठनहरु	७.९०	१११.३	१११.३	१११.३	१११.३	०.०	०.०
	अधिकृत स्तर	२.२४	११५.३	११५.३	११५.३	११५.३	०.०	०.०
	सहायक स्तर	५.६६	१०९.७	१०९.७	१०९.७	१०९.७	०.०	०.०
२.	ज्यालादर सूचकाङ्क	७३.०३	२७९.२	३११.४	३४५.९	३७४.९	११.१	८.४
२.१	कृषि मजदूर	३९.४९	३२०.०	३६०.९	३९२.४	४२२.७	८.७	७.७
	पुरुष	२०.४९	३२२.४	३५४.५	३७७.८	४१६.१	६.६	१०.१
	महिला	१९.००	३१७.४	३६७.६	४०८.१	४२९.८	११.०	५.३
२.२	औद्योगिक मजदूर	२५.२५	२२५.०	२४८.२	२९३.१	३१७.४	१८.१	८.३
	उच्च दक्ष	६.३१	२१४.०	२३३.८	२७२.६	३००.४	१६.६	१०.२
	दक्ष	६.३१	२२०.४	२४२.२	२९०.०	३१४.३	१९.७	८.४
	अर्धदक्ष	६.३१	२२१.८	२४६.९	२९०.१	३१५.८	१७.५	८.९
	अदक्ष	६.३२	२४३.७	२६९.८	३१९.७	३३९.३	१८.५	६.१
२.३	निर्माण मजदूर	८.२९	२५०.३	२६८.२	२८५.९	३२२.९	६.६	१२.९
	डकर्मी	२.७६	२३५.३	२४८.९	२६४.१	३००.९	६.१	१३.९
	दक्ष	१.३८	२२६.१	२४०.६	२५५.७	२९१.१	६.३	१३.८
	अदक्ष	१.३८	२४४.५	२५७.१	२७२.६	३१०.८	६.०	१४.०
	सिकर्मी	२.७६	२२७.५	२४३.६	२५२.६	२८४.३	३.७	१२.६
	दक्ष	१.३८	२१७.७	२३५.०	२४४.२	२७६.७	३.९	१३.३
	अदक्ष	१.३८	२३७.२	२४२.२	२६१.०	२९१.९	३.५	११.८
	ज्यामी	२.७७	२८८.१	३१२.०	३४०.७	३८३.३	९.२	१२.५
	पुरुष	१.३८	२९२.२	३१५.३	३४५.६	३९२.५	९.६	१३.६
	महिला	१.३९	२८३.९	३०८.७	३३५.८	३७४.१	८.८	११.४

तालिका ८
वैदेशिक व्यापार स्थिति*

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०७०/७१	२०७१/७२
कुल निर्यात	७६९१.७२	९१९९.१३	८५३१.९१	१९.६	-७.३
भारत	५०९९.९८	५९६१.३७	५५८६.४६	१६.९	-६.३
चीन	२०८.५८	२८४.०७	२२२.९९	३६.२	-२१.५
अन्य मुलुक	२३८३.१६	२९५३.६९	२७२२.४६	२३.९	-७.८
कुल आयात	५५६७४.०२	७१४३६.५९	७७४६८.४२	२८.३	८.४
भारत	३६७०३.१२	४७७९४.७०	४९१६५.५९	३०.२	२.९
चीन	६२४५.१३	७३३१.८६	१००१६.६४	१७.४	३६.६
अन्य मुलुक	१२७२५.७८	१६३१०.०२	१८२८६.१९	२८.२	१२.१
व्यापार सन्तुलन	-४७९८२.३०	-६२२३७.४६	-६८९३६.५१	२९.७	१०.८
भारत	-३१६०३.१४	-४१८३३.३३	-४३५७९.१३	३२.४	४.२
चीन	-६०३६.५५	-७०४७.७९	-९७९३.६५	१६.८	३९.०
अन्य मुलुक	-१०३४२.६२	-१३३५६.३३	-१५५६३.७३	२९.१	१६.५
कुल व्यापार	६३३६५.७४	८०६३५.७२	८६०००.३२	२७.३	६.७
भारत	४१८०३.१०	५३७५६.०७	५४७५२.०५	२८.६	१.९
चीन	६४५३.७१	७६१५.९३	१०२३९.६४	१८.०	३४.५
अन्य मुलुक	१५१०८.९४	१९२६३.७१	२१००८.६४	२७.५	९.१

(प्रतिशतमा)

१. निर्यात/ आयातको अनुपात	१३.८	१२.९	११.०
भारत	१३.९	१२.५	११.४
चीन	३.३	३.९	२.२
अन्य मुलुक	१८.७	१८.१	१४.९
२. कुल निर्यातमा अंश			
भारत	६६.३	६४.८	६५.५
चीन	२.७	३.१	२.६
अन्य मुलुक	३१.०	३२.१	३१.९
३. कुल आयातमा अंश			
भारत	६५.९	६६.९	६३.५
चीन	११.२	१०.३	१२.९
अन्य मुलुक	२२.९	२२.८	२३.६
४. व्यापार संतुलनमा अंश			
भारत	६५.९	६७.२	६३.२
चीन	१२.६	११.३	१४.२
अन्य मुलुक	२१.६	२१.५	२२.६
५. कुल व्यापारमा अंश			
भारत	६६.०	६६.७	६३.७
चीन	१०.२	९.४	११.९
अन्य मुलुक	२३.८	२३.९	२४.४
६. निर्यात तथा आयातको कुल व्यापारमा अंश			
निर्यात	१२.१	११.४	९.९
आयात	८७.९	८८.६	९०.१

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका ९
भारततर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	२०७०/७१	२०७१/७२
क) प्रमुख वस्तुहरु	४५९६.५७	४९४६.७६	४६२६.७४	७.६	-६.५
पोलिष्टर धागो	४७४.२०	५१५.३३	५०१.८२	८.७	-२.६
लताकपडा**	५६९.८२	५७७.९२	५९२.९२	२.९	-११.२
धागो	१०.५०	१८.०२	१८.०४	७९.६	०.१
जुटको बोरा	३६७.३९	३५७.८६	३७४.६५	-२.६	४.७
जिंक शिट	४९४.८४	६१७.७०	४३८.७५	२४.८	-२९.०
जुस	३८०.९६	४४३.१५	४७७.३३	१६.६	७.७
खयर	०.००	०.००	०.००	-	-
अलैची	३८४.९६	४२६.७२	३८३.९७	१०.८	-१०.०
तार	२७२.८३	२०७.०२	२२९.२८	-२४.१	६.९
एम.एस. पाइप	०.००	२९.३०	१७.३५	-	-
मन्जन	९३.६०	११३.३२	९८.४८	२१.१	-१३.१
तामाको तार	११८.४२	१४२.६९	१२६.०६	२०.५	-११.७
चाउचाउ	३५.७३	५२.२४	६२.१२	४६.२	१८.९
जूता तथा चप्पल	१६९.५८	१९६.२०	२३६.०४	१५.७	२०.३
जी.आई.पाइप	३५६.३०	३०३.१०	२९९.३७	-१४.९	-१.२
जुटको डोरी	४३.५३	७१.८०	५१.५९	६५.०	-२८.१
पिना	६३.७६	७०.६२	६९.३९	१०.८	-१३.२
साबुन	६.२२	२.५६	२.१८	-५८.८	-१४.९
हुंगा तथा बालुवा	७२.४५	१९१.७८	५.४७	१६४.७	-९७.१
जुटको बट्टा	०.००	०.५६	१.०७	-	९०.३
खोटो	१११.७८	१३९.२५	१८४.२६	२४.६	३२.३
अदुवा	१३१.९६	४६.९३	४६.१४	-६४.२	-१.७
एल्मिनियम खण्ड	३७.९६	३७.६९	४७.२२	-०.७	२५.३
तयारी पोशाक	१४.८४	३९.०६	२६.०८	१०९.४	-१६.१
छाला	२२.९९	२६.४४	३१.५६	१५.०	१९.४
जडीबूटी	३१.३४	२४.४८	५०.०३	-२१.९	१०४.४
प्लाष्टिकका सामान	९८.६२	३५.७६	३४.३९	-६३.७	-३.८
चोकर	२.६६	२६.७०	६९.७१	९०५.५	-
औषधि (आयुर्वेदिक)	६७.१०	८९.४७	९०.७२	३३.३	१.४
ढुटोको तेल	१३.३९	१९.५४	७.२५	४५.९	-६२.९
घ्यू (क्लेरिफाइड)	१३.५८	१५.६०	१५.४७	१४.८	-०.८
टर्पेन्टाइन	२४.०८	२६.७६	३९.०५	११.१	१६.०
पार्टिकल बोर्ड	१८.६९	१५.८४	१०.९२	-१५.३	-३९.१
ब्रान्स	१८.७५	१८.२४	१८.०४	-२.७	-१.१
कच्चा सनपाट	४.३७	४.३७	०.१७	०.१	-९६.१
पश्मिना	५.५३	६.८०	४.९५	२३.०	-२७.२
कुचो	०.२६	०.१२	०.११	-५३.२	-६.७
कागज	०.०५	०.०३	०.१४	-३४.४	३३९.५
जीवित जनावर	४०.९७	२३.४२	२०.४६	-४२.८	-१२.६
मार्बल स्ल्याब	१५.२१	२.३३	०.००	-	-
दाल	०.०९	०.४४	१२.७१	३९०.७	-
दालचिनी	४.९८	६.४५	८.२४	२९.५	२७.७
रासायनिक पदार्थ	०.०२	०.००	१.६६	-	-
तरकारी	७.२५	१२.६८	२५.०९	७५.०	९७.२
हस्तकलाका सामान	२.२१	२.३९	२.७२	४.५	१७.७
तोरी तथा सस्यु	०.२९	१.७५	४.७३	५०८.६	१७०.४
घ्यू (बनस्पति)	०.००	०.००	०.००	-	-
फलफूल	०.९९	१.८०	०.९३	८२.५	-४८.२
बेसार	१.१७	०.४४	०.०५	-६२.१	-८९.०
विस्कट	०.०५	०.१५	०.२९	१९१.३	४०.८
ख) अन्य	५०३.४१	१०१४.६१	९५९.७२	१०१.५	-५.४
कुल जम्मा	५०९९.९८	५९६१.३७	५५८६.४६	१६.९	-६.३

* भन्सार तथा इन्डमा आधारित

** पी.पी. फेब्रिक सहित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १०
भारतबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	२०७०/७१	२०७१/७२
क) प्रमुख वस्तुहरु	३०१४७.६८	३८१५०.९७	३९०८८.७१	२६.५	२.५
पेट्रोलियम पदार्थ	१०७३३.८८	१३१७३.६५	११००५.७८	२३.०	-१६.५
सवारी साधन तथा स्पेयर पार्टपूजा	२६२९.७६	३२९८.३१	४४१२.६३	२५.४	३३.८
एम.एस.विलेट	२२३०.३६	२४६७.४८	२६३३.५६	१०.६	६.७
अन्य मेशिनरी तथा पार्टपूजा	१२०१.४३	१५९६.६८	१८८९.२९	३२.९	१८.३
औषधि	१३३३.७४	१५२९.६३	१७८४.६६	१४.७	१६.७
कोल्डरोल्ड शिट इन क्वाइल	२६९.९९	६५२.४६	७५५.३०	१४२.४	९.६
एम.एस.वायर	४०९.००	६४८.०३	५३९.२०	५८.४	-१६.८
विद्युतीय उपकरण	६५७.४०	७६६.५६	१०७२.०३	१६.६	३९.८
हट रोल्ड शिट इन क्वाइल	५६८.८७	११६८.१८	१३२५.९२	१०५.४	१३.५
सिमेन्ट	९४२.५२	९७१.८३	१०१२.५५	३.१	४.२
कृषि उपकरण तथा पार्टपूजा	७३८.०३	८५८.२५	९४०.७१	१६.३	९.६
रासायनिक पदार्थ	२५५.९४	३०२.३१	३०९.५१	१८.१	२.४
धागो	३८८.७६	९५९.४२	७२९.०५	१४६.८	-२४.८
रासायनिक मल	८४८.५५	८०३.५२	५९५.४७	-५.३	-२५.९
लत्ताकपडा	२८९.९७	३८०.९६	३८१.६७	३१.४	०.२
कोइला	७००.९९	८७९.८७	६२०.८२	२५.५	-२९.४
सुती	२०६.८२	२१३.४२	२०३.७७	३.२	-४.५
तरकारी	४५४.८६	६९६.९४	७९८.८७	५३.२	१४.६
सौन्दर्यका सामान	११८.७२	१६०.५६	१८६.६०	३५.२	१६.२
कागज	३६७.८३	४८१.७५	५१४.०४	३१.०	६.७
धान / चामल	१३१४.२२	१७२६.३२	२४७५.८८	३१.४	४३.४
तयारी पोशाक	२८०.०६	४१३.३२	४६०.५९	४७.६	११.४
ग्लास शिट तथा ग्लास वेयर्स	२५७.३८	३०८.४३	३१५.२१	१९.८	२.२
एल्मिनियम इङ्गट तथा रड	१६१.५५	१९६.००	३१९.७६	२१.३	६३.१
टायर, ट्युब्स तथा फ्लेप्स	२८६.७२	३६४.२८	४३२.६५	२७.१	१८.८
रेडियो, टिभी, डेक तथा पार्टपूजा	११५.३२	१०३.८२	११७.८४	-१०.०	१३.५
इनामेल तथा अन्य पेन्ट्स	१३३.२२	१८६.९८	१९०.१७	४०.४	१.७
किताब तथा पत्रिका	१३३.६३	१४१.४३	१६५.०४	५.८	१६.७
शिसु आहार तथा दुग्ध उत्पादन	३५९.९६	४८३.२६	४६५.९८	३४.३	-३.६
चिनी	१०६.१२	६.२३	१.९३	-९४.१	-६९.१
पाइप तथा पाइप फिटिंग	८५.३८	१००.६१	१३४.२४	१७.८	३३.४
इन्सेक्टिसाइड	११०.२७	१५६.८३	१७६.७३	४२.२	१२.७
नून	९३.६४	१२२.८४	११६.२९	३१.२	-५.३
अलकत्रा	६९.२५	१००.०१	६४.९२	६३.३	-३५.१
तारका सामान	८६.१७	११६.५२	१२८.९५	३५.२	१०.७
फलफूल	१३०.५१	२४५.३३	३७०.६१	८८.०	५१.१
सेनीटरी वेयर्स	२३७.५६	२८१.९६	३३६.९२	१८.७	१९.५
अन्य स्टेशनरी सामान	२५.०६	३५.४८	५४.६३	४१.६	५४.०
जिरा तथा मरिच	११६.०२	१२७.५३	११८.८३	९.९	-६.८
ड्राइ सेल ब्याट्री	२९०.०१	३४५.०१	३७३.८१	१९.०	८.३
जुता तथा चप्पल	४२.४३	६१.१७	७८.६७	४४.२	२८.६
प्लाष्टिकका भाँडाकुडा	१७२.७३	२२१.१७	२०६.९३	२८.०	-६.४
अगरवती	५५.३५	६७.३३	७०.५७	२१.६	४.८
खानापकाउने चूलो	१५.६९	२४.५९	२४.५३	५६.७	-०.३
जीवित जनावर	१००.५९	१६१.८८	१९५.२४	६०.९	२०.६
कच्चा कपास	३५.७४	२७.५५	१३.२५	-२२.९	-५१.९
चिया	५.००	४.६०	६.८५	-८.०	४९.०
मोलासिस सुगर	७.४६	६.१५	२.९९	-१७.६	-५१.३
स्टिल शिट	१.९८	४.५२	५.२८	-	१६.९
ख) अन्य	६५५५.४४	९६४३.७३	१००७६.८७	४७.१	४.५
कुल जम्मा	३६७०३.१२	४७७९४.७०	४९१६५.५९	३०.२	२.९

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका ११
चीनतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	२०७०/७१	२०७१/७२
क) प्रमुख वस्तुहरु	१११.०५	९४.७५	९१.६९	-१४.७	-३.२
अगरबत्ती	३.१०	४.३४	१.४०	३९.९	-६७.७
एल्मिनियम, तामा र ब्रासका भाँडाकुँडा	१२.८३	०.००	०.००	-	-
हस्तकलाका सामान (धातु तथा काठ)	१३.११	२६.०९	२०.२०	९९.१	-२२.६
जडीवृटी	०.००	०.००	०.००	-	-
मानिसको कपाल	०.०६	१.०८	१.७२	१६१९.७	५८.८
वाद्यवादन, पार्टस्	०.०४	०.००	०.०१	-	-
नेपाली कागत तथा कागजका उत्पादन	०.०१	०.००	०.००	-	-
चाउचाउ	५.५४	४.९१	४.७३	-११.३	-३.७
अन्य हस्तकलाका सामानहरु	२.६८	२.०१	५.७४	-२५.१	१८६.०
पश्मिना	२.९८	३.९८	२.८१	३३.३	-२९.२
तयारी पोशाक	८.८८	२.८१	४.३९	-६८.४	५६.५
तयारी छालाका सामानहरु	०.०८	०.२१	०.०४	१५२.०	-८१.७
रुद्राक्ष	०.९६	०.००	१.०१	-	-
चाँदीका सामान तथा गरगहनाहरु	०.०७	०.७१	०.४३	९३५.६	-३९.२
प्रशोधित छाला	४०.७५	२४.७९	३०.६९	-३९.२	२३.८
चिया	०.५१	०.८३	१.३४	६२.४	६२.३
तरकारी	०.१७	०.००	०.००	-	-
गहुँको पिठो	१०.७४	११.०१	२.२३	२.५	-७९.७
ऊनी गलैचा	८.५२	११.९७	१४.९३	४०.४	२४.७
ख) अन्य	९७.५३	१८९.३२	१३१.३१	९४.१	-३०.६
कुल जम्मा	२०८.५८	२८४.०७	२२२.९९	३६.२	-२१.५

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १२
चीनबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	२०७०/७१	२०७१/७२
क) प्रमुख वस्तुहरु	४७४१.७१	५३९८.३६	६९५३.९५	१३.८	२८.८
आल्मुनियम स्काफ, फ्लेक, फोइल, वारस र रड	७८.१६	१०७.६३	१४३.७७	३७.७	३३.६
भोला	४२.५२	४७.६८	५४.०२	१२.१	१३.३
क्यामेरा	३४.८१	२५.६३	४६.९६	-२६.४	८३.३
रासायनिक पदार्थ	९४.५७	१००.८३	११८.७३	६.६	१७.८
रासायनिक मल	२३४.५७	४७०.००	७६२.००	१००.४	६२.१
सौन्दर्यका सामान	२२.२५	२८.७२	२८.१७	२९.१	-१.९
डाइ सेल ब्याट्री	१४.२४	१४.९१	१९.६१	४.८	३१.५
विद्युतीय उपकरण	५४४.४४	६५४.८०	९०९.१३	२०.३	३८.८
फस्नर	१३.७६	२०.०२	२१.४१	४५.५	६.९
लसुन	१०.४५	३७.२५	४५.११	२५६.४	२१.१
अदुवा	३९.३१	०.००	०.००	-	-
चस्मा	४५.५८	५१.३६	९०.८२	१२.७	७६.८
मेडिकलका सामान तथा पार्टपूजा	५७.५९	७९.५३	१५९.८४	३८.१	१०१.०
औषधि	४६.६९	४१.०७	४७.५५	-१२.०	१५.८
धातु तथा काठका सामान	५१.२८	६५.०८	७०.३६	२६.९	८.१
अफिसका सामान तथा स्टेशनरी	५६.६६	६४.४१	७५.०७	१३.७	१६.६
अन्य मेथिनरी तथा पार्ट्स	४७०.५७	५०४.०३	८३२.३४	७.१	६५.१
अन्य स्टेशनरी सामान	२४.५८	२९.४४	४५.७१	१९.७	५५.३
प्याराफिन वाक्स	२८.०१	२०.८१	२५.६२	-२५.७	२३.१
पाइप तथा पाइप फिटिङ	२६८.९४	१५.३६	४९.२६	-९४.३	२२०.७
प्लाईउड तथा पार्टिकल बोर्ड	२०.३५	२४.९०	३५.५०	२२.४	४२.६
प्लाष्टिकका भाँडाकुँडा	१.७६	१३.४८	५.०३	६६४.७	-६२.७
कच्चा रेसम	४२.०८	१४८.५७	१५३.७९	२५३.०	३.५
कच्चा ऊन	४४.०३	५४.४०	५१.७६	२३.५	-४.८
तयारी पोशाक	४७८.०८	६०८.८२	४०८.०४	२७.३	-३३.०
चाउचाउका लागि पाउडर	३.३४	५.७६	५.०९	७२.३	-११.७
जुता तथा चप्पल	१९४.१९	२२२.०३	१६८.५७	१४.३	-२४.१
स्मार्ट कार्ड	१७.१४	२४.४९	२२.५२	४२.९	-८.०
सोलार प्यानेल	३२.३८	८२.५५	७०.९१	१५५.०	-१४.१
स्टिल रड तथा सिट	३.५८	३.४८	५४.८३	-	१४७४.३
स्टोरेज ब्याट्री	५२.८३	५६.५६	१०४.७०	७.०	८५.१
दूरसञ्चारका उपकरण	११८९.६२	११२०.४८	१५३९.७४	-५.८	३७.४
पोलिष्टर धागो	१०.२४	२८.२५	३४.८९	१७६.०	२३.५
खेलौना	३६.६१	४३.७७	५१.०७	१९.६	१६.७
यातायातका साधन तथा पार्टपूजा	७९.५८	११९.३५	१३२.२४	५०.०	१०.८
टायर, ट्युब तथा फ्लेप	२९.२५	१६.६९	१९.८०	-४३.०	१८.७
भिडीयो टेलिभिजन तथा पार्ट्स	२५४.३६	३२६.९६	४४४.०६	२८.५	३५.८
वेल्डिङ रड	२२.९३	४९.०७	२५.८९	११४.१	-४७.२
गहुँको पिठो	११.३३	१७.३४	१५.८८	५३.०	-८.४
छपाईको कागज	३९.०६	५२.८५	६४.१३	३५.३	२१.३
ख) अन्य	१५०३.४१	१९३३.५०	३०६२.६९	२८.६	५८.४
कुल जम्मा	६२४५.१२	७३३१.८६	१००१६.६४	१७.४	३६.६

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १३
अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

		२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	प्रतिशत परिवर्तन	
					२०७०/७१	२०७१/७२
(क)	प्रमुख वस्तुहरु	१४६८.९६	१८२८.९७	१५५६.३४	२४.५	-१४.९
१	गलैँचा	५९८.८२	७२८.००	६७६.०१	२१.६	-७.१
२	दाल	२६७.१३	२०४.३९	११३.१६	-२३.५	-४४.६
३	तयारी पोशाक	३०७.८१	४२२.२९	३९५.९७	३७.२	-६.२
४	पश्मिना	१६२.५३	२७२.४४	२११.७७	६७.६	-२२.३
५	हस्तकलाका सामानहरु (काष्ठ तथा धातु)	८.१२	११.०४	८.४८	३५.९	-२३.२
६	नेपाली कागज तथा त्यसबाट निर्मित वस्तु	२४.३०	२८.९२	२१.७८	१९.०	-२४.७
७	छाला	४९.०६	७५.२४	६४.६६	५३.३	-१४.१
८	जडीबुटी	०.९०	१९.७२	६.०६	-	-६९.३
९	सुनचाँदीका गहना	७.५३	२७.०१	१०.२५	२५८.८	-६२.०
१०	चिया	२१.९०	१९.५४	२२.११	-१०.८	१३.२
११	छालाका तयारी वस्तु	२०.८५	२०.४०	२६.११	-२.२	२८.०
१२	भुसे तेल	०.००	०.००	०.००	-	-
(ख)	अन्य	९१४.२०	११२४.७३	११६६.११	२३.०	३.७
	कुल जम्मा	२३८३.१६	२९५३.६९	२७२२.४६	२३.९	-७.८

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १४
अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	२०७०/७१	२०७१/७२
क) प्रमुख वस्तुहरु	९९९१.२३	१२६०७.२८	१३३५८.५०	२६.२	६.०
सुत	२६११.३९	२४७९.४१	६३८.९६	-५.१	-७४.२
दूरसंचार उपकरण तथा पार्टस	२४९.९६	३३८.४१	३८५.६२	३५.४	१४.०
अन्य मेशिनरी तथा पार्टस	३७१.९१	५७२.९५	५९५.५६	५४.१	३.९
विद्युतीय सामानहरु	१२४.७१	१५५.६२	१९१.३३	२४.८	२२.९
पोलिथिन पान्युअल्स	४५०.१८	७७९.१४	६५७.९६	७३.१	-१५.६
कम्प्युटर तथा पार्टपुर्जा	१२९.१०	१३४.३६	१३६.०४	४.१	१.२
कच्चा भटमासको तेल	१०६२.७५	१४७७.८५	१२८४.३९	३९.१	-१३.१
यातायात उपकरण तथा पार्टपुर्जा	२८६.८९	४९६.६९	४७७.२३	७३.१	-३.९
औषधि	२१८.५४	२८१.१७	५३१.२९	२८.७	८९.०
सुपारी	५५४.९१	७३८.२६	४३७.७३	३३.०	-४०.७
चाँदी	८७८.३१	१२७१.१२	२४६९.९३	४४.७	९४.३
घागो	१४९.५२	२६०.९२	२६४.१३	७४.५	१.२
हवाईजहाजका स्पेयर पार्टपुर्जा	२०६.२७	२१७.९०	१६९.८४	५.६	६७९.५
स्टील रड तथा शिट	०.०६	०.२०	०.६८	२१३.६	२३५.३
कच्चा पाम तेल	३३९.०८	४१३.३६	५१०.४२	२१.९	२३.५
औषधि उपकरण तथा औजार	२६२.८०	३८२.१५	४२१.७३	४५.४	१०.४
तामाको तार, रड, स्क्रयाप्स तथा शिट	११६.८३	२९९.३३	२५३.१४	१५६.२	-१५.४
पेट्रोलियम पदार्थ	२२५.२८	१८२.७९	२०३.५५	-१८.९	११.४
मिडियो, ट्रेलिभिजन तथा पार्टपुर्जा	१५९.९४	१७७.७७	१७७.२४	११.१	०.८
लेख्ने तथा छापने कागज	१३३.८३	१७२.६२	१८७.७१	२९.०	८.७
लताकपडा	६३.७९	९०.२१	८६.९०	४१.४	-३.७
तयारी पोशाक	६७.३७	६७.९९	९५.९३	०.९	४१.१
स्टोरेज बेटी	५४.७६	७९.९४	९५.०७	४६.०	१८.९
पि.मि.सि.कम्पाउण्ड	९३.६१	१६६.९५	२२६.२४	७८.४	३५.५
कच्चा ऊन	६०.९७	१००.४१	९४.०८	६४.७	-६.३
सौन्दर्यका सामान	७१.२७	८८.५९	१०९.३२	२४.३	२३.४
कार्यालय उपकरण तथा स्टेशनरी	३२.२१	३८.२०	४२.१६	१८.६	१०.४
रासायनिक मल	२४९.३१	१३८.२७	९५.६८	-४४.५	-३०.८
खाने तेल	२६०.५८	२३५.२०	३०३.९२	-९.७	२९.२
एम.एस.विलेट	०.००	०.००	०.००	-	-
अन्य स्टेशनरी	६६.३८	२६८.३५	९३.८२	३०४.२	-६५.०
पाम आयल	३५.३२	४२.९१	४६.५५	२१.५	८.५
जुता तथा चप्पल	१२.०८	१२.३१	१६.५८	२.०	३४.६
पाइप तथा पाइप फिटिंग्स	३.५०	५.२७	३५.१६	-	५६६.७
सिन्थेटिक कार्पेट	३५.८८	३८.०६	४९.५०	६.१	३०.१
टायर, द्युज तथा फ्लेप्स	३३.४४	३५.५४	४०.९०	६.३	१५.१
लताकपडा डाइ	९.१२	१५.०५	११.७५	६५.०	-२१.९
एम.एस.रड	०.००	०.००	४.११	-	-
जिक इन्गट	९.५२	१०.०३	२१.६०	५.४	११५.४
बोसो	३९.४३	१७.४०	२९.०९	-५५.९	६७.२
ग्लासवेयरस	२०.२०	१८.७९	२४.०४	-७.०	२८.०
कच्चा नरिवलको तेल	१.२६	०.८२	१.३८	-३४.८	६७.६
क्यामेरा	३६.७२	८५.९७	५९.१४	१३४.१	-३१.२
खेलौना	६.७६	८.११	१०.७५	२०.०	३२.५
घडी तथा ब्याण्ड्स	२९.२९	३७.५३	३८.३८	२८.१	२.३
छाता तथा पार्टपुर्जा	०.०२	०.०३	०.०७	२७.८	१३५.१
साना अलैची	६०.३५	७२.४७	४२.४३	२०.१	-४१.४
व्याराफिन ब्रक्स	५.९८	७.६९	१२.२१	२८.६	५८.७
पाउडर दूध	१९.७९	११.६०	५५.५५	-४१.४	३७९.१
एक्सरे फिल्म	२९.४७	३६.७४	४१.३१	२४.७	१२.४
भोलो	२.६५	२.०१	३.१३	-२४.३	५६.१
जी.आइ. तार	०.०५	०.३३	०.२६	५४०.३	-२१.३
सिन्थेटिक तथा प्राकृतिक रबर	२०.८०	१६.११	१५.९९	-२२.५	-०.७
इन्सुलिसाइड	१०.०१	६.४३	१०.०१	-३७.०	५५.८
फास्नर	०.०६	१.६८	१.३०	२५२१.०	-२२.५
ढोकाको ताल्चा	०.२६	०.३२	०.३३	२६.२	२.५
फल्यास लाइट	०.६१	१.११	०.९६	८२.७	-१३.०
चुरोट कागज	३.०९	२.९५	३.१२	-४.८	५.९
कच्चा रेशम	१.१६	०.७३	१.७१	-३७.३	१३५.१
लवाइ	२.४७	६.२९	७.५०	१५४.४	१९.३
डाइसेल बेटी	६.६३	५.४९	२.२५	-१७.२	-५८.९
नरिवलको तेल	२.५२	०.९३	३.००	-६३.१	२२१.५
टॉक	०.०८	०.३९	०.२२	४०४.०	-४२.९
जिरा	०.००	०.०७	०.००	-	-
ख) अन्य	२७३४.५४	३७०२.७४	४९२७.६९	३५.४	३३.१
कुल जम्मा	१२७२५.७७	१६३१०.०२	१८२८६.१९	२८.२	१२.१

* भन्सार तथाङ्कमा आधारित

अ : अपरिष्कृत

तालिका १५
शोधनान्तर स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^अ	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०७०/७१	२०७१/७२
(क) चालू खाता	५७०६.१	८९७२.२	१०८३२.०	५७.२	२०.७
निर्यात, एफ.ओ.बी.	८५९९.०	१००९६.१	९८२७.६	१७.४	-२.७
तेल	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य	८५९९.०	१००९६.१	९८२७.६	१७.४	-२.७
आयात, एफ.ओ.बी.	-५४७२९.४	-६९६३७.३	-७६१७७.३	२७.२	९.४
तेल	-१०७१३.९	-१३२९७.६	-११२०४.५	२४.१	-१५.७
अन्य	-४४०१५.५	-५६३३९.७	-६४९७२.८	२८.०	१५.३
व्यापार सन्तुलन	-४६१३०.५	-५९५४१.३	-६६३४९.७	२९.१	११.४
खुद सेवा आय	७५८.६	२०८८.२	२७६१.८	१७५.३	३२.३
सेवा आय	९५१९.१	१२५०६.१	१४९२८.८	३१.४	१९.४
भ्रमण	३४२१.१	४६३७.५	५३४२.९	३५.६	१५.२
अन्यत्र नपरेको सरकारी आय	१८३९.०	२४३५.३	३२४८.१	३२.४	३३.४
अन्य	४२५९.१	५४३३.४	६३३७.९	२७.६	१६.६
सेवा भुक्तानी	-८७६०.५	-१०४१७.९	-१२१६७.१	१८.९	१६.८
यातायात	-३३२७.७	-३९८२.२	-४३९९.६	१९.७	१०.५
भ्रमण	-३९६१.२	-४२१७.६	-५३१९.०	६.५	२६.१
जसमध्ये शिक्षा	-९५०.९	-१५१२.१	-१७०६.५	५९.०	१२.९
सरकारी सेवा खर्च	-११७.६	-१६२.६	-१९७.५	३८.०	२१.५
अन्य	-१३५३.९	-२०५५.६	-२२५१.०	५१.८	९.५
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	-४५३७१.९	-५७४५३.१	-६३५८७.९	२६.६	१०.७
खुद आय	१३०७.९	३२७५.२	३४२४.३	१५०.४	४.६
आय प्राप्ती	२३३२.०	३९५४.०	४२८३.२	६९.६	८.३
आय भुक्तानी	-१०२४.१	-६७८.८	-८५८.९	-३३.७	२६.५
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	-४४०६४.०	-५४१७७.९	-६०१६३.७	२३.०	११.०
खुद ट्रान्सफर	४९७७०.१	६३१५०.०	७०९९५.७	२६.९	१२.४
ट्रान्सफर आय	५०५०६.८	६३४८५.५	७१२५२.२	२५.७	१२.२
अनुदान	३४१८.१	४८५२.०	५२८५.५	४२.०	८.९
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	४३४५८.२	५४३२९.४	६१७२७.९	२५.०	१३.६
पेन्सन	३५३२.७	४१३७.३	४२३८.८	१७.१	२.५
अन्य	९७.९	१६६.८	०.०	७०.३	-१००.०
ट्रान्सफर भुक्तानी	-७३६.८	-३३५.५	-२५६.६	-५.४.५	-२३.५
(ख) पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	१०३४.८	१७०६.४	१४८१.१	६४.९	-१३.२
जम्मा (क+ख)	६७४०.९	१०६७८.५	१२३१३.१	५८.४	१५.३
(ग) वित्तीय खाता (समूह ड बाहेक)	१२४९.६	१११४.८	१७७२.१	-१०.८	५९.०
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	९०८.२	३१९.५	४३८.३	-६४.८	३७.२
पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य लगानी सम्पत्ति	-२२८४.६	-२१३३.२	-३४५८.५	-६.६	६२.१
व्यापारिक साख	-५१४.७	-१६२.०	-२२३.४	-६.८	३७.९
अन्य	-१७६९.९	-१९७१.२	-३२३५.०	११.४	६४.१
अन्य लगानी दायित्व	२६२६.१	२९२८.५	४७९२.३	११.५	६३.६
व्यापारिक साख	१४४३.५	२३६८.६	२२९१.२	६४.१	-३.३
ऋण	-१२८.२	४१९.२	११८५.७	-४२७.१	१८२.८
सरकार	-१२१.९	४४०.८	११९१.९	-४६१.६	१७०.४
ऋण प्राप्ती	१३७०.१	२११३.२	२८९६.१	५४.२	३७.०
साँवा भुक्तानी	-१४९२.०	-१६७२.५	-१७०४.२	१२.१	१.९
अन्य क्षेत्र	-६.३	-२१.५	-६.२	२४२.४	-७१.२
मुद्रा तथा निक्षेप	१४३०.१	२७३.३	१४३१.९	-८०.९	४२३.८
नेपाल राष्ट्र बैंक	-१.२	-३.७	-२.०	२१३.७	-४५.०
वाणिज्य बैंकहरु	१४३१.३	२७७.०	१४३३.९	-८०.६	४१७.६
अन्य दायित्व	-११९.३	-१३२.७	-११६.६	११.२	-१२.२
जम्मा (क+ख+ग)	७९९०.५	११७९३.३	१४०८५.२	४७.६	१९.४
(घ) विविध पूँजी तथा भुलचुक	३३३.५	११९२.८	१८५०.३	२५७.६	५५.१
जम्मा (क+ख+ग+घ)	८३२४.१	१२९८६.१	१५९३५.५	५६.०	२२.७
(ङ) जगेडा तथा सम्बन्धित शिर्षक	-८३२४.१	-१२९८६.१	-१५९३५.५	५६.०	२२.७
जगेडा सम्पत्ति	-८२०४.९	-१२८५३.६	-१५८१९.२	५६.७	२३.१
नेपाल राष्ट्र बैंक	-६५७६.३	-११५९९.२	-१३०३५.३	७६.४	१२.४
वाणिज्य बैंकहरु	-१६२८.६	-१२५४.४	-२७८३.९	-२३.०	१२१.९
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	-११९.२	-१३२.४	-११६.३	११.१	-१२.२
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	-६८९४.०	-१२७१.७	-१४५०३.६	८४.४	१४.१

अ : अपरिष्कृत

तालिका १६
विदेशी विनिमय संचिति
(असार मसान्त)

	रु. करोडमा			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०	२०७१	२०७२	२०७०/७१	२०७१/७२
नेपाल राष्ट्र बैंक	४५२९९.५	५७२४०.१	७०३०६.१	२६.४	२२.८
परिवर्त्य	३३९९४.०	४२६१३.३	५१७४५.७	२५.४	२१.४
अपरिवर्त्य	११३०५.४	१४६२६.८	१८५६०.४	२९.४	२६.९
वाणिज्य बैंक	८०३०.३	९३००.६	१२०९९.५	१५.८	३०.१
परिवर्त्य	७४०८.०	८७३७.२	११३९७.०	१७.९	३०.४
अपरिवर्त्य	६२२.३	५६३.४	७०२.५	-९.५	२४.७
कुल संचिति	५३३२९.७	६६५४०.७	८२४०५.६	२४.८	२३.८
परिवर्त्य	४१४०२.०	५१३५०.५	६३१४२.६	२४.०	२३.०
अपरिवर्त्य	११९२७.७	१५१९०.२	१९२६३.०	२७.४	२६.८
	करोड डलरमा			प्रतिशत परिवर्तन	
नेपाल राष्ट्र बैंक	४७६.८	५९६.९	६९५.१	२५.२	१६.५
परिवर्त्य	३५७.८	४४४.४	५११.६	२४.२	१५.१
अपरिवर्त्य	११९.०	१५२.५	१८३.५	२८.२	२०.३
वाणिज्य बैंक	८४.५	९७.०	११९.६	१४.७	२३.४
परिवर्त्य	७८.०	९१.१	११२.७	१६.८	२३.७
अपरिवर्त्य	६.६	५.९	६.९	-१०.३	१८.२
कुल संचिति	५६१.४	६९३.९	८१४.८	२३.६	१७.४
परिवर्त्य	४३५.८	५३५.५	६२४.३	२२.९	१६.६
अपरिवर्त्य	१२५.६	१५८.४	१९०.५	२६.२	२०.२

तालिका १७
सरकारी वित्त स्थिति⁺
(नगद प्रवाहको आधारमा)

(रु. करोडमा)

शीर्षक	रकम			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२
विनियोजित खर्च	३४७०७.१९	४१७३२.७५	५०९२१.४	२०.२	२२.०
चालू खर्च	२४३६६.९३	२९६५५.२२	३३४८८.२	२१.७	१२.९
पूँजीगत खर्च	५१३३.२८	६१३६.००	८१०३.०	१९.५	३२.१
क. आन्तरिक साधन/स्रोत र ऋण	४५२०.४२	५४२५.०८	७६२७.२	२०.०	४०.६
ख. वैदेशिक अनुदान	६१२.८६	७१०.९२	४७५.८	१६.०	-३३.१
वित्तीय व्यवस्था	५२०६.९८	५९४१.५३	९३३०.२	१४.१	५७.०
क. आन्तरिक साधन/स्रोत र ऋण	५१३०.४१	५८२५.६७	९१८०.२	१३.६	५७.६
ख. वैदेशिक अनुदान	७६.५७	११५.८६	१५०.०	५१.३	२९.५
खर्च नभई बाँकी रहेको सरकारी मौज्जात	१४.६८	०.००	०		
चालू	१.७६	०.००	०		
पूँजीगत	१२.९२	०.००	०		
वित्तीय	०.००	०.००	०		
यथार्थ खर्च	३४६९२.५१	४१७३२.७५	५०९२१.३९	२०.३	२२.०
चालू	२४३६५.१७	२९६५५.२२	३३४८८.२	२१.७	१२.९
पूँजीगत	५१२०.३६	६१३६.००	८१०३.०	१९.८	३२.१
वित्तीय	५२०६.९८	५९४१.५३	९३३०.२	१४.१	५७.०
फ्रीज खाताबाट खर्च	१२११.५६	१३.८४	०	-९८.९	-१००.०
फ्रीज-१ चालू	३४२.१०	०.९२	०	-९९.७	-१००.०
फ्रीज-२ पूँजीगत	२९७.६८	१२.९२	०	-९५.७	-१००.०
फ्रीज-३ वित्तीय	५७१.७८	०.००	०	-१००.०	-
कुल खर्च	३५९०४.०७	४१७४६.५९	५०९२१.३९	१६.३	२२.०
कुल साधन र स्रोत	३२७८३.३१	४०३७१.५०	४६९३४.०६	२३.१	१४.३
राजस्व तथा वैदेशिक अनुदान	३२०४४.४२	३९३५६.०३	४३४७९.५२	२२.८	१०.५
राजस्व	२९६०१.५७	३५६६९.९६	४०५८४.६६	२०.५	१३.८
वैदेशिक अनुदान	२४४२.८५	३६९४.०७	२८९४.८६	५१.२	-२९.६
गैर-बजेटरी आय, खुद	६९६.५५	८०८.४४	१११०.४८	१६.१	३७.४
अन्य आय	८.०१	-६.३४	-२.६५	-१७९.२	-५८.२
मू.अ.क. कोष खाता	-४.२८	-४.४७	११२.९६	४.४	-२६२७.१
भन्सार कोष खाता	८.०२	१३.६६	८३.२९	७०.३	५०९.७
पुनर्निर्माण कोष खाता	०.००	०.००	१,०००.०	-	-
स्थानीय निकाय हिसाव #	३०.५९	२०४.१८	५४९.७	५६७.५	१६९.२
न्यून (-), बचत (+)	-३१२०.७६	-१३७५.०९	-४५८८.१	-५५.९	२३३.७
न्यून व्यहोरेने स्रोतहरू	३१२०.७६	१३७५.०९	४५८८.१	-५५.९	२३३.७
आन्तरिक ऋण	२०९१.०५	-१९०.१८	३२०५.५	-१०९.१	-१७८५.५
आन्तरिक ऋण (अधिविकर्ष र अन्य वाहेक)	१९०४.२८	१९९८.२८	४२४२.३	४.९	११२.३
क. ट्रेजरी बिल्स	१९००.००	१०००.००	१०००.०	-४७.४	०.०
ख. विकास ऋणपत्र	०.००	९००.००	३०००.०		२३३.३
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	०.००	९०.६४	०.०		-१००.०
घ. नागरिक बचतपत्र	०.००	०.००	२३३.९		
ङ. वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४.२८	७.६४	८.४	७८.५	९.५
अधिविकर्ष ^{&}	२१७.५६	-२३३१.६३	-१०३१.२	-११७.७	-५५.८
अन्य [@]	-३०.७९	१४३.१७	-५.६	-५६५.०	-१०३.९
वित्तीय व्यवस्था	७५.५३	५६.९८	११२२.४	-२४.६	१८६९.८
वैदेशिक ऋण	९५४.१८	१५०८.२९	२६०.१	५८.१	-८२.८

+ प्रस्तुत तथ्याङ्क सरकारी कारोबार गर्ने नेपाल राष्ट्र बैंकका ८ कार्यालय, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका ६६ शाखा, नेपाल बैंकका ४४ शाखा, एभरेष्ट बैंकका ९ शाखा, ग्लोबल बैंकका ४ शाखा र नेपाल बंगलादेश बैंक, एन्.ए.म्वी बैंक र बैंक अफ काठमाडौंका १/१ शाखाबाट प्राप्त तथ्याङ्कमा आधारित रहेको छ। त्यसैगरी ७५ वटा जिल्लास्थित ७९ वटा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरू र भुक्तानी केन्द्रहरूबाट प्राप्त निकाशा विवरणमा आधारित रहेको छ।

= गा.वि.स.। जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकममध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको रकम परिवर्तन।

& = ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ।

@ = नेपाल सरकारको ऋणपत्र कारोबारबाट आर्जित अन्य रकम।

तालिका १८
नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

सि. नं.	ऋणपत्रहरु तथा स्वामित्व	रकम			रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२
१	ट्रेजरी बिल्ल	१३६४६.८१	१३६४६.८१	११९८५.८१	०.००	-१६६१.००	०.०	-१२.२
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	१२९६.८९	२२०४.८९	१७९६.८९	९०८.००	-४०८.००	७०.०	-१८.५
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	१२१४९.१४	११३३६.०३	१००७२.९२	-८१३.१२	-१२६३.११	-६.७	-११.१
	इ. विकास बैंकहरु	१४०.६०	७२.१४	९०.७०	-६८.४६	१८.५५	-४८.७	२५.७
	ई. वित्त कम्पनीहरु	५५.१८	३३.७५	२५.३१	-२१.४३	-८.४४	-३८.८	-२५.०
उ. अन्य	५.००	०.००	०.००	-५.००	०.००	-१००.०		
२	विकास ऋणपत्र	५१६१.०९	४७११.०९	५७०७.००	-४५०.००	९९५.९१	-८.७	२१.१
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	३१.९२	०.००	२.८७	-३१.९२	२.८७	-१००.०	
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	२५७३.८७	२३००.६८	३५६३.३९	-२७३.२०	१२६२.७२	-१०.६	५४.९
	इ. विकास बैंकहरु	१५०.३६	२०२.२९	२१८.०९	५१.९४	१५.८०	३४.५	७.८
	ई. वित्त कम्पनीहरु	१५५.१४	२७०.२५	२७९.३९	११५.११	९.१४	७४.२	३.४
उ. अन्य	२२४९.८१	१९३७.८७	१६४३.२७	-३११.९३	-२९४.६१	-१३.९	-१५.२	
३	राष्ट्रिय बचतपत्र	१५६८.००	१६५८.६५	१६५८.६५	९०.६५	०.००	५.८	०.०
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	१.७४	१.८७	२.१४	०.१३	०.२७	७.५	१४.५
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००		
	इ. विकास बैंकहरु	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००		
	ई. वित्त कम्पनीहरु	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००		
उ. अन्य	१५६६.२६	१६५६.७८	१६५६.५१	९०.५२	-०.२७	५.८	०.०	
४	नागरिक बचतपत्र	३१८.३८	१५१.६७	३०५.६२	-१६६.७१	१५३.९४	-५२.४	१०१.५
	अ. ने.रा.बैंक (दोस्रो बजार)	२४१.१३	१२६.५४	५०.७६	-११४.५९	-७५.७८	-४७.५	-५९.९
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००		
	इ. विकास बैंकहरु	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००		
	ई. वित्त कम्पनीहरु	१.३२	०.६३	०.००	-०.६८	-०.६३	-५१.८	-१००.०
उ. अन्य	७५.९४	२४.५०	२५४.८६	-५१.४४	२३०.३५	-६७.७	९४०.१	
५	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	५.८९	१३.५३	२१.५०	७.६४	७.९७	१२९.७	५८.९
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	३००.०	-६२.५
	आ. अन्य	५.८९	१३.५३	२१.५०	७.६४	७.९७	१२९.७	५८.९
६	कुल आन्तरिक ऋण	२०७००.१७	२०१८१.७५	१९६७८.५८	-५१८.४२	-५०३.१८	-२.५	-२.५
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	१५७१.६७	२३३३.३०	१८५२.६६	७६१.६३	-४८०.६४	४८.५	-२०.६
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	१४७२३.०२	१३६३६.७०	१३६३६.३१	-१०८६.३१	-०.३९	-७.४	०.०
	इ. विकास बैंकहरु	२९०.९६	२७४.४४	३०८.७८	-१६.५२	३४.३५	-५.७	१२.५
	ई. वित्त कम्पनीहरु	२११.६३	३०४.६३	३०४.७०	९३.००	०.०६	४३.९	०.०
उ. अन्य	३९०२.९०	३६३२.६८	३५७६.१३	-२७०.२१	-५६.५५	-६.९	-१.६	
७	नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात {अधिविकर्ष (+) बचत (-)}	-१८.४५	-२३५०.०८	-३३८१.३*	-२३३१.६	-१०३१.२	-	४३.९

नोट :

(क) आईएमएफ प्रमिसरी नोट १३३४.५५ ४८७.११ ४८७.११

(ख) वैदेशिक ऋण ३३३४४.१५ ३४६८१.९१ ३४२९६.४८

(ग) कुल सार्वजनिक ऋण (आईएमएफ प्रमिसरी नोट बाहेक) ५४०४४.३२ ५४८६३.६६ ५३९७५.०६

* नेपाल सरकारको केन्द्रीय ट्रेजरी स्थितिको दोस्रो संशोधनको तथ्याङ्कमा आधारित ।

तालिका १९
मौद्रिक सर्वेक्षण

(रु. करोडमा)

	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७०/७१		२०७१/७२	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	४६८२३.८०	५९९२१.९७	७४७२८.७४	१२७१२.७१^१	२७.२	१४,५०३.६०^१	२४.२
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	५५४०९.३५	६८६७५.९०	८४७६७.९०	१३२६६.५५	२३.९	१६,०९२.००	२३.४
१.२ वैदेशिक दायित्व	८५८५.४६	८७५३.०३	१००३९.१६	१६८.३८	२.०	१,२८५.२३	१४.७
(क) विदेशी मुद्रा निक्षेप	७४३३.२३	८००५.२७	९४३९.५६	५७२.०४	७.७	१,४३४.२९	१७.९
(ख) अन्य वैदेशिक दायित्व	११५२.३२	७४८.६६	५९९.६०	-४०३.६६	-३५.०	-१४९.०७	-१९.९
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	८४७३३.८३	९६६७४.७४	११३०५१.४१	१२३४६.३८^१	१४.६	१६,६७९.८४^२	१७.३
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	११६५८६.६३	१३१४३०.५०	१५२७३४.५६	१४८४३.८७	१२.७	२१,३०४.०७	१६.२
(क) सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१६७७८.८३	१४१९८.९५	१२७२१.१४	-२५७९.८८	-१५.४	-१,४७७.८१	-१०.४
(अ) सरकारमाथिको दावी	१६७७७.२८	१६५४९.०३	१६१०२.४५	-२४८.२४	-१.५	-४४६.५८	-२.७
(आ) सरकारी निक्षेप	१८.४५	२३५०.०८	३३८१.३१*	२३३१.६३	१२.३	१,०३१.२३	४३.९
(ख) गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानहरूलाई गएको कर्जा	११३८.९१	१०४१.७३	१०१०.०८	-९७.१८	-८.५	-३१.६६	-३.०
(ग) वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१३६६.२८	११०७.३५	१६०८.८६	-२५८.९३	-१९.०	५०१.५०	४५.३
(अ) सरकारी संस्थानहरू	१३१.७४	१४८.७६	३२६.०७	१७.०२	१२.९	१७७.३१	११९.२
(आ) गैर-सरकारी संस्थाहरू	१२३४.५४	९५८.५९	१२८२.७९	-२७५.९५	-२२.४	३२४.२०	३३.८
(घ) निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	९७३०२.६१	११५०८२.४६	१३७३९४.४९	१७७७९.८५	१८.३	२२,३१२.०३	१९.४
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	३१८७२.८०	३४७५५.७५	३९६८३.१५	२४९७.४९ ^१	७.८	४,६२४.२३ ^१	१३.३
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम_२)	१३१५३७.६३	१५६५९६.७२	१८७७८०.१५	२५०५९.०९	१९.१	३१,१८३.४४	१९.९
३.१ मुद्रा प्रदाय (एम _१ +)	९२५४६.९१	११३०१७.३७	१३७६०४.८६	२०४७०.४६	२२.१	२४५८७.४९	२१.८
(क) मुद्रा प्रदाय (एम _१)	३०१५९.०२	३५४८३.००	४२४७४.४६	५३२३.९८	१७.७	६९९१.४६	१९.७
(अ) चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा	१९५८७.४२	२२७५३.७४	२७००८.०४	३१६६.३२	१६.२	४२५४.३०	१८.७
(आ) चल्ती निक्षेप	१०५७१.५९	१२७२९.२६	१५४६६.४२	२१५७.६७	२०.४	२७३७.१६	२१.५
(ख) बचत तथा कल निक्षेप	६२३८७.८९	७७५३४.३७	९५१३०.३९	१५१४६.४७	२४.३	१७५९६.०३	२२.७
३.२ आवधिक निक्षेप	३८९९०.७१	४३५७९.३५	५०१७५.३०	४५८८.६३	११.८	६५९५.९५	१५.१
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम_२)	१३८९७०.८६	१६४६०१.९८	१९७२१९.७२	२५६३१.१३	१८.४	३२६१७.७३	१९.८

प्रा : प्रारम्भिक

१. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ३८५.४६ करोड समायोजन गरिएको ।

२. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ३०३.१७ करोड समायोजन गरिएको ।

* नेपाल सरकारको केन्द्रीय ट्रेजरी स्थितिको दोस्रो संशोधनको तथ्याङ्कमा आधारित ।

तालिका २०
केन्द्रीय बैंक सर्वेक्षण

(रु. करोडमा)

	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ प्र. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७०/७१		२०७१/७२	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. वैदेशिक सम्पत्ति	४७३७९.११	५९३७५.२९	७२६६८.३९	११९९६.१८	२५.३	१३,२९३.१०	२२.४
१.१ सुन लगानी	१४२०.१७	१५८८.२८	१९५२.७१	१६८.११	११.८	३६४.४३	२२.९
१.२ एस.डि.आर.होल्डिङ	६५९.४९	५४६.९३	४०९.५९	-११२.५७	-१७.१	-१३७.३४	-२५.१
१.३ आई. एम. एफ. रिजर्भ पोजिसन	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
१.४ विदेशी विनिमय	४५२९९.४५	५७२४०.०९	७०३०६.०९	११९४०.६४	२६.४	१३,०६६.०१	२२.८
२. सरकारमाथिको दावी	१५७१.६८	२३३३.२६	१८५२.६६	७६१.५९	४८.५	-४८०.६०	-२०.६
२.१ ट्रेजरी बिल	१२९६.८९	२२०४.८६	१७९६.८९	९०७.९६	७०.०	-४०७.९७	-१८.५
२.२ विकास ऋणपत्र	३१.९२	०.००	२.८७	-३१.९२	-१००.०	२.८७	२.८७
२.३ अन्य सरकारी ऋणपत्र	२४२.८६	१२८.४१	५२.९०	-११४.४६	-४७.१	-७५.५१	-५८.८
२.४ कर्जा तथा लगानी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
३. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानहरूलाई गाएको कर्जा	३.१०	३.१०	३.१०	०.००	०.०	०.००	०.०
४. गैर-वित्तीय संस्थाहरूलाई गाएको कर्जा	२४.९९	५०.७०	२४२.३८	२५.७१	१०२.९	१९१.६८	३७८.१
४.१ सरकारी संस्थानहरू	२३.३९	४९.१०	२४०.७८	२५.७१	१०९.९	१९१.६८	३९०.४
४.२ गैर-सरकारी संस्थाहरू	१.६०	१.६०	१.६०	०.००	०.०	०.००	०.०
५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई गाएको कर्जा	२७५.७६	१९३.३०	३२६.१५	-८२.४६	-२९.९	१३२.८५	६८.७
५.१ पुनर्कर्जा	२७५.७६	१९३.३०	३२६.१५	-८२.४६	-२९.९	१३२.८५	६८.७
५.२ रिपो लगानी तथा स्थायी तरलता सुविधा	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
६. निजी क्षेत्रलाई गाएको कर्जा	४५८.७०	४१२.५४	४६९.५८	-४६.१६	-१०.१	५७०.४४	१३.८
७. अन्य सम्पत्ति	३७७.४५	३१५.९.८६	३१३५.९३	-६१६.५९	-१६.३	-२३.९३	-०.८
सम्पत्ति = दायित्व	५३४८९.७९	६५५२८.०६	७८६९८.१९	१२०३८.२७	२२.५	१३१७०.१३	२०.१
८. कुल सञ्चित मुद्रा	३५४२२.०२	४३६५९.४२	५२२८९.८४	८२३७.४०	२३.३	८६३०.४३	१९.८
८.१ सर्वसाधारणसँग रहेको मुद्रा	१९५८७.४२	२२७५३.७४	२७००८.०४	३१६६.३२	१६.२	४२५४.३०	१८.७
८.२ बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग रहेको मुद्रा	३४८७.२	४११२.९९	४७२९.२०	६२५.७८	१७.९	६१६.२२	१५.०
८.३ वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप	१०७३५.५७	१४३४८.१४	१७४९३.९८	३६१२.५७	३३.७	३,१५५.८४	२१.९
८.४ विकास बैंकहरूको निक्षेप	६७७.३२	८२२.१४	११४८.३८	१४४.८२	२१.४	३२६.२४	३९.७
८.५ वित्त कम्पनीहरूको निक्षेप	३६०.१०	४५१.११	५८१.५५	९१.०२	२५.३	१३०.४४	२८.९
८.६ अन्य निक्षेप	५७४.४१	११७१.३०	१३२८.६९	५९६.८९	१०३.९	१५७.३९	१३.४
९. सरकारी निक्षेप	१८.४५	२३५०.०८	३३८१.३९*	२३३१.६३	१२,६३६.५	१,०३१.२	४३.९
१०. निक्षेप बोलकबोल	०.००	०.००	६०००.००	०.००		६,०००.०	
११. रिभर्स रिपो	०.००	२०००.००	५००.००	२०००.००		-१,५००.०	-७५.०
१२. विदेशी दायित्व	८५६.९०	७४८.२५	५९९.६०	-१०८.६५	-१२.७	-१४८.७	-१९.९
१३. पूर्ण तथा कोष	१०५८२.२६	११०७७.५१	११८२४.८२	४९५.२६	४.७	७४७.३	६.७
१४. अन्य दायित्व	६६१०.१६	५६९२.७९	४१०२.६१	-९१७.३७	-१३.९	-१,५९०.२	-२७.९

प्रा : प्रारम्भिक

१. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ३६९.५३ करोड समायोजन गरिएको ।

२. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. २८८.१७ करोड समायोजन गरिएको ।

* नेपाल सरकारको केन्द्रीय ट्रेजरी स्थितिको दोस्रो संशोधनको तथ्याङ्कमा आधारित ।

तालिका २१
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७०/७१		२०७१/७२	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कुल निक्षेप	११८८०९.०२	१४०६७६.९५	१६८८८२.९९	२१८६७.९३	१८.४	२८२०६.०४	२०.१
१.१ चल्ती निक्षेप	११३६९.३०	१२९६८.९२	१५९२९.००	१५९९.६२	१४.१	२९६०.०८	२२.८
(क) स्वदेशी	९९९७.१८	११५५७.७७	१४१३७.७३	१५६०.७८	१५.६	२५७९.७७	२२.३
(ख) विदेशी	१३७२.१२	१४११.१५	१७९१.२६	३८६.५४	२.८	३८०.३१	२७.०
१.२ बचत निक्षेप	४६९४८.५२	५८१७०.५९	७२९४७.१२	१२०२२.०७	२५.६	१२२७६.५३	२०.८
(क) स्वदेशी	४६२३३.३८	५८०३१.९७	७०२४५.९४	११७९८.५९	२५.५	१२२१३.९६	२१.०
(ख) विदेशी	७६१.१४	१३३८.६२	१७०९.१८	२२३.४८	३१.३	६२.५६	६.७
१.३ मुदति निक्षेप	४२०९९.४६	४५२९४.१९	५०९२०.११	३१९४.७४	७.६	५६२५.९२	१२.४
(क) स्वदेशी	३८०७५.०२	४२४७४.२४	४८९६०.२८	४३९९.२१	११.६	६४८६.०४	१५.३
(ख) विदेशी	४०२४.४४	२८१९.९६	१९५९.८३	-१२०४.४८	-२९.६	-८६०.१२	-३०.५
१.४ कल निक्षेप	१७४७६.०६	२२३३८.१४	२९५७.७४	४८६२.०८	२७.८	७२३३.९०	३२.४
(क) स्वदेशी	१६१४४.५१	१९५०२.३९	२४८८४.४५	३३४७.८८	२०.७	५३८२.०६	२७.६
(ख) विदेशी	१३३२.५५	२८३५.७५	४६८७.२९	१३१४.२०	१११.६	१८५१.८४	६५.३
१.५ मार्जिन निक्षेप	९१५.६९	११०५.११	१२१५.०२	१०९.४२	२०.७	१०९.९१	९.९
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	२७५.७६	१९३.३०	३२६.१५	-८२.४६	-२९.९	१३२.८५	६८.७
३. वैदेशिक दायित्व	२९५.४३	०.४१	०.००	-२९५.०१	-२९.९	-०.४१	-१००.०
४. अन्य दायित्व	२९३१.०१	३४६६७.२१	३८३७.४९	५५४९.२०	१८.९	३५०४.२८	१०.१
४.१ पूँजी कोष	११७४४.९०	१२९४८.५०	१४१५९.८६	१२०३.६०	१०.२	१२११.३५	९.४
४.२ जगोडा कोषहरु	५८४२.५४	६८४६.६५	८०९३.७५	१००४.११	१७.२	१२४७.१०	१८.२
४.३ अन्य दायित्व	११७३०.५६	१५०७२.०६	१६११७.८९	३३४१.४९	२८.५	१०४५.८३	६.९
सम्पत्ति = दायित्व	१४८६९८.२२	१७५७३७.८७	२०७५८०.६३	२७०३९.६५	१८.२	३१८४२.७६	१८.१
५. तरल कोषहरु	२३०६९.६८	२८६९१.६४	३५३४४.७०	५६२१.९६	२४.४	६६५३.०६	२३.२
५.१ नगद मौज्जात	३४८७.२१	४११२.९९	४७२९.२०	६२५.७८	१७.९	६१६.२२	१५.०
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात	११७७२.९८	१५६२१.४०	१९२२३.९२	३८४८.४१	३२.७	३६०२.५२	२३.१
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्जात	८५.२१	७८.८७	१३३.६९	-६.३४	-७.४	५४.८२	६९.५
५.४ विदेशमा रहेको मौज्जात	७७०६.२२	८८६९.३८	११२५०.४८	११६३.१६	१५.१	२३८१.१०	२६.८
५.५ मार्गस्थ रकम	१८.०६	९.०१	७.४१	-९.०६	-५०.१	-१.६०	-१७.७
६. कर्जा तथा लगानी	११४७८५.४४	१३१३३३.३४	१५४२६३.४९	१६५४७.९०	१४.४	२२९३०.१६	१७.५
६.१ सरकारमाथिको दावी	१५२२५.६०	१४२१५.७७	१४२४९.७९	-१००९.८३	-६.६	३४.०२	०.२
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दावी	११३५.८१	१०३८.६३	१००६.९८	-९७.१८	-८.६	-३१.६६	-३.०
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दावी	१३४१.३०	१०५६.६५	१३६६.४८	-२८४.६४	-२१.२	३०९.८३	२२.३
(क) सरकारी	१०८.३५	९९.६६	८५.२९	-८.६६	-८.०	-१४.३७	-१४.४
(ख) गैर-सरकारी	१२३२.९५	९५६.९९	१२८१.१९	-२७६.९६	-२२.४	३२४.२०	३३.९
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दावी	९६८४३.९१	११४६६९.९२	१३६९२४.९१	१७८२६.०१	१८.४	२२२५४.९९	१९.४
(क) साँवा	९४११८.२१	१११७३२.१०	१३३६९३.१६	१७६१३.८९	१८.७	२२१६१.०६	१९.८
(ख) ब्याज	२७२५.७०	२९३७.८२	३०३१.७५	२९२.१२	७.८	९३.९३	३.२
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	२३८.८२	३५२.३६	७५.३४	११३.५४	४७.५	३६२.९८	१०३.०
७. अन्य सम्पत्ति	१०८४३.११	१५७२.९०	१७९७२.४४	४८६९.७९	४४.९	२२५९.५४	१४.४

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २२
वाणिज्य बैंकहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७०/७१		२०७१/७२	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कुल निक्षेप	१०१५५७.८०	११९६४७.९४	१४५२७४.८८	१८.०९०.१३	१७.८	२५६२६.९४	२१.४
१.१ चल्ती निक्षेप	१०७३०.९८	१२२५४.४८	१५०४४.२९	१५.२३.५०	१४.२	२७८९.८२	२२.८
(क) स्वदेशी	९३६०.४०	१०८४६.७३	१३२५६.६९	१४.८६.३३	१५.९	२४०९.९६	२२.२
(ख) विदेशी	१३७०.५८	१४०७.७५	१७८७.६०	३७.१७	२.७	३७९.८५	२७.०
१.२ बचत निक्षेप	३५८८०.४६	४५०७६.९९	५५९३५.१०	९९९६.४५	२५.६	१०८५८.१८	२४.९
(क) स्वदेशी	३५१७३.६९	४४१४५.६०	५४९४३.६३	८९७९.९०	२५.५	१०७९८.०३	२४.५
(ख) विदेशी	७०६.७७	९३१.३९	९९१.४७	२२४.५५	३१.८	६०.१५	६.५
१.३ मुदति निक्षेप	३४५६४.९९	३६५५४.९७	४१७३५.५९	१९९०.७८	५.८	५१८०.५४	१४.२
(क) स्वदेशी	३०४२८.२५	३३७३७.८४	३९७७८.७४	३२०९.५९	१०.५	६०४०.८९	१७.९
(ख) विदेशी	४०३६.७४	२८८१७.१३	१९९५६.८५	-१२१८.८१	-३०.२	-८६०.३६	-३०.५
१.४ कल निक्षेप	१९४९३.३५	२४६८८.४४	३१३७९.८९	५९९५.१०	२६.७	६६९९.४५	२७.९
(क) स्वदेशी	१८९६३.१५	२१८५२.९८	२६६८६.३४	३६८९.८२	२०.३	४८३३.३६	२२.९
(ख) विदेशी	५३३०.१९	२८३५.४६	४६९३.५५	१५०५.२७	११३.२	१८६८.०८	६५.५
१.५ मार्जिन निक्षेप	८८८.८३	१०७३.१३	११८०.०९	१८४.३९	२०.७	१०६.९५	१०.०
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	२९८.७६	१९३.३०	३२६.१५	-२५.४६	-११.६	१३२.८५	६८.७
३. वैदेशिक दायित्व	२९५.४३	०.४१	०.००	-२९५.०१	-९९.९	-०.४१	-१००.०
४. अन्य दायित्व	२२२९६.१४	२६८७३.५४	२९७७१.६१	४६५७.४०	२१.०	२८९८.०७	१०.८
४.१ पूँजी कोष	७७५४.८५	८७३३.४०	९८३०.०१	९७८.५६	१२.६	१०९६.६०	१२.६
४.२ जगोडा कोषहरु	४४१७.४०	५३७४.९९	६३६३.५७	१९४.६०	२१.७	९८८.५८	१८.४
४.३ अन्य दायित्व	१००४३.९०	१२७६५.१४	१३६७८.०३	२७२१.२४	२७.१	८१२.८९	६.४
सम्पत्ति = दायित्व	१२४२८८.१४	१४६७५५.१९	१७५३७२.६४	२२४२७.०५	१८.०	२८६५७.४५	१९.५
५. तरल कोषहरु	२१४७२.३३	२६७११.०४	३२७९३.२५	५२३८.७१	२४.४	६०८२.२९	२२.८
५.१ नगद मौज्जात	२९९२.०९	३३९४.२२	३९३८.३४	४८२.२९	१६.६	५४४.१२	१६.०
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात	१०७३५.५७	१४३४८.१४	१७४९३.९८	३६१२.५७	३३.७	३१४५.८४	२९.९
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्जात	८०.०९	६९.९९	१२५.२९	-१०.१०	-१२.६	५५.२९	७८.९
५.४ विदेशमा रहेको मौज्जात	७७२७.३९	८८९०.९९	११२२८.३६	११६२.७२	१५.०	२३३८.२६	२६.३
५.५ मार्गस्थ रकम	१७.२७	८.५८	७.३५	-८.६९	-५०.३	-१.२२	-१४.३
६. कर्जा तथा लगानी	९३८१०.२६	१०६६९२.६५	१२६७००.६८	१२८८२.३९	१३.७	२०००.०३	१.८
६.१ सरकारमाथिको दावी	१४७२३.०२	१३६३६.७९	१३६३६.३९	-१०८६.३९	-७.४	-०.४०	०.०
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दावी	११०७.४०	१००४.७३	९७७.४५	-१०२.६८	-९.३	-२७.२८	-२.७
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दावी	११०८.७५	१०९३.६६	११९०.१२	-१५.०९	-१.६	१७६.४६	१७.४
(क) सरकारी	१०८.३५	९९.६६	८५.२९	-८.६९	-८.०	-१४.३७	-१४.४
(ख) गैर-सरकारी	१०००.४०	९९४.००	११०४.८३	-८६.४०	-८.६	१९०.८३	२०.९
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दावी	७६६३२.७२	९०६८५.९९	११०९८१.४७	१४०५२.४७	१८.३	१९४९६.२८	२९.५
(क) साँवा	७४५९९.९६	८८५८०.६०	१०८०५४.२९	१३९८०.६४	१८.७	१९४७३.६९	२२.०
(ख) ब्याज	२०३२.७६	२९०४.५९	२९१३.१८	७९.८३	३.५	२२.६७	१.१
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	२३८.३७	३५२.३६	७५.३४	११३.९९	४७.८	३६२.९८	१०३.०
७. अन्य सम्पत्ति	९००५.५५	१३३११.५०	१५८७८.७१	४३०५.९५	४७.८	२५६७.२९	१९.३

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २३
विकास बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७०/७१		२०७१/७२	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कुल निक्षेप	१५५२२.४९	२००३२.८९	२३०७२.५३	४५१०.४०	२९.१	३०३९.६४	१५.२
१.१ चल्ती निक्षेप	३०८.३७	४२२.८३	५५३.९४	११४.४६	३७.१	१३१.११	३१.०
(क) स्वदेशी	३०६.८४	४१९.६३	५५०.२८	११२.७९	३६.८	१३०.६५	३१.१
(ख) विदेशी	१.५३	३.२०	३.६६	१.६७	१०८.७	०.४६	१४.४
१.२ वचत निक्षेप	८२९४.५६	१०८३५.०५	१२०६४.०८	२५४१.१८	३०.६	१२२८.३४	११.३
(क) स्वदेशी	८२८६.१९	१०८२८.४५	१२०५४.३७	२५४२.२५	३०.७	१२२५.९२	११.३
(ख) विदेशी	८.३७	७.६०	९.७२	-१.०७	-१२.७	२.४१	३३.१
१.३ मुदति निक्षेप	४५०२.८३	५५३९.५१	६२२१.२७	१०३६.६८	२३.०	६८१.०५	१२.३
(क) स्वदेशी	४४७६.०१	५४९८.०१	६२१८.२०	१०२१.९९	२२.८	७२०.२०	१३.१
(ख) विदेशी	२६.८२	४१.५०	३.०७	१४.६९	५४.८	-३८.१५	-१२.६
१.४ कल निक्षेप	२३९१.३८	३२०४.०५	४१९९.७०	८१२.६७	३४.०	९९५.६६	२९.१
(क) स्वदेशी	२३८४.८६	३२००.२९	४१४७.२६	८१५.४३	३४.२	९४६.९७	२९.६
(ख) विदेशी	६.५२	३.७६	५२.४४	-२.७६	-४२.४	४८.६९	१२९६.९
१.५ मार्जिन निक्षेप	२५.३४	३०.०५	३३.५४	५.४१	२१.३	२.७९	९.१
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	५७.००	०.००	०.००	-५७.००		०.००	
३. वैदेशिक दायित्व	०.००	०.००	०.००	०.००		०.००	
४. अन्य दायित्व	४४१५.९९	५५०४.४५	५७९९.८१	१०८८.४६	२४.६	२९५.३६	५.४
४.१ पूँजी कोष	२३५७.६८	२६२९.५५	२७५३.४७	२६४.२७	११.२	१३१.५२	५.०
४.२ जगोडा कोषहरु	७३४.०९	९०२.६५	११७८.३२	१६८.५६	२३.०	२७५.६७	३०.५
४.३ अन्य दायित्व	१३२४.२३	१९७२.२५	१८६८.०१	६५५.६२	४९.५	-१११.८४	-५.६
सम्पत्ति = दायित्व	१९९९५.४८	२५५३७.३४	२८८७२.३४	५५४१.८६	२७.७	३३३५.००	१३.१
५. तरल कोषहरु	११८३.०४	१४६४.४२	१८६८.३७	२८१.३७	२३.८	४०३.९५	२७.६
५.१ नगद मौज्जात	४७८.१४	६१२.५७	६८९.४१	१३४.४४	२८.१	७६.८४	१२.५
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात	६७७.३२	८२२.१४	११४८.३८	१४४.८२	२१.४	३२६.२४	३९.७
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्जात	५.०९	८.८४	८.४५	३.७६	७३.९	-०.३९	-४.४
५.४ विदेशमा रहेको मौज्जात	२१.९३	२०.६१	२२.०९	-१.३२	-६.०	१.४७	७.२
५.५ मार्गस्थ रकम	०.५७	०.२५	०.०४	-०.३२	-५६.५	-०.२१	-८३.४
६. कर्जा तथा लगानी	१७५८९.३८	२२३३३.९७	२५३५९.१८	४७४४.५९	२७.०	३०२५.२१	१३.५
६.१ सरकारमाथिको दावी	२९०.९६	२७४.४३	३०८.७८	-१६.५३	-५.७	३४.३५	१२.५
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दावी	२४.२३	२७.३७	१९.५९	३.१४	१३.०	-७.७८	-२८.४
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दावी	४११६.१०	५०५१.४५	५४०४.१७	९३५.३५	२२.७	३५२.७२	७.०
(क) सरकारी	०.००	०.००	०.००	०.००		०.००	
(ख) गैर-सरकारी	४११६.१०	५०५१.४५	५४०४.१७	९३५.३५	२२.७	३५२.७२	७.०
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दावी	१३१५७.६४	१६९८०.७१	१९६२६.६३	३८२३.०७	२९.१	२६४५.९२	१५.६
(क) साँवा	१२९०३.९३	१६६७९.१४	१९३४१.५८	३७७५.२१	२९.३	२६६२.४४	१६.०
(ख) ब्याज	२४३.७१	३०९.५८	२८५.०५	४७.८६	१८.९	-१६.५२	-५.५
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	०.४५	०.००	०.००				
७. अन्य सम्पत्ति	१२२३.०५	१७३८.९६	१६४४.७९	५१५.९०	४२.२	-९४.१७	-५.४

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २४
वित्त कम्पनीहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७०/७१		२०७१/७२	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कुल निक्षेप	६८१६.५१	७२०८.०८	७१६३.६२	३९१.५६	५.७	-४४.४६	-०.६
१.१ चल्ती निक्षेप	५४१.०२	५८२.४९	५४२.६४	४१.४६	७.७	-३९.८४	-६.८
(क) स्वदेशी	५४१.०२	५८२.४९	५४२.६४	४१.४६	७.७	-३९.८४	-६.८
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००				
१.२ बचत निक्षेप	२८९३.०३	३११८.४७	३३७५.५०	२२५.४५	७.८	२५७.०३	८.२
(क) स्वदेशी	२८९३.०३	३११८.४७	३३७५.५०	२२५.४५	७.८	२५७.०३	८.२
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००	०.००			
१.३ मुद्रति निक्षेप	३२८९.६२	३३९५.२७	३१५५.००	१०५.६५	३.२	-२४०.२६	-७.१
(क) स्वदेशी	३२८९.६२	३३९५.२७	३१५५.००	१०५.६५	३.२	-२४०.२६	-७.१
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००	०.००		०.००	
१.४ कल निक्षेप	९१.३२	११०.६३	८९.०८	१९.३१	२१.१	-२१.५५	-१९.५
(क) स्वदेशी	९१.३२	११०.६३	८९.०८	१९.३१	२१.१	-२१.५५	-१९.५
(ख) विदेशी	०.००	०.००	०.००	०.००			
१.५ मार्जिन निक्षेप	१.५२	१.२३	१.३९	-०.३०	-१९.६	०.१७	१३.७
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	०.००	०.००	०.००	०.००		०.००	
३. वैदेशिक दायित्व	०.००	०.००	०.००				
४. अन्य दायित्व	३२६९.१६	३३५१.१८	३३३९.९७	८२.०२	२.५	-११.२१	-०.३
४.१ पूँजी कोष	१६३२.३८	१५९३.१५	१५७६.३८	-३९.२३	-२.४	-१६.७८	-१.१
४.२ जगोडा कोषहरु	६९१.०६	५६९.०१	५५१.८५	-१२२.०५	-१७.७	-१७.१६	-३.०
४.३ अन्य दायित्व	९४५.७२	११८९.०२	१२११.७५	२४३.३०	२५.७	२२.७२	१.९
सम्पत्ति = दायित्व	१००८५.६७	१०५५९.२६	१०५०३.५९	४७३.५९	४.७	-५५.६७	-०.५
५. तरल कोषहरु	४५७.४३	५५७.५५	६८३.०८	१००.१२	२१.९	१२५.५३	२२.५
५.१ नगद मौज्जात	९७.०६	१०६.१९	१०१.४५	९.१३	९.४	-४.७४	-४.५
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात	३६०.१०	४५१.११	५८१.५५	९१.०२	२५.३	१३०.४४	२८.९
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्जात	०.०३	०.०४	०.०४	०.०१	३९.६	०.००	६.९
५.४ विदेशमा रहेको मौज्जात	०.०३	०.०३	०.०३	०.००	०.०	०.००	०.०
५.५ मार्गस्थ रकम	०.२२	०.१८	०.०१	-०.०४	-२०.१	-०.१७	-९.६
६. कर्जा तथा लगानी	८९५०.८८	९३३९.२७	९३७१.५७	३८८.३९	४.३	३२.३०	०.३
६.१ सरकारमाथिको दावी	२११.६३	३०४.६३	३०४.७०	९३.००	४३.९	०.०७	०.०
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दावी	४.१८	६.५३	९.९४	२.३६	५६.४	३.४०	५.२
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दावी	१६८१.५२	२०२४.०९	१९४०.१३	३४२.५६	२०.४	-८३.९६	-४.१
(क) सरकारी	०.००	०.००	०.००	०.००		०.००	
(ख) गैर-सरकारी	१६८१.५२	२०२४.०९	१९४०.१३	३४२.५६	२०.४	-८३.९६	-४.१
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दावी	७०५३.५५	७००४.०२	७११६.८१	-४९.५३	-०.७	११२.७९	१.६
(क) साँवा	६६१४.३२	६४७२.३६	६४९७.३७	-१४१.९६	-२.१	२५.०१	०.४
(ख) ब्याज	४३९.२३	५३१.६५	६१९.४४	९२.४३	२१.०	८७.७९	१६.५
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	०.००	०.००	०.००				
७. अन्य सम्पत्ति	६७७.३६	६६२.४४	४४८.९४	-१४.९२	-२.२	-२१३.५०	-३२.२

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २५
वाणिज्य बैंकहरुबाट असुल हुन बाँकी कर्जाको क्षेत्रगत विवरण

(रु. करोडमा)

	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ प्रा. असार	वार्षिक परिवर्तन			
				२०७०/७१		२०७१/७२	
				रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. कृषि	३१५३.१	४०२७.०	५०७०.६	८७३.९	२७.७	१०४३.६	२५.९
२. खानी	३४८.७	३२५.५	३०६.४	-२३.२	-६.७	-१९.१	-५.९
३. उत्पादन क्षेत्र	१७६६६.२	२०७४२.८	२३९७२.३	३०७६.६	१७.४	३२२९.५	१५.६
४. निर्माण	७१७.३	८८७४.१	११५१७.६	१७०२.८	२३.७	२६४३.५	२९.८
५. धातु उत्पादन, मेसिनरी र विद्युतीय उपकरण तथा जडान	१००४.४	१०९२.९	१२४०.२	८८.५	८.८	१४७.३	१३.५
६. यातायात, उपकरण उत्पादन तथा जडान	१२६६.६	१५४८.९	१४३७.७	२८२.२	२२.३	-१११.१	-७.२
७. संचार र सार्वजनिक सेवा	३०१५.२	३१४१.१	४१२८.९	१२५.९	४.२	९८७.८	३१.४
८. थोक तथा खुद्रा विक्रेता	१६१५.८	२०५४१.५	२५६२५.३	४३८२.७	२७.१	५०८३.८	२४.७
९. वित्त, बीमा र स्थिर सम्पत्ति	६६०८.०	७२८१.४	८९२२.०	६७३.४	१०.२	१६४०.६	२२.५
१०. सेवा उद्योग	५६८५.५	६८६३.०	८८४३.८	११७७.४	२०.७	१९८०.८	२८.९
११. उपभोग्य कर्जा	३३४८.४	३९३६.६	४३०३.६	५८८.२	१७.६	३६६.९	९.३
१२. स्थानीय सरकार	११७.६	१०९.६	१६२.२	-८.०	-६.८	५२.६	४८.०
१३. अन्य	१०१६५.२	११६१६.५	१४७८३.७	१४५१.३	१४.३	३१६७.२	२७.३
जम्मा	७५७०९.१	९०१००.९	११०३१४.३	१४३९१.८	१९.०	२०२१३.४	२२.४

प्रा : प्रारम्भिक

तालिका २६
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराइएको पुनरकर्जाको बक्यौता विवरण

(रु. करोडमा)

क्र.सं	संस्था	आर्थिक वर्ष २०७०/७१	आर्थिक वर्ष २०७१/७२
१.	वाणिज्य बैंकहरु	७७१.०	८९१.२
२.	कृषि विकास बैंक	०.०	०.०
३.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम	०.०	०.०
४.	ग्रामीण विकास बैंकहरु	१.०	०.०
५.	अन्य विकास बैंकहरु	५७.०	०.०
	जम्मा	७७१.०	८९१.०

तालिका २७
लघुवित्त संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०	२०७१	२०७२ ^अ	२०७०/७१	२०७१/७२
साधन					
पूँजी कोष	३८०.१	५८१.०	६१४.३	५२.८	५.७
निक्षेप	७२१.८	११२०.०	१५९९.७	५५.२	४२.८
सापटी	२०२२.५	२८५८.१	३८५९.७	४१.३	३५.०
अन्य	३६९.०	३८५.४	५३९.०	४.४	३९.९
नाफा नोक्सान हिसाव	८४.१	११४.०	२५५.६	३५.६	१२४.२
साधन = उपयोग	३५७७.५	५०५८.५	६८६८.२	४१.४	३५.८
उपयोग					
तरल कोष	६४३.१	९७९.४	६९८.०	५२.३	-२८.७
लगानी	२९६.४	४७.०	२४६.६	-८४.१	४२४.४
कर्जा तथा सापटी	२३४२.०	३६४२.६	५५०६.७	५५.५	५१.२
अन्य	२८२.८	३७४.९	४१२.३	३२.६	१०.०
नाफा नोक्सान हिसाव	१३.२	१४.५	४.६	१०.१	-६८.२

अ : अपरिष्कृत

तालिका २८
सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको वित्तीय साधन तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०	२०७१	२०७२ ^अ	२०७०/७१	२०७१/७२
साधन					
पूँजी कोष	११७.६७	१३९.६२	१६६.६४	१८.६६	१९.३५
निक्षेप	११४०.२७	१५८७.३५	१८७१.२८	३९.२१	१७.८९
सापटी	९३.७६	१३५.५६	१४४.१२	४४.५८	६.३१
अन्य	१४५.७९	२३१.९७	२४२.३८	५९.१२	४.४९
नाफा नोक्सान हिसाव	४४.०२	३७.३४	७३.७२	-१५.१७	९७.४६
साधन = उपयोग	१५४१.५१	२१३१.८५	२४९८.१५	३८.३०	१७.१८
उपयोग					
तरल कोष	३७४.२७	६५८.७०	६५७.५२	७६.००	-०.१८
लगानी	११४.६९	१२५.९२	२१८.१६	९.७९	७३.२६
कर्जा तथा सापटी	९४५.८४	११८२.३८	१४४०.७९	२५.०१	२१.८५
अन्य	१०४.५१	१५४.८३	१६२.७२	४८.१५	५.१०
नाफा नोक्सान हिसाव	२.१९	१०.०२	१८.९६	३५६.९४	८९.२५

अ : अपरिष्कृत

तालिका २९
बीमा कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०७०/७१		२०७१/७२	
	२०७०	२०७१	२०७२ ^अ	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
साधन							
चुक्ता पूँजी	४५९.५५	७८४.०६	८३०.००	३२४.५१	७०.६	४५.९४	५.९
जगेडा कोष	६५८९.१८	७९३०.५०	९९३०.००	१३४१.३२	२०.४	१९९९.५०	२५.२
अन्य दायित्व	१०६६.३३	१३९५.१६	१६७०.००	३२८.८३	३०.८	२७४.८४	१९.७
साधन = उपयोग	८११५.०६	१०१०९.७२	१२४३०.००	१९९४.६६	२४.६	२३२०.२८	२३.०
उपयोग							
बैंक तथा नगद मौज्जात लगानी	३२१.७७	४११.१२	५१०.००	८९.३५	२७.८	९८.८८	२४.१
स्थिर सम्पत्ति	६६९९.५०	८३०८.२३	१०१७०.००	१६०८.७३	२४.०	१८६१.७७	२२.४
अन्य सम्पत्ति	२५५.५८	२४८.५७	३३०.००	-७.०१	-२.७	८१.४३	३२.८
अन्य सम्पत्ति	८३८.२१	११४१.८०	१४२०.००	३०३.५९	३६.२	२७८.२०	२४.४

अ : अपरिष्कृत

स्रोत : बीमा समिति

तालिका ३०
कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०७०/७१		२०७१/७२	
	२०७०	२०७१	२०७२ ^अ	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
साधन							
संचयकोष	१४०७०.९९	१६३५४.८६	१८९६९.८३	२२८३.८७	१६.२	२६१४.९७	१६.०
जगेडा कोष	३४७.८०	४२०.२९	३९९.३३	७२.४९	२०.८	-२०.९६	-५.०
अन्य दायित्व तथा व्यवस्था	१५१.५५	१९३.८९	२२१.२०	४२.३४	२७.९	२७.३१	१४.१
साधन = उपयोग	१४५७०.३४	१६९६९.०४	१९५९०.३६	२३९८.७०	१६.५	२६२१.३२	१५.४
उपयोग							
बैंक तथा नगद मौज्जात लगानी	३८९.०२	७३८.०८	५५१.७९	३४९.०६	८९.७	-१८६.२९	-२५.२
वैक मुद्धती निक्षेप	४३६७.७७	४३०१.०६	५४३५.८६	-६६.७१	-१.५	११३४.८०	२६.४
सरकारी ऋणपत्र	२७८०.००	२६६६.००	३७०२.००	-११४.००	-४.१	१०३६.००	३८.९
आवास योजना	१३७०.३७	१४१३.०१	१४११.०१	४२.६४	३.१	९८.००	६.९
शेयर लगानी	०.०४	०.००	०.००	-०.०४	-१००.०	०.००	०.००
शेयर लगानी	२१७.३६	२२२.०५	२२२.८५	४.६९	२.२	०.८०	०.४
अन्य लगानी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
कर्जा तथा सापट	९५३२.९६	११६४३.८६	१३२९५.६१	२११०.९०	२२.१	१६५१.७५	१४.२
परियोजना कर्जा	१५५६.३९	२४८६.२३	२६२०.८६	९२९.८४	५९.७	१३४.६३	५.४
संचयकर्ता सापटी	७९७६.५८	९१५७.६३	१०६७४.७५	११८१.०५	१४.८	१४१७.१२	१६.६
स्थिर सम्पत्ति	४८.१०	३२.८९	३०.००	-१५.२१	-३१.६	-२.८९	-८.८
अन्य सम्पत्ति	२३२.४८	२५३.१५	२७७.१०	२०.६७	८.९	२३.९५	९.५

अ : अपरिष्कृत

स्रोत : कर्मचारी संचयकोष

तालिका ३१
नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०७०/७१		२०७१/७२	
	२०७०	२०७१	२०७२ अ	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
साधन							
१. चुक्ता पूँजी	३०.००	४५.००	४५.००	१५.००	५०.०	०.००	०.०
२. जगेडा कोष	१०५.२३	१६८.४७	१८४.५७	६३.२५	६०.१	१६.१०	९.६
३. कोष संकलन	४०३२.४६	५१७८.४१	६७२२.५४	११४५.९५	२८.४	१५४४.१३	२९.८
४. अन्य दायित्व	१०७.६७	७०.२५	९७.२३	-३७.४२	-३४.८	२६.९८	३८.४
साधन = उपयोग	४२७५.३६	५४६२.१३	७०४९.३४	११८६.७७	२७.८	१५८७.२१	२९.१
उपयोग							
१. तरल सम्पत्ति	११८.५२	७५६.२३	९३१.३६	६३७.७२	५३८.१	१७५.१३	२३.२
२. लगानी	२७२९.३४	२६३१.४१	४१७२.३४	-९७.९३	-३.६	१५४०.९३	५८.६
३. कर्जा तथा सापटी	११७४.११	१७९०.५१	१७३७.३७	६१६.४०	५२.५	-५३.१४	-३.०
४. अन्य सम्पत्ति	२५३.४०	२८३.९८	२०८.२७	३०.५८	१२.१	-७५.७०	-२६.७

अ : अपरिष्कृत

स्रोत : नागरिक लगानी कोष

तालिका ३२
नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६९/७०			२०७०/७१			२०७१/७२		
	कुल सम्पत्ति/ दायित्व	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व (अपरिष्कृत)	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अनुपात प्रतिशतमा
वित्तीय संस्थाहरु	२१३६३८.०७	८८.७	१२६.०	२५६५१०.१४	८८.७	१३२.१	३०४७०७.१३	८८.६	१४३.४
नेपाल राष्ट्र बैंक	५३४८९.७९	२२.२	३१.६	६५५२८.०६	२२.७	३३.७	७८६९८.१९	२२.९	३७.०
वाणिज्य बैंकहरु	१२४२८८.१४	५९.६	७३.३	१४६७५.१९	५.७	७५.६	१७५३७२.६४	५१.०	८२.५
विकास बैंकहरु	१९९९५.४८	८.३	११.८	२५५३७.३४	८.८	१३.२	२८८७२.३४	८.५	१३.६
वित्त कम्पनीहरु	१००८५.६७	४.२	६.०	१०५५९.२६	३.७	५.४	१०५०३.५९	३.१	४.९
लघुवित्त कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु	३५७७.४९	१.५	२.१	५०५८.४५	१.७	२.६	६८६८.२३	२.०	३.२
सहकारी संस्थाहरु (सीमित बैंकिङ कारोबार गर्ने)	१५४१.५१	०.६	०.९	२१३१.८५	०.७	१.१	२४९८.१५	०.७	१.२
लघुवित्त कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरु	६६०.००	०.३	०.४	९८०.००	०.३	०.५	१८९४.००	०.६	०.९
सम्झौताबद्ध बचत संस्थाहरु	२६९६०.७५	११.२	१५.९	३२४४०.८९	११.३	१६.८	३९०६९.७०	११.४	१८.४
कर्मचारी संचयकोष	१४५७०.३४	६.९	८.६	१६९६९.०४	५.९	८.७	१९५९०.३६	५.७	९.२
नागरिक लगानी कोष	४२७५.३६	१.८	२.५	५४६२.१३	१.९	२.८	७०४९.३४	२.०	३.३
विमा कम्पनीहरु	८११५.०६	३.४	४.८	१०१०९.७२	३.५	५.२	१२४३०.००	३.६	५.९
हुलाक बचत बैंक	१४३.००	०.१	०.१	१५८.००	०.१	०.१	१७८.४९	०.१	०.१
जम्मा	२४०७४१.८२	१००.०	१४२.०	२८९२०९.०३	१००.०	१४९.०	३४३९५५.३२	१००.०	१६१.९
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (रु. करोडमा)			१६९५०१.१०			१९४१६२.४०			२१२४६५.००
धितोपत्र बजारको बजार पूँजीकरण (रु. करोडमा)			५१४४२.९६			१०५७६.५८			९८९४०.४०
बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अनुपात (प्रतिशतमा)			३०.३५			५.४५			४६.५७

तालिका ३३
शेयर बजार परिसूचक

विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०७०	२०७१	२०७२	२०७०/७१	२०७१/७२
१ सूचीकृत कम्पनीको संख्या	२३०	२३७	२३२	३.०	-२.१
२ सूचीकृत कम्पनीको चुक्ता पूँजी (रु. करोडमा)	१४३६५.८१	१५०२४.५९	१७९६८.९७	४.६	१९.६
३ कुल बजार पूँजीकरण (रु. करोडमा)	५१४४२.९६	१०५७६.५८	९८९४०.४०	१०५.५	-६.४
४ वार्षिक कारोबार रकम (रु. करोडमा)	२१५५.३१	७७२९.१६	६५३३.३६	२५.८	-१५.५
५ कारोबार भएको दिन	२३२	२३०	२१६	-०.९	-६.१
६ कारोबार भएको कम्पनी संख्या	२३२	२६९	२७६	१५.९	२.६
७ कारोबार संख्या	२९२२३५	५६६३७१	४७७२८७	९३.८	-१५.७
८ सूचीकृत शेयर संख्या (हजारमा)	१५८७९४९	१६५३८२७	२२१८२६५	४.१	३४.१
९ कारोबार भएको शेयर संख्या (हजारमा)	७८०५०	२१४०५५	१५९७२२	१७४.३	-२५.४
१० चुक्ता पूँजी/कुल गार्हस्थ उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	८.४८	७.७४	८.४६	-८.७	९.३
११ कारोबार रकम/चुक्ता पूँजी अनुपात (प्रतिशत)	१.२७	३.९८	३.०८	२१३.१	-२२.८
१२ कारोबार रकम/बजार पूँजीकरण अनुपात (प्रतिशत)	४.१९	७.३१	६.६०	७४.५	-९.७
१३ बजार पूँजीकरण/गार्हस्थ उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	३०.३५	५४.४५	४६.५७	७९.४	-१४.५
१४ नेप्से परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	५१८.३३	१०३६.१	९६१.२३	९९.९	-७.२
१५ नेप्से सेन्सेटिभ परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	१२९.१९	२२२.५	२०४.६७	७२.२	-८.०
१६ नेप्से फ्लोट परिसूचक (कारोबार बन्द हुँदा)	३५.८	६४.१	६८.४७	७९.१	६.८

स्रोत: नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड

तालिका ३४
नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका धितोपत्रहरू

	२०७०/७१			२०७१/७२		
	शेयर संख्या (हजारमा)	रकम (रु. करोडमा)	अंश प्रतिशतमा	शेयर संख्या (हजारमा)	रकम (रु. करोडमा)	अंश प्रतिशतमा
संस्थागत आधारमा						
वाणिज्य बैंक	१२०१०९.१	१४०८.१	६१.२	८०८००.४	८०८.०	३३.०
विकास बैंक	२७९४७.३	२७९.५	१२.१	३६४७६.५	३६४.८	१४.९
बीमा कम्पनी	१५७३५.५	१५७.३	६.८	१८३१४.२	१८३.१	७.५
वित्त कम्पनी	६८७४.०	६९.७	३.०	१०५०४.०	१०५.०	४.३
उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी	०.०	०.०	०.०	५४०.०	५.४	०.२
होटलहरू	८५९६.२	८६.०	३.७	१२०३४.७	१२.०	०.५
व्यापारिक संस्थाहरू	११२.८	१.१	०.०	६९६.०	७.०	०.३
जलविद्युत	२९३३१.९	२९३.३	१२.७	४८४२.७	४८.४	२.०
अन्य	८१३.६	७.१	०.३	२३६५००.०	२३६५.५	९३.३
कुल	२०९५२०.४	२३०२.२	१००.०	४००७०८.६	२४४५.३	१००.०
धितोपत्रको आधारमा						
साधारण शेयर	७५८५२.३	७५८.५	३२.९	२४३४००.१	९९४.०	४०.६
हकप्रद शेयर	६०३३७.८	६०३.४	२६.२	१५३९७.१	१५४.०	६.३
बोनस शेयर	७१०३०.३	७१०.३	३०.९	१४१९११.४	१२९७.३	५३.१
सरकारी ऋणपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
कनभर्टिबल प्रेफरेन्स शेयर	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
बैंकहरूले जारी गरेको ऋणपत्र	२३००.०	२३०.०	१०.०	०.०	०.०	०.०
अन्य	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
कुल	२०९५२०.४	२३०२.२	१००.०	४००७०८.६	२४४५.३	१००.०

स्रोत : नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड

तालिका ३५
सूचीकृत कम्पनीहरू र बजार पूँजीकरणको स्थिति

विवरण	सूचीकृत कम्पनीको संख्या			बजार पूँजीकरण (रकम रु. करोडमा)						शेयर मूल्य	
	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७० असार		२०७१ असार		२०७२ असार		प्रतिशत परिवर्तन	
				मूल्य	शेयर प्रतिशत	मूल्य	शेयर प्रतिशत	मूल्य	शेयर प्रतिशत	२०७०/७१	२०७१/७२
वित्तीय संस्थाहरू	१९८	२०४	१९८	३६९०९.७	७१.७	८२०६४.८	७७.६	७६९०५.७	७७.७	१२२.३	-६.३
वाणिज्य बैंक	२८	३०	२९	२९२८५.२	५६.९	५५५६०.९	५२.६	४९६२४.२	५०.२	८९.७	-१०.७
विकास बैंक	८३	९३	९६	२६५४.१	५.२	८२१६.०	७.८	९६९२.०	९.८	२०९.६	१८.०
वित्त कम्पनी	६६	५९	५१	२२२९.४	४.३	४२२३.९	४.०	४२२१.८	४.३	८९.५	०.०
बीमा कम्पनी	२१	२२	२२	२७४१.१	५.३	१४०६४.३	१३.३	१३३६७.७	१३.५	४१३.१	-५.०
निर्माण तथा प्रशोधन	१८	१८	१८	१५४१.३	३.०	२०१९.६	१.९	२९६८.१	३.०	३१.०	४७.०
होटल	४	४	४	८६९.२	१.७	२४९८.३	२.४	२४८५.६	२.५	१८७.४	-०.५
व्यापार	४	४	४	९८.५	०.२	१०९.७	०.१	११७.८	०.१	११.३	७.४
जलविद्युत	४	५	६	३०८८.६	६.०	९१८२.५	८.७	६९२१.२	७.०	१९७.३	-२४.६
अन्य	२	२	२	८९४१.८	१७.४	९८४१.७	९.३	९५४२.०	९.६	१०.१	-३.०
कुल	२३०	२३७	२३२	५१४४९.२	१००.०	१०५७६.६	१००.०	९८९४०.४	१००.०	१०५.५	-६.४

अनुसूची १.१

वित्तीय कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नामावली

(२०७२ असार मसान्त)

(१) वाणिज्य बैंकहरू

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूजी [#] (रु. दश लाखमा)
१.	नेपाल बैंक लि.	धर्मपथ, काठमाडौं	१९९४०७३०	६४६५.००
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.	सिंहदरवारप्लाजा, काठमाडौं	२०२२०१०१०	८५८८.९७
३.	कृषि विकास बैंक लि.	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०२४०१०००७	९६३६.८०
४.	नविल बैंक लि.	विष्णुमार्ग, काठमाडौं	२०४१००३०२९	३६५७.६५
५.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०४२०११०२६	४७७९.२०
६.	स्टाण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०४३०१००१६	२२४८.१६
७.	हिमालयन बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०४९०१०००५	३३३२.७०
८.	नेपाल एस.वि.आई. बैंक लि.	हात्तिसार, काठमाडौं	२०५०००३०२३	३०५८.०६
९.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५१००२०२३	२४३०.२९
१०.	एभरेष्ट बैंक लि.	लाजिम्पाट, काठमाडौं	२०५१००७००९	२१३७.३९
११.	बैंक अफ काठमाण्डु लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५१०११०२८	२१२०.२९
१२.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५३००६०२८	१४७०.००
१३.	कुमारी बैंक लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५७०१२०२९	२४३९.६८
१४.	लक्ष्मी बैंक लि.	आदर्शनगर, वीरगञ्ज, पर्सा	२०५८०१२०२९	२३३७.८७
१५.	सिद्धार्थ बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५९००९००९	२०३९.१८
१६.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि. ⁺	कमलादी, काठमाडौं	२०६४००९००७	२५५४.३६
१७.	प्राइम कर्मासियल बैंक लि.	नयाँसडक, काठमाडौं	२०६४००६००७	३१४०.०५
१८.	सनराइज बैंक लि.	गैरीधारा, काठमाडौं	२०६४००६०२५	२२३६.६५
१९.	ग्रान्ड बैंक नेपाल लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६५००२०१२	२०००.००
२०.	एनएमबी बैंक लि.	बबरमहल, काठमाडौं	२०६५००२०२०	२४००.००
२१.	जनता बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६६०१२०२३	२०६०.००
२२.	मेगा बैंक नेपाल लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०६७००४००७	२६०९.६०
२३.	सेन्चुरी कर्मासियल बैंक लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६७०११०२६	२१२०.००
२४.	सानिमा बैंक लि.	नागपोखरी, काठमाडौं	२०६८०११००३	२५५०.२४
२५.	माछापुच्छ्रे बैंक लि.	पृथ्वीचोक, पोखरा, कास्की	२०६९००३०२५*	२७७६.२५
२६.	एन आई सी एशिया बैंक लि.	बिराटनगर, मोरङ	२०७०००३०१६*	२६५८.२८
२७.	ग्लोबल आइएमई बैंक लि.	वीरगञ्ज, पर्सा	२०७००१२०२६*	५०१९.६०
२८.	सिभिल बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०७१००१००९*	२८८७.८५
२९.	लुम्बिनी बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०७१००३०१५*	२०००.८३
३०.	प्रभु बैंक लि.	अनामनगर, काठमाडौं	२०७१००५०३०*	३२०८.८९

चुक्तापूजी अधिल्लो महिनाको मसान्तको वित्तीय विवरणको आधारमा राखिएको र गाभिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको हकमा गाभिए पश्चात् कायम भएको ।

* मर्जर पश्चात्को संचालन मिति ।

+ नेपाल हाउजिङ एण्ड मर्चेन्ट फाइनान्स लि. र पिपल्स फाइनान्स लि.लाई प्राप्त (Acquire) गरेपश्चात् ।

(२) विकास बैंकहरु

(रु. दश लाखमा)

क्र.सं	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी #	कार्य क्षेत्र
१	एन. आई.डि.सि. डेभलपमेन्ट बैंक लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०१६०३०१	४१५.८२	राष्ट्रियस्तर
२	मालिका विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०१६००७०२५	२४२.५५	४-१० जिल्ला (अछाम, डोटी, डडेल्धुरा, कञ्चनपुर, कैलाली, बर्दिया, बाँके, दाङ्ग, कपिलवस्तु, रुपन्देही)
३	सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि.	तीनकुने, काठमाडौं	२०१७०३०११	६४५.००	राष्ट्रियस्तर
४	नारायणी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०१८००७००१	५५.५७	१-३ जिल्ला (नवलपरासी, चितवन, मकवानपुर)
५	पश्चिमाञ्चल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०१९०१२०२०	३३६.५२	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, पाल्पा, कपिलवस्तु, दाङ्ग, बाँके, तनहुँ, स्याङ्गजा, कास्की, चितवन)
६	सहयोगी विकास बैंक लि.	जनकपुरधाम, धनुषा	२०६०००७००६	२०१.४७	१-३ जिल्ला (धनुषा, महोत्तरी, सिन्धुली)
७	कर्णाली विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६००११००६	८०.००	१-३ जिल्ला (बाँके, बर्दिया, दाङ्ग)
८	भृकुटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६१००५०१८	५२१.२३	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, कपिलवस्तु, चितवन, स्याङ्गजा, पाल्पा, अर्घाखाँची, गुल्मी, दाङ्ग, रोल्पा,)
९	शुभेच्छा विकास बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१००६०१०	१५०.२६	१-३ जिल्ला (मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी)
१०	गोरखा डेभलपमेन्ट बैंक (नेपाल) लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६१००८०२०	१९८.२५	राष्ट्रियस्तर
११	गण्डकी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६१०१००१२	३५२.००	४-१० जिल्ला (चितवन, स्याङ्गजा, कास्की, लमजुङ, पर्वत, तनहुँ, गोरखा, रुपन्देही, नवलपरासी, बाग्लुङ)
१२	एक्सेल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वित्तमोड, भापा	२०६२००४००६	२०२.५०	१-३ जिल्ला (इलाम, भापा र मोरङ्ग)
१३	वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक लि.	घोराही, दाङ्ग	२०६२००५०३०	१०९.००	१-३ जिल्ला (दाङ्ग, बाँके र कपिलवस्तु)
१४	क्लिन इनर्जी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	सीतापाइला, काठमाडौं	२०६३००५०२२	१२५९.९१	राष्ट्रियस्तर
१५	मितेरी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	धरान, सुनसरी	२०६३००६०२७	१६२.५२	१-३ जिल्ला (भापा, मोरङ्ग, सुनसरी)
१६	तिनाउ विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३००७०१५	१८५.१५	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, चितवन)
१७	सेवा विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३०११०१३	३६०.६४	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी र कपिलवस्तु, पाल्पा, स्याङ्गजा, चितवन, गुल्मी, अर्घाखाँची, दाङ्ग र बाँके,)
१८	कनकाई विकास बैंक लि.	दमक, भापा	२०६४००१०२०	१००.००	१-३ जिल्ला (भापा, इलाम, मोरङ्ग)
१९	एस डेभलपमेन्ट बैंक लि.	नारायणचौर, काठमाडौं	२०६४००४०३०	८८५.३१	राष्ट्रियस्तर
२०	महाकाली विकास बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	२०६४००५००१	१२७.२०	१-३ जिल्ला (कञ्चनपुर, कैलाली, डडेल्धुरा)
२१	भारगव विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६४००५०१३	१००.००	१-३ जिल्ला (बाँके, दाङ्ग र बर्दिया)
२२	कन्टी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४००६०१७	३२०.००	४-१० जिल्ला (काभ्रे, सिन्धुपाल्चोक, सिन्धुली, बारा, पर्सा, मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी, रुपन्देही, कपिलवस्तु)
२३	अल्पाइन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हेटौँडा, मकवानपुर	२०६४००६०१८	११८.००	१-३ जिल्ला (मकवानपुर, चितवन, काभ्रे)

२४	सिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४००७०२	४६८.१६	४-१० जिल्ला (कास्की, तनहुँ, लमजुङ्ग, स्याङ्गजा, म्याग्दी, पर्वत, बाग्लुङ्ग, मनाङ्ग, गोरखा र चितवन)
२५	कामना विकास बैंक लि.	सृजनाचोक, पोखरा, कास्की	२०६४००७०१२	२७८.३०	४-१० जिल्ला (कास्की, तनहुँ, लमजुङ्ग, धादिङ्ग, नवलपरासी, रुपन्देही, मकवानपुर, पर्सा, स्याङ्गजा, चितवन)
२६	कर्पोरेट डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वीरगञ्ज, पर्सा	२०६४००७०२१	२००.००	१-३ जिल्ला (पर्सा, मकवानपुर, काभ्रे)
२७	पाथभरा विकास बैंक लि.	उर्लावारी, मोरङ्ग	२०६४००८००५	१४१.४५	१-३ जिल्ला (भापा, मोरङ्ग र सुनसरी)
२८	कावेली विकास बैंक लि.	धनकुटाबजार, धनकुटा	२०६४००९००१	४१.२८	१ जिल्ला (धनकुटा)
२९	पूर्णमा विकास बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६५००२००७	१३६.१३	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी र चितवन)
३०	ज्योति विकास बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६५००४००९	८४७.२३	राष्ट्रियस्तर
३१	बागमती डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हरिऔन, सर्लाही	२०६५०१२०१०	५०.००	१ जिल्ला (सर्लाही)
३२	हाम्रो विकास बैंक लि.	बट्टार, नुवाकोट	२०६६००१००६	१०६.३८	१ जिल्ला (नुवाकोट)
३३	काँक्रेविहार विकास बैंक लि.	वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत	२०६६००२००१	३७.९५	१ जिल्ला (सुर्खेत)
३४	प्यासिफिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बेसीशहर, लमजुङ्ग	२०६६००४०११	८७.८४	१ जिल्ला (लमजुङ्ग)
३५	इन्टरनेसनल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	टेकु, काठमाडौं	२०६६००५०१९	७०४.००	राष्ट्रियस्तर
३६	कञ्चन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	२०६६००६००३	१३२.००	१-३ जिल्ला (कैलाली, कञ्चनपुर, डडेल्धुरा)
३७	मातृभूमि विकास बैंक लि.	सिन्धुलीमाढी, सिन्धुली	२०६६००६०२३	४४.००	१ जिल्ला (सिन्धुली)
३८	इन्भोर्भोर्ट डेभलपमेन्ट बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६६००७०२७	१५०.००	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, चितवन)
३९	फिमरूक विकास बैंक लि.	बागदुला, प्युठान	२०६६००८०२९	४१.५०	१ जिल्ला (प्युठान)
४०	मेट्रो डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६६००९००१	१८५.६७	१-३ जिल्ला (कास्की, म्याग्दी, लमजुङ्ग)
४१	राप्तीभेरी विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६६०१०००१	१२५.०१	१-३ जिल्ला (बाँके, बर्दिया, दाङ्ग)
४२	गौमुखी विकास बैंक लि.	विजुवार, प्युठान	२०६६०१००११	४४.९३	१ जिल्ला (प्युठान)
४३	टुरिज्म डेभलपमेन्ट बैंक लि.	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०६६०१२००५	६७८.४०	राष्ट्रियस्तर
४४	मिसन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७००३००१	११५.००	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, कपिलवस्तु)
४५	माउण्ट मकालु डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बसन्तपुर, तेह्रथुम	२०६७००४००५	२०.००	१ जिल्ला (तेह्रथुम)
४६	सिन्धु विकास बैंक लि.	बाह्रविसे, सिन्धुपाल्चोक	२०६७००५०२४	१०७.५०	१-३ जिल्ला (सिन्धुपाल्चोक, काभ्रेपलाञ्चोक, दोलखा)
४७	सहारा विकास बैंक लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०६७००७०१०	२०.००	१ जिल्ला (सर्लाही)
४८	नेपाल कम्प्युनिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७००७०१७	१००.००	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी र चितवन)
४९	कसमस डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हरमतारी चोक, गोरखा	२०६७००८००१	४३.७५	१ जिल्ला (गोरखा)
५०	मनास्लु विकास बैंक लि.	बसपार्क, गोरखा	२०६७००८०२८	१६१.७०	१-३ जिल्ला (गोरखा, तनहुँ, चितवन)
५१	सोसाइटी डेभलपमेन्ट बैंक लि. [%]	कमलादी, काठमाडौं	२०६८००३००१*	८९७.९३	राष्ट्रियस्तर
५२	एकता विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६८००७००७	२००.००	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, कपिलवस्तु, दाङ्ग, रुकुम, प्युठान, रोल्पा, सुर्खेत, कैलाली सल्यान, बाँके)
५३	कालिन्चोक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	चरिकोट, दोलखा	२०६८००८००५	१००.००	१-३ जिल्ला (दोलखा, रामेछाप, सिन्धुली)
५४	विजनेश युनिभर्सल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	अनामनगर, काठमाडौं	२०६८०१२०२२*	९३४.६९	राष्ट्रियस्तर

५५	काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६९००१००१*	६७९.९०	राष्ट्रियस्तर
५६	कैलाश विकास बैंक लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६९००१०१२	८९५.३२	राष्ट्रियस्तर
५७	इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेन्ट बैंक लि.	घण्टाघरमोड, काठमाडौं	२०६९००३०२६*	८२७.५३	राष्ट्रियस्तर
५८	सुप्रिम डेभलपमेन्ट बैंक लि.	तीनकुने, काठमाडौं	२०६९००३०२९*	८११.६२	राष्ट्रियस्तर
५९	सालपा विकास बैंक लि.	दिक्तेल, खोटाङ	२०६९००४००१	१४.००	१ जिल्ला (खोटाङ)
६०	भिवोर विकास बैंक लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६९००५०१७*	९१७.०७	राष्ट्रियस्तर
६१	सप्तकोशी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	टंकिसिनवारी, मोरङ	२०६९००६०१६	६०.००	१-३ जिल्ला (मोरङ, ईलाम, पाँचथर)
६२	शाइन रेसुङ्गा डेभलपमेन्ट बैंक लि.	तम्घास, गुल्मी	२०६९०१२००४*	६३३.३३	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, अर्घाखाँची, गुल्मी, पाल्पा, दाङ, प्युठान, कपिलवस्तु, बागलुङ, चितवन)
६३	साभा विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०७०००१०१७	५३.४५	१-३ जिल्ला (कैलाली, कञ्चनपुर, डोटी)
६४	प्रोफेसनल दियालो विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०७०००३०१६*	२२०.००	४-१० जिल्ला (काभ्रे, दोलखा, सिन्धुली, सिन्धुपाल्चोक, मकवानपुर, कास्की, तनहुँ, नवलपरासी, रुपन्देही, चितवन)
६५	अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक लि.	धुलिखेल, काभ्रे	२०७०००३०३०*	२३४.३९	४-१० जिल्ला (काभ्रेपलाञ्चोक, सिन्धुली, धनुषा, दोलखा, महोत्तरी, उदयपुर, सुनसरी, मोरङ, मकवानपुर, पर्सा)
६६	यती डेभलपमेन्ट बैंक लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०७०००३०३१*	१३८६.२३	राष्ट्रियस्तर
६७	एपेक्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	हात्तीसार, काठमाडौं	२०७०००३०३१	६६६.५६	राष्ट्रियस्तर
६८	ग्रीन डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बागलुङ बजार, बागलुङ	२०७०००५००९	५५.००	१-३ जिल्ला (म्याग्दी, बागलुङ र कास्की)
६९	रिलायबल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	ज्ञानेश्वर, काठमाडौं	२०७१००१००३	७१६.८९	राष्ट्रियस्तर
७०	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ	२०७१००२००३*	३४०.२९	४-१० जिल्ला (मोरङ, सुनसरी, भापा, संखुवासभा, धनकुटा, तेह्रथुम, भोजपुर, इलाम, ताप्लेजुङ र पाँचथर)
७१	साग्लिला डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बालुवाटार, काठमाडौं	२०७१००३०२९*	७३६.००	राष्ट्रियस्तर
७२	त्रिवेणी विकास बैंक लि. ^२	भरतपुर, चितवन	२०७२००२०१८*	७४०.४४	राष्ट्रियस्तर
७३	देव: विकास बैंक लि. ^३	लालदरवारमार्ग, काठमाडौं	२०७२००३०२५*	५८२.४५	राष्ट्रियस्तर
७४	फेवा विकास बैंक लि. ^४	पोखरा, कास्की	२०७२००३०२८*	३६०.३६	राष्ट्रियस्तर
७५	गरिमा विकास बैंक लि. ^५	पोखरा, कास्की	२०७२००३०२९*	५६९.००	राष्ट्रियस्तर
७६	मुक्तिनाथ विकास बैंक लि. ^६	पोखरा, कास्की	२०६३००९०१९	५९९.०३	राष्ट्रियस्तर

चुक्तापूँजी अधिल्लो महिनाको मसान्तको वित्तीय विवरणको आधारमा राखिएको र गाभिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको हकमा गाभिए पश्चात् कायम भएको ।

* मर्जर पश्चात्को संचालन मिति ।

% साविकको एच एण्ड वी डेभलपमेन्ट बैंकको नाम परिवर्तन पश्चात् ।

२ साविकको पब्लिक डेभलपमेन्ट बैंक लि., त्रिवेणी डेभलपमेन्ट बैंक लि. र ब्राइट डेभलपमेन्ट बैंक लि. गाभिएर बनेको ।

३ साविकको एनडेप डेभलपमेन्ट बैंक लि. र राईजिड डेभलपमेन्ट बैंक लि. गाभिएर बनेको ।

४ साविकको विश्व विकास बैंक लि. र फेवा फाइनान्स लि. गाभिएर बनेको ।

५ साविकको गरिमा विकास बैंक लि. र निलगिरि विकास बैंक लि. गाभिएर बनेको ।

६ साविकको सिभिक डेभलपमेन्ट बैंक लि. लाई प्राप्त (Acquire) गरे पश्चात् ।

(३) वित्त कम्पनीहरू

(रु. दश लाखमा)

क्र.सं	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी #	कार्य क्षेत्र
१	नेपाल आवास फाइनेन्स लि.	सुविधानगर, काठमाडौं	२०४९००४०१९	२००.८०	राष्ट्रिय स्तर
२	नेपाल फाइनेन्स लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०४९००९०२२	१३५.८०	राष्ट्रिय स्तर
३	एन.आइ.डि.सी.क्यापिटल मार्केट्स लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०४९०११०२८	२३३.५६	राष्ट्रिय स्तर
४	नारायणी नेशनल फाइनेन्स लि.	कालिकास्थान, काठमाडौं	२०५००१०२५	६७९.८६	राष्ट्रिय स्तर
५	नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनेन्स लि.	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०५००७००३	२०३४.२९	राष्ट्रिय स्तर
६	काठमाण्डौ फाइनेन्स लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५१००७०२४	१८३.७८	राष्ट्रिय स्तर
७	हिमालय फाइनेन्स लि.	सुनधारा, काठमाडौं	२०५१००७०२५	१४०.००	राष्ट्रिय स्तर
८	युनियन फाइनेन्स लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५१००८०२६	१७६.५९	राष्ट्रिय स्तर
९	पश्चिमान्चल फाइनेन्स कम्पनी लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५१०१२०२६	३०३.५१	राष्ट्रिय स्तर
१०	सम्भना फाइनेन्स कम्पनी लि.**	बनेपा, काभ्रे	२०५२००१०२०		राष्ट्रिय स्तर
११	गुडविल फाइनेन्स लि.	हात्तीसार, काठमाडौं	२०५२००२००१	३३०.००	राष्ट्रिय स्तर
१२	श्रीइन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनेन्स कम्पनी लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५२००२०१८	१९७.१२	राष्ट्रिय स्तर
१३	लुम्बिनी फाइनेन्स एण्ड लिजिड कम्पनी लि.	ठमेल, काठमाडौं	२०५२००३०१२	३३९.१८	राष्ट्रिय स्तर
१४	इण्टरनेशनल लिजिड एण्ड फाइनेन्स कम्पनी लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५२००७०१४	२००८.८०	राष्ट्रिय स्तर
१५	महालक्ष्मी फाइनेन्स लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५२००८०१५	४२०.००	राष्ट्रिय स्तर
१६	ललितपुर फाइनेन्स लि.	लगनखेल, ललितपुर	२०५२००८०२८	१८७.९५	राष्ट्रिय स्तर
१७	युनाइटेड फाइनेन्स लि.	दरवारमार्ग, काठमाडौं	२०५२०१००१२	४०३.४२	राष्ट्रिय स्तर
१८	जनरल फाइनेन्स लि.	चावहिल, काठमाडौं	२०५२०१००१८	१३२.२३	राष्ट्रिय स्तर
१९	प्रोग्रेसिभ फाइनेन्स कम्पनी लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०५२०११०१४	१२०.००	राष्ट्रिय स्तर
२०	जानकी फाइनेन्स कम्पनी लि.	जनकपुरधाम, धनुषा	२०५३०११०२४	२४८.६३	१-३ जिल्ला (धनुषा, महोत्तरी, सिराहा)
२१	पोखरा फाइनेन्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५३०१२००३	३३०.७२	राष्ट्रिय स्तर
२२	सेन्ट्रल फाइनेन्स लि.	कुपण्डोल, ललितपुर	२०५४००१००२	१८५.३८	राष्ट्रिय स्तर
२३	प्रिमियर फाइनेन्स कम्पनी लि.	कुमारीपाटी, ललितपुर	२०५४००२०२६	१२७.०१	राष्ट्रिय स्तर
२४	अरुण फाइनेन्स लि.	धरान, सुनसरी	२०५४००५००१	१५०.००	राष्ट्रिय स्तर
२५	मल्टीपर्स फिनेन्स कम्पनी लि	राजविराज, सप्तरी	२०५५००१००२	२८.७५	१ जिल्ला (सप्तरी)
२६	सृजना फाइनेन्स लि.	विराटनगर, मोरङ	२०५६००८०२८	१३४.४०	१-३ जिल्ला (मोरङ, सुनसरी, सप्तरी)
२७	ओम फाइनेन्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५७००६००१	३८९.२२	राष्ट्रिय स्तर
२८	वर्ल्ड मर्चेण्ट बैकिङ एण्ड फाइनेन्स कम्पनी लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०५८००४०२६	१८१.९८	राष्ट्रिय स्तर
२९	क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ एण्ड फाइनेन्स लि.	वत्तिसपुतली, काठमाडौं	२०५८०१००१९	९३५.०७	राष्ट्रिय स्तर
३०	क्रिष्टल फाइनेन्स लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०५८०११००१	७०.००	राष्ट्रिय स्तर
३१	गृहेश्वरी मर्चेण्ट बैकिङ एण्ड फाइनेन्स लि.	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९००२०३०	२५५.४०	राष्ट्रिय स्तर
३२	एभरेष्ट फाइनेन्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६०००३०१८	१२०.६३	१-३ जिल्ला (रुपन्देही, नवलपरासी, कपिलवस्तु)
३३	आइ.सि.एफ.सि. फाइनेन्स लि.	भाटभटेनी, काठमाडौं	२०६१००३०३१	४२६.८१	राष्ट्रिय स्तर
३४	कुवेर मर्चेण्ट फाइनेन्स लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६२०१२०११	१५०.००	राष्ट्रिय स्तर
३५	नेपाल एक्सप्रेस फाइनेन्स लि.	सुन्धारा, काठमाडौं	२०६३००१०२१	२६४.११	राष्ट्रिय स्तर
३६	सेती फाइनेन्स लि.	टिकापुर, कैलाली	२०६३००२००४	५५.६६	१ जिल्ला (कैलाली)
३७	हामा मर्चेण्ट एण्ड फाइनेन्स लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६३००३००२	२००.००	राष्ट्रिय स्तर
३८	नमस्ते वित्तीय संस्था लि.	घोराही, दाङ	२०६४००३०२५	३१.२५	१ जिल्ला (दाङ)
३९	कास्की फाइनेन्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६४००४०१४	२८३.५८	राष्ट्रिय स्तर
४०	युनिक फाइनेन्सियल इन्स्ट्रुमन्ट लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६४००६०२५	२२३.००	राष्ट्रिय स्तर
४१	मञ्जूश्री फाइनेन्सियल इन्स्ट्रुमन्ट लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६४००६०३०	२२५.००	राष्ट्रिय स्तर
४२	जेबिल्स फाइनेन्स लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६६००७०११	२२०.००	राष्ट्रिय स्तर
४३	भक्तपुर फाइनेन्स कम्पनी लि.	च्याम्हासिंह, भक्तपुर	२०६७०१००२५	२००.००	राष्ट्रिय स्तर

४४	सिनर्जी फाइनान्स लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६९००८०२१*	४७४.४१	राष्ट्रिय स्तर
४५	प्रुडेन्सियल फाइनान्स कम्पनी लि.	नागपोखरी, काठमाडौं	२०६९०१२०५*	४८३.१०	राष्ट्रिय स्तर
४६	सिद्धार्थ फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०७१००१०१९*	३२४.३१	राष्ट्रिय स्तर
४७	रिलायन्स लोटस फाइनान्स लि.	प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं	२०७१००१०२५*	३२०.००	राष्ट्रिय स्तर
४८	सगरमाथा फाइनान्स लि. ⁷	मानभवन, ललितपुर	२०७२००३०३१*	२६३.७७	राष्ट्रिय स्तर

चुक्तापूँजी अधिल्लो महिनाको मसान्तको वित्तीय विवरणको आधारमा राखिएको र गाभिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको हकमा गाभिए पश्चात् कायम भएको ।

** खारेजीको प्रकृत्यामा रहेको ।

* मर्जर पश्चात्को संचालन मिति ।

7 साविकको सगरमाथा मार्चेन्ट एण्ड फाइनान्स कं. लि. र पाटन फाइनान्स लि. गाभिएर बनेको ।

(४) लघुवित्त विकास बैंकहरू

(रु. दश लाखमा)

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी #	कार्य क्षेत्र
१	निर्धन उत्थान बैंक लि.	अनामनगर, काठमाडौं	२०५६००४००१	५७२.००	राष्ट्रिय स्तर
२	रुरल माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेन्ट सेन्टर लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५६००८०२०	३३६.००	राष्ट्रिय स्तर
३	डिप्रोक्स लघुवित्त विकास बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८००३०१९	१७१.९५	क्षेत्रीय स्तर (सर्लाही, रौतहट, बारा, पर्सा, मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी, तनहुँ, कास्की, लम्जुङ, गोरखा, धादिङ्ग, नुवाकोट, काभ्रे, ललितपुर, सिन्धुली, सिन्धुपाल्चोक, रुपन्देही, स्याङ्जा, उदयपुर, रामेछाप, दोलखा, रसुवा, पाल्पा, अर्घाखाँची)
४	छिमेक लघुवित्त विकास बैंक लि.	पुरानोबानेश्वर, काठमाडौं	२०५८००८०१२	२८३.६९	राष्ट्रिय स्तर
५	स्वावलम्बन लघुवित्त विकास बैंक	लालकोलोनी मार्ग, काठमाडौं	२०५८०१०००१	२१९.८०	राष्ट्रिय स्तर
६	साना किसान विकास बैंक लि.	सुविधानगर, काठमाण्डौ	२०५८०११००२	२३०.६८	राष्ट्रिय स्तर
७	नेरुडे लघुवित्त विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ	२०६४००३००१	१२५.००	राष्ट्रिय स्तर
८	नयाँ नेपाल लघुवित्त विकास बैंक लि.	धुलिखेल, काभ्रे	२०६५०१२००७	२०.००	४-१० जिल्ला (काभ्रे, रामेछाप, सिन्धुली, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा, सप्तरी, सुनसरी, मोरङ, झापा)
९	मिथिला लघुवित्त विकास बैंक लि.	ढल्केवर, धनुषा	२०६६००१०१६	२८.२९	४-१० जिल्ला (सिन्धुली, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा, सर्लाही, सप्तरी, रौतहट, उदयपुर, बारा, रामेछाप)
१०	समिट माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	अनारमनी, झापा	२०६६००२००६	२८.००	४-१० जिल्ला (झापा, मोरङ, सुनसरी, ताप्लेजुङ, इलाम, पाँचथर, उदयपुर, सिराहा, सप्तरी, धनकुटा)
११	स्वरोजगार लघुवित्त विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६६००९००१	२०.००	१-३ जिल्ला (काभ्रे, चितवन, मकवानपुर)
१२	फर्स्ट माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	ज्ञानेश्वर, काठमाडौं	२०६६००९०१३	१९९.६७	राष्ट्रियस्तर
१३	नागवेली लघुवित्त विकास बैंक लि.	अनारमनी, झापा	२०६६०१००२१	२०.००	१-३ जिल्ला (झापा, मोरङ, सुनसरी, इलाम)
१४	कालिका माइक्रोक्रेडिट डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वालिङ्ग, स्याङ्जा	२०६७००४००५	५०.००	४-१० जिल्ला (स्याङ्जा, कास्की, पर्वत, पाल्पा, नवलपरासी, रुपन्देही, तनहुँ, धादिङ्ग, गोरखा र मकवानपुर)
१५	मिमिरे माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६७००६००७	२०.००	४-१० जिल्ला (रसुवा, नुवाकोट, धादिङ्ग, दोलखा, गुल्मी, काभ्रेपलान्चोक, मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी, पाल्पा)

१६	जनउत्थान सामुदायिक लघुवित्त विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७/०७/२३	११.००	४-१० जिल्ला (कैलाली, कञ्चनपुर, बाँके, बर्दिया, दाङ, कपिलवस्तु, रुपन्देही, नवलपरासी, चितवन, पर्सा)
१७	बोमी माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	खानीखोला, धादिङ	२०६८/११/२५	१५.३०	४-१० जिल्ला (धादिङ, मकवानपुर, चितवन, नवलपरासी, तनहुँ, लम्जुङ्ग, काभ्रेपलान्चोक, कास्की, स्याङ्जा, पाल्पा)
१८	लक्ष्मी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	महाराजगंज, काठमाडौं	२०६९/०२/२२	१००.००	राष्ट्रियस्तर
१९	आइ एल एफ. सी. ओ. लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	चूचेपाटी, काठमाडौं	२०६९/०३/२१	१००.००	राष्ट्रियस्तर
२०	महिला सहयात्रा माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	चितलाङ, मकवानपुर	२०६९/०८/१४	७७.००	राष्ट्रियस्तर
२१	किसान माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	कमलबजार, अछाम	२०६९/१०/०३	१२.००	४-१० जिल्ला (कैलाली, अछाम, बाजुरा, बझाङ्ग, बैतडी, दार्चुला, कालिकोट, हुम्ला, मुग, डोटी)
२२	विजय लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	रजहर, नवलपरासी	२०६९/१२/१५	१४०.००	राष्ट्रिय स्तर
२३	क्लिन भिलेज माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	हेम्जा, कास्की	२०६९/१२/१८	२८.००	४-१० जिल्ला (मुस्ताङ्ग, मनाङ्ग, म्याग्दी, कास्की, लमजुङ्ग, गोरखा, रसुवा, सिन्धुपाल्चोक, दोलखा, सोलुखुम्बु)
२४	फरवार्ड कम्युनिटी माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	दुहवी, सुनसरी	२०७०/०२/३	१०५.००	राष्ट्रिय स्तर
२५	रिलायबल माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	वेशीशहर, लमजुङ्ग	२०७०/०२/५	३५.००	४-१० जिल्ला (लमजुङ्ग, मनाङ्ग, मुस्ताङ्ग, डोल्पा, रामेछाप, सिन्धुपाल्चोक, धादिङ, नुवाकोट, रसुवा, गोर्खा)
२६	महली सामुदायिक लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	बगधुवा, सप्तरी	२०७०/०३/१	१४.००	४-१० जिल्ला (सप्तरी, सिरहा, उदयपुर, खोटाङ, सुनसरी, भोजपुर, ओखलढुङ्गा, सिन्धुली, धनकुटा, रामेछाप)
२७	सूर्योदय लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	पुतलीवजार, स्याङ्जा	२०७०/०४/०१	२८.००	४-१० जिल्ला (बाग्लुङ, म्याग्दी, पर्वत, स्याङ्जा, मनाङ, लमजुङ्ग, मुस्ताङ, गुल्मी, प्युठान, रोल्पा)
२८	मेरो माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	बट्टार, नुवाकोट	२०७०/०४/०३	१३८.८०	राष्ट्रिय स्तर
२९	समता माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	पिप्रा, सिमरा	२०७०/०५/०९	११.०६	१ जिल्ला (बारा)
३०	आरएसडिसी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०७०/०५/२६	६०.००	राष्ट्रिय स्तर
३१	सामुदायिक लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	पाँचखाल, काभ्रेपलान्चोक	२०७१/०३/०१	१४.००	४-१० जिल्ला (पाँचखाल, काभ्रेपलान्चोक, दोलखा, रामेछाप, सोलुखुम्बु, ओखलढुङ्गा, नुवाकोट, खोटाङ, भोजपुर, संखुवासभा)
३२	नेशनल माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	निलकण्ठ-५, धादिङ	२०७१/०३/१८	७०.००	राष्ट्रिय स्तर
३३	नेपाल ग्रामीण विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०७१/०४/३० *	५५७.५०	राष्ट्रिय स्तर
३४	नेपाल सेवा लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	फटकसिला गाविस, सिन्धुपाल्चोक	२०७१/०७/०९	१०.५०	१-३ जिल्ला (सिन्धुपाल्चोक, रसुवा, नुवाकोट)
३५	उन्नती माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०७१/०७/२१	१५.४०	४-१० जिल्ला (रुपन्देही, पाल्पा, प्युठान, कपिलवस्तु, अर्घाखाँची, गुल्मी, पर्वत, बागलुङ, म्याग्दी, मुस्ताङ)
३६	स्वदेशी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	इटहरी-८, सुनसरी	२०७१/१/१६	७०.००	राष्ट्रिय स्तर

३७	नाडेप लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	गजुरी, धादिङ	२०७२०२०१	११०.००	राष्ट्रिय स्तर
३८	सपोर्ट माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लि.	हाँसपोसा, इटहरी	२०७२०३०२७	१४.००	४-१० जिल्ला (सुनसरी, तेह्रथुम, धनकुटा, पाँचथर, भोजपुर, उदयपुर, खोटाङ, सिन्धुली, रामेछाप, मकवानपुर)

चुक्तापूँजी अधिल्लो महिनाको मसान्तको वित्तीय विवरणको आधारमा राखिएको र गाभिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको हकमा गाभिए पश्चात् कायम भएको ।

* मर्जर पश्चात्को संचालन मिति ।

(५) सहकारी संस्था (सीमित बैंकिङ कारोबार मात्र)

(रु. दश लाखमा)

क्र.सं	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	चुक्तापूँजी ##
१	श्री नवजीवन को-अपरेटिभ्स लिमिटेड	धनगढी, कैलाली	२०५०००८०३०	९३.२९
२	सगुन सहकारी संस्था लि	क्षेत्रपाटी, काठमाडौं	२०५१००६०२३	१२.३३
३	नेपाल सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०५१००९०१५	४४.८४
४	द सहारा लोन सेविङ को अपरेटिभस् सोसाइटी लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०५२००१००२	१०५.६८
५	विन्दवासिनी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	खोपासी, काभ्रे	२०५२००३००७	१२३.८४
६	महिला सहकारी संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	२०५२००६०११	२५.११
७	नेपाल बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.	मेचीनगर-१०, भापा	२०५२००९०१०	२०५.२२
८	सहकारी वित्तीय विकास संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३००३००२	१७.८४
९	श्री मनकामना सहकारी संस्था लि.	बनेपा, काभ्रे	२०५३०११००७	५०.७४
१०	भेरी सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३०११०२२	१४.२५
११	विकु वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	गैडाकोट, नवलपरासी	२०५४००४०२७	७५.८४
१२	किसान बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि	लम्की, कैलाली	२०५४००९०१४	४७.२६
१३	स्टार बहुउद्देश्यीय वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	विराटनगर -१४, मोरङ	२०५५००१००१	२५.६४
१४	हिमालय सहकारी संस्था लि	पुरानोवानेश्वर, काठमाडौं	२०५५००१०१६	५७.२६
१५	उपकार वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वालिङ, स्याङ्जा	२०५६०१२००८	४३.०६

चुक्तापूँजी २०७१ चैत्र मसान्तको वित्तीय विवरणको आधारमा राखिएको ।

(६) गैर-सरकारी संस्था (लघुकर्जा कारोबार गर्ने)

क्र.सं.	नाम	केन्द्रीय कार्यालय	संचालन मिति	कार्य क्षेत्र
१	चारतारे युवा क्लब	तित्याङ्ग, वाग्लुङ	२०५७००२०२३	वाग्लुङ
२	युनिक नेपाल	नयाँगाउ, बर्दिया	२०५७००३०१५	बाँके, बर्दिया, कैलाली, कन्चनपुर, डडेल्धुरा
३	सामुदायिक महिला विकास केन्द्र (स्वेडेक)	राजविराज- सप्तरी	२०५७००३०२०	सप्तरी
४	ग्रामीण जागरण मन्च	महेन्द्रपथ, वाग्लुङ	२०५७००५०२६	वाग्लुङ
५	धौलागिरी सामुदायिक स्रोत विकास केन्द्र	वाग्लुङ न.पा., वाग्लुङ	२०५७००८००६	वाग्लुङ
६	विकासका लागि स्थानीय स्वयं सेवकहरूको प्रयास	धनकुटा न.पा.१६, धनकुटा	२०५८००३०२६	धनकुटा
७	महिला अधिकार तथा विकास केन्द्र	काठमाडौं पो.व.नं.१०९५	२०५८०१२०३०	काठमाडौं
८	मानुषी	काठमाडौं पो.व.नं.११३५	२०५९००१०२०	काठमाडौं, सिन्धुपाल्चोक, नुवाकोट, दोलखा
९	जीवन विकास समाज	वरियाती ३, मोरङ	२०५९००३००४	मोरङ, सुनसरी, भापा, इलाम, धनकुटा, सिन्धुली, उदयपुर
१०	महिला आदर्श सेवा केन्द्र	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०५९००३०१८	काठमाडौं
११	पाटन विजिनेस एण्ड प्रोफेसनल वीमेन	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९००३०१८	ललितपुर

१२	महिला स्वावलम्बन समाज	भरतपुर १३, चितवन	२०५९००३०२०	चितवन
१३	श्रृजनात्मक महिला वातावरण विकास संस्था	महाराजगंज, काठमाडौं	२०५९००४००८	काठमाडौं
१४	सृजना विकास केन्द्र	पोखरा, कास्की	२०५९००५००६	कास्की
१५	घरेलु तथा साना उद्योग संघ	चावहिल, काठमाडौं	२०५९००५०१७	काठमाडौं
१६	आदर्श युवक क्लब	ठिमी, भक्तपुर	२०५९००५०२१	भक्तपुर
१७	सोसल अपग्रेड इन प्रोग्रेस अफ एजुकेशनल रिजन	तुलसीपुर न.पा.-५, दाङ	२०५९००७०१२	दाङ
१८	नेपाल महिला सामुदायिक सेवा केन्द्र	त्रिभुवन न.पा., दाङ	२०५९००७०१३	दाङ, प्यूठान, सल्यान, रोल्पा
१९	ग्रामीण महिला विकास संस्था	त्रिभुवन न.पा.-११, दाङ	२०६०००१०१०	दाङ
२०	ग्रामीण महिला उत्थान केन्द्र	त्रिभुवन न.पा.-११, दाङ	२०६०००३००४	दाङ, बाँके, प्यूठान, सल्यान, रोल्पा
२१	ग्रामीण सेवा नेपाल	भजनी, कैलाली	२०६०००६००८	कैलाली
२२	महिला उपकार मञ्च	कोहलपुर, बाँके	२०६०००७०१२	बाँके
२३	ग्रामीण स्वयं सेवक समाज	हरिऔध -९, सर्लाही	२०६२००८००५	सर्लाही, महोत्तरी
२४	श्रृजना सामुदायिक विकास केन्द्र	चोहर्वा, सिरहा	२०६९००८००३	सिरहा, उदयपुर, सिन्धुली
२५	राष्ट्रिय शैक्षिक तथा सामुदायिक विकास संस्था	कुश्मा, पर्वत	२०६९००८००३	म्याग्दी, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा, पाल्पा, तनहुँ, लम्जुङ्ग, गोरखा, बाग्लुङ, नवलपरासी, चितवन
२६	नेपाल ग्रामीण विकास संस्था	हाँडीगाँउ, काठमाडौं	२०६९००८०२८	काठमाडौं, मकवानपुर, बारा, पर्सा
२७	नेपाल महिला उद्यमी संघ	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६९००९०२०	काठमाडौं

(७) अन्य संस्था

क्र.सं.	संस्थाको नाम	कार्यालय	सम्पर्क कार्यालय	स्वीकृती प्रदान भएको मिति
१	राष्ट्रिय सहकारी बैंक लि.	कुपण्डोल, ललितपुर	बानेश्वर, काठमाडौं	२०६७००४००४
२	श्री मशरेक बैंक पि एस सी	दुबई यूईई	थापाथली, काठमाडौं	२०६७००६०२६
३	जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी लि.	बबरमहल, काठमाडौं	बबरमहल, काठमाडौं	२०६९००३०२६
४	ओम्नी प्रा.लि. [§]	आदर्शनगर, बीरगंज	आदर्शनगर, बीरगंज	२०७१००१०२४
५	हुलास इन्भेष्टमेण्ट प्रा.लि. [§]	गणबहाल, काठमाडौं	गणबहाल, काठमाडौं	२०७१००४०१८
६	सिप्रदी हायर पर्चेज प्रा.लि. [§]	थापाथली काठमाडौं	थापाथली, काठमाडौं	२०७१००७०२०
७	एम.ए.डब्लु. इन्भेष्टमेण्ट प्रा.लि. [§]	विराटनगर, मोरङ	टेकु, काठमाडौं	२०७१००९०३०
८	बतास इन्भेष्टमेण्ट कम्पनी प्रा.लि. [§]	पोखरा, कास्की	गैरीघारा, काठमाडौं	२०७१०१००२१

§ हायर पर्चेज कारोबार गर्ने प्रयोजनको लागि ।

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीति	६७
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन	७०
वित्तीय क्षेत्र सुधार, वित्तीय पहुँच विस्तार तथा नियमन	७३
लघुवित्त	७९
बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण	८३
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	८६
मुद्रा व्यवस्थापन	८८
जनशक्ति व्यवस्थापन	९०
विविध	९२
तालिकाहरू	९८
अनुसूचीहरू	१०९

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीति

२.१ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ मा व्यवस्था भए बमोजिम मूल्य, वाह्य क्षेत्र एवम् वित्तीय स्थायित्व कायम गर्ने उद्देश्यले यस बैंकले मौद्रिक नीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दै आएको छ। यसका साथै वित्तीय पहुँच एवम् साक्षरता अभिवृद्धिका माध्यमबाट वित्तीय समावेशीकरणलाई विस्तार गर्दै लैजानेतर्फ मौद्रिक नीतिको उच्च प्राथमिकता रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को लागि तर्जुमा गरिएको मौद्रिक नीतिले पनि समाष्टिगत माग पक्षबाट सृजना हुने मुद्रास्फीतिलाई नियन्त्रण गर्ने, वाह्य क्षेत्र सन्तुलन कायम राख्ने तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व हासिल गर्ने उद्देश्य राखेको थियो। लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह विस्तार गर्ने तथा वित्तीय सेवाको विस्तार र वित्तीय समावेशीकरणलाई अभिवृद्धि गर्नेतर्फ पनि मौद्रिक नीतिको जोड रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेट तथा सरकारले अवलम्बन गरेका अन्य आर्थिक नीति तथा कार्यक्रमहरूसँग समेत तादात्म्यता हुने गरी यस बैंकले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीति २०७१ साउन २ गते सार्वजनिक गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको थियो।

उद्देश्य तथा लक्ष्यहरू

- २.२ मौद्रिक नीति तर्जुमा गर्दाको समयमा बैकिङ्ग क्षेत्रमा उच्च तरलताको स्थिति विद्यमान रहेको, आन्तरिक तथा वाह्य कारणले मूल्यमा चापको स्थिति कायमै रहेको र व्यापार घाटा समेत थप फराकिलो बन्दै गएकोले यसबाट मूल्य, वाह्य क्षेत्र एवम् वित्तीय क्षेत्र स्थायित्वमा प्रतिकूल प्रभाव पर्न नदिन मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई केही किसिलो तुल्याइएको थियो। तथापि, लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी बैकिङ्ग क्षेत्रबाट पर्याप्त कर्जा प्रवाह हुन सक्ने व्यवस्था मिलाइएको थियो।
- २.३ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दरलाई ८ प्रतिशत कायम राखी कमिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने र ६ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याउन आवश्यक मौद्रिक तरलता व्यवस्थापन गर्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको थियो।
- २.४ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को पहिलो ६ महिनाको अवधिमा विकसित आर्थिक एवम् वित्तीय स्थिति लगायत बाँकी अवधिको परिदृश्य समेतका आधारमा केही प्रमुख आर्थिक तथा वित्तीय परिसूचकहरूको प्रक्षेपणलाई संशोधन गरी २०७१ फागुन ४ गते मौद्रिक नीतिको अर्धवार्षिक समीक्षा सार्वजनिक गरिएको थियो। यस अनुसार मौसमी प्रतिकूलताको कारण धान तथा मकै जस्ता प्रमुख खाद्यान्न बालीहरूको उत्पादनमा ह्रास आई समग्र कृषि क्षेत्रको विस्तारमा संकुचन आउने देखिएकोले समग्र आर्थिक वृद्धिदर ५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने संशोधित अनुमान गरिएको थियो। त्यसैगरी, शोधनान्तर स्थिति रु. ५५ अर्बले बचतमा रहने तथा करिब ९ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न विदेशी विनिमय सञ्चिति पर्याप्त हुने संशोधित अनुमान गरिएको थियो।
- २.५ २०७२ वैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्प र त्यसपछिका परकम्पका कारण आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा मुलुकको समग्र आर्थिक गतिविधिमा संकुचन आएतापनि मूल्य तथा वाह्य क्षेत्र स्थिति भने सन्तोषजनक

रहन गयो । समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ३ प्रतिशत र उत्पादकको मूल्यमा ३.४ प्रतिशत कायम रहेको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको प्रारम्भिक अनुमान छ । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा शोधनान्तर बचत रु. १४५ अर्ब ४ करोड रही २०७२ असार मसान्तमा ११.२ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम रह्यो भने वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ७.२ प्रतिशत कायम हुन पुग्यो ।

तालिका २.१
मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत

	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२		
			लक्ष्य	अर्ध-वार्षिक समीक्षाको संशोधित अनुमान	यथार्थ
वार्षिक औसत मुद्रास्फीति (प्रतिशतमा)	९.९	९.१	८.०	८.०	७.२
शोधनान्तर बचत (रु. अर्बमा)	६८.९४	१२७.१३	६०.००	५५.००	१४५.०४

मौद्रिक नीतिको अन्तरिम तथा संचालन लक्ष्य

- २.६ भारतीय मुद्रासंगको स्थिर विनिमयदर प्रणालीलाई यथावत राखी मुद्रास्फीति, शोधनान्तर स्थिति, आर्थिक वृद्धि लगायतका प्रमुख आर्थिक परिसूचकहरूमा आउने परिवर्तनको आधारमा मौद्रिक व्यवस्थापन गर्ने लक्ष्य मौद्रिक नीतिले लिएको थियो । यसका लागि विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदरलाई मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्य एवम् बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अधिक तरलतालाई संचालन लक्ष्यको रूपमा निरन्तरता दिइएको थियो ।
- २.७ मौद्रिक विस्तारबाट मूल्यमा चाप पर्न नदिन तथा लक्षित आर्थिक वृद्धिका लागि आवश्यक तरलता व्यवस्थापन गर्न आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्यको रूपमा रहेको विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १६ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा संकुचित मुद्राप्रदाय १४.५ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण रहेको थियो । मुद्रास्फीति र आर्थिक वृद्धिदरको लक्षित स्तरबाट सृजना हुने मागका आधारमा समीक्षा वर्षमा कुल आन्तरिक कर्जा १८.७ प्रतिशतले र निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाह हुने कर्जा १८.० प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएकोमा मौद्रिक नीति कार्यान्वयनमा आएपछिको ६ महिनाको यथार्थ स्थिति एवम् बाँकी अवधिको परिदृश्यलाई समेत ध्यानमा राखी मौद्रिक नीतिको अर्ध-वार्षिक समीक्षामार्फत् कुल आन्तरिक कर्जा १९.२ प्रतिशतले र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २० प्रतिशतले वृद्धि हुने संशोधित अनुमान गरिएको थियो ।
- २.८ समीक्षा वर्षमा भूकम्पबाट भएको क्षतिका कारण समग्र आर्थिक गतिविधिमा संकुचन आएतापनि विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उल्लेख्य विस्तारका कारण बैकिङ्ग क्षेत्रको वैदेशिक एवम् आन्तरिक सम्पत्तिमा वृद्धि भएकोले विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर प्रक्षेपित स्तर (१६ प्रतिशत) भन्दा माथि अर्थात् १९.९ प्रतिशत कायम हुन पुग्यो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा संकुचित मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १९.७ प्रतिशत, आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर १६.२ प्रतिशत र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जाको वृद्धिदर १९.४ प्रतिशत कायम रह्यो ।

तालिका २.२
मुद्राप्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा

	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२		
			लक्ष्य	अर्ध-वार्षिक समीक्षाको संशोधित अनुमान	यथार्थ
विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१६.४	१९.१	१६.०	१६.०	१९.९
संकुचित मुद्राप्रदायको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१४.४	१७.७	१४.५	१४.०	१९.७
आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१७.२	१२.७	१८.७	१९.२	१६.२
निजी क्षेत्रमा जाने कर्जा (प्रतिशतमा)	२०.२	१८.३	१८.०	२०.०	१९.४

मौद्रिक नीतिका उपकरणहरू

- २.९ मौद्रिक नीतिको उद्देश्य, कार्यदिशा एवम् आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्यलाई ध्यानमा राखी मौद्रिक नीतिका संचालन उपकरणहरू चयन गरिएका थिए । यस अनुसार अधिक तरलतालाई व्यवस्थित गर्दै मौद्रिक नीतिलाई केही कसिलो तुल्याउने उद्देश्यले अनिवार्य नगद मौज्जात अनुपात बढाउने, बैंकहरूलाई विदेशी मुद्रा सञ्चितिको निश्चित अंश विदेशमा लगानी गर्न छुट दिने, खुला बजार कारोबारलाई बढी क्रियाशील तुल्याउने र यसका लागि थप वित्तीय उपकरणहरू जारी गर्ने व्यवस्था गरिएको थियो ।
- २.१० अन्तिम ऋणदाता सुविधा तथा सुरक्षणपत्रहरूको डिष्काउण्ट गर्ने प्रयोजनको लागि उपयोग गरिने बैंकदरलाई ८ प्रतिशतमा यथावत राखी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई अल्पकालीन तरलता व्यवस्थापन गर्न उपलब्ध गराइने स्थायी तरलता सुविधा बैंकदरमा प्रदान गरिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको थियो ।
- २.११ कृषि, जलविद्युत, पशुपंक्षी एवम् मत्स्यपालन व्यवसाय र तोकिएका अन्य उत्पादनशील क्षेत्रको लागि कायम रहेको पुनरकर्जा दर ५.० प्रतिशतबाट घटाएर ४.० प्रतिशत कायम गरिएको थियो भने विद्यमान अन्य पुनरकर्जा दरहरू भने यथावत राखिएका थिए । यसैगरी, नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७९/७२ बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएबमोजिम पशुपंक्षी पालन, जडिवुटी, तरकारी र फलफूल खेती, दुग्ध व्यवसाय, मत्स्यपालन, च्याउ खेती, कृषि भण्डारण, शीत भण्डारण, पशु बधशाला एवम् मासुजन्य व्यवसायको लागि वाणिज्य बैंकहरूबाट ६.० प्रतिशत ब्याजदरमा सहूलियत कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको थियो ।
- २.१२ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने विद्यमान अनिवार्य नगद अनुपात “क” वर्गको लागि १.० प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गरी ६.० प्रतिशत, “ख” वर्गको लागि ०.५ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गरी ५.० प्रतिशत र “ग” वर्गको लागि यथावत अर्थात् ४.० प्रतिशत कायम गरिएको थियो भने वैधानिक तरलता अनुपात सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई यथावत राखिएको थियो ।

तालिका २.३

बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपात र वैधानिक तरलता अनुपात (प्रतिशतमा)

शीर्षक	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
अनिवार्य नगद अनुपात			
“क” वर्गका संस्था	६.०	५.०	६.०
“ख” वर्गका संस्था	५.५	४.५	५.०
“ग” वर्गका संस्था	५.०	४.०	४.०
वैधानिक तरलता अनुपात			
“क” वर्गका संस्था	१५.०	१२.०	१२.०
“ख” वर्गका संस्था	११.०	९.०	९.०
“ग” वर्गका संस्था	१०.०	८.०	८.०

- २.१३ मौद्रिक नीतिको प्रमुख उपकरणको रूपमा रहेको खुला बजार कारोबारलाई उद्देश्यमूलक र पारदर्शी ढंगले संचालन गर्न “नेपाल राष्ट्र बैंक, खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१” को तर्जुमा गरी उक्त विनियमावलीमा नयाँ व्यवस्था गरिएका (क) नियमित, (ख) आकस्मिक र (ग) संरचनात्मक खुला बजार कारोबारहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयनमा ल्याउने व्यवस्था गरिएको थियो ।
- २.१४ मौद्रिक तरलताको कारण अल्पकालीन ब्याजदरमा उतार-चढाव आउने तथा वित्तीय बजार अस्थिर हुने देखिएमा हप्ताको कुनै पनि दिन आकस्मिक खुला बजार कारोबार (Fine Tuning Operation) अन्तर्गत बढीमा तीन महिनासम्मको लागि रिपो/रिभर्स रिपो तथा बोलकबोलको माध्यमबाट ब्याज दिने गरी निक्षेप संकलन गर्ने उपकरणहरू प्रयोगमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइएको थियो ।
- २.१५ संरचनात्मक खुला बजार कारोबार अन्तर्गत सोभै खरिद/विक्री बोलकबोल र बढीमा ६ महिनासम्मको लागि रिपो/रिभर्स रिपो बोलकबोल गर्ने तथा आवश्यक परेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र समेत जारी गर्न सकिने व्यवस्था मौद्रिक नीतिमा उल्लेख गरिएको थियो ।
- २.१६ यस बैंकको वासलातमा आधारित तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना प्रतिवेदन एवम् अन्य वित्तीय सूचकहरूले इङ्गित गर्ने बैंकिङ्ग क्षेत्रको समग्र तरलतालाई खुला बजार कारोबारको प्रमुख आधारको रूपमा लिइएको थियो ।

२.१७ तरलता व्यवस्थापनको कार्यलाई थप सहज बनाउन वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो विदेशी विनिमय संचितिको मौज्जातबाट आफ्नो दैनिक तरलतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी उक्त मौज्जातमा रहेको रकमको बढीमा ४० प्रतिशतसम्म २ वर्ष अवधिसम्मको कल डिपोजिट, सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट वा यस्तै अन्य सुरक्षित उपकरणहरूमा लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइएको थियो ।

राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन

निष्कासन तथा व्यवस्थापन

- २.१८ यस बैंकको राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागले राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन (आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन) र मौद्रिक व्यवस्थापन (तरलता व्यवस्थापन) का साथै छोटो अवधिको तरलता व्यवस्थापनका लागि सरकारी ऋणपत्र (विकास ऋणपत्र र ट्रेजरी बिल) को धितोमा स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्ने तथा राष्ट्र ऋण ऐन २०५९, राष्ट्र ऋण नियमावली २०५९ (दोस्रो संशोधन) र ऋणपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजार व्यवस्थापन नियमावली २०६१ को अधिनमा रही नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन गर्दै आइरहेको छ ।
- २.१९ नेपाल सरकारको प्रत्येक आर्थिक वर्षको बजेटमा व्यवस्था भए बमोजिमको आन्तरिक ऋण उठाउन राष्ट्र ऋण उठाउने ऐन पारित भएपश्चात् नेपाल सरकारबाट स्वीकृत वार्षिक आन्तरिक ऋण निष्कासन तालिका र बोलकबोल तालिका बमोजिम आन्तरिक ऋण उठाउने कार्य गर्ने गरिएको छ ।
- २.२० यस बैंकले हाल ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र, नागरिक बचतपत्र, राष्ट्रिय बचतपत्र र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको निष्कासन गरी आन्तरिक ऋणको व्यवस्थापन गर्दै आइरहेको छ ।

ट्रेजरी बिल

२.२१ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को स्वीकृत आन्तरिक ऋण निष्कासन र बोलकबोल तालिका अनुसार रु. १५ अर्बको ट्रेजरी बिल निष्कासन गर्ने प्रक्षेपण भएतापनि सरकारी खातामा उल्लेख्य नगद मौज्जात कायम रहेकाले संशोधित तालिका अनुसार रु. १० अर्ब मात्रको ९१ दिने ट्रेजरी बिल जारी भयो । त्यसैगरी, विगतमा निष्कासन भई २०७२ असार मसान्तसम्ममा भुक्तानी हुन बाँकी रु. ११९ अर्ब ८५ करोड ८१ लाखको ट्रेजरी बिलको भुक्तानी अवधि अनुसार पटक-पटक गरी नवीकरण तथा नयाँ निष्कासन गर्ने कार्य सम्पन्न भयो भने सो अवधिमा रु. २६ अर्ब ६१ करोडको ट्रेजरी बिल नेपाल सरकारबाट भुक्तानी भएको थियो ।

विकास ऋणपत्र

२.२२ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रु. ३५ अर्बको विकास ऋणपत्र निष्कासन गर्ने लक्ष्य राखिएको भएतापनि सरकारी खातामा उच्च नगद मौज्जात रहेको कारण संशोधित तालिका अनुसार रु. ३० अर्बको मात्र नयाँ विकास ऋणपत्र जारी गरियो । उच्च बोलकबोल विधिबाट निर्धारित ब्याजदरको आधारमा विकास ऋणपत्र निष्कासन गर्ने पद्धति अनुरूप आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ५-वर्षे अवधिको रु. ५ अर्ब, ७-वर्षे अवधिको रु. ५ अर्ब, ९-वर्षे अवधिको रु. ५ अर्ब, १०-वर्षे अवधिको रु. १० अर्ब र १५-वर्षे अवधिको रु. ५ अर्ब गरी पाँच पटक विकास ऋणपत्र निष्कासन गरिएको थियो । उक्त विकास ऋणपत्रहरूको ब्याजदर ५-वर्षे अवधिको ४ प्रतिशत, ७-वर्षे अवधिको ३.४४ प्रतिशत, ९-वर्षे अवधिको ३.०८ प्रतिशत, १०-वर्षे अवधिको २.९९ प्रतिशत र १५-वर्षे अवधिको २.६५ प्रतिशत कायम हुन आएको थियो । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को अन्त्यसम्ममा भुक्तानी हुन बाँकी विकास ऋणपत्र रु. ५७.०७ अर्ब रहेको छ । भुक्तानी हुन बाँकी विकास ऋणपत्रको भुक्तानी अवधि ५ वर्षदेखि १५ वर्षसम्म रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रु. २० अर्ब ४ करोड ९ लाखको विकास ऋणपत्र नेपाल सरकारबाट भुक्तानी भएको थियो ।

नागरिक/राष्ट्रिय/वैदेशिक रोजगार बचतपत्र

२.२३ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ऋण निष्कासन तालिका अनुसार रु. २ अर्ब ५० करोड बराबरको नागरिक बचतपत्र निष्कासन गर्न बिक्री खुला गरिएकोमा रु. २ अर्ब ३३ करोड ९४ लाख मात्र बिक्री भएको थियो । उक्त ५-वर्षे अवधिको नागरिक बचतपत्रको ब्याजदर (कुपन दर) ८ प्रतिशत तोकिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को अन्त्यसम्म भुक्तानी हुन बाँकी नागरिक बचतपत्र रु. ३ अर्ब ५ करोड ६२ लाख रहेको छ ।

भने भुक्तानी अवधि ५ देखि १२ वर्ष रहेको छ । यसै आर्थिक वर्षमा नागरिक बचतपत्रको रु. ८० करोड नेपाल सरकारबाट भुक्तानी भएको छ ।

२.२४ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा राष्ट्रिय बचतपत्रको नयाँ निष्कासन गरिएन । आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म रु. १६ अर्ब ५८ करोड ६५ लाखको राष्ट्रिय बचतपत्र भुक्तानी हुन बाँकी छ भने यस्तो बचतपत्रको भुक्तानी अवधि ४ वर्षदेखि ५ वर्षसम्म रहेको छ ।

२.२५ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ५-वर्षे अवधिको ब्याजदर (कुपन दर) ९ प्रतिशत तोकिएको रु. २५ करोडको वैदेशिक रोजगार बचतपत्र निष्कासन गर्न बिक्री खुला गरिएकोमा रु. ८ करोड ३७ लाख मात्र बिक्री भएको थियो ।

खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन

२.२६ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा विविध उपकरण मार्फत रु. ४२ अर्ब ४२ करोड ३१ लाख बराबरको कुल आन्तरिक ऋण उठाइयो भने भुक्तानी रु. ४७ अर्ब ४५ करोड ४९ लाख हुन गयो । उठाएको भन्दा भुक्तानी बढी हुन गएकोले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन रु. ५ अर्ब ३ करोड १८ लाखले ऋणात्मक रट्यो ।

तालिका २.४
खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन

(रु. दश लाखमा)

विवरण	ऋण निष्कासन			कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात		
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
(क) कुल निष्कासन	१९०४२.९०	१९९८२.९०	४२४२३.१४	१.१३	१.०४	१.९९
ट्रेजरी बिल	१९०००.००	१००००.००	१००००.००	१.१२	०.५२	०.४७
विकास ऋणपत्र	०.००	९०००.००	३००००.००	०.००	०.४७	१.४१
राष्ट्रिय बचतपत्र	०.००	९०६.५०	०.००	०.००	०.०५	०.००
नागरिक बचतपत्र	०.००	०.००	२३३९.४३	०.००	०.००	०.११
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४२.९०	७६.४०	८३.७५	०.००	०.००	०.००
विशेष ऋणपत्र	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
(ख) कुल भुक्तानी	२११६१.४०	२५१६७.१०	४७४५४.९०	१.२५	१.३०	२.२३
ट्रेजरी बिल	१४१५६.००	१००००.००	२६६१०.००	०.८४	०.५२	१.२५
विकास ऋणपत्र	५९०८.५०	१३५००.००	२००४०.९०	०.३५	०.७०	०.९४
राष्ट्रिय बचतपत्र	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
नागरिक बचतपत्र	९३९.३०	१६६७.१०	८००.००	०.०६	०.०९	०.०४
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	०.००	०.००	४.००	०.००	०.००	०.००
विशेष ऋणपत्र	१५७.६०	०.००	०.००	०.०१	०.००	०.००
(ग) खुद (निष्काशन-भुक्तानी)	-२११८.५०	-५१८४.२०	-५०३१.८०	-०.१३	-०.२७	-०.२४
ट्रेजरी बिल	४८४४.००	०.००	-१६६१०.००	०.२९	०.००	-०.७८
विकास ऋणपत्र	-५९०८.५०	-४५००.००	९९५९.१०	-०.३५	-०.२३	०.४७
राष्ट्रिय बचतपत्र	०.००	९०६.५०	०.००	०.००	०.०५	०.००
नागरिक बचतपत्र	-९३९.३०	-१६६७.१०	१५३९.४०	-०.०६	-०.०९	०.०७
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४२.९०	७६.४०	७९.७०	०.००	०.००	०.००
विशेष ऋणपत्र	-१५७.६०	०.००	०.००	-०.०१	०.००	०.००
(घ) तिर्न बाँकी कुल आन्तरिक ऋण	२०७००१.७१	२०१८१७.५३	१९६७८५.७०	१२.२३	१०.४६	९.२६
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१६९२६४३.०	१९२८५१७.०	२१२४६५०.०	०.००	०.००	०.००

भुक्तानी गर्न बाँकी नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

२.२७ नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रु. २०१ अर्ब ८१ करोड ७५ लाख रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रु. १९६ अर्ब ७८ करोड ५७ लाख रहेको छ । नेपाल सरकारले उठाएको रु. १० अर्ब भन्दा भुक्तानी गरेको रु. २६ अर्ब ६१ करोड बढी भएकोले ट्रेजरी बिलको परिमाण अघिल्लो वर्षको रु. १३६ अर्ब ४६ करोड ८१ लाखबाट आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को अन्त्यमा रु. ११९ अर्ब ८५ करोड ८१ लाखमा भरेको छ । गत आर्थिक वर्षमा विकास ऋणपत्र मार्फत रु. ३० अर्ब आन्तरिक ऋण उठाइएको र भुक्तानी रु. २० अर्ब ४ करोड ९ लाख भएकोले विकास ऋणपत्रको परिमाणमा वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, गत आर्थिक वर्षमा नागरिक बचतपत्र र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रमार्फत आन्तरिक ऋण उठाइएकोले यी बचतपत्रको परिमाण पनि गत वर्षको तुलनामा केही मात्रामा बढेको छ । राष्ट्रिय बचतपत्रको परिमाण घटबढ भएको छैन ।

तालिका २.५
नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

(रु. दश लाखमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	आर्थिक वर्ष २०६९/७०		आर्थिक वर्ष २०७०/७१		आर्थिक वर्ष २०७१/७२		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	२०७०/७१	२०७१/७२
१.	ट्रेजरी बिल	१३६४६८.९	६५.९	१३६४६८.९	६७.६	११९८५८.९	६०.९	०.०	-१२.२
२.	विकास ऋणपत्र	५१६१०.९	२४.९	४७११०.९	२३.३	५७०७०.०	२९.०	-८.७	२१.९
३.	राष्ट्रिय बचतपत्र	१५६८०.०	७.६	१६५८६.५	८.२	१६५८६.५	८.४	५.८	०.०
४.	नागरिक बचतपत्र	३१८३.८	१.५	१५१६.८	०.८	३०५६.९	१.६	-५.२	१०१.५
५.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	५८.९	०.०	१३५.३	०.१	२१५.०	०.१	१२९.८	५८.९
६.	विशेष ऋणपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
जम्मा		२०७००१.७	१००.०	२०१८१७.६	१००.०	१९६७५८.७	१००.०		

नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको सरकारी ऋणपत्र

२.२८ अधिविक्रय रकमको सेक्युरिटाइजेशन गर्दा, खुला बजार कारोबार अन्तर्गत सोभै खरिद बोलकबोल गर्दा, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले लिएको स्थायी तरलता सुविधाको भुक्तानी गर्न नसक्ने अवस्थाले गर्दा नेपाल राष्ट्र बैंकले दोस्रो बजारबाट ऋणपत्र खरिद गरेमा र बजार निर्माताले नेपाल राष्ट्र बैंकलाई विक्री गरेमा वा खरिद गर्न अनुरोध गरेमा नागरिक/राष्ट्रिय/वैदेशिक रोजगार बचतपत्र, विकास ऋणपत्र र ट्रेजरी बिल नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा आउने हुन्छ। त्यस्तै मौद्रिक नीति व्यवस्थापनका लागि दोस्रो बजारबाट आवश्यक ट्रेजरी बिल तथा विकास ऋणपत्र सोभै खरिद गर्न सक्ने प्रावधान रहेको हुँदा सो अन्तर्गत पनि ऋणपत्रहरूको स्वामित्व नेपाल राष्ट्र बैंकमा आउने हुन्छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पनि विगतका वर्षमाभै नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रमध्ये ट्रेजरी बिलको अंश उच्च रहेको छ।

तालिका २.६

नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण

(रु. दश लाखमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६९/७०		२०७०/७१		२०७१/७२		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश प्रतिशत	रकम	अंश प्रतिशत	रकम	अंश प्रतिशत	२०७०/७१	२०७१/७२
१.	ट्रेजरी बिल	१२९६८.९	८२.५	२२०४८.९	९४.५	१५४६८.९	९६.७	७०.०	-२९.८
२.	विकास ऋणपत्र	३१९.२	२.०	०.०	०.०	०.०	०.०		
३.	राष्ट्रिय बचतपत्र	१७.४	०.१	१८.७	०.१	२१.४	०.१	७.५	१४.५
४.	नागरिक बचतपत्र	२४११.२	१५.३	१२६५.४	५.४	५०७.६	३.२	-४७.५	-५९.९
५.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
जम्मा		१५७९६.७	१००.०	२३३३३.०	१००.०	१५९९७.९	१००.०		

नोट : आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको ट्रेजरी बिलको मौज्जात रकमबाट आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रु. ६ अर्बको सोभै विक्री बोलकबोल गरिएको हुँदा मौज्जात रकम घटेको हो।

राष्ट्रऋण व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्वाधार

- २.२९ यस बैंकले २०७० साल वैशाख १ गतेदेखि नै लेखा पद्धतिलाई GL Software System अन्तर्गत राखेकाले सोही अनुरूप सरकारी ऋणपत्रहरूको दर्ता (रजिष्ट्र), नामसारी र भुक्तानी विधिमा आधुनिकीकरण भएको छ। साथै सोही System मार्फत् हिसाब किताब राख्ने कार्य समेत भइरहेको छ।
- २.३० राष्ट्र ऋण व्यवस्थापनका उपकरणहरू ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र जारी गर्दा एवम् तरलता व्यवस्थापनका उपकरणहरू रिपो, रिभर्स रिपो, सोभै विक्री/खरिद तथा निक्षेप संकलन गर्दा प्रयोग गरिएको पुरानो बोलकबोल व्यवस्थालाई विस्थापित गरी विद्युतीय माध्यम अर्थात् Online Bidding System Software (OBSS) बाट बोलकबोल गर्ने कार्यको शुरुआत मिति २०७२/३/१४ देखि भइसकेको छ।
- २.३१ उक्त Online Bidding System Software का सम्बन्धमा र सो Software मार्फत् बोलकबोल गर्ने प्रक्रियाका सम्बन्धमा जानकारी दिने उद्देश्यले उपत्यका भित्र र बाहिर रहेका सम्पूर्ण बैंक तथा वित्तीय संस्थाका अधिकृत कर्मचारीहरूलाई अनुशिक्षण प्रदान गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ भने सो Software का

बारेमा नेपाल राष्ट्र बैंक विराटनगर, बीरगञ्ज, पोखरा, सिद्धार्थनगर र धनगढी कार्यालयका कर्मचारीहरूलाई पनि अनुशिक्षण प्रदान गरिएको थियो ।

बजार निर्माता र बिक्री एजेण्टको लागि इजाजतपत्र तथा निरीक्षण

२.३२ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सर्वसाधारणका लागि निष्कासन गरिने सरकारी ऋणपत्रहरूमध्ये नागरिक बचतपत्र र राष्ट्रिय बचतपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजार कारोबार र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको दोस्रो बजार कारोबार गर्नका लागि ४७ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको साथै वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको प्राथमिक निष्कासनमा बिक्री वितरण कार्यका लागि ८ वटा बैंक, वित्तीय संस्था तथा रेमिट्यान्स कम्पनीलाई बिक्री एजेण्टको इजाजत प्रदान गरिएको छ । समीक्षा अवधिमा इजाजत प्राप्त केही बजार निर्माताहरूले गरेको कारोबारको निरीक्षण गरी अनुशिक्षण दिने कार्य समेत सम्पन्न भएको छ ।

सरकारी ऋणपत्रसम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम

२.३३ सरकारी ऋणपत्र सम्बन्धी जनचेतना फैलाउन तथा ऋणपत्रको पहुँच ग्रामीण क्षेत्रसम्म पुऱ्याउन सरकारी ऋणपत्र सम्बन्धी संक्षिप्त जानकारी पुस्तिका (लिफ्लेट) तयार गरी उपत्यका बाहिरका सम्पूर्ण कार्यालयमा पुऱ्याई उनीहरू मार्फत् सो क्षेत्रका अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्था र जनस्तरसम्म पुऱ्याउने र उक्त पुस्तिका यस बैंकको वेवसाइटमा राख्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

तरलता व्यवस्थापन

२.३४ नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ को अधिनमा रही बैंकिङ्ग प्रणालीमा विद्यमान तरलताको स्थितिका आधारमा खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिको निर्णय बमोजिम रिपो, रिभर्स रिपो, आउटराईट सेल, आउटराईट पर्चेज र निक्षेप संकलन उपकरणहरूको प्रयोग गरी बैंकिङ्ग प्रणालीको अधिक/न्यून तरलताको व्यवस्थापन गर्ने गरिएको छ ।

२.३५ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा बैंकिङ्ग प्रणालीमा अधिक तरलता रहेको कारण तरलता प्रशोचन गर्ने उपकरणहरू (रिभर्स रिपो, आउटराईट सेल र निक्षेप संकलन) को मात्र प्रयोग भएको छ ।

२.३६ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रिभर्स रिपो, सोभै बिक्री बोलकबोल र निक्षेप संकलन मार्फत कुल रु. ४७६ अर्ब ८० करोड (टर्नओभरको आधारमा) तरलता प्रशोचन गरिएको थियो । सो अवधिमा २ पटक गरिएको सोभै बिक्री बोलकबोल (Outright Sale) मार्फत् रु. ६ अर्ब, ५१ पटक गरिएको रिभर्स रिपो बोलकबोल मार्फत् रु. ३१५ अर्ब ८० करोड र १६ पटक गरिएको निक्षेप संकलन बोलकबोल मार्फत् रु. १५५ अर्ब तरलता प्रशोचन भएको थियो । उक्त तरलता प्रशोचन गर्दा बैंकलाई रु. १९ करोड ५ लाख ४९ हजार ब्याज व्ययभार परेको छ ।

२.३७ यस बैंकले छोटो अवधिको तरलता व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले सरकारी ऋणपत्र (ट्रेजरी बिल र विकास ऋणपत्र) को धितोमा मागकर्ता बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई अधिकतम ५ कार्य दिनको लागि स्थायी तरलता सुविधा (SLF) बैंकदरमा उपलब्ध गराउने कार्य समेत गर्दै आएको छ ।

२.३८ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ८ प्रतिशत ब्याजदर (बैंकदर) मा विभिन्न बैंकलाई २९ पटक गरी रु. १० अर्ब ३१ करोड (टर्नओभरको आधारमा) स्थायी तरलता सुविधा प्रदान भएको छ । उक्त सुविधा प्रदान गरे वापत बैंकलाई रु. ८१ लाख ६० हजार ब्याज आम्दानी भएको छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार, वित्तीय पहुँच विस्तार तथा नियमन

नेपाल बैंक लिमिटेड तथा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको पुनरसंरचना

२.३९ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको अवधि ३१ डिसेम्बर २०११ मा समाप्त भएपश्चात् नेपाल बैंक लिमिटेडको पुनरसंरचना गर्ने उद्देश्यले उक्त बैंकलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन २०५८ को दफा ८६ ग को उपदफा (१) को खण्ड (ण) अनुसार मिति २०५८ चैत १ गतेदेखि यस बैंकको नियन्त्रणमा लिइएकोमा हाल उक्त बैंकको अधिकांश सुधार सम्बन्धी कार्यहरू सम्पन्न भएको एवम् नयाँ संचालक समिति समेत गठन भएकोले उक्त बैंक माथिको नियन्त्रण २०७१ मंसिर मसान्तदेखि हटाइएको छ । उक्त बैंकको दैनिक व्यवस्थापन संचालन गर्न प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको छनौट समेत भइसकेको छ ।

- २.४० नेपाल बैंक लिमिटेडको पूँजी योजनामा उल्लिखित कार्यहरूमध्ये अधिकांश कार्यहरू सम्पन्न भएका छन् । ऋणात्मक रहेको बैंकको पूँजीकोष धनात्मक बनाई यस बैंकले तोकेको अनुपातमा पुऱ्याउने सिलसिलामा उक्त बैंकलाई वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदान गरिएको ऋण रकम रु. २ अर्ब ४९ करोड ९५ लाखलाई नेपाल सरकारको निर्णय बमोजिम साधारण शेयरमा परिणत गरिएको छ । यस पश्चात् बैंकको चुक्ता पूँजी रु. ६ अर्ब ४९ करोड ९५ लाख पुग्न गएको तथा हकप्रद शेयर बिक्री गर्दा खरिद नभएको शेयरलाई बोलकबोल प्रथाबाट प्रिमियममा बिक्री गर्दा बैंकलाई शेयर प्रिमियम वापत रु. ९ करोड ६ लाख प्राप्त भएको छ । उपर्युक्त स्वीकृत पूँजी योजनाको कार्यक्रमबाट बैंकको पूँजीकोष २०७२ असार मसान्तमा ७.८ प्रतिशत धनात्मक भएतापनि यस बैंकले तोकेको अनुपातमा पुग्न नसकेको हुँदा पूँजी योजनामा रहेको बाँकी कार्य अन्तर्गत बैंकमा रहेको गैर-बैंकिङ्ग सम्पत्ति बिक्री गर्ने प्रक्रिया अधि बढेको छ ।
- २.४१ २०७२ असार मसान्तमा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको चुक्ता पूँजी रु. ८ अर्ब ५८ करोड ९० लाख तथा पूँजी कोष १०.३४ प्रतिशत पुगेको छ । उक्त बैंकको पूँजी योजनामा उल्लिखित कार्यहरू मध्ये नेपाल सरकारको तर्फबाट नगदैं थप गर्नुपर्ने रकम बैंकले प्राप्त गरिसकेको, नेपाल सरकारले वित्तीय क्षेत्र परियोजना अन्तर्गत बैंकलाई उपलब्ध गराएको ऋण रकमलाई बैंकको शेयर पूँजीमा परिणत गरेको, बैंकसँग रहेको नेपाल सरकारको १ प्रतिशत प्रिफरेन्स शेयरलाई साधारण शेयरमा परिवर्तन गरिएको तथा उक्त प्रिफरेन्स शेयरमा रहेको सरकारलाई तिर्न बाँकी लाभांशलाई समेत शेयर पूँजीमा परिवर्तन गरिएको कारण चुक्ता पूँजी वृद्धि गर्न सहज भएको हो । बैंकको नाममा नेपाल इन्भेष्टमेन्ट बैंक लि. र नेपाल आवास वित्त कम्पनी लि. मा रहेको संस्थापक शेयर बोलकबोल प्रथाबाट बिक्री गरी बैंकको मुनाफामा उल्लेख्य वृद्धि हुँदा समेत पूँजीकोष धनात्मक हुन सकेको हो ।
- २.४२ हाल नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक दुवैको पूँजीकोष धनात्मक भएतापनि नेपाल बैंक लिमिटेडको पूँजीकोष यस बैंकले तोकेको अनुपातमा नपुगेको हुँदा उक्त अनुपातमा पुऱ्याउन पूँजी योजना कार्यान्वयनका क्रममा रहेको छ । दुवै बैंकको चुक्ता पूँजीमा उल्लेख्य वृद्धि भएको, दुवै बैंकको निक्षेप उल्लेख्य रूपमा वृद्धि भएको, निष्कृत कर्जाको मात्रा क्रमशः घट्दै गएको तथा समीक्षा अवधिमा दुवै बैंकहरू उच्च मुनाफा आर्जन गर्न सफल भएका कारण समग्रमा दुवै बैंकको वित्तीय अवस्था सन्तोषजनक रहेको छ ।

वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि कार्यक्रम

- २.४३ वित्तीय संस्थाहरूको सञ्जाल विस्तारसँगै वित्तीय पहुँच बढ्दै गएको छ । वित्तीय सेवाको पहुँच कम भएका भौगोलिक क्षेत्रहरूमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शाखा खोल्न प्रोत्साहन गरी वित्तीय समावेशीकरणलाई अभिवृद्धि गर्दै लैजाने उद्देश्य अनुरूप यस बैंकबाट इजाजतप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले तोकिएको १४ जिल्लाको सदरमुकाममा शाखा खोलेमा रु. ५० लाखसम्म र सदरमुकाम भन्दा बाहिर शाखा खोलेमा रु. १ करोडसम्म निश्चित अवधिको निर्व्याजी सापटी उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यवस्था अन्तर्गत समीक्षा अवधिमा कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस्तो कर्जा माग गरेका छैनन् ।
- २.४४ त्यसैगरी, लघुवित्त सेवाको पहुँच कम भएका तोकिएका २२ जिल्लामा “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाले शाखा खोलेमा शाखा संचालनका लागि रु. ३० लाखसम्म शुन्य ब्याजदरमा सापटी उपलब्ध गराइने व्यवस्था गरिएकोमा महिला सहयात्रा माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लि. ले रोल्पाको घर्तिगाँउ र लिवाङ गरी २ स्थानमा शाखा कार्यालय खोलेको हुँदा मिति २०७१/७/२७ मा रु. ६० लाख, किसान माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लिमिटेडले बाजुराको मार्तडी र फालासैन, अछामको जयगढ र चौखुटे, दार्चुलाको गोकुलेश्वर गरी ५ शाखा खोले वापत मिति २०७२/१/८ मा रु. १ करोड ५० लाख, क्लिन भिलेज माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लिमिटेडले ताप्लेजुङको फुडलिङ्गमा एउटा शाखा कार्यालय खोले वापत मिति २०७१/११/४ मा रु. ३० लाख, मिर्मिरे माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लि. ले रसुवाको कालिकास्थानमा शाखा कार्यालय खोले वापत मिति २०७१/१२/१५ मा रु. ३० लाख र स्वावलम्बन लघुवित्त विकास बैंक लि. ले सोलुखुम्बुको सल्लेरी बजारमा एउटा शाखा खोले वापत मिति २०७२/२/३० मा रु. ३० लाख शुन्य ब्याजदरमा कर्जा प्रदान गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना/इजाजतपत्र

- २.४५ समीक्षा अवधिमा ६ वटा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई वित्तीय कारोबार सञ्चालन गर्ने इजाजत प्रदान गरिएको छ । यी संस्थाहरूमा नेपाल सेवा लघुवित्त वित्तीय संस्था लि, फटकसिला, सिन्धुपाल्चोक, उन्नती माइक्रोफाइनेन्स वित्तीय संस्था लि, पडसरी, रुपन्देही; स्वदेशी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि, इटहरी, सुनसरी;

नाडेप लघुवित्त वित्तीय संस्था लि, गजुरी, धादिङ; आरम्भ माईक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि., बाँसवारी, सिन्धुपाल्चोक र सपोर्ट माईक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि., हाँसपोसा, इटहरी रहेका छन्। त्यस्तै समीक्षा अवधिमा हुलास इन्भेष्टमेण्ट प्रा.लि., गणबहाल काठमाडौं; सिप्रदी हायर पर्चेज प्रा.लि., थापाथली काठमाडौं; एम.ए.डब्लू. इन्भेष्टमेण्ट प्रा.लि., विराटनगर, मोरङ तथा बतास इन्भेष्टमेण्ट प्रा.लि., पोखरा, कास्की गरी ४ वटा संस्थाहरूलाई हायर पर्चेज कारोबार गर्ने अनुमति प्रदान गरिएको छ।

सैद्धान्तिक सहमति प्रदान

२.४६ समीक्षा अवधिमा प्रस्तावित जनसेवी लघुवित्त वित्तीय संस्था लि., कुशमा, पर्वत; चौतारी लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेड, बुटवल, रुपन्देही र घोडाघोडी माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि., वेलौरी, कञ्चनपुर गरी ३ वटा संस्थालाई वित्तीय कारोबार संचालन गर्न सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ।

वित्तीय मध्यस्थतामा संलग्न गैसद्वारा निवेदन पेश

२.४७ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मौद्रिक नीतिमा गैर-सरकारी संस्था (गैस) हरूलाई आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी २०७२ असार मसान्तसम्ममा “घ” वर्गको लघुवित्त वित्तीय संस्थामा परिणत भइसक्नु पर्ने व्यवस्था गरिए बमोजिम २३ वटा संस्थाले लघुवित्त वित्तीय संस्थामा परिणत हुनको लागि निवेदन पेश गरेका छन्।

शाखारहित बैंकिङ्ग सेवा

२.४८ वित्तीय पहुँच बढाउन यस बैंकले शाखारहित बैंकिङ्ग सेवालाई प्राथमिकता दिदै आएको छ। ग्रामीण क्षेत्रहरूमा मेशिनको उपयोग गरी Point of Transaction (POT) माध्यमबाट शाखारहित बैंकिङ्ग सेवा सञ्चालनका लागि बैंकहरूको प्राविधिक तथा व्यावहारिक पक्षहरूको समेत अनुगमन गरी हालसम्म १४ वाणिज्य बैंकहरूका ५०३ केन्द्रहरू (Spot) बाट उक्त सेवा प्रदान भइरहेको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एकआपसमा गाभ्ने गाभिने कार्य

२.४९ वित्तीय स्थायित्व अभिवृद्धि गर्न अवलम्बन गरिएको मर्जर नीति कार्यान्वयनमा आएसँगै मर्ज हुने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या बढ्दै गएको छ। “बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८” कार्यान्वयनमा आएपछि २०७२ असार मसान्तसम्म ७८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक आपसमा मर्ज भई ३० वटा संस्था बनेका छन्। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पाँचवटा ग्रामीण विकास बैंकहरू मर्ज भई बनेको नेपाल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडले २०७१ साउन ३० गतेदेखि एकीकृत कारोबार समेत शुरु गरिसकेको छ।

तालिका २.७
एक-आपसमा मर्ज भएका संस्थाहरू

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	२०६८ अघि*	२०६८**	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२
वाणिज्य बैंक	२		२	३	४	१
विकास बैंक		१	६	१२	६	१०
वित्त कम्पनी	५	१	८	१२	८	४
लघुवित्त वित्तीय संस्था			-	-	-	५
जम्मा मर्ज भएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	७	२	१६	२७	१८	२०
मर्जर पछि बनेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	३	१	७	११	८	७

* बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभ्ने/गाभिने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८ लागू हुनु भन्दा अगाडि ७ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एक-आपसमा गाभिएर ३ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्था बनेका।

** २०६८/३/१ मा एक विकास बैंक र एक वित्त कम्पनी एक-आपसमा गाभिएर एक विकास बैंक बनेको।

२.५० बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू प्राप्त (एक्विजिसन) गर्ने कार्यलाई सहजीकरण गर्न “बैंक तथा वित्तीय संस्था प्राप्त (एक्विजिसन) सम्बन्धी विनियमावली, २०७०” तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। यस अन्तर्गत समीक्षा अवधिमा १ वाणिज्य बैंकले दुईवटा वित्त कम्पनीहरू र एक विकास बैंकले अर्को विकास बैंक प्राप्त गरेका छन्।

शाखा विस्तार

२.५१ समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखा संख्या उल्लेखनीय रूपमा बढेको छ। २०७१ असार मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरूको शाखा संख्या १५४७, विकास बैंक, वित्त कम्पनी र लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको शाखा संख्या क्रमशः ८१८, २३९ र ८२६ रहेकोमा २०७२ असार मसान्तसम्ममा वाणिज्य

बैंकहरूको शाखा संख्या १६७२ पुगेको छ भने विकास बैंक, वित्त कम्पनी तथा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको शाखा संख्या क्रमशः ८०८, २४२ र १११६ गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल शाखा संख्या ३८३८ पुगेको छ। यस अनुसार प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्था शाखाबाट औसतमा करिब ७२०६ जनसंख्याले सेवा प्राप्त गरेको देखिन्छ। “क”, “ख” र “ग” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूमा निक्षेप खाता संख्या करिब १ करोड ४९ लाख र ऋणी संख्या करिब १० लाख ३३ हजार रहेका छन्।

तालिका २.८
बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखाहरू

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	२०७०	२०७१	२०७२
वाणिज्य बैंकहरूको शाखा	१४८६	१५४७	१६७२
विकास बैंकहरूको शाखा	७६४	८१८	८०८
वित्त कम्पनीहरूको शाखा	२४२	२३९	२४२
लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको शाखा	६३४	८२६	१११६
जम्मा	३१२६	३४३०	३८३८

कार्यक्षेत्र विस्तार तथा संकुचन

२.५२ समीक्षा अवधिमा यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त “ख” वर्गको एकता विकास बैंक लिमिटेड, बुटवल, रुपन्देहीलाई ३ जिल्लाबाट कार्यक्षेत्र विस्तार गरी १० जिल्लामा कारोबार गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ। त्यस्तै, नीलगिरी विकास बैंक लिमिटेड, म्याग्दी र महाकाली विकास बैंक लिमिटेड, कञ्चनपुरलाई १ जिल्लाबाट ३ जिल्ला कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ।

पुनरकर्जा सुविधा

२.५३ यस बैंकबाट प्रदान गरिने पुनरकर्जा दरमा कटौती गरिनुका साथै प्रक्रियागत सरलीकरण गरिएकोले पुनरकर्जा सुविधाको उपयोग उल्लेख्य रूपमा बढेको छ। समीक्षा अवधिमा ४ वटा “क” वर्गको वाणिज्य बैंक तथा १ “ग” वर्गको वित्त कम्पनीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ प्रवाहित असल कर्जाको धितोमा रु. ५ अर्ब ९८ करोड ६७ लाख बराबरको साधारण पुनरकर्जा (जसमध्ये रु. २ अर्ब २१ करोड २० लाख जलविद्युत परियोजनामा र रु. ४० करोड ७० लाख पर्यटन क्षेत्रमा) उपलब्ध गराइएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा ४ वटा “क” वर्गका बैंकहरूलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ प्रवाहित असल कर्जाको धितोमा रु. ४ अर्ब ५३ करोड बराबरको साधारण पुनरकर्जा सुविधा प्रदान गरिएको थियो। समीक्षा अवधिमा ८ वाणिज्य बैंकहरूलाई रु. २ अर्ब ९२ करोड ६८ लाख १५ हजार निर्यात पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइएको छ। गत आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा ६ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई रु. २ अर्ब ९३ करोड निर्यात पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइएको थियो।

पुनरकर्जा सम्बन्धी गुनासो सुन्ने व्यवस्था

२.५४ मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था भए बमोजिम यस बैंकले प्रदान गर्ने पुनरकर्जा सम्बन्धी गुनासो हेर्न बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागमा रहेको पुनरकर्जा इकाईलाई तोकिएको छ। समीक्षा अवधिमा सो सम्बन्धी कुनै गुनासो प्राप्त भएको छैन।

गुनासो व्यवस्थापन समिति (Grievance Management Committee) को कामकारवाही

२.५५ बैंक तथा ऋणीबीचको कारोबारमा कुनै पनि पक्षलाई मर्का पर्न गएमा त्यस्तो मर्काको सुनुवाइको लागि नेपाल सरकार, मन्त्रीपरिषद्को मिति २०६३/८/२९ को निर्णयानुसार डेप्युटी गभर्नरको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालयका प्रतिनिधि तथा बैंकर्स संघको अध्यक्ष सदस्य रहने गरी तथा उद्योग वाणिज्य महासंघको प्रतिनिधि पर्यवेक्षकको रूपमा रहने गरी गुनासो व्यवस्थापन समितिको गठन भएको थियो।

२.५६ गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धी क्रियाकलापबाट बैंक र ऋणीबीचमा उत्पन्न भएका समस्यालाई समाधान गर्न सघाउ पुग्नुको साथै, बैंकिङ एवम् वित्तीय क्षेत्रमा देखिएको कर्जा सम्बन्धी समस्यालाई न्यूनीकरण गर्न समेत मद्दत पुगेको छ। समीक्षा अवधिमा जम्मा ७० गुनासा तथा उजुरी परेकोमा ३३ वटा उपर गुनासो व्यवस्थापन समितिबाट सुनुवाइ भइसकेको छ भने १६ वटा उजुरीको सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग आवश्यक पत्राचार गरिएको छ। बाँकी २१ वटा गुनासो बारे निवेदक तथा सम्बन्धित पक्षसँग समन्वय गराई सहमति गर्न पहल गरिएको छ। समितिमा विशेष गरी कर्जाको समयावधि थप गर्ने,

प्रक्रिया नपुऱ्याई धितोमा राखिएको सम्पत्ति लिलामी गरिएकोले लिलामी रोक्ने, तेस्रो पक्षले कर्जा अपचलन गरी धितो फुकुवा नगरेकोले सो फुकुवा गर्ने तथा कालोसूचीमा समावेश गराउने तथा कालोसूचीबाट नाम हटाउने लगायतका विषयमा आवेदन पर्ने गरेको छ । यस्ता गुनासो उपर ऋणी र बैंक दुवै पक्षलाई समितिमा उपस्थित गराई आपसी समझदारी कायम गराउने र समितिबाट सो सम्बन्धमा भएका निर्णय जानकारी तथा कार्यान्वयन गराउने गरिएको छ ।

राहदानी जफत लगायतको कारवाही

२.५७ नेपाल सरकारद्वारा राहदानी जफत लगायतका कारवाहीमा परेका ३६२ जना ऋणीहरूमध्ये २०७२ असार मसान्त सम्ममा ५८ जना ऋणीहरू उपर गरिएको कारवाही फुकुवा भइसकेको छ । समीक्षा अवधिमा थप ६ जना ऋणीहरू उपर भएको कारवाही फुकुवाको लागि नेपाल सरकार समक्ष सिफारिश गरी पठाइएको छ ।

रुग्ण उद्योगलाई पुनरकर्जा

२.५८ रुग्ण उद्योगको पुनरुत्थानको लागि सहूलियत प्रदान गर्न यस बैंकबाट रुग्ण उद्योगलाई प्रदान गरिएको असल कर्जाको धितो सुरक्षणमा वार्षिक १ प्रतिशत व्याजदरमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराइने र यस प्रकारको पुनरकर्जा सुविधा उपयोग गर्दाको अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सम्बन्धित ऋणीबाट वार्षिक ४.५ प्रतिशतभन्दा बढी व्याज लिन नपाउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ । साथै, रुग्ण उद्योगका सम्बन्धमा वित्तीय क्षेत्रबाट हुनसक्ने सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि, २०७० कार्यान्वयनमा रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रुग्ण उद्योगका लागि कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट पुनरकर्जा माग भएको छैन ।

उत्पादनशील क्षेत्रमा कर्जा

२.५९ वाणिज्य बैंकहरूले कृषि, ऊर्जा, पर्यटन, घरेलु तथा साना उद्योगजस्ता उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जा तथा लगानीको न्यूनतम २० प्रतिशत र कृषि तथा उर्जा क्षेत्रमा न्यूनतम १२ प्रतिशत कर्जा लगानी गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस व्यवस्था अन्तर्गत २०७२ असार मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरूले १५.७ प्रतिशत अर्थात् रु. १७३ अर्ब ६० करोड कर्जा उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गरेका छन् । त्यसैगरी, यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “ख” र “ग” वर्गका संस्थाहरूले उत्पादनशील क्षेत्रमा गर्ने कर्जा लगानीलाई सुनिश्चित गर्न २०७३ असार मसान्तसम्म कृषि, उर्जा, पर्यटन क्षेत्र र घरेलु तथा साना उद्योगतर्फ कुल कर्जा लगानीको “ख” वर्गका संस्थाले न्यूनतम १५ प्रतिशत र “ग” वर्गका संस्थाले न्यूनतम १० प्रतिशत कर्जा लगानी पुऱ्याउने गरी वार्षिक कार्ययोजना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

व्यावसायिक विशेषज्ञको सूची प्रकाशन

२.६० बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १३ बमोजिम व्यावसायिक विशेषज्ञहरूको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा समीक्षा अवधिमा तोकिए बमोजिमको योग्यता तथा रीत पुगेका थप १२ जना व्यक्तिहरू समावेश गरी जम्मा १५८ जना व्यावसायिक विशेषज्ञहरूको सूची कायम गरिएको छ ।

लेखापरीक्षक/लेखापरीक्षण गर्ने संस्थाको सूची प्रकाशन

२.६१ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ६० को उपदफा (२) को प्रयोजनको निमित्त स्वीकृत लेखापरीक्षकहरूको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा यस बैंक र नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स संस्था (लेखापरीक्षण गर्ने लेखापरीक्षकहरूको नियमन गर्ने निकाय) बीच लेखापरीक्षकको सूची कायम गर्ने सम्बन्धमा भएको सहमति अनुरूप १७१३ जना व्यक्ति/फर्मलाई यस बैंकले लेखापरीक्षकको सूचीमा समावेश गरेको छ ।

अनलाईन रिपोर्टिङ

२.६२ एकीकृत निर्देशिका बमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले दैनिक, साप्ताहिक, मासिक तथा त्रयमासिक रूपमा यस बैंकमा पठाउनुपर्ने तथ्याङ्क Online Software को माध्यमबाट छिटो छरितो तथा भरपर्दो रूपमा प्राप्त गर्न तथा आवश्यकता अनुसारका Report हरु तयार गर्नका लागि तयार गरिएको Liquidity and Inter Bank Transaction Information System (LIBTIS) Software (for Bank & Financial Institutions) मा हाल दैनिकतर्फ अन्तरबैंक कारोबार तथा तरलता सम्बन्धी दैनिक विवरणहरू र मासिकतर्फ निर्देशन फाराम नं ९.१६ (बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कार्यालयहरूको विवरण र शाखा अनुसारको निक्षेप तथा कर्जाको विवरण) को Reporting भइरहेको छ । त्रयमासिकतर्फ निर्देशन फाराम नं. ३.१० अनुसार पठाउनु पर्ने ठूला ऋणीहरूको विवरण, अनुसूची ६.४ अनुसार पठाउनु पर्ने संस्थाका संचालकहरू तथा

प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नाम, थर, ठेगाना लगायतका विवरण, निर्देशन फाराम ९.१४ को त्रैमासिक वित्तीय विवरण, निर्देशन फाराम ९.१५ अनुसार पठाउनु पर्ने E-banking सम्बन्धी विवरण पनि Online Software बाट तथ्याङ्क लिने प्रक्रिया शुरु गरिएको छ ।

विविध व्यवस्था

- २.६३ एकिकृत निर्देशिका बमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट यस बैंकमा प्राप्त दैनिक, मासिक तथा त्रयमासिक पठाउनुपर्ने तथ्याङ्कहरुको आधारमा नियमित रूपमा मासिक र वार्षिक विवरण (Bulletin) तयार गरी प्रकाशन गर्ने गरिएको छ ।

वित्तीय स्थायित्व प्रतिवेदन

- २.६४ यस बैंकले वित्तीय स्थायित्व प्रतिवेदन (Financial Stability Report) को पाँचौं अंक प्रकाशन गरी वेबसाईटमा राखिसकेको छ । साथै, २०७१ पुस महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित वित्तीय स्थायित्व प्रतिवेदन (Financial Stability Report) को छैटौं अंकको मस्यौदा समेत तयार गरिसकेको छ ।

वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी व्यवस्था

- २.६५ समीक्षा अवधिमा वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई निर्देशन जारी गरिएको छ ।

बासेल-३ का प्रावधानहरु कार्यान्वयन

- २.६६ बासेल-३ का प्रावधानहरुलाई आवश्यकता र औचित्यका आधारमा क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजाने नीति अनुसार नेपालका वाणिज्य बैंकहरुमा पूँजी नियमनको वर्तमान अवस्था एवम् बासेल-३ का आधारभूत प्रावधानहरुको अध्ययनका आधारमा तयार पारिएको A Study on Basel III and Nepalese Banking : An Assessment of Capital Regulation in Nepal (Consultative Document for Basel III Implementation) सम्बन्धित पक्षको राय/प्रतिक्रियाका लागि प्रकाशित गरिएको छ । साथै, Basel III को कार्यान्वयन तालिका स्वीकृत भई नेपाल बैंकर्स एसोसियेशनलाई पठाइसकिएको छ ।

भुक्तानी तथा फछ्यौट प्रणाली (Payment and Settlement System)

- २.६७ यस बैंकको संचालक समितिको मिति २०७२/२/२४ को निर्णयबाट भुक्तानी तथा फछ्यौट विनियमावली, २०७२ स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ । भुक्तानी तथा फछ्यौट कार्यको Oversight गर्नका लागि यस बैंकमा रहेको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग अन्तर्गत एउटा डेस्क खडा गरी कार्य गरिरहेकोमा यस सम्बन्धी कार्यको लागि छुट्टै विभाग गठन गरिएको छ ।

भूकम्प पश्चात्का राहत/पुनरुद्धार कार्यहरु

- २.६८ सरकारी राहतका कार्यक्रम सम्बन्धी भुक्तानी एवम् सर्वसाधारणलाई रकमको भुक्तानी लगायतका अत्यावश्यक सेवाहरु सूचारु रूपले संचालन गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई निर्देशन जारी गरिएको थियो ।
- २.६९ पीडित सर्वसाधारणलाई राहत उपलब्ध गराउन विभिन्न संघसंस्थाहरुले खाता खोली रकम संकलन गर्ने गरेको सम्बन्धमा यसरी खोलिएका संघ संस्थाका खाताहरु इयरमार्क गरी प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोषमा मात्र रकमान्तर हुने र सो खाताको विवरण दैनिक रूपमा यस बैंकमा पेश गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
- २.७० भूकम्पले बैंकिङ क्षेत्रमा पर्न गएको प्रभाव यकीन गरी आवश्यक नीतिगत व्यवस्थामा परिमार्जन गर्ने प्रयोजनको लागि इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको सम्पत्तिको वास्तविक अवस्था र क्षतिको विवरण माग गरिएको थियो ।
- २.७१ भूकम्पका कारण बैंकिङ सेवाको सहज उपलब्धतामा हुन गएको अवरोधलाई मध्यनजर गरी भूकम्प प्रभावित जिल्लाहरुमा बैंकिङ सेवाको सहज उपलब्धता र पहुँच वृद्धिका लागि शाखा, Mobile Banking, Branchless Banking तथा घुम्ती बैंकिङ सेवा संचालन गर्न काठमाडौं उपत्यका, बनेपा, धुलिखेल तथा भूकम्प प्रभावित जिल्लाको सदरमुकाम बाहेकका स्थानहरुमध्ये बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएको बजार केन्द्र/गा.वि.स.मा शाखा खोल्न यस बैंकको स्वीकृति आवश्यक नपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

- २.७२ त्यस्तै भूकम्प प्रभावित जिल्लाका सर्वसाधारणले नागरिकता प्रमाणपत्र नभएको अवस्थामा नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराइएको पीडित प्रमाणपत्रको आधारमा समेत खाता खोल्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.७३ भूकम्प पछिको अवस्थालाई दृष्टिगत गरी २०७२/१/१३ देखि २०७२/१/२६ सम्मको अवधिलाई अनिवार्य मौज्जात गणना प्रयोजनका लागि हप्ता कायम गरिएकोमा मिति २०७२/१/२९ मा आएको परकम्पका कारण वैकिङ्ग प्रणालीमा सूचना सम्पर्क र कारोबार सामान्य भइनसकेकोले मिति २०७२/१/१३ देखि २०७२/२/२ सम्मको अवधिलाई अनिवार्य मौज्जात गणना प्रयोजनका लागि हप्ता कायम गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको थियो ।
- २.७४ भूकम्पका कारणले कुनै पनि व्यवसाय धराशायी नहोस् र यस बैंकले गरेको नीतिगत व्यवस्थाको उपलब्धि बैंक वा वित्तीयसंस्थाको अन्तिम ग्राहकसम्म पुगोस् भन्ने अभिप्रायले यस बैंकले तोकेको कर्जा नोक्सानी व्यवस्था, कर्जाको पुनरतालिकीकरण, आम्दानी/खर्च लेखाङ्कन, ग्रेस अवधि, पूँजी गणना, अतिप्रभावित जिल्लाका बैंक वा वित्तीय संस्थाहरूलाई थप सुविधा समावेश गरी लचिलो नीतिगत व्यवस्था कायम गर्दै मिति २०७२/३/९ मा निर्देशन जारी गरिएको थियो ।
- २.७५ यस बैंकले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शुन्य व्याजदरमा र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले भूकम्पबाट आवासीय घर क्षति भएका पीडित घरपरिवारलाई २.० प्रतिशत व्याजदरमा उपत्यकाभित्र रु. २५ लाखसम्म र उपत्यका बाहिर रु. १५ लाखसम्म कर्जा उपलब्ध गराउन “आवासीय घर पुनरनिर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२” स्वीकृत गरेको छ ।

लघुवित्त

“घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरू

- २.७६ २०७२ असार मसान्तसम्ममा लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरू अन्तरगत ३४ वटा ग्रामीण बैकिङ्ग पद्धति अनुशरणकर्ता र ४ वटा लघुवित्त सम्बन्धी थोक कारोबार गर्ने समेत गरी जम्मा ३८ वटा संस्थाहरू रहेका छन् ।
- २.७७ २०७२ असार मसान्तसम्ममा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई थोक कर्जा उपलब्ध गराउन ४ वटा वित्तीय संस्थाहरू कार्यरत छन् । २०५५ सालमा स्थापना भएको रुरल माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लिमिटेडले विकास बैंक, सहकारी संस्था तथा गैर-सरकारी संस्थालाई थोक लघुकर्जा उपलब्ध गराउँदै आएको छ भने २०५८ सालमा स्थापित साना किसान विकास बैंक लिमिटेडले साना किसान सहकारी संस्थाहरूलाई थोक लघुकर्जा प्रदान गर्दै आएको छ । त्यसैगरी, २०६६ सालमा स्थापित फर्स्ट माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड र २०७० सालमा स्थापित आरएसडीसीले सहकारी, सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त गैर-सरकारी संस्था तथा लघुवित्त विकास बैंकहरूलाई थोककर्जा उपलब्ध गराउँदै आएका छन् ।
- २.७८ लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०७२ असार मसान्तमा २०७१ असार मसान्तको तुलनामा ३५.७८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६८ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ ।

तालिका २.९
लघुवित्त संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०७०	२०७१	२०७२ ^अ	२०७१	२०७२
साधन	पूँजीकोष	३८०.१३	५८०.९७	६१४.२७	५२.८३	५.७३
	निक्षेप	७२१.८४	१११९.९९	१५९९.६८	५५.१६	४२.८३
	सापटी	२०२२.५	२८५८.१३	३८५९.६९	४१.३२	३५.०४
	अन्य	३६८.९९	३८५.३६	५३८.९७	४.४४	३९.८६
	नाफा हिसाब	८४.०८	११४.००	२५५.६१	३५.५८	१२४.२२
	साधन तथा उपयोग	३५७७.५	५०५८.४५	६८६८.२३	४१.४०	३५.७८
उपयोग	तरल कोष	६४३.०७	९७९.३८	६९७.९८	५२.३०	-२८.७३
	लगानी	२९६.३६	४७.०३	२४६.६३	-८४.१३	४२४.४३
	कर्जा तथा सापट	२३४२	३६४२.६०	५५०६.६९	५५.५३	५१.१७
	अन्य	२८२.८४	३७४.९२	४१२.३१	३२.५६	९.७७
	नोक्सान हिसाब	१३.१८	१४.५२	४.६२	१०.१३	-६८.१८

अ = अपरिष्कृत ।

सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरू

२.७९ सहकारी ऐन, २०४८ अन्तरगत स्थापना भई सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्न यस बैकबाट इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैकद्वारा जारी गरिएको निर्देशनको अधीनमा रही सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्दै आएका छन् । २०७२ असार मसान्तमा १ राष्ट्रिय सहकारी विकास बैंक समेत गरी यस्ता संस्थाहरूको संख्या १६ रहेको छ । यी संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०७२ असार मसान्तमा रु. २४ अर्ब ९८ करोड १५ लाख रहेको छ ।

तालिका २.१०

सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त सहकारी संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०७०	२०७१	२०७२ ^अ	२०७१	२०७२
साधन	पूँजीकोष	११७.६७	१३९.६२	१६६.६४	१८.६६	१९.३५
	निक्षेप	११४०.२७	१५८७.३५	१८७१.२८	३९.२१	१७.८९
	सापटी	९३.७६	१३५.५६	१४४.१२	४४.५८	६.३१
	अन्य	१४५.७९	२३१.९७	२४२.३८	५९.१२	४.४९
	नाफा हिसाब	४४.०२	३७.३४	७३.७२	-१५.१७	९७.४६
	जम्मा साधन	१५४१.५१	२१३१.८५	२४९८.१५	३८.३०	१७.१८
उपयोग	तरल कोष	३७४.२७	६५८.७०	६५७.५२	७६.००	-०.१८
	लगानी	११४.६९	१२५.९२	२१८.१६	९.७९	७३.२६
	कर्जा तथा सापट	९४५.८४	११८२.३८	१४४०.७९	२५.०१	२१.८५
	अन्य	१०४.५१	१५४.८३	१६२.७२	४८.१५	५.१०
	नोक्सान हिसाब	२.१९	१०.०२	१८.९६	३५६.९४	८९.२५
	जम्मा उपयोग	१५४१.५१	२१३१.८५	२४९८.१५	३८.३०	१७.१८

अ = अपरिष्कृत ।

वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू

२.८० संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अन्तरगत स्थापना भई वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने संस्था सम्बन्धी ऐन, २०५५ को प्रावधान अनुसार २०७२ असार मसान्तसम्ममा नेपाल राष्ट्र बैकबाट सीमित बैकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या २६ रहेको छ । २०७२ असार मसान्तसम्म यी संस्थाहरूको कुल साधन/उपयोग रु. ११ अर्ब ९९ करोड ६७ लाख रहेको छ ।

ग्रामीण स्वावलम्बन कोष

- २.८१ नेपाल सरकार र यस बैंकको संयुक्त पहल तथा पूँजीगत सहयोगमा सहकारी संस्था तथा गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई थोक कर्जा उपलब्ध गराउने गरी वि.सं. २०४७ सालमा स्थापित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषमा हालसम्म नेपाल सरकारबाट जम्मा रू. ५४ करोड र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रू. २५ करोड ३४ लाख प्राप्त भई कुल बीज पूँजी रू. ७९ करोड ३४ लाख पुगेको छ। बदलिँदो परिप्रेक्ष्यमा ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको उद्देश्य अनुरूप लगानीको दायरालाई अभै फराकिलो बनाउने उद्देश्यले ग्रामीण स्वावलम्बन कोष संचालन निर्देशिका, २०६९ तयार गरी वि.सं. २०६९ फागुन २ गतेबाट लागू गरिएको छ। कोषले आफूसँग आवद्ध संस्थाहरूलाई सम्बन्धित संस्थाहरूको प्राथमिक पूँजी (शेयर पूँजी, साधारण जगेडा र नाफा रकम) को पहिलो कर्जामा २० गुणासम्म, दोस्रो र तेस्रो कर्जाको हकमा १५ गुणासम्म हुने गरी पहिलो पटक रु. २५ लाख, दोस्रो पटक रु. ३० लाख र तेस्रो पटक रु. ३५ लाखसम्मको कर्जा किस्ताबन्दीमा उपलब्ध गराउँदै आएको छ।
- २.८२ कोषबाट विपन्न वर्गको आर्थिक/सामाजिक उत्थानका लागि प्रति सदस्य बढीमा रु. ९० हजारसम्म सहकारी/गैर-सरकारी संस्थाहरूमा फर्त् लघुकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था रहेको छ। सामूहिक लघुउद्यम परियोजना कर्जा अन्तर्गत दोस्रो पटकको कर्जा सदुपयोग गरी राम्रो ख्याति कमाएका ऋणी सदस्यले सामूहिक रूपमा कुनै लघुउद्यम संचालन गर्न चाहेमा यस्तो सामूहिक परियोजनाका लागि प्रति परियोजना रू. १ लाख ५० हजारसम्म कर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था समेत रहेको छ। त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि दीर्घकालीन पूँजीको आवश्यकता पर्ने व्यवसायहरू खासगरी चिया, अलैंची, कोल्डस्टोरका लागि कृषि विकास बैंक र लघुवित्त सम्बन्धी कार्य गर्ने विकास बैंकहरूलाई कोषबाट थोक कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था समेत गरिएको छ।

तालिका २.११

ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोबार विवरण

विवरण	२०७० असार	२०७१ असार	२०७२ असार
कर्जा वितरण भएको जिल्ला संख्या	६६	६८	६८
कर्जा वितरित संस्था संख्या	७२१	९४०	१,०२४
लाभान्वित परिवार संख्या	४०,००४	४६,०८१	४९,२४५
वितरित कर्जा रकम (रू. करोडमा)	१२१.०८	१५२.३३	१७०.०६
असुल भएको रकम (रू. करोडमा)	६७.४५	९१.३०	११६.५०
लगानीमा रहिरहेको रकम (रू. करोडमा)	५३.६३	६१.०४	५३.५६
भाखा नाघेको कर्जा (असुल हुनुपर्ने रकमको प्रतिशत)	३.५६	३.६७	५.३८
कर्जा असुली (प्रतिशत)	९६.४४	९६.३३	९४.६२

- २.८३ २०७२ असार मसान्तसम्ममा कोषले ९७० वटा सहकारी संस्था र ५३ वटा गैर-सरकारी संस्था गरी कुल १,०२३ वटा संस्थाहरूलाई रु. १ अर्ब ५४ करोड १४ लाख ऋण लगानी गरेकोमा रु. १ अर्ब १६ करोड ५० लाख असूली भई रु. ५३ करोड ५६ लाख लगानीमा रहिरहेको छ। सोही अवधिसम्ममा दीर्घकालीन ऋणतर्फ जम्मा रु. १५ करोड ९२ लाख लगानी गरेकोमा रु. १० करोड ३८ लाख असूली भई रु. ५ करोड ५४ लाख लगानीमा रहिरहेको छ। हाल उक्त दीर्घकालीन कर्जा रकम कृषि विकास बैंक लिमिटेडमा मात्र लगानीमा रहिरहेको छ।

तालिका २.१२
ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति
(२०७२ असार मसान्त)

विवरण	गैर-सरकारी संस्था	सहकारी संस्था	दीर्घकालीन कर्जा	जम्मा
कर्जा प्रवाह				
(क) संस्था संख्या	५३	९७०	१	१,०२४
(ख) कर्जा रकम (रु. करोडमा)	२.२४७६	१५१.८९	१५.९२	१७०.०६
(ग) लाभान्वित परिवार संख्या	४००४	४५२४१	-	४९२४५
कर्जा असूली				
(क) साँवा रकम (रु. करोडमा)	२.०५	१०४.०७	१०.३८	११६.५०
(ख) व्याज रकम (रु. करोडमा)	०.२८	१३.१०	-	१३.३८
लगानीमा रहिरहेको				
(क) संस्था संख्या	१५	४९०	१	५०६
(ख) साँवा रकम (रु. करोडमा)	०.२०	४७.८२	५.५४	५३.५६
भाखा नाघेको				
(क) संस्था संख्या	१५	५७	-	७२
(ख) साँवा रकम (रु. करोडमा)	०.२०	६.४२	-	६.६२

अन्य गतिविधि

- २.८४ नेपाल सरकार र नेपाल राष्ट्र बैकबीच भएको सहायक ऋण सम्झौता बमोजिम निश्चित समयावधिमा भुक्तानी हुने गरी लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागबाट विभिन्न परियोजनाहरू संचालन गरिएका थिए । ग्रामीण महिलाको लागि उत्पादन कर्जा (२० वर्षे), महिलाको लागि लघु कर्जा (१६ वर्षे), तेस्रो पशु विकास आयोजना (३० वर्षे), पश्चिम तराई गरिबी निवारण आयोजना (१८ वर्षे) र सामुदायिक भूमिगत जल सिंचाई सेक्टर आयोजना जस्ता कार्यक्रमहरू संचालन भई हाल लगानी सम्बन्धी कार्य समाप्त भइसकेको छ । उक्त कार्यक्रमहरूमाफत लगानी गरिएको रकममध्ये हाल करिब रु. १८ करोड ३५ लाख लगानीमा रहिरहेको छ । उक्त रकम सम्बन्धित सहभागी वित्तीय संस्थाहरूबाट भुक्तानी तालिका अनुसार असुल गरी नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरिदै आएको छ । त्यसैगरी, २०७२ असार मसान्त सम्ममा एशियाली विकास बैकको अनुदान सहयोगमा सञ्चालनमा रहेको Raising Income of Small and Medium Farmer's Project (RISMFP) बाट प्राप्त रु. १६ करोड ४६ लाख ४९ हजार सहायता रकम मध्ये रु. ६ करोड ३४ लाख ९० हजार मध्यपश्चिमाञ्चल तथा सुदूर-पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका १० जिल्लामा रहेका सहकारीहरूमा लगानी गरिएको छ ।
- २.८५ ग्रामीण क्षेत्रमा वित्तीय पहुँचको माध्यमद्वारा दीगो आर्थिक विकासलाई प्रवर्द्धन गर्ने गरी German Financial Cooperation with Nepal (KFW) को ९ मिलियन यूरो आर्थिक सहयोगमा परियोजना संचालन गर्ने निर्णय भएको छ । यसका लागि अर्थ मन्त्रालयको तर्फबाट यस बैकले Onlending Agent को कार्य गर्नेछ ।
- २.८६ विगतदेखि नै CICTAB, APRACA, Alliance for Financial Inclusion (AFI), Child and Youth Finance International (CYFI), World Bank, ADB, UNDP, UNCDF, UNICEF, Save The Children, Danida, DFID लगायतका विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय निकाय तथा मञ्चहरूमा आवद्ध भई वित्तीय पहुँच, वित्तीय साक्षरता, वित्तीय समावेशीकरण, ग्रामीण वित्त, लघुवित्त, कृषि विकास, लघुउद्यम आदि क्षेत्रको विकासका लागि विभिन्न परियोजना तथा कार्यक्रमहरू संचालन समेत गरिरहेको छ ।
- २.८७ नेपाल सरकार र डेनमार्क सरकारबीच UNNATI-Inclusive Growth Program कार्यान्वयनमा ल्याउने सम्बन्धमा भएको द्विपक्षीय सम्झौता बमोजिम यस बैकसँगको सहकार्यमा संयुक्त राष्ट्रसंघीय पूँजी विकास कोष (UNCDF) को सहयोगमा सन् २०१४-१८ का लागि वित्तीय सेवाको पहुँच (Access to Finance - A2F) कार्यक्रम संचालनमा ल्याइएको छ । UNNATI-A2F परियोजनाकै एउटा अंगको रूपमा Making Access to Financial Services Possible (MAP) कार्यक्रम संचालनमा आएको छ । पूर्वाञ्चलका सात पहाडी जिल्लाहरू ईलाम, पाँचथर, तेह्रथुम, भोजपुर, धनकुटा, ताप्लेजुङ्ग र संखुवासभामा मूलतः डेरी,

अदुवा र अर्थोडक्स चिया खेतीमा संलग्न करिव १ लाख ५० हजार साना किसानहरूलाई Value Chain Activities मा सहयोग पुग्ने गरी त्यस क्षेत्रमा कार्यरत बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमार्फत् वित्तीय सेवा उपलब्ध गराइने र १ लाख ग्राहकहरूलाई शाखारहित बैंकिङ्ग र मोबाइल वित्तीय सेवा उपलब्ध गराइने लक्ष्य लिइएको यस परियोजनाको कुल सहायता रकम करिव ९.४ मिलियन अमेरिकी डलर रहेको छ ।

- २.८८ वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी विषयलाई नीतिगत रूपमा सम्बोधन गर्न यस बैंकले राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीति, २०७२ तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि प्रक्रिया अगाडि बढाएको छ ।
- २.८९ नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा भइरहेको वित्तीय सेवाको पहुँच र सोको अवस्थाका सम्बन्धमा जानकारी प्राप्त गर्ने मूल उद्देश्यका साथ यस बैंकले मुलुकभरका विभिन्न १५ जिल्लाका १०० गा.वि.स.हरूमा रहेका करिव ५४०० घरपरिवार र ती जिल्लामा कार्यरत रहेका ९५२ बैंक वित्तीय संस्था तथा सहकारी संस्थाहरूलाई समेटी चौथो ग्रामीण कर्जा सर्वेक्षणको कार्य संचालन गर्ने क्रममा २०७२ वैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्प पश्चात् फिल्ड सर्वेक्षणको कार्य हालको लागि स्थगित गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

बैंक सुपरिवेक्षण

- २.९० वाणिज्य बैंकहरूको प्रत्येक वर्ष समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण (Corporate Level On-site Inspection) गर्ने कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पनि निरन्तरता दिइएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसारको सुपरिवेक्षण पद्धति अपनाउने क्रममा यस आर्थिक वर्षमा जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षणलाई प्राथमिकता दिइएको छ । यस आर्थिक वर्षमा ३० वटा वाणिज्य बैंकहरूमध्ये परम्परागत विधि (Compliance Based) अनुसार ९ वटा, जोखिममा आधारित विधि अनुसार ५ वटा समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण तथा एउटा वाणिज्य बैंकमा लक्षित निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । त्यसैगरी, ११ वटा वाणिज्य बैंकहरूमा बेलायती अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग संस्था (DFID, UK) को वित्तीय एवम् प्राविधिक सहायतामा International Consulting Firm KPMG र नेपाल राष्ट्र बैंकका सुपरिवेक्षकहरू सम्मिलित निरीक्षण टोलीद्वारा विशेष निरीक्षण गर्ने कार्य भइरहेको छ । स्थलगत निरीक्षण गरी बैंकमा देखिएका कमी कमजोरीहरूलाई सुधार गराउने तथा प्राप्त विवरणको आधारमा बैंकहरूको मूल्याङ्कन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.९१ समष्टिगत स्थलगत निरीक्षणका अलावा समीक्षा वर्षमा उजूरी, गुनासा लगायतका विषयमा कुल ५० वटा विशेष स्थलगत निरीक्षणका कार्यहरू पनि सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.९२ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को वित्तीय विवरणको आधारमा २९ वटा वाणिज्य बैंकहरूलाई वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ । वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गर्दा बैंकहरूमा स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणका क्रममा देखिएका कैफियत लगायत वाह्य लेखापरीक्षकले औल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउनका लागि बैंकहरूलाई निर्देशन दिइएको छ ।
- २.९३ बैंकबाट भएका समष्टिगत, विशेष तथा लक्षित स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत अनुगमनका आधारमा तयार गरिएका प्रतिवेदनहरूमा उल्लेख गरिएका कैफियतहरू तथा तत्सम्बन्धमा जारी गरिएका निर्देशनहरूको पालना भए नभएको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।
- २.९४ गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणबाट प्राप्त सूचनाको विश्लेषणको आधारमा CAELS Rating गरिनुका साथै पूर्व चेतावनी संकेतहरू (Early Warning Signals) तयार गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई समयमै सचेत गराउने कार्यलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.९५ बैंकिङ क्षेत्रमा महत्वपूर्ण मानिएको तरलता सम्बन्धी जोखिमलाई समयमै पहिचान गर्न र सोही अनुसार नीतिगत निर्णय गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने अभिप्रायले गैर-स्थलगत इकाई अन्तरगत एक अनुगमन डेस्क खडा गरी बैंकिङ क्षेत्रमा रहेको तरलता अनुगमन गर्ने कार्यलाई थप व्यवस्थित पार्दै लगाएको छ ।
- २.९६ बैंकहरूले साप्ताहिक रूपमा कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य मौज्दात र मासिक रूपमा कायम गर्नुपर्ने वैधानिक तरतला अनुपातको अनुगमन गर्ने र यस बैंकले तोके बमोजिमको न्यूनतम अनिवार्य मौज्दात र वैधानिक

तरलता अनुपात कायम नगर्ने बैंकहरुलाई हर्जाना लगाउने गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सबै बैंकहरुले तोकिए बमोजिम अनिवार्य मौज्दात अनुपात तथा वैधानिक तरलता अनुपात कायम गरेको पाइएको छ ।

तालिका २.१३
हर्जाना सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्था	२०६९/७०		२०७०/७१		२०७१/७२	
	संख्या	रु.	संख्या	रु.	संख्या	रु.
क	२	२६७०१२।२६	-	-	-	-
ख	३	६००२०१८।४०	७	२५८५५५३।६७	३	९४६४।५४
ग	-	-	-	-	-	-
कुल रकम	५	६२६९०३०।६६	७	२५८५५५३।६७	३	९४६४।५४

- २.९७ यस बैंकले तोके बमोजिमको न्यूनतम पूँजीकोष भन्दा निश्चित विन्दुले कम भएकोले तीन वाणिज्य बैंकलाई शीघ्र सुधारात्मक कारवाही गरिएकोमा २ वटा वाणिज्य बैंकहरुको कारवाही फुकुवा भइसकेको छ ।
- २.९८ विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको निर्दिष्ट वर्गसम्म पहुँच पुऱ्याउन यस प्रकारको कर्जा प्रवाह भए/नभएको अनुगमन गर्ने र लक्ष्य अनुसार कर्जा प्रवाह नगरेमा बैंकहरुलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

तालिका २.१४
हर्जाना सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्था	२०६९/७०		२०७०/७१		२०७१/७२	
	संख्या	रु.	संख्या	रु.	संख्या	रु.
क	१	४०१७।५३	१	६७७९२०।७९	१	१७५२१०१।४३
ख	४	२४९४६६४।००	५	३००६९४९।२५	४	२७५००८५।२५
ग	-	-	-	-	४	५६,८८,६९३।५६
कुल रकम	५	२४९८६८१।५३	६	३६८४८७०।०४	९	१०१९०८०।२४

- २.९९ अर्थतन्त्रका एकै क्षेत्र तथा प्रयोजनमा बैंकहरुले प्रवाह गर्ने कर्जामा रहेको अधिकेन्द्रित जोखिमको अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.१०० वाणिज्य बैंकहरुको समष्टिगत सुपरिवेक्षण तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषण समेटेर आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को वार्षिक बैंक सुपरिवेक्षण प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ ।
- २.१०१ यस आर्थिक वर्षमा विभिन्न देशका केन्द्रीय बैंकहरुसँग एक अर्का देशमा सञ्चालनमा रहेका वा रहन सक्ने बैंकहरुको सुपरिवेक्षणका लागि आपसी सहयोग तथा सूचना आदान प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि पत्राचार गरिएको र केही केन्द्रीय बैंकहरुसँग समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढेको छ ।

विकास बैंक सुपरिवेक्षण

- २.१०२ राष्ट्रिय स्तरका 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुलाई BASEL II को Framework भित्र ल्याउने तयारी स्वरुप आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि नै छुट्टै इकाई खडा गरी अनुगमन गरिँदै आएकोमा यस्तो अनुगमन कार्यलाई आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पनि निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.१०३ आधार ब्याजदरको अवधारणा 'क' वर्गका वित्तीय संस्थाबाट क्रमशः अन्य वित्तीय संस्थाहरुमा समेत लागु गर्दै लैजाने सन्दर्भमा 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको आधार ब्याजदरको नियमित अनुगमन गरिएको छ ।
- २.१०४ 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्रमा २०७३ असार मसान्तसम्ममा कुल कर्जाको १५ प्रतिशत रकम प्रवाह गर्ने सम्बन्धमा यस बैंकमा पेश गरेको कार्ययोजना कार्यान्वयन गराउने सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गरिएको छ ।

- २.१०५ यस बैंकबाट जारी गरिएको दबाव परीक्षण (Stress Testing) सम्बन्धी मार्गदर्शनका आधारमा राष्ट्रियस्तरका 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले गर्ने गरेको दबाव परीक्षण (Stress Testing) को नियमित अनुगमन गरिएको छ ।
- २.१०६ विश्व बैंक तथा DFID को समन्वयमा Development Policy Credit कार्यक्रम अर्न्तगत छनौट भएका ५४ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमध्ये प्रथम चरणमा छानिएका १० वटा 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको मूल्याङ्कन गर्न यस बैंकको समेत सहभागितामा KPMG Portugal in association with local partner ले विशेष निरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन पेश गरिसकेको छ ।
- २.१०७ प्रत्येक वर्ष कम्तीमा एक पटक 'ख' वर्गका सबै वित्तीय संस्थाहरूको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गर्ने गरी योजनाबद्ध कार्यक्रम अगाडि बढाइएको भएतापनि गत आर्थिक वर्षको चौथो त्रयमासमा आएको विनाशकारी भुकम्पका कारण योजना अनुसार निरीक्षण कार्यक्रम सम्पन्न हुन सकेन । २०७१ साउनदेखि २०७२ असार मसान्तसम्मको अवधिमा ५८ वटा 'ख' वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न भएको छ ।
- २.१०८ आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को चारवटै त्रयमासको गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण प्रतिवेदन तयार गरी सार्वजनिक जानकारीका लागि बैंकको वेबसाइटमा राखिएको छ ।
- २.१०९ कर्पोरेट डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेडले न्यूनतम पूँजीकोष सम्बन्धी निर्देशन पालना नगरेको हुँदा मिति २०७०/०५/०२ देखि बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३(ग) अनुसार कारवाही गरिएकोमा त्यस पछिको अवधिमा समेत संस्थाको वित्तीय अवस्था दिनप्रतिदिन ह्रासोन्मुख हुँदै गएकोले संस्थालाई यथास्थितिमा सञ्चालन गर्न दिँदा निक्षेपकर्ताहरूको निक्षेपमा थप क्षय हुने एवम् संस्थाको सम्पत्ति ह्रास हुँदै जाने सम्भावना अधिक रहेकोले संस्था अविच्छिन्न निकाय (Going Concern) को रूपमा सञ्चालन हुने सम्भावना समेत क्षीण हुँदै गएको देखिएकोले उक्त संस्थालाई मिति २०७१/९/४ देखि बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को खण्ड (ड) को (अ) अनुसार कारवाही गर्न तथा सोही विनियमावलीको विनियम ३ को खण्ड (ड) को (आ) अनुसार उक्त संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६(ख) बमोजिम समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था घोषणा गरिएको छ ।
- २.११० एपेक्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेडको २०७० पुस मसान्तको अपरिस्कृत वित्तीय विवरणका आधारमा गरिएको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा औल्याइएका कैफियत अनुसार संस्थाको पूँजीकोष यस बैंकले तोकेको न्यूनतम पूँजीकोष अनुपात भन्दा न्यून भएको देखिएकोले उक्त संस्थालाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ (पहिलो संशोधन, २०६८ सहित) को विनियम ३(क) (अ) बमोजिम मिति २०७१/३/३० मा शीघ्र सुधारात्मक कारवाही गरिएकोमा सो संस्थाको न्यूनतम पूँजीकोष कायम भएकोले मिति २०७१/४/८ देखि फुकुवा गरिएको छ ।

वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण

- २.१११ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ३६ वटा वित्त कम्पनीहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण र १० वटा वित्त कम्पनीहरूको विशेष तथा अनुगमन निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ भने ३९ वटा वित्त कम्पनीहरूको साधारण सभा प्रयोजनका लागि वार्षिक वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति दिइएको छ ।
- २.११२ गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण अर्न्तर्गत वित्त कम्पनीहरूको अनिवार्य नगद मौज्जात अनुपात, वैधानिक तरलता अनुपात, विपन्नवर्ग कर्जा, कर्जा, निक्षेप, तरलता स्थिति लगायतका प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरूको साप्ताहिक/मासिक/त्रैमासिक अनुगमन गरिएको छ ।
- २.११३ नेपाल फाइनान्स लिमिटेड, अरुण फाइनान्स लिमिटेड र ललितपुर फाइनान्स लिमिटेडलाई क्रमशः मिति २०७१/८/१७, २०७१/१०/१२ र २०७१/१२/१६ मा समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था घोषणा गरिएको छ ।
- २.११४ विपन्न वर्गमा अधिल्लो त्रयमासको कुल कर्जाको तोकिए भन्दा न्यून कर्जा प्रवाह गरेका कारण सिद्धार्थ फाइनान्स लिमिटेड, नेपाल हाउजिङ एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लिमिटेड, नेपाल आवास फाइनान्स लिमिटेड, एन.आई.डी.सी. क्यापिटल मार्केट लिमिटेड, अरुण फाइनान्स लिमिटेड, ललितपुर फाइनान्स लिमिटेड, पाटन फाइनान्स लिमिटेड र प्रिमियर फाइनान्स लिमिटेडलाई हर्जाना लगाउने कार्य गरिएको छ ।

लघुवित्त संस्था सुपरिवेक्षण

२.११५ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ३६ वटा लघुवित्त विकास बैंकहरु, ८ वटा सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरु र १६ वटा वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गरेको छ। यसै अवधिमा २ वटा लघुवित्त विकास बैंक र १ वटा वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुको विशेष निरीक्षण गरिएको छ।

समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्था रिजोलुसन

- २.११६ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को अन्त्यसम्ममा समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका ३ विकास बैंक र १० फाइनेन्स कम्पनीहरु गरी कुल १३ वटा संस्थाहरुको रिजोलुसन सम्बन्धी कार्य हुँदै आएको छ। समस्याग्रस्त घोषणा हुँदाको प्रारम्भिक अवस्थामा उक्त १३ वटा संस्थाहरुको कुल निक्षेप रकम रु. १५ अर्ब ८५ करोड र कुल कर्जा रकम रु. १९ अर्ब १२ करोड रहेकोमा २०७२ असार मसान्तको अपरिष्कृत वित्तीय विवरण अनुसार क्रमशः कुल निक्षेप रकम रु. ६ अर्ब १ करोड र कुल कर्जा रकम रु. ८ अर्ब ४६ करोड रहेको छ।
- २.११७ समस्याग्रस्त संस्थाहरुको रिजोलुसन प्रभावकारी बनाउने सन्दर्भमा कानूनी आधार तयार गर्न प्रचलित ऐन, नियमको अधिनमा रही समस्याग्रस्त बैंक तथा वित्तीय संस्था रिजोलुसन विनियमावली तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
- २.११८ समस्याग्रस्त संस्थाहरुको रिजोलुशन प्रक्रियाबारे जानकारी लिन सम्बन्धित संस्थाहरुका संचालक समितिका पदाधिकारी तथा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतहरूसँग अन्तक्रिया गरी संस्थाहरुको वास्तविक अवस्थाबारे जानकारी लिइएको छ।
- २.११९ समस्याग्रस्त संस्थाहरुको सुधार/निकास प्रभावकारी बनाउन Problem Bank Resolution Framework यस बैंकको संचालक समितिबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ।
- २.१२० समस्याग्रस्त संस्थाहरुको नियमित अनुगमन गर्न तथा संस्था सुधारको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने सन्दर्भमा सबै समस्याग्रस्त संस्थाहरुको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गरिएको छ।
- २.१२१ समस्याग्रस्त संस्थाहरुमा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्त गर्दा त्रैमासिक कर्जा असूली लगायतका लक्ष्यहरु किटान गरी ३ महिनाको लागि नियुक्ति गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने र उक्त अवधिमा लक्ष्य बमोजिम कर्जा असूली तथा अन्य प्रगति व्यवहारिक बनाउने गरी व्यवस्थापनलाई थप जिम्मेवार बनाउन प्रयास गरिएको छ।
- २.१२२ सम्बन्धित सरोकारवाला तथा सर्वसाधारणको जानकारीका लागि समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका संस्थाहरुको वित्तीय परिसूचकहरु तयार गरी २०७१ चैत महिनादेखि त्रैमासिकरूपमा यस बैंकको वेबसाइटमा अद्यावधिक गर्न थालिएको छ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

- २.१२३ विश्व वित्तीय बजारसँग एकीकृत हुँदै गएको राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा पूँजी खाता परिवर्त्यताका व्यवस्थाहरु समयानुकूल बनाउन विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन र विदेशमा लगानी गर्न प्रतिबन्ध लगाउने ऐनको संशोधनका लागि प्रस्तावको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिएको छ।
- २.१२४ परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने वस्तुहरुको सूचीमा आवश्यकताका आधारमा वस्तुहरु थप गर्दै लैजाने नीतिलाई निरन्तरता दिइएको छ।
- २.१२५ विदेशस्थित अस्पतालमा गई औषधोपचार गराउन र आवश्यक औषधि खरिद गर्ने प्रयोजनको लागि नेपाली नागरिकहरुलाई तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेको खण्डमा इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले वार्षिक अमेरिकी डलर १० हजारसम्म पाउने गरी सट्टी सुविधा प्रदान गर्नसक्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- २.१२६ चीनसँगको व्यापारमा अभिवृद्धि भएसँगै व्यापार नाकाहरु विस्तार हुँदै गएको परिप्रेक्ष्यमा नेपालको रसुवागढी भन्सार विन्दु भई एल.सी. मार्फत् पनि सामान आयात गर्नसक्ने व्यवस्था गरिएको छ।

- २.१२७ नेपाली ट्राभल/टुर्स कम्पनीहरूले नेपाली नागरिकलाई विदेश भ्रमणका लागि कम्पनी आफैँले वा विदेशी एजेन्सीसँग सहकार्य गरी विभिन्न टुर प्याकेज सम्बन्धी सेवा बिक्री गरेमा विजक (Invoice) बमोजिम प्रतिव्यक्ति अमेरिकी डलर १,००० सम्म ट्राभल कम्पनीलाई सटही सुविधा दिने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१२८ भारतबाट मेशिनरी तथा औजारहरू भाडामा ल्याउँदा भुक्तानी गर्नुपर्ने भाडा रकम भार. १० लाखसम्म तोकिएको मापदण्ड अनुरूप वाणिज्य बैंकहरूबाटै सटही सुविधा दिनसक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१२९ नेपाली नागरिकहरूले आफ्नो पहिचान खुल्ने प्रमाण सहित आफूसँग रहेको नगद परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटहीको लागि इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा अनुरोध गरेमा एक पटकमा अमेरिकी डलर १००० वा सो बराबर हुने अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रा इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले सटही (खरीद) गर्ने सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ३,००० सम्म पुऱ्याउने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३० नेपालका संघ-संस्था तथा कम्पनीहरूले भारतबाट अमेरिकी डलरमा भुक्तानी हुनेगरी Software खरिद गर्दा एकपटकमा बढीमा अमेरिकी डलर १०,००० सम्मको Software एल.सी. मार्फत् आयात गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३१ भारतबाट भित्रिने विप्रेषण प्रणालीमा रहेका विद्यमान कठिनाइहरू कुटनीतिक तथा केन्द्रीय बैंकको तहमा समाधान गर्दै भारतबाट विप्रेषण भित्र्याउने कार्यलाई सरल र सहज बनाउने सम्बन्धमा भारतीय रिजर्व बैंकसँग समन्वय गरी छलफल भएको र आगामी वर्ष अध्ययन कार्य गरिने भएको छ ।
- २.१३२ विदेशबाट नेपालमा विभिन्न सेवाहरूको भुक्तानी गर्ने प्रयोजनका लागि Online भुक्तानीको प्रचलन बढ्दै गएको सन्दर्भमा सो कारोबारलाई व्यवस्थित गर्न उपयुक्त नीति बनाई लागू गरिने सन्दर्भमा हाल एउटा बैंकलाई यस्तो सुविधा दिइसकेको छ । त्यसैगरी, विदेशी वस्तु वा सेवा Online Purchase गर्ने सुविधा पुऱ्याउने हेतुले डेबिट र क्रेडिट कार्ड जारी गर्ने व्यवस्थालाई खुकुलो गर्नुका साथै वार्षिक २,००० अमेरिकी डलरसम्मको यस्तो खरिद Online मार्फत् गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३३ नेपाली वायुसेवा कम्पनीहरूले हवाईजहाजका इन्जिन तथा पार्टपुर्जा जस्ता सामान विदेशबाट आयात वा मर्मत गरी ल्याउने अवस्थामा सम्बन्धित नियमनकारी निकायको सिफारिसको आधारमा अमेरिकी डलर १ लाखसम्म वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् अग्रिम भुक्तानी पठाउन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३४ दूरसञ्चार सम्बन्धी सेवा प्रदायक नेपाली कम्पनीहरूले विदेशी कम्पनीहरूसँग सम्झौता गरी सेटलाइटसेवा भाडामा लिने वा प्रयोग गर्ने गरेको अवस्थामा सम्बन्धित नियमनकारी निकायको सिफारिसमा वार्षिक अमेरिकी डलर १ लाखसम्मको भाडा भुक्तानी वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३५ नेपालमा कार्यरत अन्तर्राष्ट्रिय गैह्र सरकारी संस्थाहरूले नेपालमा रहेका कार्यालयमार्फत् विदेशी मुद्रा प्राप्त गरी नेपाल लगायत अन्य मुलुकका लागि पनि कार्यक्रम संचालन गरेको अवस्थामा विदेशी मुद्रा नेपाल भित्रिएको प्रमाणका आधारमा नेपालका लागि प्राप्त रकम कट्टा गरी बाँकी रकम वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् अन्य मुलुकमा पठाउन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३६ परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता हुने नेपालीले आफ्नो खाताबाट वस्तु तथा सेवा खरिद गर्ने प्रयोजनका लागि वार्षिक अमेरिकी डलर १०,००० सम्म भुक्तानी दिनसक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३७ चीनसँग हुने आयात/निर्यात व्यापारको लागि वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् हुने भुक्तानी प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न चीनको विभिन्न स्थानमा रहेका वाणिज्य बैंकहरूमार्फत् बैंकिङ्ग कारोबार गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।
- २.१३८ वाणिज्य बैंकहरूले आफ्नो विदेशी विनिमय संचितिको मौज्दातबाट उपयुक्त प्रतिफल लिनसक्ने तुल्याउन आफ्नो दैनिक तरलतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी उक्त मौज्दातमा रहेको रकमको ४० प्रतिशतसम्म नेपालको वैदेशिक व्यापार ठूलो परिमाणमा भएका मुलुकहरूको मुद्रामा समेत २ वर्ष अवधिसम्मको कल डिपोजिट, सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट वा यस्तै अन्य सुरक्षित उपकरणहरूमा लगानी गर्नसक्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
- २.१३९ भारत बाहेक तेस्रो मुलुकहरूबाट ड्राफ्ट, टी.टी. को माध्यमबाट वस्तु आयात गर्दा एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर ३० हजार बराबरसम्मको भुक्तानी दिन पाइने व्यवस्था रहेकोमा सो सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ३५ हजार कायम गरिएको छ ।

- २.१४० २०७२ साल असार मसान्तसम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट २०८ पटकमा ४ अर्ब ४ करोड ३८ लाख करोड अमेरिकी डलर खरिद तथा ४ पटकमा १ करोड १४ लाख अमेरिकी डलर बिक्री गरी ४ अर्ब ३ करोड २५ लाख अमेरिकी डलर खुद खरिद गरिएको साथै भारतीय रुपैयाँ व्यवस्थापनको लागि उक्त अवधिमा यस बैंकले ३ अर्ब ५० करोड अमेरिकी डलर बिक्री गरी २१७ अर्ब ५६ करोड भारतीय रुपैयाँ खरिद गरिएको छ ।
- २.१४१ विदेशी मुद्रा कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त फर्म, कम्पनी वा संस्थाहरु (बैंक तथा वित्तीय संस्था बाहेक) मध्ये यस आर्थिक वर्षमा ४०० वटा निकायहरुमा स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा २०७२ आसार मसान्तसम्म ४०१ संस्थाहरुको नियमित निरीक्षणका साथै ५ वाणिज्य बैंकहरुको ६ पटक विशेष निरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.१४२ विप्रेषण सम्बन्धी कार्य गर्ने फर्म तथा कम्पनीको संख्या २०७२ असार मसान्तसम्म ४९ पुगेको छ । सोही अवधिसम्ममा इजाजतप्राप्त मनिचेञ्जरहरुको संख्या ४३१ रहेको मध्ये उपत्यकाभित्र १६५ र उपत्यका बाहिर २६६ रहेको छ ।
- २.१४३ २०७२ असार मसान्तसम्म विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न स्वीकृति लिएका फर्म/कम्पनीहरुमा ३२९ होटेल, १६६० ट्रेकिङ्ग, १७४४ ट्राभल एजेन्सी, ५९ वटा विदेशी एयर लाइन्सका जि.एस.ए./पी.एस.ए.तर्फ रहेका छन् । यसैगरी, कार्गो कुरिएरतर्फ ३०५ र अन्य संघ/संस्थातर्फ ७९ संस्था रहेका छन् ।

मुद्रा व्यवस्थापन

- २.१४४ यस बैंकले ३ वर्ष ३ महिनाको लागि आवश्यक हुने नोट तथा सिक्काको स्टक मौज्जात राख्ने गरेको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा छपाइ भइआएको रु. १००, १० र ५ दरका २० करोड थान नोटहरु बैंक ढुकुटीमा दाखिला भइसकेका छन् । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को अवधिमा नोट छपाइमा रु. ६३ करोड १२ लाख खर्च भएको छ । साथै, रु. १०० दरको २० करोड थान नोट छपाइको लागि टेण्डर खोलिसकिएको र नोट छपाइ गर्ने विदेशी कम्पनीसँग सम्झौता हुने क्रममा रहेको छ ।
- २.१४५ यस बैंकले २०७१ साउनदेखि २०७२ असार मसान्तसम्म रु. ९० अर्ब ८० करोड ४५ लाख रकम बराबरका विभिन्न दरका नोटहरु स्टकबाट निष्काशन गरी चलनचल्तीको लागि पठाएको छ ।

तालिका २.१५
आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को नोट स्टकबाट बाहिरिएको नोटको विवरण

दर (रु.)	थान (लाखमा)	रकम रु. (करोडमा)
५	७५६.००	३७.८०
१०	७३९.५०	७३.९५
२०	६३६.००	१२७.२०
५०	४७९.००	२३९.५०
१००	३८२.००	३८२.००
५००	४३४.००	२,१७०.००
१०००	६०५.००	६,०५०.००
जम्मा	४,०३१.५०	९,०८०.४५

- २.१४६ २०७१ असार मसान्तसम्म विभिन्न दर गरी रु. २७३ अर्ब २५ करोड बराबरका नोटहरु चलनचल्तीमा रहेकोमा २०७२ असार मसान्तसम्ममा १६.७७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३१९ अर्ब ८ करोड नोटहरु चलनचल्तीमा रहेका छन् । निष्काशित नोटको सुरक्षण वापत हाल विदेशी मुद्रा र विदेशी सुरक्षण राख्ने गरिएको छ । चलनचल्तीमा रहेको नोटको विवरण निम्नानुसार छ ।

तालिका २.१६
चलनचल्लीमा रहेको नोटको विवरण (२०७२ असार मसान्त)

दर (रु.)	चलनचल्लीमा रहेका नोट (थान लाखमा)	रकम (रु. करोडमा)
१	१,६१३.५८	१६.१४
२	९३३.०८	१८.६६
५	३,७१७.९५	१८५.९०
१०	२,७९४.४३	२७९.४४
२०	१,७०९.२८	३४१.८६
२५	२३.२७	५.८२
५०	१,१३८.६४	५६९.३२
१००	१,१५५.४३	१,१५५.४३
२५०	३.५०	८.७५
५००	१,७६९.७९	८,८४८.९६
१०००	२,०४७.७७	२०,४७७.७२
	जम्मा	३१,९०८.००

- २.१४७ नेपालभर नेपाली मुद्राको आपूर्ति व्यवस्था सरल, सहज र प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नका निमित्त यस बैंकको उपत्यकामा १, उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूमा ७, राष्ट्रिय वणिज्य बैंक लिमिटेडका ४३ र नेपाल बैंक लिमिटेडका २४ वटा शाखा कार्यालयहरू समेत गरी जम्मा ७५ वटा नोटकोषहरू मार्फत् नेपाली नोटको आपूर्ति गर्ने र चलनचल्लीमा पठाउन योग्य नभएका नोटहरू यस बैंकमा खिच्ने कार्य हुँदै आएको छ । नोटकोषमा तोकिएको बीमाङ्क रकम भन्दा बढी रकम जम्मा हुन आएमा यस बैंकले आफ्नै खर्चमा फण्ड ट्रान्सफर गरी बढी भएको रकम फिर्ता ल्याउने र रकमको आवश्यकता भएमा आवश्यकता अनुसार तोडा चलान गरी तत्काल रकम जम्मा गरिदिने व्यवस्था गर्दै आएको छ ।
- २.१४८ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा यस बैंकको काठमाडौं उपत्यका बाहिरका ७ कार्यालय अन्तर्गत रहेका ५६ नोटकोषहरूमा जम्मा ४५० पटक गरी कुल रु. ९६ अर्ब १३ करोड ८० लाख तोडा चलान (Fund Transfer) गरिएको थियो भने नोटकोष रहेका शाखा कार्यालयहरूबाट ८४ पटकमा रु. १० अर्ब ७० करोड ५३ लाख रुपैयाँ दाखिला भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नोटकोषको संख्या यथावत रहेतापनि नोटकोष बीमा रकम अघिल्लो वर्षको रु. १० अर्ब ३४ करोडबाट वृद्धि गरी समीक्षा वर्षमा रु. १४ अर्ब ८५ करोड पुऱ्याइएको छ ।
- २.१४९ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि लागु गरिएको सफा नोट नीति कार्यान्वयनमा आएदेखि विभिन्न मितिमा सफा नोट नीति सम्बन्धी विभिन्न किसिमका परिपत्रहरू जारी गरिएका छन् । हाल नोटको पाकेटमा एक मात्र स्टिच लगाउने र सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको एउटा मात्र लेवल लगाउने नीति कार्यान्वयन भइरहेको छ । नोटलाई सुरक्षित साथ प्रयोगमा ल्याउने तथा भुत्रा मैला नोटलाई प्रचलनमा नल्याउने वारे सरोकारवाला तथा सर्वसाधारणलाई जानकारी दिने उद्देश्य अनुरूप सूचनाहरू प्रकाशित गरिदै आइएको छ ।
- २.१५० बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू एवम् सर्वसाधारणसँग रहेका भुत्रा, मैला र च्यातिएका तथा निष्काशनमा पठाउन अयोग्य नोटहरू यस बैंकको मुद्रा व्यवस्थापन विभाग र उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूबाट खिची २०७१ साउनदेखि २०७२ असार मसान्तसम्ममा विभिन्न दरका रु. ४० अर्ब ५४ करोड ८२ लाख बराबरका चलनचल्लीमा पठाउन अयोग्य नोटहरू जलान गरिएको छ । २०७२ असार मसान्तसम्ममा जलान गरिएका त्यस्ता चलनचल्लीमा ल्याउन अयोग्य र भुत्रा नोटहरूको कुल रकम रु. ३०९ अर्ब ३७ करोड २१ लाख पुगेको छ ।
- २.१५१ नेपालमा चलनचल्लीमा रहेको नोटको परिमाण प्रत्येक वर्ष बढ्दै गएको स्थिति छ । आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा रु. २३३ अर्ब ४६ करोड बराबरको नोट चलन चल्लीमा रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रु. २७३ अर्ब २५ करोड र आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा रु. ३१९ अर्ब ८ करोड पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा चलन चल्लीमा रहेको नोटहरू १६.७७ प्रतिशतले बढेको पाइएको छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

२.१५२ बैंकमा २०७२ साल असार मसान्तसम्ममा प्रशासनतर्फ ११८१ र प्राविधिकतर्फ १४८ गरी कुल १३२९ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् । यसरी कार्यरत कुल जनशक्तिमध्ये तहगत रूपमा हेर्दा अधिकृततर्फ ७८७, सहायकतर्फ ३८१ र श्रेणी विहिन कार्यालय सहयोगीतर्फ १६१ जना रहेका छन् । अधिकृत स्तरका कर्मचारीको सहायक तथा कार्यालय सहयोगी कर्मचारी बीचको अनुपात १:०.६९ रहेको छ । अधिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १:०.६९ रहेको थियो । त्यसैगरी, २०७२ असार मसान्तसम्ममा सुरक्षातर्फ ८१ जना, स्वास्थ्यतर्फ ११, इन्जिनियरतर्फ ३, सव-इन्जिनियरतर्फ २ र अन्य १९ गरी जम्मा ११६ जना व्यक्तिहरु करारमा कार्यरत रहेका छन् ।

तालिका २.१७ कार्यरत जनशक्ति सम्बन्धी विवरण

तह	कार्यरत जनशक्ति २०७२ असार मसान्त		
	प्रशासन	प्राविधिक	जम्मा
अधिकृत विशिष्ट	११	-	११
अधिकृत प्रथम	४४	-	४४
अधिकृत द्वितीय	१५०	२३	१७३
अधिकृत तृतीय	५२०	३९	५५९
जम्मा	७२५	६२	७८७
सहायक प्रथम	४१	२१	६२
सहायक द्वितीय	१७९	४१	२२०
सहायक तृतीय	७५	२४	९९
सहायक चतुर्थ	-	-	-
सहायक पंचम	-	-	-
जम्मा	२९५	८६	३८१
श्रेणी विहिन कार्यालय सहयोगी प्रथम	६०	-	६०
श्रेणी विहिन कार्यालय सहयोगी द्वितीय	३१	-	३१
श्रेणी विहिन कार्यालय सहयोगी तृतीय	८	-	८
श्रेणी विहिन कार्यालय सहयोगी चतुर्थ	६२	-	६२
जम्मा	१६१	-	१६१
कुल जम्मा	११८१	१४८	१३२९

२.१५३ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा १ जना अधिकृत तृतीयमा, ५३ जना सहायक द्वितीयमा र १७ जना कार्यालय सहयोगी चतुर्थमा गरी जम्मा ७१ जना बैंक सेवामा प्रवेश गरेका छन् भने विविध कारणले कुल १३१ जना कर्मचारीहरु बैंक सेवाबाट अलग भएका छन् । बैंक सेवाबाट अलग हुनेहरुमध्ये ११८ जना अनिवार्य अवकाश भएका, सात जनाको राजिनामा स्वीकृत भएको, दुई जनालाई सेवाबाट हटाइएको र एक जनाको असमायिक निधन भएको छ ।

तालिका २.१८
आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा भएको पदपूर्ति सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	पद	सेवा	खुला प्रतियोगिताबाट	मुल्याङ्कन बढुवाबाट	आन्तरिक प्रतियोगिताबाट
१.	अधिकृत विशिष्ट	प्रशासन		३	
२.	अधिकृत प्रथम	प्रशासन		५	२
३.	अधिकृत द्वितीय	प्रशासन		१३	६
४.	अधिकृत द्वितीय	प्राविधिक		४	
५.	अधिकृत तृतीय	प्रशासन		२०	१
६.	अधिकृत तृतीय	प्राविधिक		२	
७.	सहायक प्रथम	प्रशासन		६	
८.	सहायक द्वितीय	प्रशासन	४५	४	
९.	सहायक द्वितीय	प्राविधिक	८		
१०.	सहायक तृतीय	प्रशासन		४	
११.	कार्यालय सहयोगी चतुर्थ	प्रशासन	१७		
जम्मा			७०	६१	९

२.१५४ समीक्षा अवधिमा नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६८ को प्रथम संशोधन गरिएको छ । त्यसैगरी, सरुवा नीति, २०७० को प्रथम संशोधन भएको छ । बैंकमा कार्यरत कर्मचारीहरूको तलबमान तथा सुरक्षण कोष सुविधामा पुनरावलोकन भएको छ । विद्यमान घर जग्गा/घर मर्मत सापटीको सीमा वृद्धि गरी नेपाल राष्ट्र बैंक घर जग्गा/घर मर्मत सापटी सम्बन्धी कार्यविधि २०७१ जारी गरिएको छ । संचालक समिति र अन्य समितिहरूको बैठक भत्ता तथा खाजा खर्च पुनरावलोकन गरिएको छ । त्यसैगरी, अन्तराष्ट्रिय कार्यक्रममा प्रदान हुने प्रोत्साहन भत्तामा एकरूपता कायम गर्न परिपत्र जारी गरिएको छ । विद्युतीय हाजिरी प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न सो सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था जारी गरी मिति २०७२ साउन १ गतेदेखि हस्त लिखित हाजिरी व्यवस्था हटाई विद्युतीय माध्यमबाट मात्र हाजिर गरिने व्यवस्था मिलाइएको छ । अधिकृत विशिष्ट तथा प्रथमको सवारी साधन सुविधा तथा सो पदभन्दा तलका कर्मचारीहरूको हकमा परिवहन सापटी सुविधामा पुनरावलोकन गरिएको छ । २०७२ बैशाख १ गतेदेखि लागु हुने गरी बैंकिङ्ग कारोबारको समय थप गर्ने नीतिगत व्यवस्था जारी गरिएको छ । उक्त अवधिमा पाँचौँ पारिवारिक बजेट सर्भेक्षण आयोजनाको कार्यहरू अन्तिम चरणमा रहेकोले सो अन्तर्गत स्थापना भएका क्षेत्रिय कार्यालयहरू बन्द गरिएका छन् ।

२.१५५ जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यलाई समयसापेक्ष एवम् प्रभावकारी ढंगले सञ्चालन गर्ने उद्देश्यका साथ Human Resource Management System Software खरिद गरिएको र उक्त Software लाई बैंकको आवश्यकतानुसार परिमार्जन एवम् विकास गरी Software मा उपलब्ध जनशक्ति व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित १२ वटा Module हरुलाई क्रमशः लागु गर्दैजाने नीति अनुरूप बैंकका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूको दैनिक हाजिरी लगायतका Module हरु कार्यान्वयनमा ल्याइसकिएको छ । कार्यान्वयनमा ल्याउन बाँकी रहेको Module हरु पनि आगामी दिनहरूमा क्रमशः कार्यान्वयनमा ल्याई Software को पूर्ण कार्यान्वयनको निमित्त तदारुकताका साथ कार्य अगाडी बढिरहेको छ । उक्त Software को पूर्ण कार्यान्वयन पश्चात् बैंकका कर्मचारीहरूको आवश्यक सूचना, तथ्याङ्क तथा अभिलेखहरू अभिवृद्धि व्यवस्थित हुनुको साथै बैंकको दैनिक कार्य सञ्चालनमा चुस्तता, प्रभावकारिता एवम् कर्मचारीहरूको कार्य दक्षता समेत अभिवृद्धि भई उत्पादकत्व समेत बढ्न जानुका साथै बैंकको सूचना प्रणाली थप प्रभावकारी हुने हुँदा यसबाट बैंकका कर्मचारीहरू, सरोकारवालाहरू तथा बैंक स्वयम् समेत लाभान्वित हुने विश्वास गरिएको छ ।

विविध

बजेट व्यवस्थापन, संस्थागत जोखिम न्यूनीकरण तथा रणनीतिक योजना

- २.१५६ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ४३ मा गरिएको व्यवस्था तथा नेपाल राष्ट्र बैंक बजेट निर्देशिका, २०६१ अनुसार बैंकको आय-व्यय (बजेट) सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत एवम् त्रैमासिक निकास गरी कार्यान्वयन गर्ने गरिएको छ ।
- २.१५७ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बैंकको वार्षिक आय-व्यय (बजेट) को कार्यान्वयन पक्षलाई थप प्रभावकारी, मितव्ययी र परिणाममुखी तुल्याउनका लागि बजेट स्वीकृत गर्दाका वखत सञ्चालक समितिले जारी गरेका २२ बुँदे निर्देशन कार्यान्वयन एवम् पालनाका लागि सम्पूर्ण विभाग/कार्यालय/महाशाखा/इकाईहरूलाई जानकारी गराइएको छ । बजेट कार्यान्वयन गर्दा यस बैंकको बजेट निर्देशिकामा भएका व्यवस्थाहरु पालनाका लागि समेत जानकारी गराइएको छ ।
- २.१५८ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र नेपाल राष्ट्र बैंक, बजेट निर्देशिका, २०६१ अनुसार संस्थागत योजना विभागले प्रत्येक कार्यालयबाट प्राप्त प्रतिवेदन विश्लेषण गरी बैंकको आम्दानी खर्चको प्रत्येक ३/३ महिनामा समीक्षा गरी आवश्यक राय/सुझाव सहित बजेट समीक्षा समितिमा पेश गर्ने र बजेट समीक्षा समितिले उक्त प्रतिवेदनमा आवश्यकता अनुसार मूल्याङ्कन गर्ने एवम् बजेट कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउन थप निर्देशन जारी गर्न सिफारिश सहित बजेट समीक्षा प्रतिवेदन सञ्चालक समिति समक्ष पेश गरी स्वीकृत गर्ने गरिएको छ ।
- २.१५९ बैंकको विभिन्न विभाग/महाशाखा/कार्यालयहरु बीच एक आपसमा समन्वय गरी बैंकका दैनिक क्रियाकलापहरूलाई अझ बढी प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले प्रत्येक वर्ष वार्षिक कार्ययोजना र बजेट सम्बन्धी छलफल गर्न व्यवस्थापन विचार गोष्ठीको आयोजना गर्ने क्रममा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पनि यस्तो गोष्ठी आयोजना गरिएको थियो । यस्तो गोष्ठीबाट बैंकको विभाग/महाशाखा/कार्यालयहरुको काममा प्रभावकारी समन्वय भइरहेको देखिएको छ । साथै यस्तो गोष्ठीबाट दैनिक कामकारवाहीमा महशुस गरिएका समस्याहरुको जानकारी हुन गई सम्बन्धित कार्य संचालन प्रभावकारी हुन गई कार्य सम्पादनस्तरमा गुणात्मक सुधार हुँदै गइरहेको छ ।
- २.१६० “नेपाल राष्ट्र बैंक जोखिम व्यवस्थापन निर्देशिका २०६६” अन्तर्गत “जोखिम व्यवस्थापन समिति” र सो को सचिवालय मार्फत् बैंकमा देखिएका विभिन्न जोखिमहरूलाई व्यवस्थापन गर्ने कार्य भइरहेको छ । अध्ययन, अवलोकन तथा निरीक्षण गरी देखिएका जोखिम सम्बन्धी विषयको गाम्भीर्यतालाई हेरी त्यस्ता जोखिम उपर जोखिम व्यवस्थापन समितिले सुझाव सहितको प्रतिवेदन संचालक समिति समक्ष पेश गरी जोखिम न्यूनीकरण गर्ने कार्य भइरहेको साथै केन्द्रिय बैंकको जोखिमसँग सम्बन्धित Integrated Risk Management Framework पनि तयारीको अन्तिम चरणमा रहेको छ । यसैगरी, जोखिम व्यवस्थापनसँग तादात्म्यता हुनेगरी बैंकको वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा गर्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को बजेट तर्जुमाको पूर्वसन्ध्यामा जोखिम व्यवस्थापन गोष्ठीको आयोजना गरी जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी प्राप्त सुझावहरूलाई संचालक समितिबाट अनुमोदन गराई कार्यान्वयन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।
- २.१६१ नेपाल राष्ट्र बैंकको काम कारवाहीहरूलाई योजनाबद्ध ढंगमा सुव्यवस्थित रूपले अघि बढाउन हाल दोस्रो रणनीतिक योजना (२०१२-२०१६) कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ । उक्त रणनीतिक योजनामा समावेश भएका विभिन्न कार्यहरूमध्ये बैंक तथा वित्तीय संस्था ऐन संशोधनका लागि मस्यौदा तयार पार्ने, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक र नेपाल बैंक लिमिटेडको पूँजी वृद्धि गर्ने, जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण सम्बन्धी ढाँचा तयार पार्ने, आधुनिक एकीकृत जी.एल. प्रणाली लागु गर्ने जस्ता कार्यहरु सम्पन्न भएका छन् ।

सूचना प्रविधि

- २.१६२ बैंकमा नयाँ सफ्टवेयर खरिद गर्ने क्रममा बैंकको जनशक्ति व्यवस्थापनलाई चुस्त र पारदर्शी तुल्याउनको लागि नयाँ खरिद गरिएका Human Resource Management Information System Software (HRMISS) कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । यसैगरी, सञ्चय तथा वितरण कार्यलाई कम्प्यूटराइज गर्नको लागि Inventory Management System, बैंकको बोलकबोल कार्यलाई सरल तथा आधुनिकीकरण गर्न

On-Line Bidding System Software (OBSS) र पाँचौँ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाको लागि Price Index System Software कार्यान्वयनमा ल्याइएका छन् ।

- २.१६३ सूचना प्रविधि विभागबाट प्रदान गरिदै आएको IT System को Support कार्यलाई छरितो, व्यवस्थित एवम् प्रभावकारी बनाउन Web Based IT Help Desk System तयार गरी परीक्षण संचालनको क्रममा रहेको छ । त्यसैगरी, Internet सेवालाई केन्द्रकृत रूपमा सञ्चालन एवम् व्यवस्थापन गर्ने योजना अनुरूप Bandwidth को क्षमता ५ mbps बाट बढाई १५ mbps पुऱ्याइएको र सोही योजना अन्तर्गत पहिलो चरणमा नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगंज कार्यालयको लागि केन्द्रिय कार्यालय मार्फत नै Internet सेवा उपलब्ध गराइएको छ । साथै, बैंकका कार्यालयहरूबीच सुरक्षित, भरपर्दो Communication/ Network Mechanism स्थापना गर्न NRB Wide Area Network (WAN) को Backup Link को विकास गर्न आवश्यक प्रक्रिया भइरहेको छ ।
- २.१६४ बैंकको Website तथा Internet को आधुनिकीकरण गरी सञ्चालनमा ल्याउनको लागि NRB Website Implementation Project कार्यदल गठन गरी उक्त कार्यदलबाट आवश्यक Requirement Specification तयार गरिसकेको र हाल सामान्य सेवा विभाग मार्फत् खरीद प्रक्रियामा रहेको छ ।
- २.१६५ नयाँ Corporate Email System Software खरीद गरी प्रयोगमा ल्याउन Expression of Interest (EoI) तथा Request for Proposal (RFP) हरुको मस्यौदा तयारीको क्रममा रहेको छ ।
- २.१६६ IT Outsourcing Policy तर्जुमा गर्न आवश्यक मस्यौदा तयार गरी बैंकको High Level IT Steering Committee मा आवश्यक छलफलको लागि पेश गर्ने क्रममा रहेको छ । साथै, कागजविहिन वातावरणको लागि नीति निर्माण गर्न प्रविधिक पक्षको अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा रहेको छ ।
- २.१६७ निकट भविष्यमा बैंकको Data Center (DC) र Disaster Recovery Site (DRS) तथा वित्तीय जानकारी इकाइको Data Center (DC) लाई नेपाल सरकारको राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्रबाट संचालित Government Integrated Data Center (GIDC) मा स्थानान्तरण गरी संचालनमा ल्याउने उद्देश्य अनुरूप हाललाई बैंकको Disaster Recovery Site (DRS) तथा वित्तीय जानकारी इकाइको Data Center (DC) लाई उक्त केन्द्रमा स्थापना गर्न आवश्यक सम्झौता गरिएको छ ।
- २.१६८ कम्प्युटर तथा सो सँग सम्बन्धित उपकरणहरूको मर्मतका लागि Onsite Support उपलब्ध गराइनुका साथै नियमित मर्मत तथा सम्भार पनि गरिएको छ भने बैंकमा नयाँ खरीद गरिएका कम्प्युटर तथा सो सँग सम्बन्धित उपकरणहरूको Technical Specification तयार गरी परीक्षण समेत गरिएको छ ।
- २.१६९ बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको अनुरोधमा नयाँ स्थापना भएका विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा गई सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित भौतिक पूर्वाधारहरूको निरीक्षण गरिएको छ भने बैंक सुपरिवेक्षण विभागको अनुरोधमा विभिन्न बैंकहरूमा गई Risk Based Supervision गरिएको छ ।

वित्तीय जानकारी सम्बन्धी कार्य

- २.१७० सूचक संस्थाहरूबाट वित्तीय सूचना प्राप्त गर्ने, प्राप्त सूचनाको प्रभावकारी विश्लेषण गर्ने तथा विश्लेषणका निष्कर्षलाई अपराधको अनुसन्धान तहकिकात गर्ने विभिन्न निकायहरू समक्ष सम्प्रेषण गर्ने जस्ता वित्तीय जानकारी इकाईले सम्पादन गर्नु पर्ने मुख्य कार्यलाई छिटो छरितो र प्रभावकारी बनाउन उपयोगी हुने गरी United Nations Office on Drugs and Crime द्वारा विकास गरिएको goAML नामक विशिष्टकृत सूचना प्रविधि सफ्टवेयर खरीद तथा जडान गरी विद्यमान ऐन, नियम तथा निर्देशन बमोजिम समावेश गर्नुपर्ने सूचना र विवरणहरू समेट्ने कार्य भइरहेको छ । यसका लागि केही निश्चित “क” वर्गका बैंकहरूलाई Schema बनाई पठाएको र online reporting लाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नका लागि गृहकार्य भइरहेको छ ।
- २.१७१ वित्तीय जानकारी इकाईले सूचक संस्थाबाट नियमितरूपमा सीमा कारोबार र शंकास्पद कारोबारको विवरण प्राप्त गर्दै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा प्राप्त सीमा तथा शंकास्पद कारोबार सम्बन्धी विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.१९

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा प्राप्त सीमा कारोबार सम्बन्धी विवरण

सूचक संस्था	सीमा कारोबारको संख्या
बैंक तथा वित्तीय संस्था	३१,६५,१३९
सरकारी निकाय	८४६
इन्स्योरेन्स कम्पनी	२१,२६१
धितोपत्र कारोबार गर्ने कम्पनी	९,०७५
अन्य	१,२१८
जम्मा	३१,९७,५३९

तालिका २.२०

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा प्राप्त शंकास्पद कारोबार सम्बन्धी विवरण

शंकास्पद कारोबारको अवस्था	शंकास्पद कारोबारको संख्या
प्राप्त शंकास्पद कारोबार	५१७
विश्लेषण गरिएको शंकास्पद कारोबार	२२८
कानून कार्यान्वयन निकायमा कारवाहीका लागि पठाएको शंकास्पद कारोबार	१३३
तामेलीमा राखेको शंकास्पद कारोबार	९५
विश्लेषणको प्रक्रियामा रहेका शंकास्पद कारोबार	५९१

- २.१७२ Financial Action Task Force को International Cooperation Review Group ले औल्याएका कैफियतहरु सुधार गर्न यस इकाईको समेत सक्रिय सहभागितामा अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुकूल हुने गरी सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण लगायत कसूरजन्य सम्पत्ति जफत, संगठित अपराध नियन्त्रण, पारस्परिक कानूनी सहायता जस्ता कानूनहरु पारित भई लागू गरिएका कारण नेपाल International Co-operation Review Group (ICRG) निगरानी सूचीबाट हट्न सफल भएको छ ।
- २.१७३ सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणका लागि अन्तरदेशीय सूचना आदान प्रदानको महत्वलाई आत्मसात् गर्दै सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ ले वित्तीय जानकारी इकाईलाई विदेशी समकक्षी निकायसँग आवश्यक वित्तीय सूचना आदान प्रदानका लागि आवश्यक समझदारी कायम गर्ने अधिकार प्रदान गरे बमोजिम यस आर्थिक वर्षमा म्यानमार तथा जनवादी गणतन्त्र चीनको समकक्षी वित्तीय जानकारी इकाईसँग सूचना आदान प्रदान गर्ने सम्बन्धी द्विपक्षीय समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरिएकोले हालसम्म ११ वटा विदेशी समकक्षी निकायसँग समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भइसकेको र न्यूजिल्याण्डको समकक्षी निकायसँगको समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर हुन मात्र बाँकी रहेको छ ।
- २.१७४ विश्वव्यापी रुपमा विदेशी समकक्षी निकायहरूसँग वित्तीय सूचना आदान-प्रदान गर्नका लागि स्थापित वित्तीय जानकारी इकाईहरुको अन्तर्राष्ट्रिय संगठन Egmont Group of FIUs को १५१ औं सदस्यको रुपमा नेपालको वित्तीय जानकारी इकाईले सन् २०१५ जुन मा सदस्यता प्राप्त गरेको छ ।

कानून मस्यौदा/संशोधन, बहस-पैरवी

- २.१७५ यस बैंकको निर्देशन उल्लंघन गरेको कारणबाट बैंक तथा वित्तीय संस्था र त्यसका पदाधिकारीहरुलाई यस बैंकले कारवाहीको लागि गरेको विभिन्न मितिको निर्णयमा चित्त नबुझाई पुनरावेदन गरेका र यस बैंकलाई समेत विपक्षी बनाई विभिन्न अदालतहरुमा दायर भएका चालू मुद्दाहरु ७६ वटा, फैसला भएका मुद्दाहरु ४२ वटा र दामासाही सम्बन्धी मुद्दाहरु ५ वटा रहेका छन् । यसप्रकार नयाँ मुद्दाहरुको मस्यौदा तथा बहस पैरवी समेतको कार्य गरी बैंकको प्रतिरक्षा गर्ने कार्य प्रभावकारी रुपले सम्पन्न भइरहेको छ ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण

- २.१७६ बैंकको आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागबाट आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नियमित रुपमा भएका आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यहरुमा बैकिङ कार्यालय, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग, वित्त व्यवस्थापन विभाग, सामान्य सेवा विभाग र काठमाडौं उपत्यका बाहिरका सातवटै कार्यालयहरुको जोखिममा आधारित रहेर लेखापरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ । त्यसैगरी, पाँचौं पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण आयोजनाको लेखापरीक्षण समेत सम्पन्न गरिएको छ ।

- २.१७७ आन्तरिक लेखापरीक्षणको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन र बैंकको तथ्याङ्क प्रणालीसँग आवद्ध गर्ने क्रममा विभागभित्र General Ledger System बाट बैंकभित्रका दैनिक कारोबारहरूको नियमित अनुगमन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । साथै, आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को साउनदेखि गैर-स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यको प्रारम्भ गरी प्रत्येक त्रयमासमा सोको प्रतिवेदन तयार गर्ने गरिएको छ ।
- २.१७८ नेपाल राष्ट्र बैंकको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई अझ बढी प्रभावकारी बनाउन तथा जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्थाहरू तर्जुमा गर्ने सम्बन्धमा लेखापरीक्षण समितिले विभिन्न विभाग/कार्यालयहरूलाई निर्देशन दिएको छ ।

बैंकिङ कारोबार

- २.१७९ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सरकारी कारोबार गर्ने बैंकहरू ९ वटा र बैंकका शाखाहरू २३४ वटा रहेका छन् ।
- २.१८० मुलुकभरमा भा.रु. कोष संचालन गर्ने नेपाल बैंक लि. को ७ र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.को २४ गरी कुल ३१ वटा भा.रु. कोष संचालनमा रहेका छन् ।
- २.१८१ समीक्षा वर्षमा यस बैंकको काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूबाट कुल रु. ८ करोड ७४ लाख बराबरको भा.रु. खरिद भएको थियो भने रु. २ अर्ब २८ करोड ३७ लाख बराबरको भा.रु. बिक्री भएको थियो । त्यस्तै, अन्य विदेशी मुद्रातर्फ रु. २ अर्ब ३० करोड ४२ लाख बराबरको खरिद भएको थियो ।
- २.१८२ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा SWIFT मार्फत विदेशी मुद्राको १८,१२९ र स्वदेशी मुद्राको १,००,०३६ गरी कुल १,१८,१५७ थान रकमान्तरको कारोबार भएको छ ।
- २.१८३ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा ४ वटा सरकारी कारोबार गर्ने बैंकहरूको उपत्यकाभित्र १० र उपत्यका बाहिर ८ गरी कुल १८ वटा शाखाहरूको निरीक्षण गरिएको छ भने ने.रा.बैंकका ७ वटा उपत्यका बाहिरका कार्यालय र सरकारी कारोबार गर्ने २ बैंकका ३ शाखा गरी कुल १० वटा भा.रु. कोषको निरीक्षण गरिएको छ । साथै, ने.रा.बैंकका ७ वटा जिल्ला स्थित कार्यालयको Electronic Cheque Clearing (ECC) कारोबारको निरीक्षण गरिएको छ ।
- २.१८४ परिवर्त्य विदेशी मुद्राको कारोबार गर्नका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकले प्रदान गरेको कोड नम्बर, विदेशी मुद्रामा छाप लगाई फण्ड ट्रान्सफर गर्ने गरेकोमा विदेशी मुद्राका नोटमा कुनै पनि किसिमको कोड नम्बर/छाप लगाउन नपाइने नीतिगत व्यवस्था भएको छ । साथै बैंकिङ कार्यालय, थापाथलीमा ४ वटा र उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूमा २-२ वटा विदेशी मुद्राका जाली नोट पत्ता लगाउने तथा गन्ने मेशिन प्रयोगमा ल्याइएको छ ।
- २.१८५ सर्वसाधारणबाट भारतीय मुद्राको बढी माग भएका स्थानहरूमा भा.रु. कोषको कारोबार सीमा समेत बढाई आपूर्ति सहज रूपमा उपलब्ध गराइएको छ । साथै, सर्वसाधारणको आवश्यकता अनुरूप प्रत्येकलाई भा.रु. ५,०००/- का दरले सट्टी सुविधा प्रदान गरिएको छ ।
- २.१८६ लगानी विविधिकरण गर्ने नीति अनुरूप यसै आर्थिक वर्षदेखि स्ट्यान्डर्ड चार्टर्ड बैंक लिमिटेड, भारतको INR FLEXI DEPOSIT खातामा एक अर्ब भारतीय रुपैया लगानी गरिएको छ ।
- २.१८७ Magnetic Ink Character Recognition (MICR) Cheque प्रचलनमा ल्याउन २०७१ कात्तिक २० गते यू.ए.ई. दुबईको NCR Global Holding Ltd सँग MICR चेक छपाई तथा आपूर्ति गर्नको लागि सम्झौता भएको र सोहीबमोजिम केही कार्यालयको MICR चेक आपूर्ति भएको र अन्यको आपूर्ति हुने क्रममा रहेको छ ।

पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण कार्यक्रम

- २.१८८ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट प्रकाशित गरिदै आएको राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कलाई प्रत्येक १०/१० वर्षमा अद्यावधिक गर्ने क्रममा नेपाली घरपरिवारले उपभोग गर्ने वस्तु र सेवाहरूको विवरण संकलन गरी सोको आधारमा परिमार्जित भार यकिन गर्ने उद्देश्यले बैंकले पाँचौ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षण सम्पन्न गरिसकेको छ । उक्त सर्वेक्षणमा देशभरका ५५ जिल्लाका ८४ बजारकेन्द्र अन्तर्गत २०७ वडाका कुल ८०२८ घरपरिवारसँग आमदानी तथा खर्च सम्बन्धी विवरणहरू २०७० फागुन १ गतेदेखि २०७१ माघ मसान्तसम्म

संकलन गरिएको थियो । साथै नयाँ उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कका लागि २०७१ साउन १ गतेदेखि २०७२ असार मसान्तसम्म आधार वर्षको मूल्य तथ्याङ्क संकलन गर्ने कार्य पनि सम्पन्न भइसकेको छ ।

२.१८९ सर्वेक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्कका आधारमा राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कका लागि ४९६ वस्तु तथा सेवाहरूको डालो निर्धारण गरिएको छ जस अन्तर्गत ४०२ वस्तु तथा ९४ वटा सेवाहरू रहेका छन् । साथै नयाँ सर्वेक्षण अनुसार खाद्य र गैह्र खाद्य समूहलाई क्रमशः ४३.९१ प्रतिशत र ५६.०९ प्रतिशत भार प्रदान गरिएको छ । मूल्य संकलनका लागि सर्वेक्षणमा समावेश गरिएका बजार केन्द्रहरू मध्ये ६० बजार केन्द्रहरू छानिएको छ । छानिएका बजार केन्द्रहरू बाट साप्ताहिक, मासिक तथा त्रैमासिक रूपमा डालोमा समावेश गरिएका वस्तु तथा सेवाहरूको मूल्य संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । मूल्य संकलनको कार्य बजार केन्द्रमा अवस्थित सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकहरूबाट गराउने नीति अनुरूप ६० वटै बजार केन्द्रहरूका मूल्य संकलकको छनौट गर्ने र मूल्य संकलन गर्ने तथा बैकले उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कका लागि तयार पारेको अनलाइन सिस्टममा मूल्य प्रविष्टी गर्ने सम्बन्धमा मूल्य संकलकको रूपमा छानिएका शिक्षकहरूलाई तालिम प्रदान गर्ने काम पनि सम्पन्न भइसकेको छ ।

सामान्य सेवा

२.१९० विनाशकारी भूकम्प पश्चातको अवस्थामा क्षतिग्रस्त मुल भवनभित्र र बालुवाटार परिसरभित्र रहेका विगत लामो समयदेखि लिलाम बिक्री हुन नसकेका सम्पत्ति एवम फूटकर फर्निचर लगायतका सामानहरू आकस्मिक व्यवस्थापन समितिको निर्देशन बमोजिम आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी लिलाम बिक्री गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१९१ नेपालगञ्ज कार्यालयको पूर्वतर्फको पर्खाल तथा पर्खालसँग जोडिएको संरचनाहरू तथा सिद्धार्थनगर कार्यालयको पर्खाल र पर्खालसँग जोडिएको संरचना लगायत गार्ड भवनको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ ।

२.१९२ यस बैंकको संचय तथा वितरण फाँटको लागि आवश्यक Fixed Assets and Inventory System Software खरिद गरी Data Posting को कार्य शुरु गरिएको र केन्द्रीय कार्यालय बाहेकका अन्य कार्यालयहरूमा समेत जडान गर्न सम्मौता भई जडान कार्य भइरहेको छ ।

२.१९३ बैंकको जनशक्ति व्यवस्थापन विभागको कार्यलाई आधुनिकीकरण गरी हाजिरी सम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन HRMIS सम्बन्धी Software तथा Server खरिद गरी २०७२ बैशाख १ गतेदेखि परीक्षणको रूपमा शुरु गरिएकोमा २०७२ साउन १ गतेदेखि पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याई म्यानुअल सिस्टमलाई पूर्ण रूपमा हटाइने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

२.१९४ आकस्मिक व्यवस्थापन समितिको निर्णय बमोजिम थापाथली भवनको लागि प्रस्तावित Master Plan बनाउन यस अधि प्रस्तावित कन्सल्टेन्ट (नेस्ट कन्सल्टेन्ट प्रा.लि.) लाई परिवर्तित परिप्रेक्ष्यमा प्रस्तावित Master Plan को सट्टामा नयाँ ठाउँमा पुरातत्व विभागको पत्र अनुसारको भवन बनाउने गरी नयाँ Master Plan तयार गर्नको लागि प्रस्ताव माग गरिएकोमा उक्त कन्सल्टेन्सीबाट नयाँ परिस्थितिमा परिमार्जन सहित पेश हुन आएको नयाँ Master Plan यस बैंकको संचालक समितिबाट स्वीकृत भई भवन निर्माण सम्बन्धी कार्य अधि बढाइएको छ ।

२.१९५ यस बैंकको सानो ठिमी भक्तपूरमा रहेको जग्गामा स्वीकृत गुरुयोजना अनुरूप विभिन्न भौतिक पूर्वाधारहरू निर्माण गर्न परामर्शदाता नियुक्त गर्ने सिलसिलामा ईच्छुक परामर्शदाताहरूबाट प्राप्त प्रस्तावहरू (EOI) मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा रहेको छ ।

भूकम्प पश्चात सम्पन्न गरिएका आकस्मिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू

२.१९६ २०७२ बैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्पले यस बैंकको केन्द्रीय कार्यालयको मुख्य भवन तथा बैकिङ कार्यालय लगायतका भवनहरूमा ठूलो क्षति पुगेको विषयमा क्षतिको पूर्ण विवरण, मूल्याङ्कन र आकस्मिक व्यवस्थापन गर्न यस बैंकको संचालक समितिको निर्णय बमोजिम डेप्युटी गभर्नरज्यूको अध्यक्षतामा आकस्मिक व्यवस्थापन समिति गठन भई आकस्मिक व्यवस्थापनको कार्य हुँदै आएको छ ।

२.१९७ आकस्मिक व्यवस्थापन समितिको निर्णय बमोजिम गभर्नरको कार्यकक्ष, भेटघाट कक्ष, सचिवालय, बोर्डरुम तथा अतिरिक्त मिटिङ रुमका लागि वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागले प्रयोग गरिरहेको “भवन ए” को

सम्पूर्ण भागलाई उपयुक्त स्तरको पार्टिसन, फर्निसिड तथा आन्तरिक सजावट गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

- २.१९८ विनासकारी भूकम्पले यस बैंकको भवनहरुमा क्षति पुग्न गई कार्यसंचालनमा बाधा पुग्न गएकोले पायक पर्ने स्थानमा घर भाडामा लिई केही विभागहरुको कार्यहरु सुचारु गर्न बैंकको संचालक समितिको निर्णयानुसार २०७२ जेठ २५ गतेदेखि प्रभु बैंकको लैनचौरस्थित भवन भाडामा लिई ४ वटा विभाग र १ महाशाखा उक्त भवनबाट संचालन गर्ने व्यवस्था भएको छ ।
- २.१९९ बैंकको मुख्य कार्यालय भवनहरु क्षतिग्रस्त भई उत्पन्न विषम परिस्थितिलाई व्यवस्थापन गरी बैंकको दैनिक कार्यसंचालनमा सहजता ल्याउन बैंकको मुख्य भवनको उत्तरतर्फ तथा पूर्वतर्फको खाली स्थानहरुमा भवन निर्माण, उत्तरतर्फको पर्खाल निर्माण तथा नयाँ भवन ब्लक “ए” र “बी” को छतमा प्रिफेब घर निर्माणको कार्य यथासिघ्र सम्पन्न गर्न कार्यादेश जारी भइसकेको छ ।
- २.२०० बैंकको थापाथलीस्थित भवन भूकम्पको कारणले क्षति ग्रस्त भई केन्द्रीय कार्यालयबाट संचालन भइरहेको बैंकिङ कार्यालयको कामलाई थापाथली परिसरबाटै सम्पादन गर्ने गरी व्यवस्थापन गर्न थापाथली परिसरको खाली स्थानहरुमा आर्मि बस्ने भवन, आन्तरिक सुरक्षाकर्मीहरुको लागि प्रिफेब ट्रेस निर्माण, बैंकिङ कार्यालयको लागि काउन्टर निर्माण, मुद्रा तथा बैंकिङको लागि ढुकुटी निर्माण र ट्रेनिङ सेन्टरको लागि मुद्रा व्यवस्थापन विभाग बसेको भवनको माथि प्रिफेब ट्रेस निर्माणको कार्य द्रुतगतिमा अगाडि बढेको छ ।
- २.२०१ मुद्रा व्यवस्थापन विभागका लागि उक्त विभाग रहेको भवनको भूईतलाको खाली भागलाई ढुकुटीको रुपमा प्रयोग गर्ने गरी ढुकुटी निर्माणको कार्य सम्पन्न गरिएको छ । साथै बालुवाटार परिसरको भवन “बी” ब्लकको पछाडी बैंकिङ कार्यालयको लागि ३ वटा ढुकुटीहरु निर्माण गरिएको छ ।

तालिम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम

- २.२०२ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को वार्षिक कार्ययोजना बमोजिम काठमाडौं उपत्यका बाहिर नेपालगञ्जमा सरकारी ऋणपत्र सम्बन्धी एक-दिने अनुशिक्षण गोष्ठी संचालन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।
- २.२०३ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट समयमा शुद्ध तथ्याङ्क प्राप्त गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्थाको NRB Reporting सँग सम्बन्धित कर्मचारीहरुलाई सहभागी गराई चार वटा तथ्याङ्क गोष्ठीहरु सम्पन्न गरिएको छ ।
- २.२०४ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा पनि सुकिला नोटहरु मात्र बजारमा प्रचलनमा ल्याउने उद्देश्य बमोजिम सफा नोट नीति कार्यान्वयन प्रक्रियालाई निरन्तरता दिइनुका साथै सर्वसाधारणलाई जानकारी दिने उद्देश्यले उपत्यका बाहिर २ स्थानमा गोष्ठी संचालन गरिएको छ ।
- २.२०५ National Banking Institute Ltd. मार्फत बैंक तथा वित्तीय संस्था, बैंकिङ कसुर र वाणिज्य सम्बन्धी विभिन्न मुद्दाहरुको प्रभावकारी रुपमा प्रतिरक्षा गर्ने उद्देश्यले मुद्दाको अनुसन्धान तथा अभियोजन कार्यमा संलग्न प्रहरी, सरकारी वकिल र अन्य सरोकारवाला पदाधिकारी समेतको सहकार्यमा बैंकिङ प्रक्रिया तथा बैंकिङ कानूनसँग सम्बन्धित दुईवटा तालिम सम्पन्न भएका छन् ।
- २.२०६ काठमाडौंमा "IT in Banking Supervision and IT Inspection Process" सम्बन्धी तथा क्षेत्रीय स्तरमा वीरगञ्ज तथा नेपालगञ्ज क्षेत्रका वाणिज्य बैंकहरुका शाखा प्रबन्धकहरूसँग "Current Issues of Bank Supervision" र Multiple Banking, वासलका सिद्धान्त, जोखिम व्यवस्थापन, International Best Practices लगायत समसामयिक विषयमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

अध्ययन कार्यहरु

- २.२०७ नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्ज कार्यालयबाट “बारा जिल्लामा माछापालनको अवस्था तथा सम्भावनाहरु : एक अध्ययन” विषयमा विशेष अध्ययन सम्पन्न गरिएको छ ।

संचालक समितिको बैठक

- २.२०८ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा संचालक समितिको बैठक ६५ पटक बस्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो बैठक ६७ पटक बसेको थियो ।

तालिका ३६
चलनचल्लीमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरू

(रु. करोडमा)

दर	असार मसान्त					
	२०७०		२०७१		२०७२	
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	१६.२२	०.०७	१६.१६	०.०६	१६.१४	०.०५
२	१८.९८	०.०८	१८.७१	०.०७	१८.६६	०.०६
५	१३३.६५	०.५७	१६८.३९	०.६२	१८५.९०	०.५८
१०	१९३.७६	०.८३	२५२.६८	०.९२	२७९.४४	०.८८
२०	२२४.६५	०.९६	२९९.९०	१.१०	३४१.८६	१.०७
२५	६.०८	०.०३	५.८६	०.०२	५.८२	०.०२
५०	३८०.२०	१.६३	४७५.२३	१.७४	५६९.३२	१.७८
१००	८९२.०५	३.८२	१,१०६.४४	४.०५	१,१५५.४३	३.६२
२५०	८.८०	०.०४	८.७६	०.०३	८.७५	०.०३
५००	६,२९०.११	२६.९४	७,७७५.७७	२८.४५	८,८४८.९६	२७.७३
१०००	१५,१८१.५०	६५.०३	१७,१९७.१०	६२.९४	२०,४७७.७२	६४.१८
जम्मा	२३,३४६.००	१००.००	२७,३२५.००	१००.००	३१,९०८.००	१००.००

तालिका ३७
नोटको सुरक्षण

(रु. करोडमा)

असार मसान्त	सुन (१)	चाँदी (२)	विदेशी मुद्रा र सिक्कुरिटी (३)	जम्मा	सरकारी ऋणपत्रहरू (५)	निष्कासित नोटको सुरक्षण (६)	जम्मा सुरक्षणमा विदेशी मुद्रा तथा सुन चाँदीको प्रतिशत
				(१+२+३)			(४÷६) × १००
				(४)			(७)
२०६३	७०.३	-	७९७५.६	८०४५.९	४१७.२	८४६३.१	९५.१
२०६४	-	-	८७९३.८	८७९३.८	४१७.२	९१३१.०	९५.४
२०६५	-	-	१०८७७.८	१०८७७.८	४१७.२	११२९५.०	९६.३
२०६६	-	-	१३७०३.८	१३७०३.८	४१७.२	१४१२१.०	९७.०
२०६७	-	-	१५७९२.८	१५७९२.८	४१७.२	१६१३०.०	९७.४
२०६८	-	-	१६३४४.८	१६३४४.८	४१७.२	१६७६२.०	९७.५
२०६९	-	-	१९७०७.८	१९७०७.८	४१७.२	२०१२५.०	९७.९
२०७०	-	-	२३३४६.०	२३३४६.०	-	२३३४६.०	१००.०
२०७१	-	-	२७३२५.०	२७३२५.०	-	२७३२५.०	१००.०
२०७२	-	-	३१९०८.०	३१९०८.०	-	३१९०८.०	१००.०

तालिका ३८
स्वदेशमा संचालित तालिमहरू

S.No.	Subject	Officer/Non Officer	Training Days	No. of Participants
1	आर्थिक गतिविधि तथा विशेष अध्ययन सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	Officer	2	14
2	Online Bidding System Software	Officer	3	10
3	पाँचौँ पारिवारिक बजेट सर्वेक्षणसँग सम्बन्धित अन्तरक्रिया	Officer	1	40
4	20th SAARCFINANCE Meeting and Seminar on Payment and Settlement System in SAARC Region.	Officer	2	2
5	Seminar on Tax and Value Added Tax (VAT) Amendment and e-filing	Both	1	4
6	Art of Living Centre Happiness Course	Both	6	20
7	Getting to Yes- Negotiation Skill	Officer	2	2
8	Online Bidding System Software	Officer	5	10
9	Workshop on Electronic Payments to Deliver Social Security Allowances	Officer	2	2
10	Nepal Infrastructure Summit 2014	Officer	2	4
11	पूँजी बजार क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी	Officer	3	6
12	Workshop on Colvir Software	Officer	2	1
13	शंकास्पद विदेशी मुद्राको पहिचान तथा चलनचल्ती अवधि	Officer	1	20
14	Workshop on Econometric Methods and Application	Officer	10	2
15	Tailor-made Training in Trade in Service	Officer	4	1
16	Workshop on Release of MM4P Research Publication and Lunch of Consumer Centric Product and Service Design	Officer	1	2
17	पाँचौँ पारिवारिक सर्वेक्षणसँग सम्बन्धित समसामयिक विषयहरूमा छलफल	Officer	1	41
18	Positive Business for Positive Change	Officer	2	1
19	NFRS Management Workshop	Officer	1	30
20	Developing Negotiation Skill	Officer	3	1
21	Cross Asset Overview	Officer	3	3
22	CISCO international conference on cyber security and cyber law 2015 in association with SUBISU	Officer	1	1
23	ToT on Cooperative Directors' Competency Course	Officer	6	1
24	Revised Kyoto Convention	Officer	2	1
25	Program on Loan Repayment Process, Billing Process and e- Billing	Officer	1	3
26	Governance and Operational Risk Management	Officer	3	20
27	PDA Follow Up, Obligation and Responsibilites	Officer	4	1
28	ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोबार र लगानी अनुगमन	Both	3	21
29	Revenue Manangement Information System	Both	2	7
30	Fostering Team Work in Public Organizations	Officer	3	2
	Total			273

तालिका ३९
बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट संचालित तालिमहरू

S.No.	Subject	Level	Date	No. of Participants
1.	IT Infrastructure and its Management in NRB	Officer	2071/4/21-23	21
2.	Inventory and Assets Management	Officer/Non-Officer	2071/4/28/30	22
3.	Public Debt Mgmt: Procedure, Settlement and Reconciliation	Officer/Non-Officer	2071/5/2-4	19
4.	G.L.System & Operation	Officer/Non-Officer	2071/5/19-20	23
5.	Fundamentals of Editing Skills of Economic, Management Articles and Reports.	Officer	2071/5/24-26	24
6.	AML/CFT Supervision	Officer	2071/5/31-6/2	22
7.	Problem Bank Resolution	Officer	2071/6/5-7	22
8.	Central Banking Training	Non-Officer	2071/6/26-31	22
9.	Role of Market makers and settlement of secondary transaction of Govt. Bonds.	Officer/Non-Officer	2071/07/25-27	20
10.	Monitoring and financial analysis of Saving & Credit Co-operatives	Officer/Non-Officer	2071/08/03-05	22
11.	Payment and Settlement	Officer/Non-Officer	2071/08/14-16	20
12.	G.L.System & Operation	Officer/Non-Officer	2071/08/18-19	20
13.	Forward Looking Approach of Supervision	Officer	2071/08/21-23	19
14.	NRB Reporting	Officer/Non-Officer	2071/09/02-04	23
15.	Cash Management (Forex/IC)	Officer/Non-Officer	2071/09/06-07	20
16.	Basel Core Principle and Supervisory BestPractices	Officer	2071/09/20-22	20
17.	Payment and Settlement Framework & Legal Issues	Officer	2071/10/13-15	19
18.	Monetary and Fiscal Managemet	Officer	2071/10/18-23	21
19.	Procurement Process & Procedures(as per Public Procurement Act & Bylaws)	Officer/Non-Officer	2071/10/20-23	22
20.	Government A/c Transaciton	Officer/Non-Officer	2071/10/24-26	19
21.	Cash Management (Forex/IC)	Officer/Non-Officer	2071/11/28-29	19
22.	Skill Development Training on Financial and Economic News Reporting	Officer/Non-Officer	2071/12/01-03	22
23.	Pre-service	Non-officer	2071/12/15-20	29
24.	Interaction on Problems and good governance experience in MFIs'	CEOs & Senior Managers of MFIs'	2071/12/22	22
25.	Pre-Service (Assistant)	Non-Officer	2072/03/06-11	23
26.	Management Development Program	Officer	2072/03/13-24	21
	Total			556
Contemporary Issues				
1.	Mind Management Workshop	Principal/Senior Officers	2072/12/06-	31

तालिका ४०
वैदेशिक तालिम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरू

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
1	Seminar on Risk Management and Risk Based Supervision	1	Financial Stability Institute / BIS	Beatenberg, Switzerland
2	Experience Sharing and High Level Exposure Programme	1	MOF, GON, Economic Policy Analysis Division	New Delhi, India
3	28th SAARCFINANCE Governors' Symposium	3	Central Bank of Sri Lanka	Colombo, Sri Lanka
4	4th Meeting of the Sub-Committee on Host Country Evaluation in Germany	1	Alliance for Financial Inclusion (AFI)	Eschborn, Germany
5	Invitation to Visit UOB Hong Kong Cash Processing Centre	2	United Overseas Bank (UOB)	Hong Kong
6	8th SEACEN Advanced Signature Course on Advanced Leadership 'Leading with character: The New Leadership Paradigm in Central Banking	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
7	a. SEACEN-CGFS Workshop on Banking and Regional Financial Integration b. 16th SEACEN Conference of Directors of Supervision of Asia-Pacific Economies c. 27th Meeting of SEACEN Directors of Supervision	2	The SEACEN Centre / BIS	Singapore
8	Workshop on Basel III Monitoring	2	Bank for International Settlement	Basel, Switzerland
9	45th Meeting of Managing Committee and 18th Meeting of General Council of CICTAB	1	CICTAB	New Delhi, India
10	8th SEACEN Advanced Signature Course on Advanced Leadership 'Leading with character: The New Leadership Paradigm in Central Banking	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
11	36th Meeting of SEACEN Directors of Research and Training (DORT)	2	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
12	28th SEACEN-FSI Regional Seminar on Macro and Micro Stress Testing	1	Financial Stability Institute / BIS	Bali, Indonesia
13	SEACEN Research Seminar on Advancing Inclusive Financial System in the Next Decade	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
14	SEACEN Research Project on Advancing Inclusive Financial System in the Next Decade	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
15	2014 APG Assessor Training Workshop	1	Korean Financial Intelligence Unit (KoFIU)	Seoul, Korea
16	Programme on "Financial Stability, Financial Surveillance and Macro-Prudential Policy"	2	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
17	Price and Volume Indices in Official Statistics- Theory and Practice	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
18	SEACEN Cyber Security Summit Demystifying Cyber Risk: Evolving Regulatory Expectations	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
19	29th SEANZA Central Banking Course	4	Bangladesh Bank (Central Bank of Bangladesh)	Dhaka, Bangladesh
20	International Capital Market Integration: Managing Benefits and Costs	4	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
21	International Programme on Data Management for Agriculture Cooperative and Rural Financing Institutions	2	CICTAB	Pune India
22	1. Monetary Policy and Reserve Management Under Exchange Rate Pegged Arrangement" 2. 29th SEANZA Governors' Symposium 30August, 2014	2	Royal Monetary Authority of Bhutan/SEANZA	Bhutan/ Bangladesh
23	Payment & Settlement System Simulator, Bank of Finland	1	12th Simulator Seminar	Helsinki, Finland
24	Women Empowerment Seminar	1	Bank Keshavari (Agriculture Bank of Iran)	Tehran-Zanjan, Iran
25	Seminar on Strategic Asset Allocation	1	BIS	Beatenberg, Switzerland
26	Seminar ST 14.13 Enhancing AML/CFT Frameworks	2	IMF-STI	Singapore
27	Regional Seminar on Regulation and Supervision of Investment Funds Under the Asia Pacific Economic Cooperation(APEC) Financial Regulators Training Initiative (FRTI)	3	ADB	Ulaanbaatar, Mongolia
28	FSI on Applied Risk Management - Market, Liquidity and Operational Risk	1	FSI	Beatenberg, Switzerland
29	Program on Management of Rural Financing Institutions and Cooperatives for Rural Development	5	CICTAB	Hyderabad, India
30	SAARCFINANCE Seminar on Payment and Settlement Systems in SAARC Region	5	Nepal Rastra Bank	Dhulikhel, Nepal
31	FSI-IADI Seminar on Bank Resolution, Crisis Management and Deposit Insurance Issues	1	FSI	Basel Switzerland
32	Sampati Suddhikaran Sambandi Adharbhat Course	1	Government of India	India

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
33	Clearing Payment and Settlement System: Operational and Legal Aspects	5	Centre for Banking Studies(CBS)	Colombo, Sri Lanka
34	Forecasting, Budgeting and Financial Management	6	Centre for Banking Studies(CBS)	Colombo, Sri Lanka
35	Global Partnerships, National Goals, Empowering People	1	The Alliance for Financial Inclusion and Central Bank of Trinidad and Tobago	Trinidad and Tobago
36	5th Meeting of SEACEN Deputy Governors in charge of Financial Stability and Banking Supervision (back-to-back with High level Seminar on Financial Stability)	3	The SEACEN Centre / Central Bank of Sri Lanka	Colombo, Sri Lanka
37	Inflation Targeting after the Crisis: Foundations, Results and Policy Challenges	1	Istanbul School of Central Banking	Istanbul, Turkey
38	Central Bank Communication in a Changing World	1	Bank of England	London, UK
39	Workshop on Human Resources Management	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
40	Seminar on Applied Risk Management-Credit Risk and Asset Securitisation	1	FSI-BIS	Beatenberg, Switzerland
41	Feasibility Study of Labour Bank	1	The Secretariate of Foreign Employment Promotion Board	Dhaka, Bangladesh
42	SEACEN-BIS High-Level Seminar and 13th EXCO Meeting	7	NRB	Hotel Yak & Yeti, Kathmandu Nepal
43	The Seminar on Payment and Securities Settlement System (PSSS)	1	De Nederlandsche Bank	Amsterdam, Netherlands
44	Seminar on Reserve Management	1	BIS	Basel, Switzerland
45	Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) Financial Regulator Training Initiative (FRTI) Regional Seminar on Credit Risk Examination	2	ADB	Bangkok, Thailand
46	SEACEN Financial Reporting Symposium 2014 Promoting Financial Stability through Enhanced Bank Transparency	3	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
47	Exclusive Interaction Program	3	Standard Charter Bank, China	Xiamen, Shanghai & Beijing, China
48	Printing Wastage Destruction NPR 20	2	Giesecke & Devrient, Germany	Kuala Lumpur & Shah Alam Malaysia
49	Developing, Implementing and Auditing a Business Continuity Programme	4	Centre for Banking Studies(CBS)	Colombo, Sri Lanka
50	a. APABI Conference and Executive Meeting-2014 b. Second International User Group Meeting	1	a. Indian Institute of Banking & Finance b. FIU Morocco	a. Mumbai, India b. Marrakech, Morocco
51	SEACEN Course on Assessing Liquidity Risk of a Bank	3	The SEACEN Centre	Mongolia
52	Regional Economic and Financial Monitoring	1	Asian Development Bank	South Korea
53	Seminar on Macprudential Policies and Countercyclical Tools	1	BIS	Basel, Switzerland
54	FSI-SEANZA Regional Seminar on Capital adequacy and Basel III	3	SEANZA	Manila, Philippines
55	Feasibility Study of Labour Bank	1	The Secretariate of Foreign Employment Promotion Board	Japan
56	Joint Meeting of the IMF-World Bank South East Asia Constituency/International Remittance and Investment Fair-2014	1	IMF-The World Bank./ South Asian American Entrepreneurs Alliance, INC	Washington D.C. / New York
57	38th Annual Central Banking Seminar	1	Federal Reserve Bank of New York	USA
58	Waste Destruction Under Contract for the Supply and Delivery of 140 Million Rs.500 Bank Notes	2	De La Rue International	Malta / England UK
59	Combating counterfeit money by the National Analysis Centre	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
60	FATF-EAG Evaluators Training	1	FATF, Euro Asia Group on Money Laundering(EAG) & Ministry of Finance(GOI)	Delhi, India
61	Joint Meeting of the IMF-World Bank South East Asia Constituency	1	IMF-The World Bank	Washington D.C.
62	13th SEACEN Advanced Course on Payment and Settlement System for Emerging Economics: New Innovation in Payment and Settlement Systems and Implications for Central Banks	3	The SEACEN Centre	Sasana Kijang, Kuala Lumpur, Malaysia
63	Program on Adopting Area Based Integrated Approach for Inclusive Cooperative Development of NCDC's ICDP Scheme in Indian Context	3	CICTAB	Vennapur, Sri Lanka

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
64	SEACEN Conference of Directors of Payment and Settlement Systems (DOPSS) of Asia-Pacific Central Banks and 13th Meeting of SEACEN	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
65	The Cash Cycle Seminar-ICCOS Asia 2014	2	Currency Research	Bali, Indonesia
66	Capacity Building Programme: BNM-AFI Access to Financial Services for the Micro, Small & Medium Enterprises (MSME) Programme	1	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
67	Data Centre World Leadership Conference Orlando	2	AFCOM DATA CENTRE WORLD	Orlando, USA
68	Capacity Building Seminar on Monetary Policy in Transition: The Case for a Two Pillar Monetary Regime	3	IMF Regional Office for Asia and the Pacific & Bank Indonesia	Bali, Indonesia
69	Training Workshops	2	Relationship Management South Asia	Singapore
70	Seminar on Safeguards Assessment of Central Banks	2	IMF-STI	Singapore
71	Liquidity Standards and Supervision	1	CCBS, Bank of England	London, UK
72	Regional Dissemination Forum on Microfinance in Agriculture	3	APRACA	Siem Reap, Cambodia
73	Ethical Hacking and Security	4	NET TECH India	Mumbai, India
74	SEACEN-IMF Course on Macroeconomic Diagnostics	5	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
75	Public Sector Debt Statistics Workshop	1	IMF	Bangkok, Thailand
76	Practical Issues on the Compilation and Dissemination of Foreign Direct Investment Statistics	2	IMF	Thimphu, Bhutan
77	Portfolio at Risk and Bank Failures	3	CBSL	Colombo, Sri Lanka
78	Operational risk management, business continuity planning and crisis management	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
79	3rd World Conference on Green Productivity	1	Asian Productivity Organization	Taipei, Taiwan
80	Central Bankers Exchange Meet- MM4P Countries	3	UNCDF	Cape Town, South Africa
81	8th SEACEN Intermediate Leadership Course Leading with Character: The New Leadership Paradigm in Central Banking	2	The SEACEN Centre	Brunei Darussalam
82	X-13ARIMA-SEATS-Seasonal Adjustment of Economic Data	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
83	Program on Development of Managerial Skills for Agricultural Cooperatives and Rural Financing Institutions in Collaboration with NCDC	3	CICTAB	Gurgoan, Haryana, India
84	Central Bankers Exchange Meet-MM4P Countries	3	UNCDF and Central Bank of Tanzania	Tanzania
85	Exclusive Interaction Program With Nepal Rastra Bank Executives	2	Standard Chartered Bank Nepal Limited	USA
86	ISI Regional Statistics Conference 2014	2	Sasana Kijang, Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
87	IT Training on Disaster Recovery and Virtualization	3	Globalknowledge Ph, Inc.	Mandaluyong City, Philippines
88	Introductory Macroeconometric Workshop on Time Series and Forecasting	1	ADB	Manila, Phillippines
89	Invitation to become Speaker at SAMN Regional Conference Banking South Asia's Half Billion Unbanked	1	South Asia Micro-entrepreneurs Network (SAMN)	Islamabad, Pakistan
90	Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC)-Financial Regulators Training Initiative (FRTI) Regional Seminar on Capital Planning and Stress Testing	2	ADB-Hong Kong Monetary Authority	Hong Kong, China
91	SAARCFINANCE Seminar on Developing a Regional Statistical Database	2	RBI	Pune, India
92	50th SEACEN Governors Conference, High-Level Seminar and 34th Meeting of the SEACEN Board of Governors	2	Bank of Papua New Guinea	Port Moresby, Papua New Guinea
93	Fourth Regional Forum on Investment of Foreign Exchange Reserve	1	ADB/ National Bank of Georgia	Tbilisi, Georgia
94	Mobile Money & Digital Payments Global 2014	1	Progress Soft Corporation, Jordan	Istanbul, Turkey
95	Payment and Settlement Systems Digital Payments: Serving a Billion People	4	Reserve Bank of India	Kovalam, Kerala, India
96	APEC-FRTI Regional Seminar on Regulation and Supervision of Interconnected Financial Markets-Banking	4	ADB	Seoul, Korea
97	Asian Reserve Management Workshop	1	Banks for International Settlements (BIS)	Colombo, Sri Lanka
98	FATF/ APG Joint Experts' Meeting on Typologies and APG Technical Seminars & 65th APRACA Executive Committee Meeting	1	Financial Action Task Force(FATF), Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG), Egmont Group & Thailand FIU and APRACA	Bangkok, Thailand & Colombo, Sri Lanka

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
99	FATF/ APG Joint Experts' Meeting on Typologies and APG Technical Seminars	3	FATF, APG on Money Laundering, Egmont Group & Thailand FIU	Bangkok, Thailand
100	19th MAS Banking Supervisors Training Program	2	The Monetary Authority of Singapore (MAS)	Singapore
101	Prudential Supervision and Banking Industry Reforms	1	CCBS, Bank of England	England
102	International Regulators' Seminar	1	U.K Financial Conduct Authority (FCA)	London, UK
103	BNM-AFI Financial Inclusion Strategy and Data	2	AFI - Sasana Kijang, Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
104	Economic Modelling and Forecasting	1	CCBS, Bank of England	London, England
105	SEACEN-BOJ Course on Financial Stability Analysis and Surveillance (Signature Programme)	3	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
106	65th APRACA Executive Committee Meeting	1	APRACA	Colombo, Sri Lanka
107	APEC-FRTI Regional Seminar on Microfinance Activities-Supervision, Regulation, Market Conduct and SME Lending	5	ADB	Shanghai, China
108	Economics Research Workshop 2014	1	Bank Negara Malaysia	Sasana Kijang, Malaysia
109	Compliance for Financial Institutions	4	CBS, CBSL	Colombo, Sri Lanka
110	FSI Seminar on Regulating and Supervising Large Banks-Current Developments	1	BIS, FSI	Basel, Switzerland
111	Regional Capacity Building Workshop	3	IFAD/APRACA	Lucknow, India
112	Legal Aspects of International Financial Institutions	2	IMF	Singapore
113	Good Giving Regional Workshop on Countering Terrorist Financing, Money Laundering, and Violent Extremism	1	USA & Govt.of Bangladesh	Dhaka, Bangladesh
114	Training Programme on Regulation and Supervision of Banks and Non-Bank Financial Institutions for Officers of Nepal Rastra Bank	29	CBS,CBSL	Colombo, Sri Lanka
115	SEACEN Research Project on Advancing Inclusive Financial System in the Next Decade	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
116	APEC-FRTI Regional Seminar on Liquidity Risk Management	4	ADB	Thimphu, Bhutan
117	11th Joint Meeting of Nepal-China Economic and Trade Committee	1	GON-PRC	Beijing, China
118	Exchange Views on Topics of Mutual Interest Between Nepal Rastra Bank and The People's Bank of China	3	The People's Bank of China	Beijing, China
119	International Training Programme on Inclusive Banking for Rural and Agricultural Development	4	CICTAB	Bangalore, India
120	SEACEN Foundational Course on Econometric Modeling and Forecasting	2	The SEACEN Centre	Combodia
121	Interbank Payments System (IPS) Reference Site Visit (Qatar) & Negotiation (Jordan) as Observer	1	Nepal Clearing House	Qatar & Jordan
122	SAARCFINANCE Seminar on Financial Consumer Protection in Banks:The SAARC Perspective	2	State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
123	Study Programme on Internal Auditing Practices in RBI	6	Reserve Bank of India(RBI)	Mumbai, India
124	IT Training on Disaster Recovery and Virtualization	3	Globalknowledge Ph, Inc.	Mandaluyong City, Philippines
125	Nepal Rastra Bank Appointed as Member of the SEACEN EXCO Interviewing	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
126	Current Challenges for Cash Management	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
127	To facilitate the Board members participating in "Study Visit to Reserve Bank of India"	1	Reserve Bank of India(RBI)	Mumbai & Delhi, India
128	Seminar on Management and Supervision of Liquidity Risk"	1	Bank for International Settlements	Basel, Switzerland
129	Waste Destruction for the Denomination NPR 50	2	Giesecke & Devrient Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
130	Study Visit to Reserve Bank of India	2	Reserve Bank of India(RBI)	Mumbai & Delhi, India
131	3rd Advanced Programme for Central Bankers and Regulators	2	The Chinese University of Hong Kong	Hong Kong, China
132	Agricultural Financing and Rural Development	4	CICTAB	Dhaka, Bangladesh
133	Asia-Pacific High Level Meeting on Banking Supervision	2	Bank for International Settlements	Manila, Philippines
134	SEACEN Seminar on Central Bank Governance: Issues in Central Bank Financing	3	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
135	SAARCFINANCE Seminar Internal Audit and Enterprise Risk Management in Central Banks of SAARC Countries Emerging Challenges and Opportunities	3	Reserve Bank of India(RBI)	Bhubansewar, Odisha India
136	Agriculture Value Chain Development	1	Asian Institute of Technology (AIT)	Bangkok, Thailand
137	45th International Central Banking Course	2	National Institute of Banking and Finance (NIBAF)	Islamabad, Pakistan

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
138	Risk Management for Banking Institutions	4	CBS,CBSL	Colombo, Sri Lanka
139	IT Training on Disaster Recovery and Virtualization	5	Global Knowledge PH, INC.	Mandaluyong City, Philippines
140	Trade and Treasury related Products	5	Mashreqbank PSC, Dubai UAE	Dubai, UAE
141	Financial Action Task Force (FATF) Plenary & Working Group Meeting	2	Financial Action Task Force (FATF)	Paris, France
142	Agriculture Value Chain Development	1	Asian Institute of Technology (AIT)	Bangkok, Thailand
143	Seminar on Payment and Settlement Systems: Regulation Risk Management and Oversight	5	CBSL,CBS	Colombo, Sri Lanka
144	Programme on Development of Rural Financing Institutions and Cooperatives	3	CICTAB	Bode Bhaktapur, Nepal
145	2nd International Conference on Economics and Finance(Paper Presenter)	8	NRB,Research Department	Hotel Yak & Yeti Kathmandu
146	2nd International Conference on Economics and Finance	5	NRB,Research Department	Hotel Yak & Yeti Kathmandu
147	2nd International Conference on Economics and Finance	4	NRB,Research Department	Hotel Yak & Yeti Kathmandu
148	2nd International Conference on Economics and Finance	8	NRB,Research Department	Hotel Yak & Yeti Kathmandu
149	Waste Destruction under Contract for the Supply and Delivery of 200 Million Rs 5 Banknotes	2	De La Rue International, England	Nairobi, Kenya
150	The Agriculture Value Chain Finance Study Workshop	2	United Nations Capital Development Fund (UNCDF)	Nairobi, Kenya
151	2nd SEACEN Course on Bank Examiner Foundational Skills Development	4	The SEACEN Centre)	Kuala Lumpur, Malaysia
152	SEACEN Research Project on Advancing Inclusive Financial System in Next Decade	1	The SEACEN Centre	Sasana Kijang,Kuala Lumpur, Malaysia
153	16th SAARC Payment Council (SPC) Meeting & 2nd SPC Training Program	1	State Bank of Pakistan	Lahore, Pakistan
154	Introduction to International Trade	5	CBS,CBSL	Colombo, Sri Lanka
155	Cash Management and Combating Counterfeit Money	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
156	International Training on Trainer Program on Agricultural Value Chain Finance	3	APRACA-CENTRAB	Nairobi, Kenya
157	Course on Balance of Payments Statistics (BPS) ST15.07	1	IMF	Singapore
158	Improving Your Quality of Work Life: A Balancing Act	5	CBS,CBSL	Colombo, Sri Lanka
159	South Asia Finance and Markets (F&M) Strategy Meeting, 11-12 March, 2015	1	World Bank Group	New Delhi, India
160	29th SEACEN-FSI Regional Seminar on Stress Testing in Supervision and Risk Management	2	Bank of Thailand-BIS	Bangkok, Thailand
161	ADB International Workshop on Promoting Remittance for Development Finance	1	MOF,GON /ADB	Manila; Philippines
162	21st SAARCFINANCE Coordinators' Meeting	1	State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
163	SEACEN Course on Oversight of Payment and Settlement Systems	5	The SEACEN Centre	Vietnam
164	WHD.global 2015	2	WHD.global	Europa-Park, Rust, Germany
165	Invitation to Visit UOB Singapore Cash Processing Centre	3	UOB Singapore Cash Processing Centre	Singapore
166	Banking Supervision under the Basel Framework - Advanced	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt am Main, Germany
167	2015 BBVA Seminar for Public Sector Investors and Issuers"	2	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	Seville Spain
168	IT Training on Disaster Recovery and Virtualization	4	Globalknowledge Ph, Inc.	Mandaluyong City, Philippines
169	Government Finance Statistics Closing Workshop	1	IMF	Bangkok, Thailand
170	Human Capital Management & Talent Development	2	Bank Negara Malaysia (BNM)	Kuala Lumpur, Malaysia
171	Workshop on "Human Resources at Central Banks"	1	Istanbul School of Central Banking	Istanbul, Turkey
172	9th SEACEN-BOJ Intermediate Course on The Analytics of Macroeconomic and Monetary Policy Management	4	The SEACEN Centre	Brunei Darussalam
173	Invitation for Executives Interaction Program	2	CIMB Bank	Kuala Lumpur, Malaysia
174	The 9th Meeting of the Consumer Empowerment and Market Conduct (CEMC)	1	Alliance for Financial Inclusion (AFI)	Kuala Lumpur, Malaysia
175	SEACEN-Toronto Centre Course on Recovery and Resolution Planning for Weak Banks	2	National Bank of Cambodia	Cambodia
176	Workshop on Practical Issues on the Compilation of Trade in Goods and Trade in Services Statistics	2	IMF	Colombo, Sri Lanka

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
177	Monetary Policy (Monetary Policy Strategy Understanding the BSI, CSI, etc)	4	The Bank of Korea	Seoul, Korea
178	FSI Meeting on Corporate Governance for Banks-Review of Basel Committee Guidelines	1	Bank for International Settlement (BIS)	Basel, Switzerland
179	10th SEACEN-BOJ Intermediate Course on Payment & Settlement Systems for Emerging Economies	1	The SEACEN Centre	Singapore
180	Seminar on Currency Management	2	Reserve Bank Staff College, RBI	Chennai, India
181	SEACEN Course on Enterprise Wide Risk Management of Banks	4	The SEACEN Center	Bali, Indonesia
182	Course on Balance of Payments Statistics (BPS) HQ 15.04	1	IMF	Washington D.C, USA
183	Workshop on Financial Stability, Systemic Risk and Macroprudential Policy	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
184	APEC-FRTI Regional Seminar on Bank Analysis and Supervision	2	ADB, Bangko Sentral ng Pilipinas and Philippine Deposit Insurance Corporation	Manila, Philippines
185	Seminar on Financial Stability, Financial Crisis and Monetary Policy	1	Istanbul School of Central Banking	Istanbul Turkey
186	Study Visit of Central Bank of Sri Lanka and Branch Offices	2	Central Bank of Sri Lanka	Colombo Sri Lanka
187	9th Intermediate Leadership Course Leading with Character: The New Leadership Paradigm in Central Banking	3	The SEACEN Centre	Seoul, Korea
188	Payment System Policy and Oversight Course	1	Federal Reserve Bank of New York	New York, USA
189	AgriFinForum / Lending to Agriculture: Financing Agricultural Value Chain	1	World Bank-AgriFin	Istanbul, Turkey
190	FSI-SEANZA Regional Seminar on Liquidity Risk Management and Supervision	4	FSI-BIS & SEANZA, Monetary Authority of Macao	Macao SAR
191	Asset Management	1	Bank for International Settlement	Lucerne, Switzerland
192	Financial Market Analysis (ST15.10. FMA)	1	IMF-STI	Singapore
193	Workshop on "Fund Management	6	CBSL	Colombo, Sri Lanka
194	The Top Talk on China's Finance (2015)	2	The People's Bank of China	Beijing, China
195	14th SEACEN Advanced Course on Payment & Settlement Systems (PSS) for Emerging Economies: Resilience of Payment System to Cyber Crime	2	The SEACEN Centre	Bengaluru, India;
196	Programme on Decentralization and Development Approach of Panchayats Raj Institutions for Co-operatives and Rural Development	3	CICTAB	ISEC Bengaluru, India;
197	Central Banks, Supranationals, Agencies and Sovereign Wealth Funds Seminar	1	NATIXIS	Paris France
198	Seminar on Human Resources Management	2	DeNederlandscheBank	Amsterdam, Netherland
199	Seventh Meeting of BIMSTEC Sub-Group on Combating the Financing of Terrorism	1	BIMSTEC	Thimphu, Bhutan
200	1. SEACEN Conference of Directors of Payment & Settlement Systems (DOPSS) of Asia-Pacific Central Banks: Resilience of Payment System to Cyber Crime 2. 14th Meeting of SEACEN Directors of Payment & Settlement Systems.	1	The SEACEN Centre	Bengaluru, India;
201	Seminar on Financial Stability and Stress Testing	1	Bank for International Settlement (BIS)	Basel, Switzerland
202	Financial Action Task Force(FATF), Egmont Group & Barbadian FIU	2	"The 23rd Egmont Group Plenary"	Bridgetown, Barbados
203	The 2015 Bank of Korea International Conference on Global Interest Rate Normalization and Monetary Policy Challenges	1	The Bank of Korea	Seoul, Korea
204	Business Conduct and Consumer Protection Programme	1	Bank Negara Malaysia	Sasana Kijang, Kuala Lumpur, Malaysia
205	Seminar on Internal Auditing	1	DEUTSCHE BUNDESBANK	Frankfurt, Germany
206	The 6th Financial Inclusion Strategy Peer Learning Group (FISPLG) Meeting	1	Alliance for Financial Inclusion	Kuala Lumpur, Malaysia
207	Accompanying Finance Minister to Delhi, India as a team member	1	Government of India	Delhi, India
208	44th ACU Board of Directors' Meeting, ACU Standing Technical Committee Meeting and 30th SAARCFINANCE Group Meeting, SAARCFINANCE Governors' Symposium on Financial Inclusion	2	Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
209	44th ACU Board of Directors' Meeting, ACU Standing Technical Committee Meeting and 30th SAARCFINANCE Group Meeting, SAARCFINANCE Governors' Symposium on Financial Inclusion	2	Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh
210	SEACEN-CCBS/BOE Course on Extracting Information from Financial Market for Monetary Policy Making	2	The SEACEN Centre	Mongolia
211	Program on Cooperative Governance for the Board of Directors of Rural Financing Institutions and Cooperatives	2	CICTAB	VAMNICOM, Pune, India
212	Portfolio Analytics	1	FSI/BIS	Brunnen, Switzerland
213	Seminar on Rebuild Nepal: Trade & Investment Opportunities in Nepal	3	Embassy of Nepal, India	Mumbai, India
214	18th APG Annual Meeting	2	Asia Pacific Group on Money Laundering	New Zealand
215	The 2015 Annual General Meeting of the Bank for International Settlements	1	Bank for International Settlements (BIS)	Switzerland
216	FSI-EMEAP Regional Seminar on Stress Testing: Supervisory Techniques and Bank Practices	2	Bank for International Settlements (BIS)	China
217	Interest Rate and Exchange Rate Dynamics: Impact on Banking Operation	5	Central Bank of Sri Lanka	Sri Lanka
218	SEACEN Advanced Signature Leadership Course	3	SEACEN	Malaysia
219	Communication and External Relationship Management for Banks	3	Central Bank of Sri Lanka	Sri Lanka
220	Program on Management of Rural Financing Institutions and Co-Operative for Rural Development	3	CICTAB	India
221	Restructuring and Strengthening Agricultural Rural Financing Institutions	3	CICTAB	India
222	Seminar on Project Financing	2	Guarantco	Singapore
223	20th MAS Banking Supervisor's Training program	1	Monetary Authority of Singapore (MAS)	Singapore
224	Effective Credit Appraisal and Credit Risk Management	1	Central Bank of Sri Lanka	Sri Lanka
225	Asia Reserve Managers Exchange Workshop	1	Standard Chartered Bank Limited	Singapore
226	Central Bank's Investment Forum and National Assets and Liability Management	1	Central Banking Publications	Singapore
227	Effective Credit Appraisal and Credit Risk Management	3	Central Bank of Sri Lanka	Sri Lanka
	Total	522		

तालिका ४१
काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूबाट आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा भएको तोडा चलान
एवम् विदेशी मुद्रा खरिद-बिक्री कारोबारको विवरण

क्र. सं.	कार्यालय	तोडा चलान एवम् दाखिला								विदेशी मुद्रा खरिद बिक्री					
		(रु. करोडमा)				भा.रु. (ने. रु. करोडमा)				अन्य विदेशी मुद्रा			भा. रु.		
		तोडा चलान			तोडा दाखिला*		तोडा चलान		तोडा दाखिला		(ने. रु. करोडमा)		(ने. रु. करोडमा)		
		नोटकोष संख्या+	पटक	रकम रु	पटक	रकम	पटक	रकम	पटक	रकम	खरिद	मौज्दात@	खरिद	बिक्री#	मौज्दात@
१.	विराटनगर	१०	८२	२३५०	११	३१.२२	२९	३५.८४	-	-	२३.८१	३.१७	३.३६	४९.४७	१९९.७९
२.	जनकपुर	८	५६	१४२०	२	१९२	२२	२२.४०	१	८०	१७.४	२.६२	-	३५.८४	६३.१४
३.	वीरगञ्ज	४	३१	७५६.८	१०	१८३.६२	१४	४.७०४	१	८०	१५.१७	१.०७	-	३७.८७	८२.१८
४.	पोखरा	८	८२	१५६२	१२	९.८६	-	-	३	४०.२१	११६.०१	१९५.३२	०.८८	९.८५	४३.२२
५.	सिद्धार्थनगर	७	८४	१७२५	१४	२०३	२१	१२.८०	३	१२८	४७	२	०.१	३४.९०	९७
६.	नेपालगञ्ज	१४	६७	११६७	२०	३६२.४४	१०	५.१२	२	६४	७.५५०	०.७९८	०.१४	४४.३०	४१.९९
७.	धनगढी	९	४८	६३३	१५	८८.३९१	५	२.८	३	१.०९२४	३.४८६८	३.१७१७	४.२६५१२	१६.१४८४	२९.१५२
	कुल	६०	४५०	९६१३.८	८४	१०७०.५३	१०१	८३.६६४	१३	३९३.३०२	२३०.४२७	२०८.१५	८.७४५१२	२२८.३७८	५५६.४७२

+ कार्यालय अन्तर्गतको नोटकोष संख्या ।

* नोटकोष रहेका बैंक शाखाहरूबाट उक्त कोषबाटै दाखिला हुन आएको रकम मात्र ।

कार्यालयबाट ग्राहकहरूलाई बिक्री गरेको रकम मात्र ।

@ अन्य कार्यालयहरूमा रकमान्तर गरी २०७२ असार मसान्तको बाँकी मौज्दात ।

अनुसूची २.१

“क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका परिपत्रहरू

परिपत्र नं.	मिति	विषय
१	२०७१/४/४	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका संस्थाले कूल निक्षेप दायित्वको ६.० प्रतिशत, “ख” वर्गका विकास बैंकले ५.० प्रतिशत र “ग” वर्गका वित्त कम्पनीले ४.० प्रतिशत अनिवार्य मौज्जात वापत यस बैंकमा राख्नु पर्नेछ।
२	२०७१/४/१२	ECC पूर्ण रुपमा संचालनमा आइसकेको हुँदा २०७१ कात्तिक १ गते देखि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ग्राहकलाई चेक जारी गर्दा MICR चेक मात्र जारी गर्नुपर्ने छ। ग्राहकसँग भएका पुराना (Non-MICR) चेकहरू सो मिति देखि छ महिनासम्म प्रयोगमा ल्याई सो पश्चात् MICR चेकहरू मात्र क्लियरिङ हुने व्यवस्था गरिएको हुँदा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना ग्राहकलाई यो व्यवस्था बमोजिम तोकिएको समय पश्चात् त्यस्ता चेकहरू ECC मार्फत् क्लियरिङ नहुने व्यहोरा जानकारी गराई सोही बमोजिमको व्यवस्था मिलाउने।
३	२०७१/४/१५	जलविद्युत परियोजना, कृषि क्षेत्र, पशुपंक्षी तथा मत्स्यपालन व्यवसाय, विदेशमा रोजगारी वा अध्ययन गरी फर्केका युवाहरूले संचालन गर्ने उद्योग-व्यवसाय, उत्पादनमूलक उद्योग, पर्यटन उद्योग र भौतिक पूर्वाधार निर्माण उद्योगमा प्रवाह भएको असल कर्जाको धितोमा वार्षिक ४.० प्रतिशत ब्याजदरमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराइने छ।
४	२०७१/४/३०	(१) यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन २०७१ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २२ को बुँदा नं. ५ को उपबुँदा नं. ३ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरी निर्देशन जारी गरिएको छ : (२) मिति २०७१ आषाढ मसान्तभित्र समेत तोकिएको न्यूनतम चुक्ता पूँजी पूरा नगर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमको कारवाही हुने छ : (क) नगद लाभांश वितरण गर्न रोक लगाउने, (ख) शाखा विस्तार गर्न रोक लगाउने, (ग) २०७१ भदौ मसान्तमा कायम रहने निक्षेपमा ५ प्रतिशत भन्दा बढी हुने गरी निक्षेप संकलन गर्न रोक लगाउने र (घ) २०७१ भदौ मसान्तमा कायम रहने कुल कर्जा भन्दा बढी हुने गरी कर्जा प्रवाह गर्न रोक लगाउने। (२) यस बैंकबाट जारी एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १७ को बुँदा नं. ३ को खण्ड (क), (ग) र (ज) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरी निर्देशन जारी गरिएको छ : (क) विपन्न वा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई लघु उद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रतिस्मूह सदस्य/व्यक्तिलाई सामूहिक/व्यक्तिगत जमानतमा प्रदान गरेको बढीमा एक लाख रुपैयाँसम्मको लघु कर्जा। विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्य/व्यक्तिको हकमा यस्तो सीमा दुई लाख रुपैयाँ कायम गरिएको। (ग) विपन्न वा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई लघु उद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्नका लागि स्वीकारयोग्य धितो/सामूहिक जमानीमा समूह सदस्यलाई प्रतिव्यवसाय तीन लाख रुपैयाँमा नबढ्ने गरी उपलब्ध गराएको लघु उद्यम कर्जा। विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा यस्तो सीमा पाँच लाख रुपैयाँ कायम गरिएको। (ज) महिलाहरूद्वारा सञ्चालित लघु उद्यमलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्रवाह भएको रु. ४ लाखसम्मको कर्जा। साथै, महिलाहरूद्वारा सञ्चालित लघु उद्यमलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट सम्बन्धित परियोजनाको धितोमा प्रवाह भएको रु. ७ लाखसम्मको परियोजना कर्जा। यसरी कर्जा प्रवाह गर्दा प्रचलित कानूनको अधिनमा रही परियोजनाको धितोमा प्रवाह गर्नुपर्ने छ र निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमबाट अनिवार्य रुपमा सुरक्षण गर्ने गराउने व्यवस्था समेत मिलाई प्रवाह गर्नु पर्नेछ।
५	२०७१/५/४	(१) यस बैंकबाट जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा. निर्देशन नं. ४ को बुँदा नं. ४ को उपबुँदा नं. २ को खण्ड (ड) र इ.प्रा. निर्देशन नं. १६ को बुँदा नं. ११ को उपबुँदा नं. १२ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ:- इ.प्रा. निर्देशन नं. ४ को बुँदा नं. ४ को उपबुँदा नं. २ को खण्ड (ड): (ड) पुँजी समायोजन कोष इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको चुक्ता पुँजी वृद्धि गर्ने प्रयोजनको लागि सृजना गरिएका वा अन्य कोषबाट यस्तो प्रयोजनार्थ रकमान्तर गरिएका रकमलाई यस शीर्षक अन्तर्गत राख्नु पर्नेछ। पुँजी फिर्ता जगेडा कोषमा बाँकी रहेको रकम समेत यस कोषमा रकमान्तर गर्नुपर्नेछ। यस कोषमा रहेको रकम पुँजी वृद्धि गर्न बोनस शेयर जारी गर्ने प्रयोजन बाहेक अन्य कुनै प्रयोजनका लागि रकमान्तर गर्न पाइने छैन।” इ.प्रा. निर्देशन नं. १६ को बुँदा नं. ११ को उपबुँदा नं. १२: (१२) ऋणपत्र/भुक्तानीयोग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार शेयर भुक्तानी गरेपछि भुक्तानी कोष (Redemption Reserve) मा बाँकी रहेको रकमलाई पुँजी समायोजन कोषमा रकमान्तर गर्नु पर्नेछ।” (२) यस बैंकबाट जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १७ को बुँदा नं. ५ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ:- “इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले “घ” वर्गको वित्तीय संस्थाको संस्थापक शेयरमा गरेको लगानीलाई समेत अप्रत्यक्ष रुपमा विपन्न वर्गमा प्रवाह गरिएको कर्जा सरह गणना गरिने छ।”

		(३) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले गर्ने लगानी मध्ये Trading Book Activities मा हुने लगानी बढ्दै गएको र यसले संस्थाको लगानीमा निहित जोखिम बढाउने देखिएकोले सम्बन्धित संस्थाले त्यस्ता कार्यहरूबाट हुन सक्ने जोखिमको न्यूनीकरणका लागि आवश्यक उपायहरू अवलम्बन गरेर मात्र लगानी गर्नुपर्ने छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले व्यापारिक लगानीमा (Held for Trading) आफ्नो प्राथमिक पुँजीको एक प्रतिशतसम्म मात्र लगानी गर्न सक्नेछन् । यो निर्देशन जारी हुनु अघि प्राथमिक पुँजीको एक प्रतिशत भन्दा बढी हुने गरी लगानी गरेको भए त्यस्तो लगानीलाई २०७२ असार मसान्तसम्ममा निर्धारित सीमाभित्र ल्याई सक्नु पर्नेछ ।
६	२०७१/५/९	यस बैंकबाट जारी भएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २ को बुँदा नं. ९ को उपबुँदा नं. ५ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ :- (५) व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा कर्जा प्रदान गर्दा ऋणीको व्यक्तिगत जमानी रकम बराबरको अन्य कसैको दावी नलाग्ने सम्पत्तिको विवरण अनिवार्य रूपमा लिनु पर्नेछ । व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा मात्रै प्रवाहित कर्जालाई पनि उपरोक्तानुसार वर्गीकरण गरी असल, कमसल र शंकास्पद कर्जामा पर्ने भए सो वर्गमा तोकिएको प्रतिशतको अतिरिक्त वीस प्रतिशत थप गरी कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ । अन्य भौतिक, चल, अचल सम्पत्तिको सुरक्षणले नखाम्ने भई थप सुरक्षण वापत व्यक्तिगत/संस्थागत जमानत समेत लिई कर्जा प्रवाह गरेको अवस्थामा समेत माथि उल्लेख भए बमोजिम थप कर्जाको लागि व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । तर, व्यक्तिगत/संस्थागत जमानीमा प्रवाह भएका देहायका कर्जाहरूमा थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न अनिवार्य हुने छैनः (क) क्रेडिट कार्ड कर्जा । (ख) इ.प्रा. निर्देशन नं. ३ को बुँदा नं. ३ को खण्ड (ख) मा उल्लिखित संस्थाहरूलाई प्रदान गरेको कर्जा । (ग) देहायका शर्तहरूको पालना हुने गरी प्रवाह भएको रु १५ लाखसम्मको व्यक्तिगत कर्जा । (अ) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको कर्जा नीतिमा यस किसिमका कर्जा प्रवाह, अनुगमन तथा असुली सम्बन्धमा स्पष्ट उल्लेख गरेको हुनुपर्ने । (आ) यस किसिमका कर्जा प्रवाहका लागि इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको सञ्चालक समितिबाट छुट्टै प्रोडक्ट पेपर स्वीकृत गराई लागु गरेको हुनु पर्ने र कर्जा प्रवाह गर्दा प्रोडक्ट पेपर पूर्ण पालना गरेको हुनुपर्ने । (इ) ऋणीको आमदानीको स्रोतले कर्जा भुक्तानी गर्न सक्ने स्पष्ट आधार हुनुपर्ने । त्यस्तो आमदानीको स्रोत ऋणीको बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको खाताबाट यकीन गरेको हुनुपर्ने । साथै, ऋणीले अनिवार्यरूपमा स्थायी लेखा नम्बर (PAN) लिएको हुनुपर्ने । (ई) सम मासिक किस्ता (Equal Monthly Installment) मा कर्जा भुक्तानी हुने गरी भुक्तानी तालिका तय हुनुपर्ने र यस्तो कर्जाको अधिकतम समयवधि ५ वर्ष सम्म मात्र हुने । (उ) यस्तो कर्जा कुल कर्जाको ५ प्रतिशतभन्दा बढी प्रवाह गर्न नपाईने । (घ) खण्ड (क) र (ग) बमोजिमका कर्जाहरू नब्बे दिन भन्दा बढी अवधिभन्दा भाका नाघेमा खराब वर्गमा वर्गीकरण गरी शत प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नुपर्ने । (ङ) यस्ता कर्जाहरूको विवरण छुट्टै तयार गर्नुपर्ने छ ।”
७	२०७१/६/७	इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थापक शेयरधनीहरूलाई एउटै संस्थापक समूहमा राख्नु पर्नेछ । यो निर्देशन जारी हुँदा कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीमा सो अनुसारको व्यवस्था नभएको भए आगामी साधारण सभाले सो सम्बन्धी प्रस्ताव पारित गरी संशोधन गर्नुपर्ने छ ।
८	२०७१/६/१४	१. यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा. निर्देशन नं. १ को बुँदा नं. ११ को खण्डमा (ख) मा देहायको अनुच्छेद थप गरिएको छ । “यसरी बोनश शेयर वितरण गर्दा कर प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने रकम मात्र नगद लाभांश घोषणा गर्न वा वितरण गर्न स्वीकृत दिन सकिनेछ ।” २. वडादशैं पर्वको सार्वजनिक विदाको कारणले गर्दा अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७१ असोज १२ गते देखि २०७१ असोज २५ गते सम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको छ ।”
९	२०७१/६/२६	चेक Good for Payment गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सो चेक बराबरको रकम छुट्टै खातामा जम्मा गरी सोको System printed प्रमाण चेकमा उल्लेख गर्ने वा चेकसंग उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरी सोको अभिलेख राख्नु पर्ने ।
१०	२०७१/७/१०	आ.व. २०७१/७२ को बजेट बक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम तोकिएका कृषि व्यवसायहरूका लागि वाणिज्य बैंकबाट ६.० प्रतिशत व्याजदरमा कर्जा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा तयार गरिएको ‘युवाहरूलाई व्यवसायिक कृषि कर्जामा प्रदान गरिने व्याज अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१’ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनका लागि आएको हुँदा यसैसाथ संलग्न कार्यविधि बमोजिम गर्नु/गराउनु हुन नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो निर्देशन जारी गरिएको छ । साथै, उक्त कार्यविधि बमोजिम कर्जा प्रवाह गरी नेपाल सरकारबाट पाउनु पर्ने व्याज अनुदान वापतको रकमलाई पुँजीकोष अनुपात गणना प्रयोजनका लागि सरकार माथिको दावी सरह शून्य प्रतिशत जोखिम भार प्रदान गर्न सकिनेछ ।
११	२०७१/७/१३	वैदेशिक लगानी र संस्थागत लगानी रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीमा समानुपातिक प्रतिनिधित्व कायम हुने गरी सञ्चालक संख्या तोक्ने व्यवस्था गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।
१२	२०७१/८/७	निर्देशन नं. २ को बुँदा नं. १६ को उपबुँदा नं. (क) को खण्ड (९) मा भएको व्यवस्थालाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ :- (९) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस्तो कर्जा प्रवाह गर्दा भौतिक शेयरको हकमा सकल प्रमाणपत्र धितो राखेर र अभौतिक शेयरको हकमा प्रचलित व्यवस्था बमोजिम धितो बन्धकी भएको प्रमाण लिएर कर्जा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

		<p>तर, ब्रोकरले जमानत दिने सम्बन्धी प्रक्रिया बारेमा नेपाल धितोपत्र बोर्ड र नेपाल धितोपत्र विनिमय बजार लि. ले आवश्यक व्यवस्था गरेको आधारमा शेयरको सक्कलै प्रमाणपत्र प्राप्त नभएको अवस्थामा पनि ब्रोकरको जमानत र शेयर खरिद/विक्री रसिदका आधारमा आवश्यक मार्जिन कायम गरी बढीमा एक वर्षको लागि कर्जा प्रदान गर्न यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन । यस्तो कर्जाबाट सृजना हुन सक्ने जोखिम न्यूनीकरणको लागि इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले उपयुक्त व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।</p>
१३	२०७१/९/११	<p>वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>१. पारदर्शिता सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाहरूले आफ्ना ग्राहकलाई प्रदान गर्ने सेवा शर्तसंग सम्बन्धित सबै प्रकारका विवरण सार्वजनिक रूपमा जानकारी गराउनुपर्नेछ । यस्ता विवरणमा वित्तीय सेवा तथा उपकरणहरूका अतिरिक्त सोसँग सम्बन्धित शुल्क, कमिशन, ब्याजदर, जरिवाना, हर्जाना लगायतका सम्बन्धमा अपनाउनु पर्ने प्रक्रिया एवं शर्तहरू समावेश गरेको हुनु पर्नेछ । यस सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था गरिएको छ :</p> <p>(क) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले आफुले प्रदान गर्ने वित्तीय सेवा, सबै प्रकारका खाता एवं कर्जा र वित्तीय उपकरण सम्बन्धी जानकारीको संक्षिप्त विवरण/पुस्तिका तयार गरी ग्राहक एवं सर्वसाधारणलाई उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।</p> <p>(ख) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाहरूले देहाय बमोजिमको विवरणहरू खुल्ने गरी सरल एवं स्पष्ट भाषामा लिखित रूपमा सर्वसाधारणलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ :</p> <ul style="list-style-type: none"> - विभिन्न प्रकारका खाता र सो सम्बन्धी विवरण, - ग्राहकलाई प्रदान गरिने वित्तीय सेवामा लाग्ने शुल्कका आधार र सो सम्बन्धी विवरण, - बैंकिंग कारोवारका लागि निर्धारित प्रक्रिया एवं कार्यविधि, - खाता बन्द गर्दा अवलम्बन गरिने प्रक्रिया, - ब्याजदर गणना गर्ने विधि, - अग्रिम भुक्तानी शुल्क, - ऋणीले समयमा कर्जा भुक्तानी नगरेमा बैंकले गर्ने कारवाही, - विलम्ब शुल्क, जरिवाना तथा हर्जाना, - विभिन्न प्रकारका विद्युतीय कार्ड सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, - बैंकिंग कारोवारमा हुन सक्ने सजाय तथा जरिवाना र ग्राहकले अवलम्बन गर्नुपर्ने सतर्कता सम्बन्धी व्यवस्था । <p>(ग) आफ्नो कारोवार सम्बन्धी जानकारी ग्राहकले निःशुल्क रूपमा लिन सक्ने व्यवस्था सम्बन्धित इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले मिलाउनु पर्नेछ ।</p> <p>(घ) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकहरूसँग लिन विभिन्न शुल्क तथा ब्याजदर सम्बन्धी विवरण इ.प्रा. निर्देशन १५ बमोजिम यस बैंकमा पठाउनुका साथै सर्वसाधारणको जानकारीका लागि आफ्नो वेबसाइटमा समेत प्रकाशित गर्नुपर्ने छ ।</p> <p>२. सरल भाषाको प्रयोग सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>(क) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले आफ्ना ग्राहकहरूलाई उपलब्ध गराउने सेवा सम्बन्धी जानकारी वा सुचनामा प्रयोग गर्ने भाषा सरल र स्पष्ट हुनु पर्नेछ ।</p> <p>(ख) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले आफ्ना ग्राहकसँगको कारोवारमा प्रयोग हुने कागजातहरू नेपाली भाषामा उपलब्ध हुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय कारोवारमा प्रयोग हुने कागजातहरू अंग्रेजी भाषामा समेत तयार गर्न सकिनेछ ।</p> <p>३. सुचना सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>(क) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले प्रवाह गर्ने सुचना वा जानकारीसर्वसाधारण ग्राहकहरूले सजिलै बुझ्ने र पढ्न सक्ने हुनुपर्नेछ ।</p> <p>(ख) सर्वसाधारणमा भ्रम सिर्जना हुन सक्ने कुनै पनि प्रकारको विज्ञापन गर्न गराउन पाइने छैन ।</p> <p>४. सरल बैंकिङ सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>ज्येष्ठ नागरिक तथा शारीरिक अपाङ्गता भएका (फरक किसिमले सक्षम) व्यक्तिहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिई सरल बैंकिङ सुविधा उपलब्ध गराउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । त्यस्ता व्यक्तिहरूको लागि सहज तथा अपाङ्गमैत्री काउण्टरको आवश्यकता हुने भए सो समेत व्यवस्था गर्नुपर्ने छ । इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले वित्तीय साक्षरता कम भएका ग्राहकहरूलाई समेत बैंकिंग कारोवारमा सहयोग गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>५. वित्तीय सेवाको शुल्क लगायत शर्त परिवर्तन सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकसँग वित्तीय सेवाका लागि सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर गरी सेवा प्रदान गर्नेक्रममा त्यस्तो सम्झौतामा उल्लिखित शुल्क, ब्याजदर र शर्तहरूमा परिवर्तन हुँदा इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले सम्बन्धित ग्राहकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ । यस व्यवस्था अनुसार सार्वजनिक रूपमा जानकारी गराउनु पर्ने अवस्थामा राष्ट्रिय स्तरका संस्थाले राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका मार्फत् र क्षेत्रीय स्तरका संस्थाले क्षेत्रीय/जिल्ला स्तरका पत्रिका मार्फत् सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>६. खाता सञ्चालन तथा बन्द गर्दा लाग्ने शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले निक्षेप खाता सञ्चालन गर्दा, खाता बन्द गर्दा, एबीवीएस सेवा प्रदान गर्दा वा स्टेटमेन्ट दिँदा ग्राहकबाट कुनै किसिमको सेवा शुल्क लिन पाइने छैन ।</p> <p>तर, ग्राहकले कुनै एक अवधिको स्टेटमेन्ट एक पटक भन्दा बढी माग गरेको अवस्थामा त्यस्तो शुल्क लिन बाधा पुगेको मानिने छैन ।</p> <p>(ख) ग्राहकको निष्क्रिय खाता सक्रिय गराउँदा कुनै शुल्क लिन पाइने छैन ।</p>

		<p>(ग) कुनै पनि अवस्थामा रहेको खाताको रकम न्यूनतम मौज्जात भन्दा कम भएका कारणले रकम कट्टा गरी मौज्जात घटाउन पाइने छैन ।</p> <p>(घ) खण्ड (क), (ख) र (ग) बाहेकका अवस्थामा ग्राहकसँग लिनुपर्ने शुल्क सम्बन्धमा ग्राहकलाई पूर्वजानकारी गराएको हुनुपर्नेछ ।</p> <p>(ङ) नेपाली मुद्रामा विद्युतीय कार्डहरु जारी गर्दा शुरुमा लिईने शुल्क बाहेक त्यस्तो कार्डको अवधि समाप्त नहुञ्जेलसम्म नवीकरण शुल्क लिन पाइने छैन ।</p> <p>७. चेक भुक्तानी सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>(क) चेक, बिल, पेअर्डर लगायत कुनैपनि वित्तीय उपकरणका माध्यमले आफ्नो खातामा रकम जम्मा गर्दा त्यस्तो उपकरणमा उल्लिखित सम्पूर्ण रकम नै सम्बन्धित ग्राहकको खातामा जम्मा गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो वित्तीय उपकरणहरुको कारोवारमा लाग्ने कुनै शुल्क भएमा सो सम्बन्धी जानकारी ग्राहकलाई अग्रिम रुपमा गराई ग्राहकको खाताबाट छुट्टै रुपमा लिनुपर्नेछ ।</p> <p>(ख) कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले आफ्नो कारोवारको क्रममा प्राप्त चेकहरु आफ्नो खातामा जम्मा गर्दा त्यस्तो चेक खिच्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाको खातामा मौज्जात अपर्याप्त भई रकम जम्मा हुन नसकेको अवस्थामा चेक प्रस्तुत गर्ने ग्राहकको खाताबाट कुनै पनि शुल्क वा रकम लिन पाइने छैन ।</p> <p>(ग) खातामा मौज्जात अपर्याप्त भई भुक्तानी नहुने चेक प्रस्तुत भएको अवस्थामा यस बैंकले इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुलाई जारी गरेको एकीकृत निर्देशनको ई.प्रा. निर्देशन नं.१२/०७१ बमोजिम त्यस्तो चेक खिच्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संगठित संस्थालाई उक्त चेक जारी गर्ने बैंक वा वित्तीय संस्थाले कालोसूचीमा सूचीकृत गर्न कर्जा सुचना केन्द्रमा लेखी पठाउनुपर्नेछ ।</p> <p>८. ब्याजदर सम्बन्धमा</p> <p>(क) विभिन्न प्रकारका बचत खाताहरुमा दिइने ब्याजदरको अन्तर २ प्रतिशत विन्दु भन्दा बढीले फरक पार्न पाइने छैन । बचत खाताको ब्याजदर परिवर्तन गर्दा सबै प्रकृतिको बचत खातालाई समान रुपमा लागू हुने गरी ब्याजदर समायोजन गर्नु पर्नेछ । एकै प्रकृतिको बचत खातामा जम्मा गरिएको रकम, बचतकर्ताको प्रकृति लगायतका आधार तय गरी ब्याजदर फरक गर्न पाइने छैन ।</p> <p>(ख) कर्जामा लाग्ने पेनाल ब्याज दर कर्जा प्रवाह गर्दा ऋणीसँग गरिने सम्झौतामा उल्लेख गर्नुपर्नेछ । पेनाल ब्याज लिँदा बक्यौता साँवा रकममा वार्षिक पेनाल ब्याजदरले विलम्ब भएको समयावधीका लागि कायम हुन आउने रकम भन्दा बढी लिन पाइने छैन । पेनाल ब्याजमा ब्याज लाग्ने गरी रकम असुल उपर गर्न पाइने छैन ।</p> <p>(ग) ग्राहकको ब्याज प्रदान गर्ने खाता कुनै पनि कारणले निष्क्रिय हुन गएमा समेत निक्षेपकर्ताले पाउनुपर्ने ब्याज प्रदान गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>(घ) ब्याजदर प्रकाशित गर्दा वार्षिक प्रतिशत दर उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>९. सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>(क) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले आफ्ना ग्राहकहरुलाई अन्य संस्था/निकाय मार्फत सेवा लिने सन्दर्भमा सो सेवा वापत त्यस्ता संस्था/निकायहरुलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने लागत भन्दा बढी हुने गरी सेवा शुल्क असुल गर्न पाइने छैन । (उदाहरणको लागि ग्राहकको सम्बन्धमा कर्जा सूचना प्राप्त गर्दा वा कालोसूचीमा सूचीकृत गर्दा वा सो सूचीबाट हटाउँदा लिइने शुल्क कर्जा सूचना केन्द्रले लिने शुल्क भन्दा बढी हुने गरी शुल्क असुल गर्न पाइने छैन । त्यसैगरी एटीएम प्रयोग वापत लिईने शुल्क, विभिन्न कार्डहरुमा लिइने शुल्क, धितो मूल्यांकन वापत लिइने शुल्क, वीमा शुल्क लगायतका शुल्कहरु सेवा प्रदायकले लिने भन्दा बढी हुने गरी लिन पाइने छैन । त्यसैगरी, मौज्जात रकम प्रमाणित गर्दा लाग्ने शुल्क लागत भन्दा बढी हुने गरी लिन पाइने छैन ।)</p> <p>(ख) कर्जा प्रवाह गर्दा लिने प्रशासनिक सेवा शुल्क र प्रतिवद्धता शुल्क बाहेक कर्जासँग सम्बन्धित सम्पूर्ण शुल्कहरु ब्याजदरमा नै प्रतिबिम्बित हुनुपर्नेछ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले विभिन्न ग्राहकसँग कर्जा प्रवाह गर्दा लिने शुल्क ०.२५ प्रतिशत भन्दा बढीले फरक पार्न पाइने छैन ।</p> <p>१०. अग्रिम भुक्तानी शुल्क सम्बन्धमा</p> <p>(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कर्जा कारोवारमा लिने अग्रिम भुक्तानी शुल्कका सम्बन्धमा कर्जा प्रवाह गर्दा गरिने सम्झौतामा स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>(ख) कर्जा लिँदाको बखत तोकिएको शर्त वा ब्याजदर परिवर्तन भएको कारण ऋणीले आफ्नो आम्दानीको स्रोतबाट कर्जा अग्रिम भुक्तानी गर्न चाहेमा त्यस्तो अग्रिम भुक्तानी गरे वापत कुनै किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन ।</p> <p>(ग) ऋणीसँग गरिएको कर्जा सम्झौतामा उल्लेखित शर्तहरु बैंकले एकतर्फी रुपमा परिवर्तन गरेमा ऋणीले कर्जा अग्रिम रुपमा भुक्तानी गरेमा कुनै किसिमको अग्रिम भुक्तानी शुल्क लिन पाइने छैन ।</p> <p>११. गुनासो सुनवाई सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>(क) सेवाग्राहीलाई पर्ने असुविधा तथा सर्वसाधारणको गुनासो सुनुवाई गर्न इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले “सूचना तथा गुनासो सुनुवाई डेस्क” स्थापना गरी सो को सार्वजनिक जानकारी दिनुपर्नेछ ।</p> <p>(ख) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले उपभोक्ताको गुनासो सुनुवाईका लागि हटलाइन समेतको व्यवस्था गरी गुनासो सुन्ने अधिकारी तोक्नु पर्नेछ ।</p> <p>(ग) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकहरुको गुनासो सुनुवाईका लागि आफ्नो वेबसाइटमा अनलाईन पोर्टलको समेत व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>१२. वित्तीय साक्षरता सम्बन्धमा</p> <p>(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्ना कार्यक्रमहरुमा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी कार्यक्रम अनिवार्य रुपमा समावेश गरेको हुनुपर्दछ ।</p>
--	--	---

		<p>(ख) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफूले प्रदान गर्ने वित्तीय सेवा सुविधाका सम्बन्धमा सर्वसाधारणलाई सुसुचित गराउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>(ग) वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गरी वित्तीय प्रणालीलाई सघाउ पुर्याउने खालका विज्ञापन तथा सूचनाहरूलाई प्रोत्साहित गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>१३. गोपनियता एवं तथ्याङ्क संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>(क) इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकसँग वित्तीय कारोवार गर्ने क्रममा ग्राहकको व्यावसायिक सूचनाहरूको गोपनियता कायम गर्नुपर्नेछ । ग्राहकको गोपनियता कायम गर्नुपर्ने सूचना तथा विवरणहरू लगायत हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता र लेखाको विवरण अन्य असम्बन्धित एवं अनधिकृत व्यक्तिलाई दिनु हुँदैन ।</p> <p>(ख) प्रचलित कानून बमोजिम अख्तियारप्राप्त निकाय वा संस्थालाई त्यस्तो विवरण दिन भने यस व्यवस्थाले बाधा पुगेको मानिने छैन ।</p> <p>१४. निर्देशन पालना नगरेमा हुने कारवाही</p> <p>इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यो निर्देशन पालना नगरेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० बमोजिम कारवाही हुनेछ ।</p> <p>१५. खारेजी तथा बचाउ</p> <p>यस बैंकबाट यसअघि जारी गरिएका देहायका मार्गदर्शन तथा निर्देशनहरू खारेज गरिएको छ :-</p> <p>बैंक/वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गर्ने सेवा तथा सेवाशुल्क सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६७ ।</p> <p>इ.प्रा.निर्देशन नं. २/०७९को बुँदा नं. ३०. अग्रिम भुक्तानी शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था ।</p> <p>इ.प्रा.निर्देशन नं. १६/०७९ को बुँदा नं. १४. सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था ।</p> <p>इ.प्रा.निर्देशन नं. २२/०७९ को बुँदा नं. ४. ज्येष्ठ नागरिक तथा शारीरिक अपाङ्गता सम्बन्धी व्यवस्था ।</p>
१४	२०७९/९/२५	<p>बैंक वा वित्तीय संस्थाले ऋण नतिर्ने ऋणीलाई कर्जा सुचना केन्द्रको कालोसूचीमा समावेश गरेकोमा ऋणीले कर्जा भुक्तानी गरी कालोसूचीबाट हटाइसकेपछि विगतको कालोसूची सम्बन्धी अभिलेखमा नाम रहेकै कारणले नयाँ कर्जा प्रवाहमा बन्देज लगाउन पाइने छैन । कर्जा सुचना केन्द्रको कालोसूचीबाट हटिसकेको अवस्थामा कालोसूची सम्बन्धी अभिलेखमा नाम रहेकै कारण नयाँ कर्जा प्रवाहमा बन्देज लगाउने व्यवस्था बैंक वा वित्तीय संस्थाको कर्जा नीतिमा रहेको भए सो व्यवस्थालाई यसै बमोजिम हुने गरी संशोधन गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>यसरी विशेष व्यवस्था अन्तर्गत स्थापना भएका वित्तीय संस्थाको कार्यक्षेत्र अन्तर्गतको गा.वि.स. वा नगरपालिकामा अन्य कुनै बैंक वा वित्तीय संस्थाको शाखा कार्यालय नरहेको अवस्थामा यस बैंकको स्वीकृत लिई शाखा कार्यालय खोल्न यस व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।”</p>
१५	२०७९/१०/१४	<p>तोकिएका उत्पादनशील क्षेत्र कर्जा सम्बन्धी व्यवस्थाको प्रयोजनका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले स्वीकृत गरेको कुल कर्जा सीमालाई नै प्रवाहित कर्जाको रूपमा गणना गर्न सक्नेछन् ।</p>
१६	२०७९/११/४	<p>(१) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाका अध्यक्ष तथा सञ्चालक लगातार दुई पटकभन्दा बढी उक्त पदमा निर्वाचित, मनोनित वा नियुक्त हुन नसक्ने गरी सम्बन्धित संस्थाले आफ्नो नियमावलीमा व्यवस्था गर्नुपर्ने छ । यो निर्देशन जारी हुँदा कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नियमावलीमा सो व्यवस्था नभएको भए आगामी साधारण सभाले सो सम्बन्धी प्रस्ताव पारित गरी नियमावली संशोधन गर्नुपर्ने छ ।</p> <p>(२) इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाका कार्यकारी प्रमुख लगातार दुई पटकभन्दा बढी उक्त पदमा निर्वाचित, मनोनित वा नियुक्त हुन नसक्ने गरी सम्बन्धित संस्थाले आफ्नो नियमावलीमा व्यवस्था गर्नुपर्ने छ । यो निर्देशन जारी हुँदा कुनै बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नियमावलीमा सो व्यवस्था नभएको भए आगामी साधारण सभाले सो सम्बन्धी प्रस्ताव पारित गरी नियमावली संशोधन गर्नुपर्ने छ ।</p> <p>(३) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७९ को ई. प्रा. निर्देशन नं. २ को बुँदा नं २५ मा रहेको व्यवस्था र ई. प्रा. निर्देशन नं. ६ को बुँदा नं १२ मा रहेको व्यवस्थालाई उक्त बुँदाको उपबुँदा नं. (१) अन्तर्गत कायम राखी देहाय बमोजिमको उपबुँदा नं. (२) थप गरिएको छ :</p> <p>(२) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले कुनैपनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका कार्यकारी प्रमुख वा व्यवस्थापन तहको पदाधिकारीको अधिकांश स्वामित्व रहेको फर्म, कम्पनी वा संस्थामा कुनै पनि किसिमको कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने छैनन् । यो निर्देशन जारी हुनुपूर्व प्रवाह भईसकेको कर्जाको हकमा भुक्तानी अर्वाधि समाप्त भई सकेपछि नवीकरण गर्न पाइने छैन । यस प्रयोजनको लागि अधिकांश स्वामित्व भन्नाले ५० प्रतिशत भन्दा बढी स्वामित्व भएको फर्म, कम्पनी वा संस्था सम्झनु पर्दछ ।</p> <p>(४) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक/वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी भएको एकीकृत निर्देशन, २०७९ को ई. प्रा. निर्देशन नं. ६ को बुँदा नं ३ को उपबुँदा नं. (८) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ :</p> <p>(८) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको चुक्ता पुँजीको देहाय बमोजिम भन्दा बढी हुने गरी शेर धारण गर्ने शेरधनी सो संस्थाको सञ्चालक पद बाहेक कार्यकारी प्रमुख लगायत कुनै पनि तहको कर्मचारी पदमा नियुक्त हुन योग्य हुने छैन । यो निर्देशन जारी हुँदाका बखत कुनै व्यक्ति संस्थाको कार्यकारी प्रमुख पदमा बहाल रहेको भए विद्यमान कार्यकालको बाँकी अवधि पुरा गर्न भने बाधा पुगेको मानिने छैन ।</p> <p>“क” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा चुक्ता पुँजीको १ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी</p> <p>“ख” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा चुक्ता पुँजीको २ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी</p> <p>“ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा चुक्ता पुँजीको ५ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी</p>
१७	२०७९/११/२९	<p>(१) यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७९ को ई.प्रा. निर्देशन नं. २ को बुँदा १ लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>१. कर्जा सापटको वर्गिकरण</p> <p>इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा/सापटको साँवा वा ब्याज भुक्तानी हुनु पर्ने भाखा नाघेको अवधिका आधारमा सम्पूर्ण कर्जा सापटलाई देहाय बमोजिम वर्गिकरण गर्नु पर्नेछ :</p>

		<p>(क) असल (Pass) : भाखा ननाघेका र ३ महिनासम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट । (ख) सुक्ष्म निगरानी (Watch List) : भाखा ननाघेका र ३ महिनासम्म भाखा नाघेका कर्जा/ सापट । (ग) कमसल (Sub-standard) : ३ महिनादेखि बढीमा ६ महिनासम्म भाखा नाघेका कर्जा/ सापट । (घ) शंकास्पद (Doubtful) : ६ महिनादेखि बढीमा १ वर्षसम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट । (ङ) खराब (Loss) : १ वर्षभन्दा बढी अवधिले भाखा नाघेका कर्जा/सापट । असल र सुक्ष्म निगरानीमा रहेका कर्जालाई “सक्रिय कर्जा” (Performing Loan) र पुनरतालिकीकरण/पुनरसंरचना गरेका, कमसल, शंकास्पद तथा खराब कर्जालाई “निष्क्रिय कर्जा” (Non-performing Loan) भनी परिभाषा गरिएको छ । देहायका कर्जा सापटलाई सुक्ष्म निगरानी (Watch List) अन्तर्गत वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ : (क) भुक्तानी अर्वाध समाप्त भई साँवा तथा ब्याज तोकिएको अर्वाधिभित्र भुक्तान नभएका कर्जा/सापट । प्रष्टिकरण : मासिक, त्रैमासिक वा अर्ध वार्षिक रुपमा भुक्तानी हुनुपर्ने किस्ता रकम वा साँवा वा ब्याज रकम सोही अवधिभित्र भुक्तान नभएका कर्जा/ सापट यस शीर्षक अन्तर्गत वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ । (ख) चालुपूँजी कर्जाको नवीकरण हुन नसकी अस्थायी रुपमा भुक्तानी अर्वाधि बढाएर सक्रिय कर्जा अन्तर्गत रहेका कर्जा/सापट । (ग) तीन महिना भन्दा बढी अवधि रहेका पाउनुपर्ने रकम (Receivables) को सुरक्षणमा प्रवाहित कर्जा/सापट । (घ) तीन महिनाभन्दा बढी अवधि रहेका दिनु पर्ने रकम (Payables) स्वदेशी कच्चा पदार्थको भुक्तानी गरी नसकेका फर्म, कम्पनी वा संस्थामा प्रवाहित कर्जा/सापट । उदाहरण: कुनै उद्योगले चालुपूँजी कर्जा शीर्षक अन्तर्गत रु. २५ करोड कर्जा उपभोग गरेको छ र सोही अवधिमा कच्चा पदार्थ आपूर्तिकर्तालाई रु.२५ करोड तिर्न बाँकी छ, तर उक्त उद्योगसँग दिनु पर्ने रकम (Payables) र बैंक कर्जा रकम खाम्ने गरी स्टक तथा पाउनुपर्ने रकम (Receivables) नरहेको अवस्थामा त्यस्तो संस्थालाई प्रवाहित कर्जा/सापट यस शीर्षक अन्तर्गत वर्गीकरण गर्नुपर्नेछ । (ङ) ऋणीको अन्य बैंक वा वित्तीय संस्थामा रहेको कर्जा निष्क्रिय कर्जामा वर्गीकरण भएमा । (च) साँवा र ब्याज नियमित रुपमा भुक्तानी भएतापनि ऋणी फर्म, कम्पनी वा संस्थाको लगातार दुई वर्ष देखि खुद चालु पूँजी/नगदप्रवाह/नेटवर्थ ऋणात्मक भएका कर्जा/सापट । यस प्रयोजनको लागि खुद चालु पूँजी भन्नाले फर्म, कम्पनी वा संस्थाको चालु सम्पत्तिबाट चालु दायित्व घटाएर हुन आउने रकम सम्झनु पर्दछ ।</p> <p>(२) यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २ को बुँदा ९ को उपबुँदा (१) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>९. कर्जा नोक्सानी वापत कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था</p> <p>(१) यस निर्देशन बमोजिम वर्गीकरण गरिएका कर्जा तथा बिल्स खरिदहरूको लागि बक्यौता साँवा रकमको आधारमा देहाय बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ :-</p> <table border="1" data-bbox="683 1205 1348 1377"> <thead> <tr> <th>क. स</th> <th>कर्जा वर्गीकरण</th> <th>न्यूनतम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(क)</td> <td>असल</td> <td>१ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>(ख)</td> <td>सुक्ष्म निगरानी (Watch List)</td> <td>५ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>(ग)</td> <td>कमसल</td> <td>२५ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>(घ)</td> <td>शंकास्पद</td> <td>५० प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>(ङ)</td> <td>खराब</td> <td>१०० प्रतिशत</td> </tr> </tbody> </table> <p>(३) यस बैंकबाट मिति २०७१/०९/११ मा जारी गरिएको वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी व्यवस्थाको बुँदा नं. ९ को खण्ड (क) मा देहाय बमोजिमको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थप गरिएको छ । “तर इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने चेक क्लियरिङ्का सम्बन्धमा रु दुई लाख भन्दा कम रकमको चेक क्लियरिङ्ग कारोबारमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्ना ग्राहकहरूसँग कुनै किसिमको शुल्क लिन पाइने छैन ।”</p> <p>(४) यस बैंकबाट जारी भएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा. निर्देशन नं. २२ को बुँदा नं. ३५ को उपबुँदा नं. (२) लाई खारेज गरिएको छ ।</p> <p>(५) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई देहाय बमोजिमको निर्देशन जारी गरिएको छ । “इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पद रिक्त भएको तीन महिनाभित्र अनिवार्य रुपमा पदपूर्ति गरिसक्नु पर्नेछ । त्यसैगरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यवस्थापकीय पद भनी तोकिएका पदहरू समेत रिक्त भएको तीन महिनाभित्र अनिवार्य रुपमा पदपूर्ति गरिसक्नु पर्नेछ । सम्बन्धित संस्थाले सोही बमोजिमको व्यवस्था आफ्नो कर्मचारी सेवा विनियमावलीमा समेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।”</p>	क. स	कर्जा वर्गीकरण	न्यूनतम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था	(क)	असल	१ प्रतिशत	(ख)	सुक्ष्म निगरानी (Watch List)	५ प्रतिशत	(ग)	कमसल	२५ प्रतिशत	(घ)	शंकास्पद	५० प्रतिशत	(ङ)	खराब	१०० प्रतिशत
क. स	कर्जा वर्गीकरण	न्यूनतम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था																		
(क)	असल	१ प्रतिशत																		
(ख)	सुक्ष्म निगरानी (Watch List)	५ प्रतिशत																		
(ग)	कमसल	२५ प्रतिशत																		
(घ)	शंकास्पद	५० प्रतिशत																		
(ङ)	खराब	१०० प्रतिशत																		
१८	२०७१/१२/१	नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय वित्तीय क्षेत्र व्यवस्थापन महाशाखाको च.नं. ४७२, मिति २०७१/११/२५ को पत्रबाट “युवाहरूलाई व्यवसायिक कृषि कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदान सम्बन्धी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७१” नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद् आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिबाट स्वीकृत भएको व्यहोरा उल्लेख गर्दै आवश्यक कार्यान्वयनका लागि अनुरोध भई आएको हुँदा यस बैंकबाट मिति २०७१/७/१० को पत्र संख्या : बै.वि.नि.वि./नीति/परिपत्र/कखग/१०/०७१/७२ मार्फत् जारी गरिएको कार्यविधिलाई यसैसाथ संलग्न संशोधन समेत समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नु/गराउनु यो निर्देशन जारी गरिएको छ ।																		
१९	२०७१/१२/४	(१) यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा.निर्देशन नं. १७ को बुँदा नं. ३ मा देहाय बमोजिमको उपबुँदा (थ) थप गरिएको छ ।																		

		<p>(थ) जलविद्युत परियोजनाले स्थानीय बासिन्दाहरूका लागि छुट्याएको सेयर खरीद गर्न प्रवाहित प्रति परिवार रु. पचास हजार सम्मको कर्जा ।”</p> <p>(२) यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को ई.प्रा. निर्देशन नं. १९ अन्तर्गत संलग्न बमोजिमको सरलीकृत ग्राहक पहिचान (Know Your Customer) सम्बन्धी फाराम अनुसूची १९.१ (क) थप गरिएको छ ।</p>																											
२०	२०७१/१२/१८	<p>यस बैंकबाट “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको पत्र संख्या वै.वि.नि.वि./नीति/परिपत्र/कखग/१७/०७१/७२ मिति २०७१/११/२९ को निर्देशनको बुँदा नं. (१) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ :</p> <p>१. कर्जा सापटको वर्गीकरण</p> <p>इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा/सापटको साँवा वा ब्याज भुक्तानी हुनु पर्ने भाखा नाघेको अवधिका आधारमा सम्पूर्ण कर्जा सापटलाई देहाय बमोजिम वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ :</p> <p>(क)असल (Pass) : भाखा ननाघेका र ३ महिनासम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट ।</p> <p>(ख)सुक्ष्म निगरानी (Watch List) : असल वर्गमा परेका तर देहायको बुँदा नं. १.१ मा उल्लिखित अवस्था रहेका कर्जा/सापट ।</p> <p>(ग) कमसल (Sub-standard) : ३ महिनादेखि बढीमा ६ महिनासम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट ।</p> <p>(घ)शंकास्पद (Doubtful) : ६ महिनादेखि बढीमा १ वर्षसम्म भाखा नाघेका कर्जा/सापट ।</p> <p>(ङ)खराब (Loss) : १ वर्षभन्दा बढी अवधिले भाखा नाघेका कर्जा/सापट ।</p> <p>असल र सुक्ष्म निगरानी मा रहेका कर्जालाई “सक्रिय कर्जा” (Performing Loan) र पुनरतालिकीकरण/पुनरसंरचना गरेका, कमसल, शंकास्पद तथा खराब कर्जालाई “निष्क्रिय कर्जा” (Non-performing Loan) भनी परिभाषा गरिएको छ ।</p> <p>१.१ सुक्ष्म निगरानी (Watch List) अन्तर्गत वर्गीकरण गर्नुपर्ने अवस्थाहरू :</p> <p>बैंक तथा वित्तीय संस्थाले यस निर्देशन बमोजिम सक्रिय कर्जाको रूपमा रहेका कर्जा/सापटमा देहायका कुनै कैफियत वा अवस्था रहेमा त्यस्ता कर्जा/सापटलाई सुक्ष्म निगरानी अन्तर्गत वर्गीकरण गरी सुक्ष्म निगरानी वा अनुगमनको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ ।</p> <p>(क) साँवा वा ब्याज तोकिएको अवधिभित्र भुक्तान नभई १ महिना भन्दा बढि अवधिले बक्यौता रहेका कर्जा ।</p> <p>(ख) नवीकरण नभई अस्थायी रूपमा भुक्तानी अवधि बढाई कायम रहेका अल्पकालीन वा चालुपूँजी कर्जा ।</p> <p>(ग) अन्य बैंक वा वित्तीय संस्थामा रहेको कर्जा निष्क्रिय कर्जामा वर्गीकरण भएको ऋणीलाई प्रवाहित कर्जा ।</p> <p>(घ) साँवा र ब्याज नियमित रूपमा भुक्तानी भएतापनि लगातार दुई वर्ष देखि संचालन नगदप्रवाह वा नेटवर्थ ऋणात्मक रहेका फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई प्रवाहित अल्पकालीन वा चालुपूँजी कर्जा ।</p> <p>९. कर्जा नोक्सानी वापत कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था</p> <p>(१) यस निर्देशन बमोजिम वर्गीकरण गरिएका कर्जा तथा बिल्स खरिदहरूको लागि बक्यौता साँवा रकमको आधारमा देहाय बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ :-</p> <p>कर्जा वर्गीकरण न्यूनतम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था</p> <p>(क) असल १ प्रतिशत</p> <p>(ख) सुक्ष्म निगरानी (Watch List) ५ प्रतिशत</p> <p>(ग) कमसल २५ प्रतिशत</p> <p>(घ) शंकास्पद ५० प्रतिशत</p> <p>(ङ) खराब १०० प्रतिशत</p> <p>साथै, कर्जा नोक्सानी वापत कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था सम्बन्धमा सुक्ष्म निगरानीको लागि निम्नानुसारको समयवधीमा तपशिलमा तोकिए बमोजिमको नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>क्र.सं.</th> <th>समयावधि</th> <th>कायम गर्नुपर्ने नोक्सानी व्यवस्था</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>२०७१ चैत्र मसान्त</td> <td>१.५ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>२०७२ असार मसान्त</td> <td>२ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>२०७२ असोज मसान्त</td> <td>२.५ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>४</td> <td>२०७२ पुस मसान्त</td> <td>३ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>५</td> <td>२०७२ चैत्र मसान्त</td> <td>३.५ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>६</td> <td>२०७३ असार मसान्त</td> <td>४ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>७</td> <td>२०७३ असोज मसान्त</td> <td>४.५ प्रतिशत</td> </tr> <tr> <td>८</td> <td>२०७३ पुस मसान्त</td> <td>५ प्रतिशत</td> </tr> </tbody> </table> <p>सुक्ष्म निगरानी अन्तर्गत वर्गीकरण गर्नुपर्ने आधार/कैफियतहरू सुधार भएको अवस्थामा कर्जामा कायम नोक्सानी व्यवस्थालाई समायोजन गरी असल वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने छ ।</p>	क्र.सं.	समयावधि	कायम गर्नुपर्ने नोक्सानी व्यवस्था	१	२०७१ चैत्र मसान्त	१.५ प्रतिशत	२	२०७२ असार मसान्त	२ प्रतिशत	३	२०७२ असोज मसान्त	२.५ प्रतिशत	४	२०७२ पुस मसान्त	३ प्रतिशत	५	२०७२ चैत्र मसान्त	३.५ प्रतिशत	६	२०७३ असार मसान्त	४ प्रतिशत	७	२०७३ असोज मसान्त	४.५ प्रतिशत	८	२०७३ पुस मसान्त	५ प्रतिशत
क्र.सं.	समयावधि	कायम गर्नुपर्ने नोक्सानी व्यवस्था																											
१	२०७१ चैत्र मसान्त	१.५ प्रतिशत																											
२	२०७२ असार मसान्त	२ प्रतिशत																											
३	२०७२ असोज मसान्त	२.५ प्रतिशत																											
४	२०७२ पुस मसान्त	३ प्रतिशत																											
५	२०७२ चैत्र मसान्त	३.५ प्रतिशत																											
६	२०७३ असार मसान्त	४ प्रतिशत																											
७	२०७३ असोज मसान्त	४.५ प्रतिशत																											
८	२०७३ पुस मसान्त	५ प्रतिशत																											
२१	२०७१/१२/३०	<p>वै.वि.नि.वि./नीति/परिपत्र/कखग/२/०७१/७२, मिति २०७१/०४/१२ को निर्देशनलाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ :</p> <p>ECC पूर्ण रूपमा संचालनमा आइसकेको हुँदा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ग्राहकलाई चेक जारी गर्दा MICR चेक मात्र जारी गर्नुपर्ने छ । साथै, ग्राहकसँग भएका पुराना (Non-MICR) चेक क्लियरिङ गर्ने कार्य २०७२ साउन १ गते देखि नहुने भएकोले २०७२ वैशाख देखि २०७२ असार मसान्तसम्म पूर्ववत रूपमा Non MICR चेकको क्लियरिङ हुने व्यवस्था मिलाइएको हुँदा सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन यो निर्देशन जारी गरिएको छ । साथै, यो व्यवस्था सम्बन्धमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्ना ग्राहकहरूलाई सुसुचित गर्ने व्यवस्था समेत मिलाउनु पर्नेछ ।</p>																											

२२	२०७१/१/१४	हालैको महाभूकम्पले राष्ट्रलाई परेको संकटको कारण सरकारी राहतका कार्यक्रम सम्बन्धी भुक्तानी एवं सर्वसाधारणलाई रकमको भुक्तानी लगायतका अत्यावश्यक सेवाहरु सूचारु रूपले संचालन गर्न आवश्यक देखिएको हुँदा यस्ता कार्यहरु सूचारु रूपले संचालन गर्न/गराउन यो निर्देशन जारी गरिएको छ । साथै, यस्तो कार्य संचालन गर्दा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई सुरक्षा लगायतका कुनै सहयोग आवश्यक परेमा यस बैंकमा सम्पर्क गर्न सकिने व्यहोरा समेत जानकारी गदाउँदछु ।												
२३	२०७२/१/१६	हालैको महाभूकम्पले राष्ट्रलाई परेको संकटका कारण पीडित सर्वसाधारणलाई राहत उपलब्ध गराउन विभिन्न संघसंस्थाहरुले खाता खोली राहत रकम संकलन गर्ने गरेको सम्बन्धमा यसरी खोलिएका संघ संस्थाका खाताहरु इयरमार्क गरी प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोषमा मात्र रकमान्तर हुने व्यवस्था मिलाउन यो निर्देशन जारी गरिएको छ । यसरी खाता खोल्ने संघ संस्था वा व्यक्तिको नाम नामेसी र सो खातामा जम्मा भएको रकम सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको ढाँचामा यस विभागको ईमेल ठेगाना : nrbbfirdppd@nrb.org.np दैनिक रुपमा उपलब्ध गराउन हुन समेत यो निर्देशन जारी गरिएको छ । भूकम्प पीडितलाई राहतका लागि जम्मा भएको रकम सम्बन्धी विवरण												
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>क्र.सं.</th> <th>खातावाल संघसंस्थाको नाम</th> <th>खाता नम्बर</th> <th>हाल सम्म जम्मा भएको रकम</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	क्र.सं.	खातावाल संघसंस्थाको नाम	खाता नम्बर	हाल सम्म जम्मा भएको रकम								
क्र.सं.	खातावाल संघसंस्थाको नाम	खाता नम्बर	हाल सम्म जम्मा भएको रकम											
२४	२०७२/१/१७	प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोषमा रकम जम्मा गर्ने सम्बन्धमा यस बैंकले प.सं. वै.वि.नि.वि./नीति/परिपत्र/कखग/२३/०७१/७२ मिति २०७२/१/१६ मार्फत जारी गरिएको निर्देशन सम्बन्धमा नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको पत्र समेत प्राप्त भएको हुँदा यसैसाथ संलग्न नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरवार, काठमाडौंको मिति २०७२/१/१६ को पत्रको व्यहोरा अवगत गरी सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन निर्णयानुसार अनुरोध गर्दछु ।												
२५	२०७२/१/२७	भूकम्पका कारणले गर्दा अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७२ वैशाख १३ गते देखि २०७२ वैशाख २६ गते सम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको छ ।												
२६	२०७२/२/१३	हालै आएको भूकम्पका कारण आवासीय घर क्षतिग्रस्त भएका भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट प्रवाह गरिने कर्जामा यस बैंकले उपलब्ध गराउने पुनरर्का प्रयोजनका लागि संलग्न बमोजिमको कार्यविधि जारी गरिएको हुँदा सोही बमोजिम गर्नु /गराउनु हुन यो निर्देशन जारी गरिएको छ ।												
२७	२०७२/२/२४	१. भूकम्प प्रभावित जिल्लामा शाखा कार्यालय खोल्ने सम्बन्धी विशेष व्यवस्था: “हालैको भूकम्पका कारण बैंकिङ्ग सेवाको सहज उपलब्धतामा हुन गएको अवरोधलाई मध्यनजर गरी भूकम्प प्रभावित जिल्लाहरुमा बैंकिङ्ग सेवाको सहज उपलब्धता र पहुँच वृद्धिका लागि शाखा, <i>Mobile Banking</i> , <i>Branchless Banking</i> तथा घुम्ती बैंकिङ्ग सेवा संचालन गर्न काठमाण्डौं उपत्यका, बनेपा, धुलिखेल तथा भूकम्प प्रभावित जिल्लाको सदरमुकाम बाहेकका स्थानहरुमध्ये बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएको बजार केन्द्र/गा.वि.स.मा शाखा खोल्न यस बैंकको स्वीकृति आवश्यक पर्ने छैन । बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संचालक समितिबाट यसरी शाखा खोल्न निर्णय भएको मितिले ७ दिन भित्र अनुसूची १४.१ बमोजिमको ढाँचामा यस बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले शाखा खोल्न निर्णय गरेको मितिले २ महिनाभित्र शाखा कार्यालय खोली कारोबार संचालन गरिसक्नु पर्नेछ ।” २. यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०७१ को इ.प्रा.निर्देशन नं. १९ को बुँदा नं. ३ को उपबुँदा (४) मा देहायको वाक्यांश थप गर्ने । “यसैगरी, भूकम्प प्रभावित जिल्लाका सर्वसाधारणले नागरिकता प्रमाणपत्र नभएको अवस्थामा नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराइएको भूकम्प पीडित प्रमाणको आधारमा समेत खाता खोल्न सक्ने छन् ।”												
२८	२०७२/३/१	नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय वित्तीय क्षेत्र व्यवस्थापन महाशाखाको प.सं. वि.क्षे.व्य. २०७०/०७१, च.नं. ६२५ मिति २०७२/०२/२४ को पत्रानुसार नेपाल सरकारबाट मिति २०७२/२/२१ गते देहाय बमोजिमको निर्णय भएको र सो को कार्यान्वयनका लागि अनुरोध भई आएको हुँदा सार्वजनिक रुपमा आव्हान गरी विभिन्न व्यक्ति/समूह/संस्थाहरुले बैंक तथा वित्तीय संस्थाको खातामा जम्मा गरेको रकम सम्बन्धित इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले खाता सञ्चालकसंग समन्वय गरी प्रधानमन्त्री दैवीप्रकोप उद्धार कोषमा जम्मा गर्ने व्यवस्था गर्न हुन यो निर्देशन जारी गरिएको छ : “प्रधानमन्त्री दैवीप्रकोप उद्धार कोषको क्षमता विस्तार तथा विश्वसनीयता र प्रभावकारिताको लागि भूकम्प पीडितहरुको राहतको निमित्त सार्वजनिक रुपमा आव्हान गरी विभिन्न व्यक्ति/समूह/संस्थाहरुले बैंकहरुको खातामा जम्मा गरेको जुनसुकै रकम सोभै कोषमा अविलम्ब जम्मा गर्ने व्यवस्था गर्ने ।”												
२९	२०७२/३/७	यस बैंकबाट मिति २०७२/१/२७ पत्र संख्या : वै.वि.नि.वि./नीति/परिपत्र/कखग/२५/०७१/७२ मार्फत जारी गरिएको निर्देशन बमोजिम मिति २०७२/१/१३ देखि २०७२/१/२६ सम्मको अवधिलाई अनिवार्य मौज्जात गणना प्रयोजनका लागि हप्ता कायम गरिएकोमा तत्पश्चात् मिति २०७२/१/२९ मा गएको पराकम्पनका कारण बैंकिङ्ग प्रणालीमा सूचना सम्पर्क र कारोबार सामान्य भइनसकेकोले मिति २०७२/१/१३ देखि २०७२/२/२ सम्मको अवधिलाई अनिवार्य मौज्जात गणना प्रयोजनका लागि हप्ता कायम गर्न सकिनेछ ।												
३०	२०७२/३/९	हालैको भूकम्पका कारण बैंकिङ्ग सेवाको सहज उपलब्धतामा हुन सक्ने अवरोधलाई मध्यनजर गरी बैंकिङ्ग सेवा सूचारु रूपले संचालन गर्ने, अनिवार्य मौज्जात गणना गर्न सहज व्यवस्था गर्ने, भूकम्पबाट आवासीय घर क्षतिग्रस्त भएका पीडित परिवारहरुलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि पुनर्कर्जा उपलब्ध गराउने, बैंकिङ्ग सेवाको सहजता उपलब्धता र पहुँच वृद्धिका लागि शाखा स्थापना र विस्तारमा सहज पार्ने, राहत रकम प्रधानमन्त्री दैवी प्रकोप उद्धार कोषमा रकमान्तर हुने, भूकम्प पीडित प्रमाणको आधारमा समेत खाता खोल्न सक्ने लगायतका व्यवस्थाहरु यस बैंकले गरिसकेको सन्दर्भमा विभिन्न बैंक, वित्तीय संस्था र ऋणी ग्राहक लगायतका निकायहरुले नीतिगत व्यवस्थाका लागि यस बैंक समक्ष अनुरोध गरेकोमा उक्त अनुरोधलाई सम्बोधन												

		<p>गर्दै भूकम्पका कारणले कुनै पनि व्यवसाय धराशयी नहोस् र यस बैंकले गरेको नीतिगत व्यवस्थाको उपलब्धी बैंक वा वित्तीय संस्थाको अन्तिम ग्राहकसम्म पुगोस् भन्ने अभिप्रायले यो नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ ।</p> <p>(१) यस बैंकबाट जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन २०७१ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि २०७१ चैत मसान्तमा सक्रिय वर्गमा कायम रहेका ऋणीहरूका लागि देहाय बमोजिमको विशेष व्यवस्था गरिएको छ :</p> <p>(क) कर्जा नोक्सानी व्यवस्था भूकम्पका कारण ऋणीको ऋण तिर्ने क्षमतामा ह्रास आएको वा परियोजना क्षतिग्रस्त भई कर्जा तिर्न नसक्ने अवस्थामा कर्जाको साँवा, ब्याज वा किस्ता रकम २०७२ असोज मसान्तसम्ममा प्राप्त भएमा त्यस्तो कर्जालाई २०७२ असार मसान्तमा असल कर्जामा वर्गीकरण गरी सोही बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिनेछ । यस व्यवस्था अनुसार असल वर्गमा वर्गीकरण गरिने कर्जाको हकमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले भुक्तानी ढिला भएको कारणबाट सम्बन्धित ऋणीसम्म कुनै पनि प्रकारको पेनाल ब्याज वा शुल्क लिन पाइने छैन ।</p> <p>(ख) कर्जाको पुनरतालिकीकरण भूकम्पका कारण ऋणीको ऋण तिर्ने क्षमतामा ह्रास आएको वा परियोजना क्षतिग्रस्त भई कर्जा तिर्न नसक्ने अवस्थामा देहायका आधारमा बैंक वा वित्तीय संस्थाले एकपटकका लागि एकवर्षसम्म कर्जा भुक्तानी अवधि थप हुने गरी कर्जा पुनरतालिकीकरण गर्न सक्नेछन् : (क) कर्जालाई पुनरतालिकीकरण गर्न ऋणीको लिखित कार्य योजना पेश गरेको, (ख) भूकम्पका कारण आम्दानीको स्रोत र कर्जा तिर्ने क्षमतामा आएको ह्रासको पुष्टी हुने प्रमाण पेश गरेको, कुनै पनि क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जामा एकवर्ष भन्दा बढी अवधि थप गरी कर्जा पुनरतालिकीकरण गर्नुपरेमा सोको विवरण र औचित्यता खुलाई यस बैंकको पूर्वस्वीकृति लिनुपर्नेछ । यस व्यवस्था बमोजिम पुनरतालिकीकरण गरिएका कर्जालाई असल वर्गकै कर्जाको रूपमा वर्गीकरण गर्न सकिनेछ र वर्गीकरण गरिएका कर्जाहरूको विवरण छुट्टै तयार गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>(ग) आम्दानी/खर्च लेखाङ्कन गर्ने सम्बन्धमा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को ब्याज आम्दानी लेखाङ्कन गर्ने प्रयोजनका लागि २०७२ असार महिनासम्ममा पाकेको ब्याज २०७२ असोज मसान्तसम्ममा प्राप्त भएमा सो रकम आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को नाफा नोक्सान हिसावमा आम्दानी जनाउन सकिनेछ । यसरी आम्दानी जनाएको रकमलाई लाभशको रूपमा वितरण नगरी नाफा नोक्सान बाँडफाँड खाता मार्फत् पूँजी समायोजन कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ । २०७२ असार मसान्त पश्चात् प्राप्त ब्याज रकमको छुट्टै विवरण तयार गरी पेश गर्नुपर्नेछ र यसरी ब्याज आम्दानी जनाएको भएमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले वार्षिक वित्तीय विवरणको आम्दानी लेखाङ्कन सम्बन्धी नीतिमा रकम सहित स्पष्ट खुलाउनु पर्नेछ ।</p> <p>(घ) ग्रेस अवधि भूकम्पका कारण परियोजना निर्माण सम्पन्न हुन थप समय लाग्ने भएमा वा परियोजना सम्पन्न भई किस्ता भुक्तानी शुरु हुने अवस्थामा ग्रेस अवधि समाप्त भएतापनि बढीमा एकवर्षको ग्रेस अवधि थप गर्न सकिनेछ । ग्रेस अवधिमा ब्याज पूँजीकरण गरी आम्दानी बाँधिएको ब्याज रकमलाई नाफा नोक्सान बाँडफाँड खाता मार्फत् पूँजी समायोजन कोषमा रकमान्तर गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>(२) पूँजी गणनाका सम्बन्धमा यस बैंकले जारी गरेको एकीकृत निर्देशन २०७१ ई.प्रा. निर्देशन नं. १ अनुसार वाणिज्य बैंकहरूले Regulatory Retail Portfolio र Claims Secured by Commercial Real Estate शीर्षक अन्तर्गत कायम गरेका कर्जाहरूको हकमा भूकम्पका कारण परियोजना क्षतिग्रस्त भई साँवा, ब्याज वा किस्ता भुक्तानी नब्बे दिन भन्दा बढीले भाखा नाघेको अवस्थामा समेत २०७२ असार मसान्तको पूँजीकोष गणना गर्दा जोखिम भार शत-प्रतिशत कायम गर्न सकिनेछ ।</p> <p>(३) भूकम्पले अतिप्रभावित जिल्लाका बैंक वा वित्तीय संस्थाहरूलाई थप सुविधा काठमाडौँ उपत्यका बाहेकका भूकम्पले अतिप्रभावित जिल्लाहरूमा प्रधान कार्यालय रही सञ्चालनमा रहेका बैंक वा वित्तीय संस्थालाई देहाय बमोजिमका थप छुट तथा सुविधाहरू प्रदान गरिनेछ : <ul style="list-style-type: none"> • प्रधान कार्यालय भवन क्षतिग्रस्त भई पुनरनिर्माण गर्नुपर्ने अवस्थामा “क”, “ख”, “ग” र “घ” वर्गका बैंक वा वित्तीय संस्थालाई रु. ५० लाखसम्म शुन्य ब्याजदरमा यस बैंकबाट कर्जा उपलब्ध गराउने । • अनिवार्य मौज्जातका लागि कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम मौज्जात अपर्याप्त भएको कारणले यस बैंकबाट लगाइने जरिवाना रकममा २०७३ असार मसान्तसम्मका लागि छुट प्रदान गर्ने । • विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था पालना हुन नसकेको अवस्थामा यस बैंकबाट लगाइने हर्जाना रकममा २०७३ असार मसान्तसम्मका लागि छुट प्रदान गर्ने । • यस बैंकको निर्देशन बमोजिम पेश गर्नुपर्ने तथ्याङ्क तथा विवरणहरू पेश गर्न समस्या रहेको अवस्थामा त्रैमासिक विवरण भन्दा कम अवधिमा पेश गर्नुपर्ने विवरणहरू २०७३ असार मसान्तसम्मका लागि पेश गर्न अनिवार्य नहुने गरी छुट प्रदान गर्ने । </p>
३१	२०७२/३/३१	<p>इलेक्ट्रोनिक चेक क्लियरिङ्ग पूर्ण रूपमा संचालनमा आइसकेको हुँदा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले ग्राहकलाई चेक जारी गर्दा MICR चेक मात्र जारी गर्नुपर्ने छ । ग्राहकसँग भएका पुराना (Non-MiCR) चेकको क्लियरिङ्ग २०७२ भदौ मसान्तसम्म पूर्ववत् रूपमा हुने र सो पश्चात् MICR चेकको मात्र क्लियरिङ्ग हुने व्यवस्था मिलाइएको छ । २०७२ असोज १ गते भन्दा अघि खिचिएका Non-MiCR चेकहरू २०७२ असोज मसान्तसम्मका लागि सोमवार र विहीवार गरी हप्ताको दुई दिन मात्र NCHL ECC प्रणालीमा Non Standard Session मार्फत् क्लियरिङ्ग हुने व्यवस्था मिलाइएको छ ।</p>

“घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका परिपत्रहरू

परिपत्र नं.	मिति	विषय
१	२०७१/४/३०	<p>यस बैकबाट “घ” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त लघुवित्त वित्तीय संस्थालाई जारी निर्देशन, २०७१ को बुँदा नं. १४.१ को खण्ड (ड) बमोजिमको यस बैकबाट शुन्य व्याजदरमा प्रवाह हुने कर्जाको सीमालाई वृद्धि गरी रु. ३० लाख कायम गरिएको छ ।</p> <p>२. यस बैकबाट “घ” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त लघुवित्त वित्तीय संस्थालाई जारी निर्देशन, २०७१ को बुँदा नं. ३.२ को खण्ड (क) र (ग) लाई देहाय बमोजिम संशोधन गरिएको छ ।</p> <p>(क) विपन्न तथा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई सामुहिक जमानीमा लघु उद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रति समूह सदस्य बढीमा एक लाख रुपैयासम्म लघुकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने छ । विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा यस्तो सीमा दुई लाख रुपैया कायम गरिएको छ ।</p> <p>(ग) विपन्न तथा न्यून आय भएका व्यक्तिलाई स्वीकारयोग्य धितो लिई लघु उद्यम वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रति समूह सदस्य बढीमा रु. तीन लाख रुपैयासम्म लघुकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने छ । विगत दुई वर्षदेखि कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यको हकमा यस्तो सीमा पाँच लाख रुपैया कायम गरिएको छ ।</p>
२	२०७१/६/७	<p>इजाजतपत्रप्राप्त बैक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थापक शेयरधनीहरूलाई एउटै संस्थापक समूहमा राख्नु पर्नेछ । यो निर्देशन जारी हुँदा कुनै बैक तथा वित्तीय संस्थाको प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीमा सो अनुसारको व्यवस्था नभएको भए आगामी साधारण सभाले सो सम्बन्धी प्रस्ताव पारित गरी संशोधन गर्नुपर्ने छ ।</p> <p>२. यस बैकबाट इजाजतपत्र प्राप्त “घ” वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७१ को बुँदा नं. ३.२ को खण्ड (ग) मा देहायको अनुच्छेद थप गरिएको छ ।</p> <p>“बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएका गा.वि.स.हरूमा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूबाट स्वीकारयोग्य धितो लिई समूहमा आवद्ध भएका तथा नभएका व्यक्तिहरूलाई लघुउद्यम सञ्चालन गर्न रु. ५ लाखसम्म कर्जा प्रदान गर्न सकिनेछ ।”</p>
३	२०७१/६/१४	<p>“बडादशैं पर्वको सार्वजनिक विदाको कारणले गर्दा अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७१ असोज १२ गते देखि २०७१ असोज २५ गते सम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको छ ।</p>
४	२०७१/७/१३	<p>मिति २०७१/६/७ मा जारी गरिएको निर्देशनको बुँदा नं. १ मा देहायको वाक्यांश थप गरिएको छ :</p> <p>“तर, वैदेशिक लगानी र संस्थागत लगानी रहेका बैक तथा वित्तीय संस्थाले प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीमा समानुपातिक प्रतिनिधित्व कायम हुने गरी सञ्चालक संख्या तोक्ने व्यवस्था गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।”</p>
५	२०७१/११/४	<p>राष्ट्रियस्तरको “घ” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा चुक्ता पुँजीको ५ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी हुने गरी शेयर धारण गर्ने शेयरधनी सो संस्थाको सञ्चालक पद बाहेक कार्यकारी प्रमुख लगायत कुनै पनि तहको कर्मचारी पदमा नियुक्त हुन योग्य हुने छैन । यो निर्देशन जारी हुँदाका बखत कुनै व्यक्ति संस्थाको कार्यकारी प्रमुख पदमा बहाल रहेको भए विद्यमान कार्यकालको बाँकी अवधि पूरा गर्न भने यो निर्देशनले बाधा पुगेको मानिने छैन ।</p>
६	२०७१/११/२९	<p>इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पद रिक्त भएको तीन महिनाभित्र अनिवार्य रुपमा पदपूर्ति गरिसक्नु पर्नेछ । त्यसैगरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यवस्थापकीय पद भनी तोकेका पदहरू समेत रिक्त भएको तीन महिनाभित्र अनिवार्य रुपमा पदपूर्ति गरिसक्नु पर्नेछ । सम्बन्धित संस्थाले सोही बमोजिमको व्यवस्था आफ्नो कर्मचारी सेवा विनियमावलीमा समेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।</p>
७	२०७१/१२/४	<p>निर्देशन नं. १२ मा रहेको व्यवस्थालाई उपबुँदा (२) अन्तर्गत राखी उपबुँदा (१) मा देहायको व्यवस्था थप गरिएको छ :</p> <p>१२.१ कर्जा सुचना सम्बन्धी व्यवस्था</p> <p>यस बैकबाट “घ” वर्गको इजाजतप्राप्त लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा सम्बन्धी सुचना व्यवस्था र यथासमयमा कर्जा नतिर्ने ऋणीहरूको विवरण समेत कर्जा सुचना केन्द्रबाट प्राप्त गर्ने/गराउने व्यवस्था गरी कर्जा प्रवाहमा दोहोरोपना (Duplication) को समस्या कम गर्नका लागि देहाय बमोजिम नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ :</p> <p>१२.१.१ कर्जा सुचना केन्द्रको सदस्यता लिनु पर्ने</p> <p>इजाजतप्राप्त संस्थाहरूले कर्जा सुचनाको आदान प्रदान गर्न र समयमा कर्जाको साँवा/व्याज नतिर्ने ऋणीलाई पहिचान गर्ने प्रयोजनको लागि अनिवार्य रुपमा कर्जा सुचना केन्द्रको सदस्यता लिनु पर्नेछ ।</p> <p>१२.१.२ कर्जा सुचना केन्द्रमा ऋणी (ग्राहक) सम्बन्धी विवरण पठाउनु पर्ने</p> <p>(क) इजाजतप्राप्त लघुवित्त वित्तीय संस्थाले पचास हजार रुपैयाँ वा सोभन्दा बढी कर्जा बक्यौता रहेका ऋणीहरूको विवरणहरू कर्जा स्वीकृत भएको मितिले १५ दिनभित्र कर्जा सुचना केन्द्रमा पठाउनु पर्नेछ । यस्तो विवरण केन्द्रले उपलब्ध गराएको वेबसाइट मार्फत अनलाइन रुपमा पठाउन सकिनेछ ।</p> <p>(ख) इजाजतप्राप्त संस्थाले उपर्युक्त विवरण प्रत्येक त्रयमास समाप्त भएको मितिले १५ दिनभित्र ऋणीको कर्जा चुक्ता नभएसम्म कर्जा सुचना केन्द्रमा पठाउनु पर्नेछ ।</p> <p>१२.१.३ अनिवार्य रुपमा कर्जा सुचना लिनु पर्ने</p> <p>(क) इजाजतप्राप्त संस्थाले पचास हजार रुपैयाँ वा सोभन्दा बढीको कर्जा स्वीकृत गर्नु अगावै कर्जा सुचना केन्द्रबाट अनिवार्य रुपमा कर्जा सुचना लिनु पर्नेछ । कुनै वित्तीय संस्थाबाट यसरी कर्जा सुचना माग भएमा कर्जा सुचना केन्द्रले बढीमा ३ (तीन) कार्यदिन भित्रमा त्यस्तो सुचना दिनु पर्नेछ । कर्जा सुचना केन्द्रले यस्तो सुचना अनलाइन सेवा मार्फत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।</p> <p>(ख) कुनै ग्राहक/ऋणीलाई कर्जा/सुविधा प्रदान गर्दा केन्द्रबाट उपबुँदा (क) बमोजिम कर्जा सुचना प्राप्त गरी सकेपछि अन्य निकायबाट सुचना लिन अनिवार्य हुने छैन ।</p> <p>(ग) यस खण्ड बमोजिम कर्जा सुचना केन्द्रबाट लिइएको कर्जा सुचना बापत इजाजतप्राप्त संस्थाले केन्द्रले तोकेको कर्जा सुचना सम्बन्धी शुल्क केन्द्रलाई बुझाउनु पर्नेछ । कर्जा सुचना केन्द्रले नेपाल लघुवित्त बैकश्रृंखला संघसंग समझदारी गरी शुल्क निर्धारण गर्नेछ ।</p>

		<p>१२.१.४ कर्जा सुचना केन्द्रले निरीक्षण गर्न सक्ने ईजाजतप्राप्त संस्थाले केन्द्रमा उपलब्ध गराउनु पर्ने ऋणीहरूको विवरण समयमै उपलब्ध गराए नगराएको तथा कर्जा प्रवाह गर्नु अघि कर्जा सूचना लिए नलिएको सम्बन्धमा केन्द्रले ईजाजतप्राप्त संस्थाको अनुगमन गर्न सक्नेछ र केन्द्रले सोको प्रतिवेदन यस बैंकको लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>१२.१.५ कर्जा सुचना सम्बन्धी सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने तोक्नु पर्ने ईजाजतप्राप्त संस्थाहरूले कर्जा सुचना केन्द्र तथा अन्य निकायमा पठाउनु पर्ने कर्जा सुचना सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरू गर्नका लागि सम्पर्क व्यक्ति तोक्नु पर्नेछ । यसरी तोकिएको सम्पर्क व्यक्तिले ईजाजतप्राप्त संस्था र कर्जा सुचना केन्द्रबीच हुने पत्राचारको प्रमाणित अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।</p>
८	२०७२/१/२७	<p>भूकम्पका कारणले गर्दा अनिवार्य मौज्जात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि मिति २०७२ वैशाख १३ गते देखि २०७२ वैशाख २६ गते सम्मको अवधिलाई हप्ता कायम गरिएको छ ।</p>
९	२०७२/३/९	<p>यस बैंकबाट जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन २०७१ म जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि २०७१ चैत मसान्तमा सक्रिय वर्गमा कायम रहेका ऋणीहरूका लागि देहाय बमोजिमको विशेष व्यवस्था गरिएको छ :</p> <p>(क) कर्जा नोक्सानी व्यवस्था</p> <p>भूकम्पका कारण ऋणीको ऋण तिर्ने क्षमतामा ह्रास आएको वा परियोजना क्षतिग्रस्त भई कर्जा तिर्न नसक्ने अवस्थामा कर्जाको साँवा, ब्याज वा किस्ता रकम २०७२ असोज मसान्तसम्ममा प्राप्त भएमा त्यस्तो कर्जालाई २०७२ असार मसान्तमा असल कर्जामा वर्गीकरण गरी सोही बमोजिम कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न सकिनेछ । यस व्यवस्था अनुसार असल वर्गमा वर्गीकरण गरिने कर्जाको हकमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले भुक्तानी ढिला भएको कारणबाट सम्बन्धित ऋणीसमा कुनै पनि प्रकारको पेनाल ब्याज वा शुल्क लिन पाइने छैन ।</p> <p>(ख) कर्जाको पुनरतालिकीकरण</p> <p>भूकम्पका कारण ऋणीको ऋण तिर्ने क्षमतामा ह्रास आएको वा परियोजना क्षतिग्रस्त भई कर्जा तिर्न नसक्ने अवस्थामा देहायका आधारमा बैंक वा वित्तीय संस्थाले एकपटकका लागि एकवर्षसम्म कर्जा भुक्तानी अवधि थप हुने गरी कर्जा पुनरतालिकीकरण गर्न सक्नेछन् :</p> <p>(क) कर्जालाई पुनरतालिकीकरण गर्ने ऋणीको लिखित कार्य योजना पेश गरेको, (ख) भूकम्पका कारण आम्दानीको स्रोत र कर्जा तिर्ने क्षमतामा आएको ह्रासको पुष्टी हुने प्रमाण पेश गरेको,</p> <p>कुनै पनि क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जामा एकवर्ष भन्दा बढी अवधि थप गरी कर्जा पुनरतालिकीकरण गर्नुपरेमा सोको विवरण र औचित्यता खुलाई यस बैंकको पूर्वस्वीकृत लिनुपर्नेछ । यस व्यवस्था बमोजिम पुनरतालिकीकरण गरिएका कर्जालाई असल वर्गकै कर्जाको रूपमा वर्गीकरण गर्न सकिनेछ र वर्गीकरण गरिएका कर्जाहरूको विवरण छुट्टै तयार गर्नु पर्नेछ ।</p> <p>(ग) आम्दानी / खर्च लेखाङ्कन गर्ने सम्बन्धमा</p> <p>आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को ब्याज आम्दानी लेखाङ्कन गर्ने प्रयोजनका लागि २०७२ असार महिनासम्ममा पाकेको ब्याज २०७२ असोज मसान्तसम्ममा प्राप्त भएमा सो रकम आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को नाफा नोक्सान हिसावमा आम्दानी जनाउन सकिनेछ । यसरी आम्दानी जनाएको रकमलाई लाभान्शको रूपमा वितरण नगरी नाफा नोक्सान बाँडफाँड खाता मार्फत् पूँजी समायोजन कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ । २०७२ असार मसान्त पश्चात् प्राप्त ब्याज रकमको छुट्टै विवरण तयार गरी पेश गर्नुपर्नेछ र यसरी ब्याज आम्दानी जनाएको भएमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले वार्षिक वित्तीय विवरणको आम्दानी लेखाङ्कन सम्बन्धी नीतिमा रकम सहित स्पष्ट खुलाउनु पर्नेछ ।</p> <p>(घ) ग्रेस अवधि</p> <p>भूकम्पका कारण परियोजना निर्माण सम्पन्न हुन थप समय लाग्ने भएमा वा परियोजना सम्पन्न भई किस्ता भुक्तानी शुरू हुने अवस्थामा ग्रेस अवधि समाप्त भएतापनि बढीमा एकवर्षको ग्रेस अवधि थप गर्न सकिनेछ । ग्रेस अवधिमा ब्याज पूँजीकरण गरी आम्दानी बाँधिने ब्याज रकमलाई नाफा नोक्सान बाँडफाँड खाता मार्फत् पूँजी समायोजन कोषमा रकमान्तर गर्नुपर्नेछ ।</p> <p>(२) भूकम्पले अतिप्रभावित जिल्लाका बैंक वा वित्तीय संस्थाहरूलाई थप सुविधा</p> <p>काठमाडौँ उपत्यका बाहेकका भूकम्पले अतिप्रभावित जिल्लाहरूमा प्रधान कार्यालय रही सञ्चालनमा रहेका बैंक वा वित्तीय संस्थालाई देहाय बमोजिमका थप छुट तथा सुविधाहरू प्रदान गरिनेछ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रधान कार्यालय भवन क्षतिग्रस्त भई पुनरनिर्माण गर्नुपर्ने अवस्थामा “क”, “ख”, “ग” र “घ” वर्गका बैंक वा वित्तीय संस्थालाई रु. ५० लाखसम्म शुन्य ब्याजदरमा यस बैंकबाट कर्जा उपलब्ध गराउने । • अनिवार्य मौज्जातका लागि कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम मौज्जात अपर्याप्त भएको कारणले यस बैंकबाट लगाइने जरिवाना रकममा २०७३ असार मसान्तसम्मका लागि छुट प्रदान गर्ने । • विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था पालना हुन नसकेको अवस्थामा यस बैंकबाट लगाइने हर्जाना रकममा २०७३ असार मसान्तसम्मका लागि छुट प्रदान गर्ने । • यस बैंकको निर्देशन बमोजिम पेश गर्नुपर्ने तथ्याङ्क तथा विवरणहरू पेश गर्न समस्या रहेको अवस्थामा त्रैमासिक विवरण भन्दा कम अवधिमा पेश गर्नुपर्ने विवरणहरू २०७३ असार मसान्तसम्मका लागि पेश गर्न अनिवार्य नहुने गरी छुट प्रदान गर्ने ।

अनुसूची २.२

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरू

क्र.सं.	वाणिज्य बैंकहरूको नाम	निरीक्षण विधि	निरीक्षण गरिएका शाखा संख्या
१	नेपाल बैंक लि.	विशेष निरीक्षण□	-
२	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.	विशेष निरीक्षण□	-
३	नविल बैंक लि.	अनुपालनामा आधारित□ विशेष निरीक्षण□	-
४	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि.	अनुपालनामा आधारित□ विशेष निरीक्षण□	-
५	स्टान्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.	विशेष निरीक्षण□	-
६	हिमालयन बैंक लि.	विशेष निरीक्षण□	-
७	नेपाल एस.वि.आई. बैंक लि.	अनुपालनामा आधारित	१४
८	नेपाल बंगलादेश बैंक लि.	विशेष निरीक्षण□	-
९	एभरेष्ट बैंक लि.	जोखिममा आधारित	१२
१०	बैंक अफ काठमाण्डू लि.	जोखिममा आधारित	५
११	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	-	-
१२	लुम्बिनी बैंक लि.	जोखिममा आधारित	९
१३	एन आई सी एशिया बैंक लि.	अनुपालनामा आधारित□ विशेष निरीक्षण□	-
१४	माछापूच्छ्रे बैंक लि.	-	-
१५	कूमारी बैंक लि.	अनुपालनामा आधारित	८
१६	लक्ष्मी बैंक लि.	-	-
१७	सिद्धार्थ बैंक लि.	अनुपालनामा आधारित	९
१८	कृषि विकास बैंक लि.	जोखिममा आधारित	३५
१९	ग्लोबल आइएमई बैंक लि.	विशेष निरीक्षण□	-
२०	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि.	अनुपालनामा आधारित	१२
२१	प्राइम कमर्सियल बैंक लि.	-	-
२२	सनराइज बैंक लि.	विशेष निरीक्षण□	-
२३	ग्रान्ड बैंक नेपाल लि.	-	-
२४	एनएमबी बैंक लि.	-	-
२५	प्रभू बैंक लि.	लक्षित निरीक्षण	-
२६	जनता बैंक नेपाल लि.	अनुपालनामा आधारित	९
२७	मेगा बैंक नेपाल लि.	अनुपालनामा आधारित	६
२८	सिभिल बैंक लि.	-	-
२९	सेन्चुरी कमर्सियल बैंक लि.	जोखिममा आधारित	९
३०	सानिमा बैंक लि.	विशेष निरीक्षण□	-

□ विशेष निरीक्षण - KPMG Portugal का विशेषज्ञहरूको संलग्नतामा निरीक्षण गरिएको र सो क्रममा शाखाहरूको स्थलगत निरीक्षण नगरिएको ।

अनुसूची २.३

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका विकास बैंकहरू

(क) स्थलगत निरीक्षण

वाग्मती डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सिम्भिक डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कसमस डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सहारा विकास बैंक लिमिटेड
भिमरुक विकास बैंक लिमिटेड
गौमुखी विकास बैंक लिमिटेड
महाकाली विकास बैंक लिमिटेड
निलगिरी विकास बैंक लिमिटेड
प्यासीफिक डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
विराटलक्ष्मी विकास बैंक लिमिटेड
एकता विकास बैंक लिमिटेड
सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सुप्रिम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
भिवोर विकास बैंक लिमिटेड
यती डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
इन्टरनेसनल डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
ज्योति विकास बैंक लिमिटेड
कैलाश विकास बैंक लिमिटेड
ग्रीन डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
इन्नोभेटिभ डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
तिनाउ विकास बैंक लिमिटेड
कन्चन डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कन्काई विकास बैंक लिमिटेड
कर्णाली विकास बैंक लिमिटेड
मनास्लु विकास बैंक लिमिटेड
एन.आई.डि.सी. डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
मिसन डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड

मितेरी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
नेपाल कम्युनिटी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
पाथिभरा विकास बैंक लिमिटेड
पूर्णमा विकास बैंक लिमिटेड
अरनिको डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
विश्व विकास बैंक लिमिटेड
सहयोगी विकास बैंक लिमिटेड
साफा विकास बैंक लिमिटेड
सप्तकोशी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
शुभेच्छा विकास बैंक लिमिटेड
गण्डकी विकास बैंक लिमिटेड
कामना विकास बैंक लिमिटेड
मालिका विकास बैंक लिमिटेड
मुक्तिनाथ विकास बैंक लिमिटेड
पब्लिक डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सेवा विकास बैंक लिमिटेड
शंघिला डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
प्रोफेशनल दियालो विकास बैंक लिमिटेड
एस डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
विजनेश युनिभर्सल डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सोसाइटी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
क्लिन इनर्जी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
एनडिडपी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
एपेक्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
एक्सेल विकास बैंक लिमिटेड
अल्पाइन डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड

(ख) विशेष निरीक्षण

नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
मिसन डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सुप्रिम डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
सांग्रिला विकास बैंक लिमिटेड
एन.आई.डि.सि. डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
शाइन रेसुझा डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
त्रिवेणी विकास बैंक लिमिटेड
इन्टरनेसनल डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड

यती डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
हाम्रो विकास बैंक लिमिटेड
नेपाल कम्युनिटी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
भिवोर विकास बैंक लिमिटेड
राइजिङ डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कन्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कर्पोरेट डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
भिवोर विकास बैंक लिमिटेड

(ग) अनुगमन निरीक्षण

कैलाश विकास बैंक लिमिटेड
त्रिवेणी विकास बैंक लिमिटेड
ब्राइट डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कर्पोरेट डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड

सांग्रिला डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
कसमस डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड
वेस्टर्न डेभलपमेण्ट बैंक लि

अनुसूची २.४

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा सरकारी ऋणपत्रको बजार निर्माताको इजाजतप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु

सि.नं.	बजार निर्माताको नाम
१.	माछापुच्छ्रे बैंक लि., लाजिम्पाट, काठमाडौं
२.	लुम्बिनी बैंक लि., नक्साल, काठमाडौं
३.	प्रभु बैंक लि., अनामनगर, काठमाडौं
४.	सनराईज बैंक लि., गैह्रिधारा, काठमाडौं
५.	नविल बैंक लि., दरबारमार्ग, काठमाडौं
६.	जनता बैंक लि., शंकरमूल, काठमाडौं
७.	मेगा बैंक नेपाल लि., कान्तिपथ, काठमाडौं
८.	लक्ष्मी बैंक लि., हात्तिसार, काठमाडौं
९.	सिटिजन बैंक इन्टरनेशनल लि., कमलादी
१०.	एनआईसी एशिया बैंक लि., थापाथली
११.	सिद्धार्थ बैंक लि., हात्तिसार, काठमाडौं
१२.	कृषि विकास बैंक लि., काठमाडौं
१३.	सिभिल बैंक लि., कमलादी, काठमाडौं
१४.	सानिमा बैंक लि., नक्साल, काठमाडौं
१५.	एनएमबी बैंक लि., अनामनगर, काठमाडौं
१६.	सेन्चुरी कमर्सियल बैंक लि., पुतलीसडक
१७.	एनवि बैंक लि., काठमाडौं
१८.	रिलायवल डेभलपमेण्ट बैंक लि., ज्ञानेश्वर
१९.	साँग्रिला डेभलपमेण्ट बैंक लि., बालुवाटार
२०.	भार्गव विकास बैंक लि., सुर्खेतरोड, नेपालगञ्ज
२१.	मालिका विकास बैंक लि., धनगढी, कैलाली
२२.	काष्टमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लि., न्यूरोड
२३.	एनडिइपी डेभलपमेण्ट बैंक लि., कमलादी
२४.	सुप्रिम डेभलपमेण्ट बैंक लि., सुविधानगर

सि.नं.	बजार निर्माताको नाम
२५.	मुक्तिनाथ विकास बैंक लि., पृथ्वीचोक, पोखरा
२६.	एपेक्स डेभलपमेण्ट बैंक लि., हात्तिसार, काठमाडौं
२७.	एस डेभलपमेण्ट बैंक लि., नक्साल, काठमाडौं
२८.	त्रिवेणी विकास बैंक लि., भरतपुर, चितवन
२९.	सहयोगी विकास बैंक लि., जनकपुर
३०.	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि., विराटनगर
३१.	क्लिन इनर्जि डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
३२.	वागमती डेभलपमेण्ट बैंक लि., हरिवन, सर्लाही
३३.	इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि., घण्टाघर
३४.	इन्टरनेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि., टेकु
३५.	एनआईडीसी डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
३६.	साभ्ना विकास बैंक लि., धनगढी, कैलाली
३७.	पश्चिमाञ्चल डेभलपमेण्ट बैंक लि., बुटवल
३८.	कैलास विकास बैंक लि., काठमाडौं
३९.	सिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि., चिप्लेढुङ्गा, पोखरा
४०.	जेविल्स फाइनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं
४१.	युनिक फाइनान्स लि., काठमाडौं
४२.	गुडविल फाइनान्स लि., हात्तिसार, काठमाडौं
४३.	नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि., सुन्धारा, काठमाडौं
४४.	सगरमाथा मर्चेण्ट बै.एण्ड फा.लि., मानभवन
४५.	गुहेश्वरी मर्चेण्ट एण्ड फा. लि., पुल्चोक
४६.	आईसीएफसी फाइनान्स लि., भाटभटेनी
४७.	नागरिक लगानी कोष, काठमाडौं

अनुसूची २.५

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको बिक्री एजेण्टको
इजाजतप्राप्त बैंक, वित्तीय संस्था तथा मनिट्रान्सफर कम्पनीहरू

क्र. सं.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र बिक्री गर्न इजाजतप्राप्त बिक्री एजेण्टहरूको नाम	नेपालको ठेगाना	नेपालको सम्पर्क टेलिफोन नम्बर	बचतपत्र बिक्रीका लागि इजाजत प्रदान गरिएका मुलुकहरू
१.	सनराइज बैंक लि.,	गैह्रिधारा, काठमाडौं	९७७-१-४००४५६०	१. ओमान २. कतार ३. इजरायल ४. संयुक्त अरब इमिरेट्स ५. कुवेत ६. बहराईन
२.	सेन्चुरी कमर्सियल बैंक लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	९७७-१-४४९२५७९ ९७७-१-४४२८३९२ ९७७-१-४४२८३९७	१. कतार २. संयुक्त अरब इमिरेट्स ३. कुवेत ४. साउदी अरेबिया ५. बहराईन ६. मलेसिया ७. अष्ट्रेलिया ८. इजरायल ९. संयुक्त राज्य अमेरिका १०. बेलायत ११. भारत १२. युरोपियन राष्ट्रहरू एवं एनआरएन तथा यूएन इम्प्लाईहरू
३.	प्रभु बैंक लि.	बबरमहल, काठमाडौं	९७७-१-४७८०५८८	१. संयुक्त राज्य अमेरिका २. मलेसिया ३. कतार
४.	आईएमई प्रा.लि.	पानीपोखरी, काठमाडौं	९७७-१-४४३०६०० ९८०२०३२४४५	१. मलेसिया २. संयुक्त अरब इमिरेट्स ३. साउदी अरेबिया ४. कतार ५. संयुक्त राज्य अमेरिका ६. बेलायत ७. जापान ८. बहराईन ९. रसिया १०. अष्ट्रेलिया ११. इजराइल १२. कुवेत
५.	प्रभु मनी ट्रान्सफर प्रा.लि.	लैनचौर, काठमाडौं	९७७-१-४४४२५६९ ९७७-१-४४३७८५९	१. मलेसिया २. कतार ३. बहराईन ४. साउदी अरेबिया ५. संयुक्त राज्य अमेरिका
६.	सिटि एक्सप्रेस मनी ट्रान्सफर प्रा.लि.,	रत्नपार्क, काठमाडौं	९७७-१-४२३९९००	१. जापान २. मलेसिया ३. कतार ४. संयुक्त राज्य अमेरिका ५. बेलायत ६. अष्ट्रेलिया ७. जोर्डन
७.	सेवा रेमिट प्रा.लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	९७७-१-४६७२३०९	१. कतार
८.	सानिमा बैंक लि.	नक्साल, काठमाडौं	९७७-१-४४२८९७९/ ९७७-१-४४२८९८०	१. कतार २. संयुक्त अरब इमिरेट्स

अनुसूची २.६

**संचालक समिति
(२०७२ असार मसान्त)**

डा. चिरंजीवि नेपाल, गभर्नर	अध्यक्ष
श्री गोपालप्रसाद काफ्ले, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
श्री महा प्रसाद अधिकारी, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
श्री सुमनप्रसाद शर्मा, सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
प्रा. डा. श्रीराम पौड्याल	सदस्य
डा. रामहरि अर्याल	सदस्य
श्री बालकृष्णमान सिंह	सदस्य

अनुसूची २.७

**विशिष्ट श्रेणी र प्रथम श्रेणी अधिकृतहरूको नामावली
(२०७२ असार मसान्त)**

अधिकृत विशिष्ट		
१.	श्री मनमोहनकुमार श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२.	श्री प्रदीपराज पाण्डे	कार्यकारी निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
३.	श्री हरिप्रसाद काफ्ले	कार्यकारी निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
४.	श्री त्रिलोचन पंगेनी	कार्यकारी निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
५.	डा. मीनबहादुर श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
६.	श्री महेश भट्टराई	कार्यकारी निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
७.	श्री शिवराज श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
८.	श्री नारायणप्रसाद पौडेल	कार्यकारी निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
९.	श्री नरबहादुर थापा	कार्यकारी निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
१०.	डा. विनोद आत्रेय	कार्यकारी निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
११.	श्री जनकबहादुर अधिकारी	कार्यकारी निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
१२.	श्री भिष्मराज ढुंगाना	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
१३.	श्री चिन्तामणी सिवाकोटी	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
१४.	श्री लक्ष्मीप्रपन्न निरौला	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
१५.	डा. शंकरप्रसाद आचार्य	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
१६.	श्री राजनविक्रम शाह	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
अधिकृत प्रथम		
१७.	श्री शिवनाथ पाण्डे	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
१८.	श्री महेश्वरलाल श्रेष्ठ	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
१९.	श्री ख्यामनारायण ढकाल	निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
२०.	श्री भुवन कँडेल	निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
२१.	श्री रमेशकुमार पोखरेल	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२२.	डा. नेफिलमातङ्गि मास्के	निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
२३.	श्री दिपकबहादुर थापा	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
२४.	श्री उपेन्द्रकुमार पौडेल	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२५.	श्री एजिन्द्रप्रसाद लुईटेल	निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग

२६.	डा. भुवनेशप्रसाद पन्त	निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
२७.	डा. वामदेव सिग्देल	निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
२८.	श्री वासुदेव अधिकारी	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
२९.	डा. गोपालप्रसाद भट्ट	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३०.	श्री नीलम ढुंगाना (तिम्सिना)	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा कार्यालय
३१.	श्री भलक शर्मा आचार्य	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३२.	श्री देवकुमार ढकाल	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग,
३३.	श्री बसन्तबहादुर शाक्य	निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
३४.	श्री मुकुन्दकुमार क्षेत्री	निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
३५.	श्री बलराम पराजुली	निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
३६.	श्री रमेश दहाल (क)	निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
३७.	श्री हरिशरण के.सी.	निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
३८.	श्री पिताम्बर भण्डारी	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३९.	श्री राजेन्द्र पण्डित	निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
४०.	श्री सुनिल उदास	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
४१.	श्री ऋषिकेश भट्ट	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
४२.	श्री मुकुन्द महत	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुर कार्यालय
४३.	श्री प्रदीपराज पौड्याल	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
४४.	डा. गुणाकर भट्ट	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
४५.	श्री नरेश शाक्य	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
४६.	श्री सुमनकुमार अधिकारी	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
४७.	श्री रमण नेपाल	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
४८.	डा. प्रकाशकुमार श्रेष्ठ	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगर कार्यालय
४९.	श्री बमबहादुर मिश्र	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्ज कार्यालय
५०.	श्री सीता घिमिरे	निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
५१.	श्री भिष्मप्रसाद उप्रेती	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्ज कार्यालय
५२.	श्री सरिता भट्ट (अधिकारी)	निर्देशक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
५३.	श्री रेवतीप्रसाद नेपाल	निर्देशक, समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन महाशाखा
५४.	श्री रामु पौडेल	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर कार्यालय
५५.	श्री विश्रुत थापा	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, धनगढी कार्यालय
५६.	श्री रामबहादुर मानन्धर	का.मु. निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
५७.	श्री विनोदकुमार तण्डुकार	का.मु. निर्देशक, टक्सर महाशाखा
५८.	श्री चिरञ्जिवि चापागाई	का.मु. निर्देशक, पाँचौँ पारिवारिक बजेट सर्भेक्षण आयोजना कार्यालय
५९.	श्री तेजबहादुर रानामगर	का.मु. निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
६०.	श्री रामहरि नेउपाने	का.मु. निर्देशक, कानून विभाग
६१.	श्री धनञ्जय शर्मा	का.मु. निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
६२.	श्री अशोककुमार पौडेल	का.मु. निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
६३.	श्री रविन्द्र महर्जन	का.मु. निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
६४.	श्री विमलराज खनाल	का.मु. निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
६५.	श्री विनोदराज आचार्य	का.मु. निर्देशक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग
६६.	श्री शिवराम दवाडी	का.मु. निर्देशक (आई.टी.), सूचना प्रविधि विभाग

भाग

३

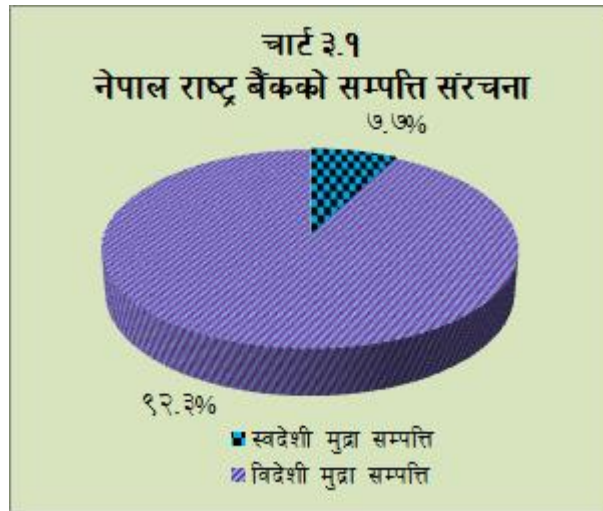
नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय स्थिति

सम्पत्ति तथा दायित्व	१२९
आय विवरण	१३०
वार्षिक वित्तीय विवरण	१३२

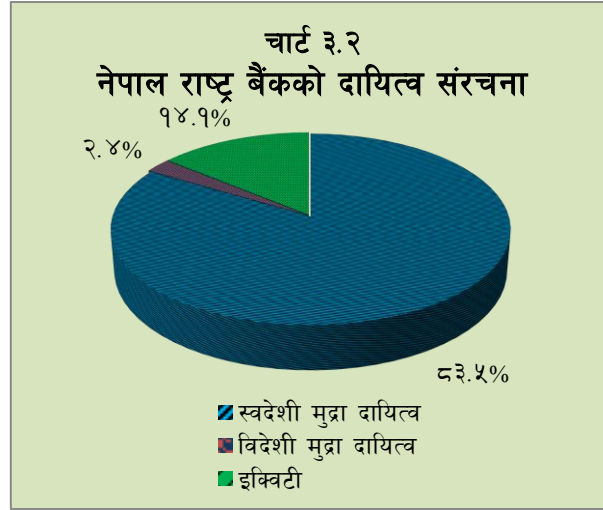
नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व

- ३.१ २०७२ असार मसान्तको वासलात अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति तथा दायित्व २०७१ असार मसान्तको तुलनामा १९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७८९ अर्ब २४ करोड ७८ लाख ३ हजार पुगेको छ। २०७० असार मसान्तको तुलनामा २०७१ असार मसान्तमा कुल सम्पत्ति तथा दायित्व २३.० प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६६१ अर्ब ९ करोड २४ लाख ६२ हजार पुगेको थियो।
- ३.२ २०७२ असार मसान्तमा कायम कुल सम्पत्तिमा विदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश ९२.३ प्रतिशत र स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश ७.७ प्रतिशत रहेको छ। २०७१ असार मसान्तमा उपर्युक्त सम्पत्तिहरूको अंश क्रमशः ९०.० प्रतिशत र १०.० प्रतिशत रहेको थियो।

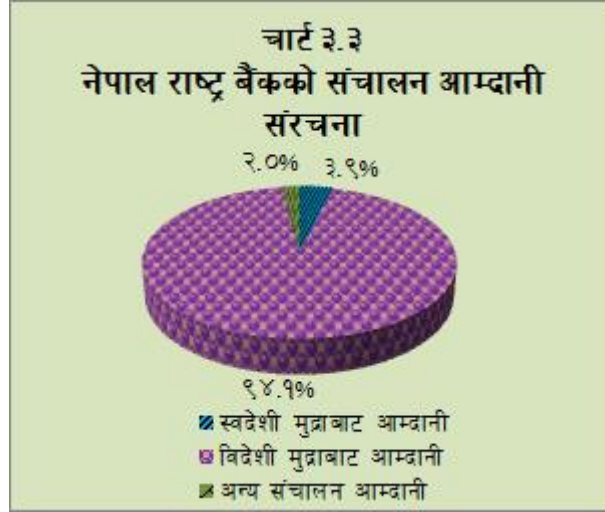
- ३.३ २०७२ असार मसान्तको कुल दायित्व तथा इक्विटीमा स्वदेशी मुद्रा दायित्वको अंश ८३.५ प्रतिशत, इक्विटीको अंश १४.१ प्रतिशत तथा विदेशी मुद्रा दायित्वको अंश २.४ प्रतिशत रहेको छ। २०७१ असार मसान्तमा उपर्युक्त दायित्वहरूको अंश क्रमशः ८१.१ प्रतिशत, १५.९ प्रतिशत र ३.० प्रतिशत रहेको थियो।

- ३.४ २०७१ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा विदेशी मुद्रा सम्पत्ति २२.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७२८ अर्ब ६७ करोड ५४ लाख २४ हजार पुगेको छ। यसमध्ये लगानीको अंश ९४.२ प्रतिशत रहेको छ भने नगद तथा बैंक मौज्जातको अंश ५.० प्रतिशत, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँगको एसडीआर संचितिको अंश ०.६ र अन्य ०.२ प्रतिशत रहेको छ।
- ३.५ २०७१ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा सम्पत्ति ८.५ प्रतिशतले घटेर २०७२ असार मसान्तमा रु. ६० अर्ब ५७ करोड २३ लाख ७९ हजार रहेको छ। २०७२ असार मसान्तमा कायम कुल स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा सरकारी सुरक्षणपत्रमा लगानीको अंश ३८.६ प्रतिशत, अन्य लगानीको अंश १३.९ प्रतिशत, नगद तथा बैंक मौज्जातको अंश ६.९ प्रतिशत र कर्जा, पुनर्कर्जा लगायत अन्य सम्पत्तिको अंश ४२.२ प्रतिशत रहेको छ।
- ३.६ विदेशी मुद्रा दायित्व २०७१ असार मसान्तको तुलनामा ३.४ प्रतिशतले घट्न गई २०७२ असार मसान्तमा रु. १९ अर्ब १५ करोड १ लाख ८९ हजार रहेको छ। २०७२ असार मसान्तको विदेशी मुद्रा दायित्वमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्व र बैंक तथा अन्य संस्थाहरूको निक्षेपको अंश तथा अन्य दायित्व क्रमशः ८२.० प्रतिशत र १८.० प्रतिशत रहेको छ।
- ३.७ २०७१ असार मसान्तको तुलनामा कुल स्वदेशी मुद्रा दायित्व २३.० प्रतिशतले वृद्धि भई २०७२ असार मसान्तमा रु. ६५९ अर्ब १ करोड ५० लाख ४० हजार पुगेको छ। स्वदेशी मुद्रा दायित्व अन्तर्गत चलनचल्तीमा रहेको नोट १६.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३१९ अर्ब ८ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी, निक्षेप तथा अन्य मौज्जात दायित्व ९.७ प्रतिशतले, नेपाल सरकारप्रतिको निक्षेप दायित्व ४८.० प्रतिशतले र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित स्वदेशी मुद्रा दायित्व १८.९ प्रतिशतले बढेको छ भने कर्मचारी सम्बन्धी दायित्व २३.८ प्रतिशतले बढेको छ।
- ३.८ २०७१ असार मसान्तको तुलनामा २०७२ असार मसान्तमा कुल इक्विटी ५.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। यस अन्तर्गत जगेडा कोष ५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १०८ अर्ब ८ करोड २५ लाख ७४ हजार पुगेको छ भने शेयर पूँजी रु. ३ अर्ब रहेको छ।

आय विवरण

- ३.९ २०७१ साउन १ गतेदेखि २०७२ असार ३१ गतेसम्मको आय विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा नेपाल राष्ट्र बैंकको जम्मा खुद संचालन आम्दानी अधिल्लो वर्षको तुलनामा १२.९ प्रतिशतले बढेर रु. १८ अर्ब ४५ करोड ७२ लाख ९९ हजार पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को खुद संचालन आम्दानीमा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त खुद आम्दानी रु. ७२ करोड ७२ लाख ८८ हजार अर्थात् ३.९ प्रतिशत, विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी रु. १७ अर्ब ३४ करोड ३७ लाख ९९ हजार अर्थात् ९४.९ प्रतिशत र अन्य संचालन आम्दानी रु. ३८ करोड ६२ लाख ११ हजार अर्थात् २.० प्रतिशत रहेको छ।

- ३.१० विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १७.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १७ अर्ब ३४ करोड ३७ लाख ९१ हजार पुगेको छ भने विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वतर्फको खर्च रु. ३ करोड २९ लाख ७१ हजार रहेको छ ।
- ३.११ समीक्षा वर्षमा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा कमिशन आम्दानीको अंश नगण्य रहेकोले ब्याज आम्दानीको योगदान उल्लेख्य रहन गएको छ । विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वतर्फको खर्चमध्ये ब्याज खर्चको अंश १७.९ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ८२.१ प्रतिशत रहेको छ ।
- ३.१२ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा गत वर्षको तुलनामा ३३.३ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १ अर्ब २ करोड ८८ लाख २३ हजार पुगेको छ भने स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वतर्फको खर्च ६४.४ प्रतिशतले बढेर रु. ३० करोड १५ लाख ३५ हजार कायम भएको छ । फलस्वरूप, स्वदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानीमा अधिल्लो वर्षको तुलनामा ४६.५ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ७२ करोड ७२ लाख ८८ हजार कायम भएको छ ।
- ३.१३ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा ब्याज आम्दानीको अंश ९४.७ प्रतिशत रहेको छ भने कमिशन आम्दानीको अंश ५.३ प्रतिशत मात्र रहेको छ । स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चमा ब्याज खर्चको अंश ४७.६ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ५२.४ प्रतिशत रहेको छ ।
- ३.१४ आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को मुनाफा (विदेशी विनिमय तथा पुनर्मूल्याङ्कन लाभ/हानी समायोजन अघि) अधिल्लो वर्षको तुलनामा २२.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १० अर्ब ७६ करोड ३८ लाख २९ हजार पुगेको छ ।
- ३.१५ समीक्षा वर्षको विदेशी विनिमय तथा पुनर्मूल्याङ्कन लाभ समायोजन गर्दा खुद नाफा रु. १२ अर्ब ६ करोड ७३ लाख ६२ हजार रहेकोमा अन्य आम्दानी (Other Comprehensive Income) रु. ८७ करोड ८३ लाख १ हजार समेत गरी कुल आम्दानी (Total Comprehensive Income) रु. १२ अर्ब ९४ करोड ५६ लाख ६३ हजार कायम भएको छ । गत वर्ष यस्तो आम्दानी रु. १४ अर्ब २९ करोड ८९ लाख २८ हजार रहेको थियो ।

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF FINANCIAL POSITION
AS ON 31ST ASADH, 2072 (16TH JULY, 2015)

PARTICULARS	Note	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
ASSETS			
Foreign Currency Financial Assets			
Cash and Bank Balances	1	36,536,975,471	32,537,909,759
IMF Related Assets : Special Drawing Right Holdings		4,119,794,209	5,488,119,248
Investments	2	686,405,859,194	555,880,479,341
Other Receivables		1,612,794,945	1,022,408,013
Total Foreign Currency Assets		728,675,423,819	594,928,916,361
Local Currency Financial Assets			
Cash and Bank Balances		3,703,331,845	6,432,623,698
Investments in Government Securities	3	23,393,930,517	29,038,710,569
GON Overdraft		-	-
Investments in Financial and Other Institutions	4	2,407,211,888	1,528,910,670
Other Investments	5	15,096,487,000	14,918,621,000
Loans & Receivables and Refinance	6	7,918,102,710	5,935,936,213
Other Receivables	7	2,933,278,319	3,690,892,903
Sub-Total		55,452,342,279	61,545,695,053
Other Assets			
Gold and Silver Stock	8	1,713,541,745	701,129,138
Other Inventories	9	2,101,384,476	2,654,213,271
Property, Plant & Equipment	10	763,066,404	691,507,794
Intangible Assets	11	184,936,117	204,809,344
Other Assets		357,108,080	366,190,887
Sub-Total		5,120,036,822	4,617,850,434
Total Local Currency Assets		60,572,379,101	66,163,545,487
Total Assets		789,247,802,920	661,092,461,848

Contingent Assets 22c

Notes 1 to 22 are integral parts of the Statement of Financial Position

As per our report of the even date.

.....
Pradip Raj Pandey
(Executive Director)

Board of Directors:-

.....
Dr. Chiranjibi Nepal
(Governor)

.....
Lok Darshan Regmi
(Director/Secretary MOF)

.....
Gopal Prasad Kaphle
(Deputy Governor)

.....
Maha Prasad Adhikari
(Deputy Governor)

.....
Dr. Sri Ram Poudyal
(Director)

.....
Dr. Ram Hari Aryal
(Director)

.....
Bal Krishna Man Singh
(Director)

.....
(Sukdev Khatri)
Deputy Auditor General

.....
(CA. Gopal Prasad Rajbahak)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
(CA. Sunir Kumar Dhungel)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date: 2072/09/07
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF FINANCIAL POSITION
AS ON 31ST ASADH, 2072 (16TH JULY, 2015)

PARTICULARS	Note	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
LIABILITIES			
Foreign Currency Financial Liabilities			
Deposit from Banks and Other Agencies	12	3,119,269,500	2,060,832,427
IMF Related Liabilities	13	15,690,325,500	17,612,855,208
Other Liabilities	14	340,593,703	149,340,057
Total Foreign Currency Liabilities		19,150,188,703	19,823,027,692
Local Currency Financial Liabilities			
IMF Related Deposit Liabilities	15	8,361,984,449	7,030,604,523
GON Deposit		34,529,399,452	23,334,581,772
Deposit and Other Balances	16	203,998,489,372	185,899,915,770
Bills Payable		388,903,157	1,005,959,657
Staff Liabilities	17	15,934,081,941	12,871,285,299
Other Payables	18	65,531,046,992	20,563,407,798
Sub-Total		328,743,905,363	250,705,754,819
Other Liabilities			
Currency in Circulation	19	319,080,000,000	273,250,000,000
Surplus Payable to GoN		7,000,000,000	7,000,000,000
Sundry Liabilities	20	4,191,134,970	5,176,768,632
Sub-Total		330,271,134,970	285,426,768,632
Total Local Currency Liabilities		659,015,040,333	536,132,523,451
EQUITY			
Capital		3,000,000,000	3,000,000,000
Reserves	21	108,082,573,884	102,136,910,705
Total Equity		111,082,573,884	105,136,910,705
Total Liabilities and Equity		789,247,802,920	661,092,461,848

Contingent Liabilities and Commitments 22b
Notes 1 to 22 are Integral Parts of the Statement of Financial Position

As per our report of the even date.

.....
Pradip Raj Panday
(Executive Director)

Board of Directors:-

.....
Dr. Chiranjibi Nepal
(Governor)

.....
Lok Darshan Regmi
(Director/Secretary MOF)

.....
Gopal Prasad Kaphle
(Deputy Governor)

.....
Maha Prasad Adhikari
(Deputy Governor)

.....
Dr. Sri Ram Poudyal
(Director)

.....
Dr. Ram Hari Aryal
(Director)

.....
Bal Krishna Man Singh
(Director)

.....
(Sukdev Khattri)
Deputy Auditor General

.....
(CA. Gopal Prasad Rajbahak)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
(CA. Sunir Kumar Dhungel)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date: 2072/09/07
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2072 (16th JULY, 2015)

PARTICULARS	Note	For the Year Ended 31-3-2072 NRs.	For the Year Ended 32-3-2071 NRs.
Operating Income:			
Income from Foreign Currency Financial Assets			
Interest Income	23	17,359,935,344	14,836,956,104
Commission Income	24	16,827,248	2,089,018
Sub-Total		17,376,762,592	14,839,045,122
Expenses on Foreign Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	25	5,895,791	9,568,784
Agency and Service Charge	26	27,075,395	21,522,886
Sub-Total		32,971,186	31,091,670
Net Income from Foreign Currency		17,343,791,406	14,807,953,452
Income from Local Currency Financial Assets			
Interest Income	23	974,441,197	1,482,184,656
Commission Income	24	54,382,228	59,386,491
Sub-Total		1,028,823,425	1,541,571,147
Expenses on Local Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	25	143,576,270	34,885,548
Agency and Service Charge	26	157,958,682	148,524,107
Sub-Total		301,534,952	183,409,655
Net Income from Local Currency Financial assets		727,288,473	1,358,161,492
Other Operating Income	27	386,210,776	187,656,200
Total Net Operating Income		18,457,290,655	16,353,771,144
General, Administrative Expenses & Provisions	28	7,693,461,579	7,557,268,158
Profit before Foreign Exchange and Revaluation Gain/(Loss)		10,763,829,076	8,796,502,986
Net Foreign Exchange Gain		2,528,753,969	4,237,837,030
Net Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss)		(1,224,363,057)	515,927,005
Securities Revaluation Gain/(Loss)		(858,021)	289,378
NET PROFIT FOR THE YEAR		12,067,361,967	13,550,556,399
Other Comprehensive Income			
Changes in Fair Value of Investment in Equity Instruments		878,301,218	1,026,956,250
Actuary Gain on Defined Benefit Plan of Employee Benefit		-	(278,584,203)
Other Comprehensive Income for the Year		878,301,218	748,372,047
TOTAL COMPREHENSIVE INCOME		12,945,663,185	14,298,928,446

Notes 23 to 28 are Integral Parts of the Statement of Comprehensive Income

<p>..... Pradip Raj Panday (Executive Director)</p> <p>Board of Directors:-</p> <hr/> <p>..... Dr. Chiranjibi Nepal (Governor)</p> <p>..... Gopal Prasad Kaphle (Deputy Governor)</p> <p>..... Dr. Sri Ram Poudyal (Director)</p> <p>..... Bal Krishna Man Singh (Director)</p>	<p>As per our report of the even date.</p> <p>..... (Sukdev Khatri) Deputy Auditor General</p> <p>..... (CA. Gopal Prasad Rajbahak) Chartered Accountant Kathmandu</p> <p>..... (CA. Sunir Kumar Dhungel) Chartered Accountant Kathmandu</p> <p>..... Dr. Ram Hari Aryal (Director)</p> <p>Date: 2072/09/07 Place : Kathmandu</p>
--	---

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF CASH FLOWS
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2072 (16th JULY, 2015)

PARTICULARS	For the Year Ended	For the Year Ended
	31-3-2072	32-3-2071
	NRs.	NRs.
Cash Flow From Operating Activities:		
Total Comprehensive Income for the Year	12,945,663,185	14,298,928,446
Adjustments:		
Gold and Silver Revaluation (gain)/loss (Net)	1,224,363,057	(515,927,005)
Revaluation (Gain) or Loss on Foreign Exchange	(2,290,312,874)	(4,265,005,927)
Securities Revaluation Gain	(877,443,197)	(1,027,245,628)
Actuarial Gain/Loss	-	278,584,203
Depreciation & Amortisation	86,503,030	86,188,938
Note Printing Expenses	1,080,986,721	923,518,005
Dividend Income	(7,365,111)	(6,767,324)
Provisions no Longer Required Written Back	(255,301,310)	(18,208,463)
Grant Income	(115,825)	(245,446)
Profit from Sale of Assets/ Investments	(4,470,262)	(806,484)
Assets Written Off	191,212	39,854
Interest paid on ECF Loan & ACU	5,692,245	9,588,339
Loan and advances	-	-
Diminution in value of investment	-	-
Provision for Doubtful Sundry Accruals	-	-
Provision for Doubtful Investment	-	2,500,000
Provision Others	-	-
Cash Flow From Operation Before Inc / Dec in Operating Assets	11,908,390,872	9,765,141,509
(Increase)/Decrease in Operating Assets	(8,215,077,779)	(3,165,307,152)
Refinance & Loans	(1,982,166,497)	1,004,702,273
Gold & Silver	(5,881,063,815)	(1,452,643,245)
Inventories	(528,157,926)	(2,283,704,337)
Other Receivable	176,310,459	(433,661,843)
Increase/(Decrease) in Operating Liabilities	77,612,438,504	75,769,271,231
Government Deposit	11,194,817,680	22,818,496,828
SDR Allocation	(465,665,058)	346,014,063
Deposit Liabilities	20,488,390,601	38,817,340,374
Bills Payable	(617,056,500)	268,054,071
Deferred Staff Liabilities	3,062,796,642	3,840,005,033
Other Liabilities	44,934,788,802	20,360,633,482
Sundry Liabilities	(985,633,662)	(10,681,272,620)
Net Cash Flow From Operating Activities	Total (A) 81,305,751,597	82,369,105,588
Cash Flow From Investing Activities:		
Net (Incr)/Decr in Government Securities and Bank Deposits	(43,600,387,009)	37,019,617,876
Sale/Purchase of Investment in Financial Institutions	4,800,000	(45,880,000)
Purchase of Investments-Other	72,635,310	(343,902,537)
Purchase of Property, Plant & Equipment	(134,620,316)	(211,200,737)
Sale of Property, Plant & Equipment	4,789,058	1,356,250
Purchase of Intangible Assets	(3,892,049)	(1,153,730)
Dividend Income	7,365,111	6,767,324
Net Cash Flow From Investing Activities	Total (B) (43,649,309,896)	36,425,604,446
Cash Flow From Financing Activities:		
Bank Note Issued	45,830,000,000	39,790,000,000
Increase/Decrease in ECF Loan & ACU	(1,456,864,650)	(1,076,547,049)
Interest Paid on ECF Loan & ACU	(5,692,245)	(9,588,339)
Surplus Paid to GON	(7,000,000,000)	(5,500,000,000)
Net Cash Flow From Financing Activities	Total (C) 37,367,443,105	33,203,864,612
Net Cash Flow for the Year (A+B+C)	75,023,884,807	151,998,574,646
Revaluation Gain or Loss on Foreign Exchange	2,290,312,874	4,265,005,927
Cash and Cash Equivalent at the Beginning of the Year	491,317,147,855	335,053,567,282
Cash and Cash Equivalent at the end of the Year (Note - 29)	568,631,345,536	491,317,147,855

Note 29 is the Integral Part of the Statement of Cash Flows

.....
Pradip Raj Panday
(Executive Director)

As per our report of the even date.

Board of Directors:-

.....
Dr. Chiranjibi Nepal
(Governor)

.....
Lok Darshan Regni
(Director/Secretary MOF)

.....
Gopal Prasad Kaphle
(Deputy Governor)

.....
Maha Prasad Adhikari
(Deputy Governor)

.....
Dr. Sri Ram Poudyal
(Director)

.....
Dr. Ram Hari Aryal
(Director)

.....
Bal Krishna Man Singh
(Director)

.....
(Sukdev Khatri)
Deputy Auditor General

.....
(CA. Gopal Prasad Rajbhabhak)
Chartered Accountant
Kathmandu

.....
(CA. Sunir Kumar Dhungel)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date: 2072/09/07
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY
 FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2072 (16th JULY, 2015)

NRs.

PARTICULARS	Capital	Statutory Reserve			Gold & Silver Equilisation Reserve	Fair Value Reserve	Revaluation Reserve	Actuary Gain/Loss Reserve	Other Reserves	Retained Earning	Total
		General Reserve	Monetary Liability Reserve	Exchange Equilisation Fund							
Balance as on 1st Shrawan 2070	3,000,000,000	18,999,509,398	2,501,376,500	58,089,470,285	5,188,627,188	330,738,920	855,478,196	278,584,203	8,594,144,260	53,309	97,837,982,259
Adjustment for Prior Period Income											-
Restated Balance	3,000,000,000	18,999,509,398	2,501,376,500	58,089,470,285	5,188,627,188	330,738,920	855,478,196	278,584,203	8,594,144,260	53,309	97,837,982,259
Net Profit for the year						1,026,956,250		(278,584,203)		13,550,556,399	13,550,556,399
Other Comprehensive Income											748,372,047
Appropriation of Profit:											
To General Reserve		1,369,664,795								(1,369,664,795)	-
To Monetary Liability Reserve			449,377,398							(449,377,398)	-
To Exchange Equilisation Fund				4,265,005,927						(4,265,005,927)	-
To Gold & Silver Equilisation Reserve					515,927,005					(515,927,005)	-
To Revaluation Reserve							289,378			(289,378)	-
To Other Reserve									168,505,757	(168,505,757)	-
Inter Fund Transfer:											
Gold & Silver to General Reserve											-
Other Reserve to General Reserve		175,675,657							(175,675,657)		-
Balance Profit Transfer to Government										(7,000,000,000)	(7,000,000,000)
Balance as on 1st Shrawan 2071	3,000,000,000	20,544,849,850	2,950,753,898	62,354,476,212	5,704,554,193	1,357,695,170	855,767,574	-	8,586,974,360	(218,160,552)	105,136,910,705
Net Profit for the year						878,301,218		-		12,067,361,967	12,067,361,967
Other Comprehensive Income										-	878,301,218
Appropriation of Profit:											
To General Reserve		1,123,982,900								(1,123,982,900)	-
To Monetary Liability Reserve			539,205,481							(539,205,481)	-
To Exchange Equilisation Fund				2,290,312,874						(2,290,312,874)	-
To Gold & Silver Equilisation Reserve					(1,224,363,057)					1,224,363,057	-
To Revaluation Reserve							(858,021)			858,021	-
To Other Reserve									2,120,921,238	(2,120,921,238)	-
Inter Fund Transfer:											
Gold & Silver to General Reserve											-
Other Reserve to General Reserve		76,605,926							(76,605,926)		-
Balance Profit Transfer to Government										(7,000,000,000)	(7,000,000,000)
Balance as on 31st Asadh 2072	3,000,000,000	21,745,438,676	3,489,959,379	64,644,789,078	4,480,191,136	2,235,996,388	854,909,553	-	10,631,289,672	(0)	111,082,573,884

Board of Directors:

As per our report of the even date.

.....
 Dr. Chiranjibi Nepal
 (Governor)

.....
 Lok Darshan Regmi
 (Director/Secretary MOF)

.....
 Pradip Raj Panday
 (Executive Director)

.....
 (Sukdev Khattry)
 Deputy Auditor General

.....
 Gopal Prasad Kaphle
 (Deputy Governor)

.....
 Maha Prasad Adhikari
 (Deputy Governor)

.....
 (CA. Gopal Prasad Rajbahak)
 Chartered Accountant
 Kathmandu

.....
 (CA. Sunir Kumar Dhungel)
 Chartered Accountant
 Kathmandu

.....
 Dr. Sri Ram Poudyal
 (Director)

.....
 Dr. Ram Hari Aryal
 (Director)

.....
 Bal Krishna Man Singh
 (Director)

Date: 2072/09/07
 Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
NOTE - 1: CASH AND BANK BALANCES		
Cash in Hand	14,303,231,270	12,058,740,446
Balance with Banks in Demand Deposits	22,233,744,201	20,479,169,313
Asian Clearing Union	-	-
Total	36,536,975,471	32,537,909,759
NOTE - 2: INVESTMENTS		
i. Treasury Bills		
US Government Treasury Bills	15,170,924,651	14,384,833,134
GOI Treasury Bills	173,882,165,798	135,683,427,779
Other Treasury Bills	10,289,208,161	415,360,000
Sub -Total	199,342,298,611	150,483,620,913
ii. Other		
US Government Treasury Notes/Bond	60,579,350,351	958,875,004
Other Government Notes/Bond	46,718,723,257	22,626,757,641
Investment in Mid Term Instrument	7,842,427,539	8,691,201,766
Investment in Fixbis	7,172,535,534	7,449,373,607
Investment in Repurchase Agreement (Repo)	58,125,602,000	40,110,588,469
Balance with Banks in Time Deposits	287,097,848,512	309,677,276,701
Gold	19,527,073,391	15,882,785,239
Sub -Total	487,063,560,584	405,396,858,428
Grand Total	686,405,859,194	555,880,479,341
Above Investments are Classified as Follows:		
Loans and Receivables	-	-
Held-for-trading	77,652,675,391	55,993,373,709
Held-to-maturity	593,582,259,153	462,875,514,858
Available-for-sale	15,170,924,651	14,384,833,134
Total	686,405,859,194	533,253,721,701
NOTE - 3: INVESTMENTS IN GOVERNMENT SECURITIES		
Government Treasury Bills	17,965,212,474	22,048,574,714
Saving Certificates	528,992,000	1,284,068,000
Government Bond	4,899,726,043	4,949,991,745
Development Bond 2071 Gha	-	756,076,110
Total	23,393,930,517	29,038,710,569
Above Investments are Classified as Follows:		
Loans and Receivables	4,871,051,043	4,871,051,043
Held-for-trading	-	-
Held-to-maturity	28,675,000	835,016,812
Available-for-sale	18,494,204,474	23,332,642,714
Total	23,393,930,517	29,038,710,569

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
NOTE - 4: INVESTMENTS IN FINANCIAL AND OTHER INSTITUTIONS		
	% of holding	
(a) Investment in Shares of Subsidiaries		
Sudur Pashchimanchal Grameen Bikash Bank Ltd.	-	40,050,000
Agricultural Project Services Centre	62.50	5,000,000
Rastriya Beema Sansthan - Life Insurance	55.56	1,000,000
Sub-Total	6,000,000	46,050,000
(b) Investment in Shares of Associates		
Nepal Stock Exchange Ltd.	34.60	12,080,500
National Productivity and Economic Development	31.52	2,500,000
Sub-Total	14,580,500	14,580,500
(c) Other Investments		
Shares:		
Deposit & Credit Guarantee Corporation	10.00	107,580,000
Nepal Clearing House	10.00	15,000,000
Rural Microfinance Development Centre	6.58	21,045,000
Pashchimanchal GBB	-	6,000,000
Nepal Development Bank	-	16,000,000
Credit Information Bureau	10.25	3,500,000
Citizen Investment Trust	13.35	2,236,006,388
National Banking Training Centre	10.00	5,000,000
Nepal Grameen Bikas Bank Limited	3.05	46,050,000
Sub-Total	2,434,181,388	1,531,830,170
Total	2,454,761,888	1,592,460,670
Less: Provision for diminution in the value	47,550,000	63,550,000
Total	2,407,211,888	1,528,910,670

NOTE - 5: OTHER INVESTMENTS

Investment of Funds:		
Fixed Deposits with Commercial Banks and Financial Institutions	15,790,732,000	15,863,367,310
Less: Provision for doubtful Investment	947,645,000	1,198,146,310
Sub-Total	14,843,087,000	14,665,221,000
Other Investments:		
Investment in Rural Self Reliance Fund	253,400,000	253,400,000
Sub-Total	253,400,000	253,400,000
Grand Total	15,096,487,000	14,918,621,000

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
NOTE - 6: LOANS & RECEIVABLES AND REFINANCE		
LOANS AND RECEIVABLES		
Loans to Employees	4,666,599,428	4,012,947,525
Loan to Other Organisations	31,000,000	12,000,000
Sub-Total	4,697,599,428	4,024,947,525
REFINANCE		
Refinance to Commercial Banks	3,230,503,281	1,920,988,688
Securities Purchased Under Resale Agreement	-	-
Refinance to Financial Institutions	-	-
	3,230,503,281	1,920,988,688
Less: Provision for Doubtful Loans	10,000,000	10,000,000
Sub-Total	3,220,503,281	1,910,988,688
Total	7,918,102,710	5,935,936,213
NOTE - 7: OTHER RECEIVABLE		
Interest Accrued	2,034,187,919	2,270,201,817
Less: Provision for Doubtful Amounts	-	-
Less: Interest Suspend	489,803,509	470,984,821
Net Interest Accrued	1,544,384,410	1,799,216,996
Advances Recoverable	1,314,005,129	1,759,838,274
Less: Provision for Doubtful Amounts	10,329,878	10,329,878
Net Advance Recoverable	1,303,675,251	1,749,508,396
Deposits	1,676,504	1,674,504
Project Income Recoverable	20,545,838	15,223,570
.	62,996,316	125,269,437
Total	2,933,278,319	3,690,892,903
NOTE - 8: GOLD & SILVER STOCK		
Gold Held in Stock	1,610,653,876	612,924,161
Silver Held in Stock	102,887,870	88,204,977
Total Gold and Silver Stock	1,713,541,745	701,129,138
NOTE - 9: OTHER INVENTORIES		
Security Note Stock	1,617,408,259	2,067,232,881
Coin Stock	472,476,420	574,568,586
Numismatic and Medallion Coins	23,366,886	22,465,540
Other Metal Stock	22,485,498	24,461,508
Dispensory Stock	604,465	441,808
Total Inventories	2,136,341,527	2,689,170,323
Less: Provisions For:		
Non-moving Numismatic and Medallion Coins	(22,465,794)	(22,465,794)
Non-moving Other Metal Stock	(8,716,000)	(8,716,000)
Unissuable Note Stock	(3,775,258)	(3,775,258)
Total Inventories Net of Provisions	2,101,384,476	2,654,213,271

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

NOTE - 10 : STATEMENT OF PROPERTY, PLANT & EQUIPMENT

Particulars		Land	Building	Computer & Accessories	Vehicles	Machinery Equipment	Office Equipment	Furniture and Fixture	Other Assets	Capital Work in Progress	Total Assets
Depreciation Rate			3%	20%	20%	20%	20%	10%	20%		
Original Cost	Balance as on 1 st Shrawan 2070	31,334,552	570,267,876	181,836,436	190,685,681	109,364,023	102,398,319	21,564,542	4,635,737	15,569,468	1,227,656,635
	Addition during the Year	162,500,000	28,879,048	10,487,851	3,392,730	3,256,504	3,615,859	570,122	49,494	9,357,615	222,109,224
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	-	(10,209,889)	(5,125,603)	(942,400)	(3,470,866)	-	(34,465)	(10,908,486)	(30,691,709)
	Balance as on 32 nd Ashadh 2071	193,834,552	599,146,925	182,114,398	188,952,807	111,678,127	102,543,313	22,134,663	4,650,766	14,018,597	1,419,074,150
Accumulated Depreciation	Balance as on 1 st Shrawan 2070	-	217,245,676	127,721,651	142,924,009	98,276,817	76,828,905	17,392,566	4,486,788	-	684,876,412
	Depreciation for the Year	-	17,183,908	15,611,241	15,745,230	4,672,251	7,967,851	796,068	25,870	-	62,002,419
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	(53,710)	(10,209,734)	(4,575,850)	(942,398)	(3,496,317)	-	(34,465)	-	(19,312,475)
	Balance as on 32 nd Ashadh 2071	-	234,375,874	133,123,158	154,093,389	102,006,670	81,300,438	18,188,634	4,478,192	-	727,566,356
Net Book Value as on 32nd Ashadh 2071		193,834,552	364,771,051	48,991,240	34,859,418	9,671,457	21,242,874	3,946,030	172,574	14,018,597	691,507,794
Original Cost	Balance as on 1 st Shrawan 2071	193,834,552	599,146,925	182,114,398	188,952,807	111,678,127	102,543,313	22,134,663	4,650,766	14,018,597	1,419,074,149
	Addition during the Year	-	13,280,354	26,792,828	74,761,900	1,749,631	15,758,698	1,059,535	89,330	11,437,870	144,930,145
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	-	(6,765,720)	(18,712,319)	(3,075,234)	(3,445,924)	(197,470)	-	(10,309,829)	(42,506,496)
	Balance as on 31 st Ashadh 2072	193,834,552	612,427,278	202,141,506	245,002,388	110,352,524	114,856,087	22,996,728	4,740,096	15,146,638	1,521,497,798
Accumulated Depreciation	Balance as on 1 st Shrawan 2071	-	234,375,874	133,123,155	154,093,389	102,006,670	81,300,441	18,188,632	4,478,183	-	727,566,345
	Depreciation for the Year	-	17,809,260	16,456,164	14,742,572	4,272,651	8,594,682	825,944	36,482	-	62,737,754
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	-	(6,765,589)	(18,393,642)	(3,075,220)	(3,445,888)	(192,366)	-	-	(31,872,705)
	Balance as on 31 st Ashadh 2072	-	252,185,134	142,813,730	150,442,319	103,204,102	86,449,235	18,822,210	4,514,666	-	758,431,394
Net Book Value as on 31st Ashadh 2072		193,834,552	360,242,144	59,327,777	94,560,069	7,148,422	28,406,851	4,174,518	225,431	15,146,638	763,066,404

Allowances for obsolescences has been made for Rs. 3,352,949 on Building under Construction which is presented under Capital Work in Progress

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

NOTE- 11 : INTANGIBLE ASSETS

Particulars		Computer Software			Total Assets	
		Useful Life Defined by Contractual Agreements	Other Useful Life			Capital Work in Progress
Amortisation Rate			20%	10%		
Original Cost	Balance as on 1 st Shrawan 2070	6,913,092	3,949,148	229,272,935	-	240,135,175
	Addition during the Year		950,330		203,400	1,153,730
	Disposal/Write Off/Adjustment					-
	Balance as on 32 nd Ashadh 2071	6,913,092	4,899,478	229,272,935	203,400	241,288,905
Accumulated Amortisation	Balance as on 1 st Shrawan 2070	4,844,416	3,627,410	3,821,216	-	12,293,042
	Depreciation for the Year	939,606	319,620	22,927,293		24,186,519
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	-	-	-	-
	Balance as on 32 nd Ashadh 2071	5,784,023	3,947,029	26,748,509	-	36,479,561
Net Book Value as on 32nd Ashadh 2071		1,129,069	952,449	202,524,426	203,400	204,809,344
Original Cost	Balance as on 1 st Shrawan 2071	6,913,092	4,899,478	229,272,935	203,400	241,288,905
	Addition during the Year		2,229,009		1,663,040	3,892,049
	Disposal/Write Off/Adjustment					-
	Balance as on 31 st Ashadh 2072	6,913,092	7,128,487	229,272,935	1,866,440	245,180,954
Accumulated Amortisation	Balance as on 1 st Shrawan 2071	5,784,023	3,947,029	26,748,509	-	36,479,561
	Depreciation for the Year	647,916	190,066	22,927,293		23,765,276
	Disposal/Write Off/Adjustment	-	-	-	-	-
	Balance as on 31 st Ashadh 2072	6,431,939	4,137,095	49,675,803	-	60,244,837
Net Book Value as on 31st Ashadh 2072		481,153	2,991,392	179,597,132	1,866,440	184,936,117

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
NOTE - 12: DEPOSIT FROM BANKS AND OTHER AGENCIES		
Deposit from Banks and Financial Institutions	2,619,265,290	1,424,678,999
Foreign Diplomatic Missions and Other Agencies	500,004,210	636,153,427
Total	3,119,269,500	2,060,832,427
NOTE - 13: IMF RELATED LIABILITIES		
Special Drawing Right Allocation	9,668,100,070	10,133,765,128
Interest Bearing Loan :		
Loan under Rapid Credit Facility (RCF)	4,048,984,400	4,244,004,160
Loan under Extended Credit Facility (ECF)	1,973,241,030	3,235,085,920
Total	15,690,325,500	17,612,855,208
NOTE - 14: OTHER LIABILITIES		
Interest Payable	1,033,950	1,517,249
Bills Payable	-	-
Asian Clearing Union	354,859,626	130,825,826
Others	(15,299,872)	16,996,982
Total	340,593,703	149,340,057
NOTE-15: IMF Related Deposit Liabilities		
IMF Account No 1	8,361,125,768	7,029,851,169
IMF Account No 2	858,681	753,354
Total	8,361,984,449	7,030,604,523
NOTE-16: DEPOSIT AND OTHER BALANCES		
Deposits from Banks and Financial Institutions	189,641,903,978	172,159,909,996
Balances of Other Institutions	12,657,083,879	11,239,980,017
Earnest Money	7,071,373	6,092,685
Money Changer	10,756,000	10,644,000
Margin Against LCs	1,681,674,142	2,483,289,072
Total	203,998,489,372	185,899,915,770

Balances of Banks and Financial institutions also include the Cash Reserve Ratio (CRR) required to be maintained by commercial banks. Balances of Other Institutions include deposit of government corporations, companies and local authorities etc.

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
NOTE - 17: STAFF LIABILITIES		
Medical Fund (Includes Medical Earning Fund, Interest, etc)	231,473,695	370,432,311
Welfare Provident Fund	73,064,262	68,939,471
Gratuity and Pension Fund	12,760,494,941	9,829,898,334
Staff Security Fund	1,875,701,464	1,632,609,835
Liability for Staff Leave Encashment	821,357,804	781,755,545
Liability for Retired Staff	171,989,774	187,649,803
Other Payable to Staff	-	-
Total	15,934,081,941	12,871,285,299
NOTE - 18: OTHER PAYABLES		
Deposit Collection-Auction	60,000,000,000	
Reverse Repo Liabilities	5,000,000,000	20,000,000,000
Insurance Premium Collected from Staff	161,554,981	193,808,164
Less: Advance Insurance Premium Paid on Behalf of Staff	-	-
Other Payables of Project	369,492,012	369,599,634
Total	65,531,046,992	20,563,407,798
NOTE-19: CURRENCY IN CIRCULATION		
Currency in Circulation	319,080,000,000	273,250,000,000
The Currency in Circulation Liabilities are Supported by Following Securities :		
Foreign Currency Balance Held Abroad	303,472,268,000	257,642,268,000
Foreign Securities	15,607,732,000	15,607,732,000
Government Securities	-	-
Total	319,080,000,000	273,250,000,000

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
NOTE - 20: SUNDRY LIABILITIES		
Sundry Creditors	376,049,997	305,000,000
Unclaimed Account	3,480,540	3,657,045
Bills Collection	1,701,000	5,749,931
Less: Bills Lodged	<u>1,701,000</u>	<u>5,749,931</u>
Pension Payable to NRB Ex-Staff	73,908,545	50,585,053
General Account	186,608,845	214,882,068
Deferred Grant Income	115,948	231,773
Other Liabilities	3,550,971,095	4,602,412,692
Total	<u>4,191,134,970</u>	<u>5,176,768,632</u>

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
NOTE - 21: RESERVES		
Capital Reserve:		
Gold and Silver Equalization Reserve	4,480,191,137	5,704,554,193
Statutory Reserve:		
General Reserve	21,745,438,676	20,544,849,850
Monetary Liabilites Reserve	3,489,959,379	2,950,753,898
Exchange Equalization Fund	64,644,789,078	62,354,476,212
Other Reserves and Funds:		
Development Fund	7,289,756,571	5,741,080,922
Banking Development Fund	831,941,806	801,941,806
Development Finance Project Mob. Fund	226,625,456	209,088,356
Liquidity Stabilization fund	600,000,000	100,000,000
Mechanisation Fund	791,316,414	791,316,414
Scholarship Fund	61,594,504	61,594,504
Mint Development Fund	547,712,943	547,712,943
Gold Replacement Fund	24,708,491	76,605,926
Investment Revaluation Reserve	854,909,552	855,767,574
Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)	253,400,000	253,400,000
Fair Value Reserve for Equity Instruments	2,235,996,388	1,357,695,170
Project Split Interest Reserve Fund	4,233,489	4,233,489
Deficit Due to Restatement of Prior Period Errors	-	(218,160,552)
Total Reserves and Funds	108,082,573,884	102,136,910,705

The Board of Directors of the Bank has Appropriated the Following Amount to Different Fund During the Year

Net Profit for the Year	12,067,361,967	13,550,556,399
Transfer (to)/from Exchange Equalisation Fund	(2,290,312,874)	(4,265,005,927)
Transfer (to)/from Gold & Silver Equalisation Reserve	1,224,363,057	(515,927,005)
Securities Revaluation Fund	858,021	(289,378)
Surplus/(Deficit) Due to Restatement of Prior Period Errors	(218,160,552)	53,309
Profit Available for Distribution	10,784,109,619	8,769,387,398
General Reserve	1,123,982,900	1,369,664,795
Monetary Liability Reserve	539,205,481	449,377,398
Development Fund	1,548,675,648	53,577,563
Development Finance Project Mobilisation Fund	17,537,099	5,322,268
Liquidity Stabilization Fund	500,000,000	13,000,000
Banking Development Fund	30,000,000	20,000,000
Gold Replacement Fund	24,708,491	76,605,926
Surplus to be Transferred to GON	7,000,000,000	7,000,000,000
Surplus/(Deficit) Due to Restatement of Prior Period Errors	-	(218,160,552)
Total	10,784,109,619	8,769,387,398

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

NOTE - 22a : Movement of Provisions.

Particulars	As on 32-3-2071	Addition	Withdrawn	Adjustment	As on 31-3-2072
Leave Encashment	781,755,545	194,567,614	(154,965,354)	-	821,357,804
Gratuity and Pension Fund	9,829,898,334	3,000,000,000	(665,305,537)	595,902,144	12,760,494,941
Staff Security Fund	1,632,609,835	600,000,000	(356,908,371)	-	1,875,701,464
Staff Medical Earning Fund	370,432,311	360,613,782	(133,164,269)	(366,408,130)	231,473,695
Diminution in Value of Investment in	63,550,000	-	(16,000,000)	-	47,550,000
Provision for Advance Recoverable	10,329,878	-	-	-	10,329,878
Provision for Doubtful Loans	10,000,000	-	-	-	10,000,000
Nuismatic and Medallion Coins	22,465,793	-	-	-	22,465,793
Provision for Non Moving Metal Stock	8,716,000	-	-	-	8,716,000
Provision for Unissuable Note Stock	3,775,258	-	-	-	3,775,258
Provision for Other Investments	1,198,146,310	-	(250,501,310)	-	947,645,000
Provision for Building in Construction	3,352,949	-	-	-	3,352,949
Total	13,935,032,213	4,155,181,396	(1,576,844,841)	229,494,014	16,742,862,783

NOTE - 22b: Contingent Liabilities and Commitments

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
Letters of Credit	33,872,646,191	41,380,802,027
Guarantees Issued	-	-
Unclaimed Account Transfer to P/L Account	100,066,715	100,066,715
Capital Commitment (Construction of New Buildings and related Works at Baluwatar & Thapathali)	42,229,656	13,045,733
Total	34,014,942,562	41,493,914,475

1. Contingent liabilities in respect of Letter of Credit (L/C) are determined on the basis of LCs remaining unexpired at the Balance sheet date after adjusting therefrom the margin retained by the bank. In addition to above, Letter of Credit opened for various projects of Nepal Government for which grants is received from various donor agencies, liability of such letter of credit is met directly by the donor agencies, hence it is not shown as contingent liabilities of the bank.

NOTE - 22c: Contingent Assets

PARTICULARS	As on 31-3-2072 NRs.	As on 32-3-2071 NRs.
Insurance claim lodged with Rastriya Beema Company against the loss of Property caused by Mega Earthquake 2072 Baisakh	11,322,000	-
Total	11,322,000	-

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME

PARTICULARS	For the Year Ended	For the Year Ended
	31-3-2072	32-3-2071
	NRs.	NRs.
NOTE - 23: INTEREST INCOME		
Foreign Currency Financial Assets		
Treasury Bills & Deposits	17,359,935,344	14,836,956,104
SDR Holding & Asian Clearing Union	-	-
Sub-total	17,359,935,344	14,836,956,104
Local Currency Financial Assets		
Government Securities	442,231,376	783,532,822
Investment in Financial and Other Institutions	454,786,409	622,226,608
Overdraft to Government	-	-
Loans and Refinance	77,423,413	76,425,226
Sub-total	974,441,197	1,482,184,656
Total Interest Income from Financial Assets	18,334,376,541	16,319,140,760

NOTE - 24: COMMISSION INCOME

Foreign Currency Financial Assets		
On Currency Exchange	16,827,248	2,089,018
Local Currency Financial Assets		
Government Transaction & Other services	54,382,228	59,386,491
Total Commission Income from Financial Assets	71,209,476	61,475,509

NOTE - 25: INTEREST EXPENSES

Foreign Currency Financial Liabilities		
SDR Allocation & ECF Loan	5,692,245	9,588,339
Others	203,547	(19,556)
Sub-total	5,895,791	9,568,784
Local Currency Financial Liabilities		
Government Securities	143,576,270	34,885,548
Sub-total	143,576,270	34,885,548
Total Interest Expense on Financial Liabilities	149,472,062	44,454,332

NOTE - 26: AGENCY AND SERVICE CHARGE

Foreign Currency Liabilities		
Service Charge	-	-
Commission	27,075,395	21,522,886
Sub-total	27,075,395	21,522,886
Local Currency Liabilities		
Agency Expenses	157,958,682	148,524,107
Sub-total	157,958,682	148,524,107
Total Agency and Service Charge	185,034,077	170,046,993

Agency Expenses Includes Agency Commission Paid to the Following Banks for Operating Government Accounts.

Nepal Bank Ltd.	55,800,000	91,200,000
Rastriya Banijya Bank	92,100,000	57,300,000
Nepal Bangladesh Bank	-	-
Everest Bank Ltd	-	-
Total	147,900,000	148,500,000

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME

PARTICULARS	For the Year Ended 31-3-2072	For the Year Ended 32-3-2071
	NRs.	NRs.
NOTE - 27: OTHER OPERATING INCOME		
Income from Mint (Sale of Coin)	341,248	443,237
Gain from Sale of Precious Metals and Coins	24,708,491	76,605,926
Fine/Penalty Charge	24,538,938	10,514,729
Profit from Sale of Assets	4,470,262	806,484
Dividend Income	7,365,111	6,767,324
Provision on Investment Wtitten Back (Net)	255,301,310	18,208,463
Project Income	17,537,099	5,322,268
Grant Income	115,825	245,446
Miscellaneous	51,832,492	68,742,324
Total	386,210,776	187,656,200

NEPAL RASTRA BANK
NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME

PARTICULARS	Note	For the Year Ended 31-3-2072 NRs.	For the Year Ended 32-3-2071 NRs.
NOTE - 28: GENERAL, ADMINISTRATIVE EXPENSES & PROVISIONS			
Staff Costs	28 a	5,707,985,227	5,687,544,456
Depreciation and Amortization		86,503,030	86,188,938
Directors Fees and Expenses		5,100,612	4,725,420
Note Printing Charges		1,080,986,721	923,518,005
Mint Expenses		263,424	393,569
Security charges		38,502,214	18,647,239
Remittance Charges		42,769,892	53,253,861
Travelling Expenses		207,996,452	171,231,742
Insurance Charges		83,812,263	70,990,482
Repair & Maintenance		33,834,202	13,032,059
Provisions on Loans & Advances, Investments, etc.	28 b	-	2,500,000
Miscellaneous	28 c	405,707,543	525,242,387
Total		7,693,461,579	7,557,268,158
28 a Staff Costs			
Salary		606,857,549	566,234,121
Allowances		545,212,304	543,374,938
Provident Fund Contribution		62,287,668	58,215,591
Staff Welfare (Including Medical Fund Contribution)		360,613,782	69,585,942
Staff Welfare Provident Fund		335,500,000	305,000,000
Pension & Gratuity Fund		3,000,000,000	3,255,535,548
Staff Security Fund		600,000,000	697,145,449
Staff Leave Compensations		194,567,614	183,580,127
Others		2,946,309	8,872,739
Total		5,707,985,227	5,687,544,456
28 b Provision on Loans & Advances, Investments, etc.			
Provision for Unissuable Note Stock		-	-
Provision for Retired Staff Insurance Premium		-	-
Provision for Doubtful investment and Others		-	2,500,000
Provision for Sundry Accrued		-	-
Total		-	2,500,000
28 c Miscellaneous Expenses			
Banking Promotion		90,851,636	70,206,236
Audit Fees and Expenses		1,305,569	1,555,696
Sundry Balances Written Off		-	-
Assets Written Off		191,212	39,854
Others		313,359,127	453,440,602
Total		405,707,543	525,242,387

NEPAL RASTRA BANK

NOTES FORMING PART OF THE STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

PARTICULARS	As on 31-3-2072	As on 32-3-2071
	NRs.	NRs.
NOTE - 29: CASH AND CASHEQUIVALENT		
Foreign Currency Cash and Bank Balance	36,182,115,845	32,407,083,933
Foreign Currency Time Deposits	259,985,667,494	248,945,737,986
Local Currency in Hand	3,703,331,845	6,432,623,698
SDR Holdings	4,119,794,209	5,488,119,248
Investment in Treasury Bills/Notes	199,342,298,611	150,483,620,913
Investment in Fixbis	7,172,535,534	7,449,373,607
Investment in Repurchase Agreement (Repo)	58,125,602,000	40,110,588,469
Total	568,631,345,537	491,317,147,855

Nepal Rastra Bank

NFY 2071/72 (2014/15 AD)

NOTE 30: General Information, Significant Accounting Policies and Other Explanatory Disclosures

A. General Information and Significant Accounting Policies

1. Incorporation

Nepal Rastra Bank (NRB), the Central Bank of Nepal, was incorporated under Nepal Rastra Bank Act, 2012 as superseded by NRB Act 2058. The Bank is domiciled in Nepal and its central office is located at Baluwatar, Kathmandu. The Bank's jurisdiction is spread throughout the country. The main activities of the Bank include:

- Formulating necessary monetary and foreign exchange policies.
- Issuing of currency in circulation.
- Promoting stability and liquidity required in banking and financial sector.
- Developing a secure, healthy and efficient system of payment.
- Regulating, inspecting, supervising and monitoring the banking and financial system.
- Promoting entire banking and financial system of Nepal.

2. Fiscal Year

The financial statements relate to the fiscal year 2071/72 i.e. 1st Shrawan 2071 to 31st Ashadh 2072 corresponding to Gregorian calendar 17th July 2014 to 16th July 2015. The previous year was 1st Shrawan 2070 to 32nd Ashadh 2071 (16th July 2013 to 16th July 2014). The corresponding information presented in the financial statements for the previous year are rearranged and reclassified in accordance with IAS 8 "Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors", wherever necessary.

3. Directors' Responsibility Statement

The Board of Directors of the Bank is responsible for preparation and presentation of the bank's financial statements and for the estimates and judgments used in them. The Board has approved the financial statements for the year ended 31st Ashadh 2072 on Poush 07, **2072 (December 22, 2015)**.

4. Controlling Body

The controlling body of the Bank is the Government of Nepal (GoN) holding 100 percent of its capital. In the normal course of its operations, the Bank enters into following transactions with GoN and state controlled enterprises/entities:

- Acting as the fiscal agent and financial advisor of the Government;
- Acting as a banker to the Government;
- Acting as the agent of Government or its agencies and institutions, provide guarantees, participate in loans to Government and related institutions;
- Acting as agent of Government, the Bank issues securities of Government, purchases unsubscribe portion of any issue and amounts set aside for the Bank;
- Acting as the agent of Government, the Bank manages public debt and foreign reserves.

The Bank does not ordinarily collect any commission, fees or other charges for services, which it renders, to the Government or related entities except where agreement states otherwise.

Transactions with the Government and state controlled enterprises/entities, outstanding balances and commitments are not disclosed in consonance with IAS 24.25.

5. Basis of Preparation

The significant accounting policies applied in the preparation of financial statements are set out below. These policies are consistently applied to all the years presented, except for the changes in accounting policies presented in para 7 below.

Financial statements components and presentation

The financial statements comprise the Statement of Financial Position, Statement of Comprehensive Income shown in one single statement, the Statement of Changes in Equity, the Statement of Cash flows and the notes to the accounts.

The financial statements are prepared, as far as possible, in accordance with the International Financial Reporting Standards (IFRS). The deviations, if any, from IFRS are noted wherever applicable. The standards that are not fully complied with included IAS 39 – Financial Instruments Recognition and Measurement, IAS 28 – Investment in Associates, IAS 27 – Consolidated and Separate Financial statements, IAS 16 – Property, Plant and Equipment and IAS 19 – Employee Benefits.

Assets and liabilities are presented in the Statement of Financial Position in the order of their liquidity. Expenses are classified as per their nature.

Cash flow information is prepared, on a cash basis, using the indirect method.

Basis of Recognition and Measurement

The financial statements are prepared on an accrual basis of accounting and interest income is recognized in the effective interest rate method.

The financial statements are prepared on the historical cost measurement basis except for the following material items in the Statement of Financial Position.

- Non-derivative financial instruments at fair value through profit or loss are measured at fair value.
- ‘Available for Sale’ financial assets, except for equity investments whose fair value are not available, are measured at fair value.
- Derivative financial instruments are measured at fair value.
- Inventories are measured at cost or net realizable value whichever is lower.
- Gold investment assets other than Inventories are measured at fair value.
- Gratuity and Pension Fund and Staff Security Fund are measured at present value of Defined Benefits Obligation.

Functional and Presentation Currency

The financial statements are presented in Nepalese Rupee, which is the Bank's functional currency. The figures are rounded to nearest integer, except otherwise indicated.

Use of Estimates and Judgments

The preparation of financial statements requires management to make critical judgments, estimates and assumptions that affect the application of accounting policies and reported amounts of the assets, liabilities, incomes and expenses. The actual result may differ from

these estimates. Management believes that the underlying assumptions are appropriate and that the financial statements present the financial position and results fairly.

Estimates and underlying assumptions are reviewed on an ongoing basis. Revisions to accounting estimates are recognized in the period in which the estimates are revised and in any future period affected. Information about assumptions and estimation that have a significant risk of resulting in a material adjustment within the next financial year are:

- Key assumptions used in discounted cash flow projections
- Measurement of defined benefit obligations
- Provisions and contingencies
- Determination of net realizable value
- Determination of useful life of the property, plants and equipment
- Determination of capitalization value of the intangible assets

6. Significant Accounting Policies

i. Revenue recognition

Revenue is recognized when it is probable that the economic benefits associated with the transaction will flow to the Bank and the amount of revenue can be measured reliably. Revenue is not recognized during the period in which its recoverability of income is not probable. Accordingly, interest income from certain banks and financials which are declared as problematic and receipt of interest from which is not forthcoming are not recognized. Interest incomes are recognized on effective interest rate method whereas other incomes are recognized on an accrual basis of accounting.

ii. Financial Instruments

The financial instruments, consisting of financial assets and financial liabilities, are segregated between foreign currency and local currency items. Financial assets and liabilities are set off and net amount presented in the Statement of Financial Position when and only when, the Bank has a legal right to offset the amount and intends either to settle it on a net basis or to realize the asset and settle the liability simultaneously.

a. Financial Assets

All financial assets are recognized initially on trade date, which is the date when the Bank becomes a party to the contractual provisions of the instruments except for Loans and advances which is recognized on the date of origination. Financial assets are derecognized when the contractual rights to the cash flows from the asset expire, or the right to receive the contractual cash flow in which substantially all risk and rewards of the ownership of the financial assets is transferred. Any interest in such transferred financial assets that are created or retained by the Bank is recognized as a separate asset or liability.

Financial assets (Non-derivative) are classified into the following categories: (a) Financial assets at fair value through profit or loss, (b) Held to maturity, (c) Loans and advances and (d) Available for sale.

Financial assets at fair value through profit or loss

Financial assets are designated as at fair value through profit or loss if the Bank manages such investments and make purchase and sale decisions based on its fair value in accordance with investment strategy. Attributable transaction costs and changes in fair value are taken to revenue.

Held-to-Maturity Financial Assets

Held-to-maturity asset are financial assets with fixed or determinable payments and fixed maturity (e.g., debt securities) that the Bank has the positive intent and ability to hold till maturity. Held to maturity financial assets are recognized initially at fair value plus any directly attributable transaction cost. Subsequent to initial recognition, held to maturity financial assets are measured at amortized cost using effective interest rate method less any impairment losses.

Loans and Receivables

Loans and receivables are non-derivative financial assets with fixed or determinable payments that are not quoted in an active market. They typically arise when the Bank provides loans; investment in debt instruments and deposits held in other banks with no intention of trading or making short-term profit and comprise loans and advances including bonds purchased at original issuance. They are initially recognized at fair value plus any directly attributable transaction cost. Subsequent to initial recognition, loans and receivables financial assets are measured at amortized cost using effective interest rate method less any impairment losses. Loans and receivables comprise cash and cash equivalents, trade and other receivables, loans provided to employees.

Available-for-Sale Financial Assets

Available-for-sale financial assets are non-derivative financial assets that are designated as available-for-sale or not classified in any of the above category. Available-for-sale financial assets are recognized initially at fair value plus any directly attributable transaction cost. Subsequent to initial recognition, available-for-sale financial assets are measured at fair value, as far as such fair value is available, and changes therein, other than impairment losses which are recognized in other comprehensive income and presented in the fair value reserve in equity. When an investment is derecognized, gain or loss accumulated in equity is reclassified to profit or loss. Available-for-sale financial assets comprise investment in equity instruments.

b. Financial Liabilities

All financial liabilities are recognized initially on the trade date, which is the date that the bank becomes a party to the contractual provisions of the instrument except for Debt securities which are initially recognized on the date that they are issued. A financial liability is derecognized when its contractual obligations are discharged, cancelled or expires. Non derivatives financial liabilities are classified into the other financial category. Such financial liabilities are recognized initially at fair value less any directly attributable transaction cost. Subsequent to initial recognition, these financial liabilities are measured at amortized costs using effective interest method.

c. Fair value

The fair value of a financial instrument is the amount for which an asset could be exchanged, or a liability settled, between knowledgeable, willing parties at an arm's length transaction. Quoted market values represent fair value when a financial instrument is traded in an organized and liquid market. Where quoted market values are not available, fair values are estimated by other techniques such as discounted cash flows etc.

d. Impairment Losses

The Bank recognizes the impairment of financial assets in case there is objective evidence that the assets have been impaired. Impairment of an individual asset is tested at each balance sheet date in case there is an indication of such impairment.

iii. Currency in Circulation

Currency in circulation represents notes issued by the Bank as a sole currency issuing authority in Nepal. Currency notes issued by the Bank are legal tender under the NRB Act 2058. This represents the liability of the Bank towards the holder of the currency note. The liability for notes in circulation is recorded at face value in the balance sheet. These liabilities are supported by assets including foreign currency, foreign securities and Government securities etc. as permitted by Nepal Rastra Bank Act 2058.

The Bank also issues coins of various denominations for circulation. However, currency circulation liability does not include the liability on account of coins in circulation.

iv. Transactions on Repurchase Obligations (Repo) and Reverse Repo

Repurchase (Repo) and reverse repo of securities are recorded as follows:

- a) Securities sold subject to repurchase arrangements (Repo) are recorded as investment in Government securities. The obligation to repurchase is shown as liabilities for securities sold under agreement to repurchase and the difference between the sale and repurchase value is accrued on a pro rata basis and recorded as expense.
- b) Securities purchased under agreements to resell ('reverse repos') are recorded as loans and advances to other banks or customers, as appropriate. The difference between sale and repurchase price is treated as interest and accrued over the life of the agreements using the effective interest method. Securities lent to counterparties are also retained in the statement of financial position.

v. Foreign Currency Transactions and Balances Ttranslations

Income and expenditure denominated in foreign currency are translated into Nepalese Rupees on the basis of exchange rate prevailing on the value date. Assets and liabilities in foreign currencies as at the yearend are translated into Nepalese Rupees on buying exchange rate prevailing on the balance sheet date. Exchange differences are taken to revenue. An amount equivalent to the net exchange gain /loss during the year is transferred to/from 'Exchange Equalization Fund' through Statement of Comprehensive Income.

vi. Gold Replacement Fund

Gold Replacement Fund is created for the purpose of replenishing the stock of gold and silver sold. An amount equivalent to the cost price of the gold or silver purchased is transferred from Gold Replacement Fund to General Reserve account.

vii. Gold and Silver (other than inventories)

Gold and Silver other than those held as inventory is stated at market value and any appreciation or depreciation with respect to the cost is taken to/from "Gold and Silver Equalization Reserve" through Statement of Comprehensive Income.

viii. Gold and Silver Stock and Other Inventories

Gold and silver stock and other inventories are carried at cost or net realizable value whichever is less. Cost for gold and silver is determined on the basis of specific

identification of their individual cost (IAS 2.23). Cost for other inventories is determined under the weighted average method. Other stores except dispensary stock, various coin/metal stocks as well as printed notes are charged directly to Statement of Comprehensive Income. Durable goods with unit cost of twenty five thousand rupees or less are expensed through Statement of Comprehensive Income at the time of purchase.

ix. Property, Plant & Equipment

Property, Plant and Equipment are measured at cost less accumulated depreciation less accumulated impairment loss if any. Cost comprises purchase price including nonrefundable duties and taxes; and any directly attributable cost incurred in bringing the asset to their present location and condition necessary for it being capable of operating in the manner intended by the management but excluding trade discounts and rebates. Subsequent expenditure is capitalized only when it is probable that future economic benefits associated with the expenditure will flow to the Bank. Ongoing repair and maintenance are expensed as incurred.

Land is not depreciated. All other property, plant and equipment are depreciated from the date they are available for use or in respect of self-constructed assets, from the date that the construction is completed and ready for use. Depreciation is charged on straight-line method over and the estimated useful lives of current and comparative years of significant items of property, plant and equipment. Useful lives and residual values are reviewed on each reporting date and adjusted if appropriate.

Useful life of the various classes of assets is estimated as per below.

<u>Class of Assets</u>	<u>Useful Life</u>
Buildings	Over 33 Years
Furniture and Fixture	10 Years
Vehicles	5 Years
Office and Computer Equipment	5 Years
Machinery Equipment	5 Years
Others	5 Years

x. Intangible Assets

Intangible assets include software purchased by the bank. The intangible assets that are acquired by the Bank and have definite useful lives are measured at cost less accumulated amortization and any impairment losses. Software, useful life of which have been defined by terms of contract or conditions for use are amortized on straight-line basis over the useful life of asset.

Software, useful lives of which have not been clearly defined by terms of contract or condition of use as well have a definite useful lives due to technological obsolescence and are amortized on straight-line basis over estimated useful life of ten years and five years respectively for business application software and other software.

Subsequent expenditure is capitalized only when it increases the future economic benefits embodied in the specific asset to which it relates. All other expenditure, including expenditure on internally generated goodwill and brands are recognized in profit or loss as incurred.

xi. Assets Received in Grant

Equipment acquired under grant is recognized as "Grant Assets" and included under respective head of property, plant and equipment with corresponding credit to "Deferred Grant Income" under the head of Other Liabilities.

xii. Employee Benefits

a. Short Term Employees Benefit

Short term employees' benefits obligations are measured on an undiscounted basis and are expensed as the related service is provided. A liability is recognized for the amount expected to be paid under short term cash bonus or profit sharing plans if the Bank has a present legal or constructive obligation to pay this amount as a result of past service provided by the employee and the obligation can be estimated reliably.

b. Defined Contribution Plan

A defined contribution plan is a post-employment benefit plan under which an entity pays fixed contributions into separate entity and has no legal or constructive obligation to pay future amounts. Obligations for contributions to defined contribution plans are recognized as employee benefit expense in profit or loss in the periods during which the related service are rendered by employees. Pre-paid contributions are recognized as an asset to the extent that cash refund or reduction in future payments is available. Contributions to a defined contribution plan being due for more than 12 months after the end of the period in which the employee render the service are discounted at their present value. The following are the defined contribution plan provided by the bank to its employees:

1) Contributory Retirement Fund

All permanent employees are entitled for participation in employee's provident fund (now Retirement Fund) wherein the employees contribute at various rates of their current drawn salaries. The bank contributes 10% of basic salary to this fund, which is separately administered as a defined contribution plan as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 78 Sub-rule 1(a) & 1(c). The Bank's obligations for contributions to the above Fund are recognized as an expense in profit or loss as the related services are rendered.

2) Welfare Provident Fund

Certain amounts as prescribed by the Board are annually transferred to this fund, which is meant to be a defined contribution scheme for the welfare of the employees, as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 78 Sub-rule 1(b) and 1(c). Contributions by the Bank are expensed in profit or loss as the related services are rendered.

3) Staff Medical Fund

Employees are eligible for medical benefits based on the specified slabs as per medical rules, last drawn salary and completed years of service, as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 78 Sub-rule 1(d). Incremental liability is provided for and transferred to this Fund.

c. Defined Benefit Plan

A defined benefit plan is a post-employment benefit plan other than a defined contribution plan. The Bank's net obligation in respect of defined benefit plans is

calculated separately for each plan by estimating the amount of future benefit that employees have earned in return for their service in current and prior periods. That benefit is discounted to determine its present value. Any unrecognized past service costs and the fair value of any plan assets are deducted. The discount rate is the yield at the reporting date on corporate bonds, that have maturity dates approximating the terms of the Bank's obligation and that are denominated in the currency in which the benefits are expected to be paid. The calculation of obligation is performed annually by a qualified actuary using projected unit credit method.

The Bank recognizes all actuarial gains and losses arising from defined benefit plans immediately in other comprehensive income and all expenses related to defined benefits plans in employee benefit are expensed in profit or loss.

The following are the defined benefit plans provided by the bank to its employees:

1) Gratuity and Pension Scheme

Gratuity and Pension Scheme is a defined benefit obligation under which employees having service period for five years or more but less than twenty years are eligible for gratuity, which is based on last pay-scale of staff's existing designation and completed years of service. Similarly, employees having service period of twenty years or more are eligible for pension, which is based on last pay-scale of staff's existing designation and completed years of service. The bank measures the obligation of this plan as valued by a qualified actuary using projected credit method. All expenses related to defined benefits plans in employee benefit are expensed in profit or loss.

2) Staff Security Fund

Staff Security Fund is defined benefit plan under which all the permanent employees are entitled to staff security fund at the time of retirement, death or termination from the service by any other circumstances at the predetermined factor prescribed by the bank, which is based on last drawn salary and completed years of service as per Nepal Rastra Bank Staff By-Law 2068: Rule 78 Sub-rule 1(e). Employees having service period of thirty years are eligible for maximum sixty three months salary. The bank measures the obligation of this plan as valued by a qualified actuary using projected credit method. All expenses related to defined benefits plans in employee benefit are expensed in profit or loss.

3) Leave Encashment

The employees are entitled to en-cash their un-utilized accumulated leave at their retirement or after vesting of certain period. Home leave and Sick leave are defined benefit plans which are recognized when the leave does not occur. Provision is created for liability on employees' leave based on obligation dischargeable to employees at balance sheet date.

xiii. Taxation

Income of the NRB is exempted from taxes under section 8 of the NRB Act, 2058 as well as Section 10 of Income Tax Act, 2058 and as such no provision in this respect has been made.

xiv. Cash and Cash Equivalents

Cash and cash equivalents include cash at vault and agency bank account balances, short-term and highly liquid investments maturing within 3 months from the date of its

acquisition and are readily convertible to cash, which are subject to an insignificant risk of changes in value.

xv. *Inter-Office Transactions*

The balance of inter-office transactions under reconciliation is presented as General Account under Sundry Liabilities.

xvi. *Unclaimed Account*

Unclaimed account under Sundry Liabilities represents amount that remained unclaimed and outstanding for more than two years. Amount outstanding for more than three years in unclaimed account is transferred to miscellaneous income in Statement of Comprehensive Income.

xvii. *Impairment*

a. Impairment of Financial Assets

The Bank assesses at each reporting date that whether there is objective evidence that a financial asset or group of financial assets is impaired. A financial asset or a group of financial assets is impaired and impairment losses are incurred only if there is objective evidence of impairment as a result of one or more events that occurred after the initial recognition of the asset and that loss event has an impact on the estimated future cash flows of the financial assets or group of financial assets that can be reliably estimated.

The criteria used to determine that there is objective evidence of an impairment loss include:

- Significant financial difficulty of the issuer or obligor;
- Breach of contract, such as default or delinquency in interest or principal payments
- It becomes probable that the borrower or issuer will enter bankruptcy or other financial reorganization;
- the Bank, for economic or legal reasons relating to the financial difficulties, grant to the borrower a concession that the lender would not otherwise considers;
- Disappearance of an active market for that financial asset because of financial difficulties; etc.

The amount of loss is measured as the difference between the asset's carrying amount and amount the management considers it as recoverable on the basis of financial position of the borrower or issuer and appropriate estimation made by the management. Appropriate provisions for possible losses on investments in shares, fixed deposits; and loans and advances have been made. Receivables considered as bad and irrecoverable are written off from the books of account and directly charged to Statement of comprehensive income.

b. Impairment of Non-financial Assets

Non-financial assets are reviewed for impairment whenever events or changes in circumstances indicate that the carrying amount may not be recoverable. An impairment loss is recognized for the amount by which the assets carrying amount exceeds its recoverable amount. The recoverable amount is the higher of an asset's

fair value less cost to less and value in use. Provision for the assets such as Numismatic and Medallion coins and Non-moving metals are made on as per the indication of impairment. An impairment loss is recognized in Statement of Comprehensive Income. Provisions against impairment are reviewed at each balance sheet date and adjusted to reflect the current best estimates. Changes in the provisions are recognized as income/expense in the statement of comprehensive income. Impairment loss for diminution in value of investment in shares has been recognized during the year.

xviii. Bills Payable and Bills Receivable

The Bank carries out the function of repayment of Government securities and interest thereon on behalf of the GON. Bills Payable primarily represents the year-end undisbursed or unadjusted amount of payments received from GON in respect of interest / repayment liabilities of such securities. The year-end balance of Bills Purchased represents the amounts paid by the Bank to the security holders but the corresponding claim adjustment with Bills Payable is pending.

xix. Consolidation of Project Accounts

The Bank manages and implements various projects, which are helpful in attaining its objectives, on its own by entering into project agreement with the funding agencies or subsidiary loan agreements with Government of Nepal or on behalf of Government of Nepal (GON).

The projects for which the Bank has entered in to separate subsidiary loan agreements with Government or has entered into separate project agreements with other funding agencies are consolidated with the Bank's account. For projects which are implemented by the bank on behalf of the GON, the accounts of these projects are not consolidated with bank's financial statements as the Bank has no obligation towards such projects or any other counter party and there is no right of the Bank in assets, liabilities, equity, income and expense of such projects. However, disclosure of financial and other information of such projects is given in the notes.

7. Changes in Accounting Policies

There were no changes in accounting policies adopted by the Bank from the previous year. However any deviation from such the policies has been explained in the following sections.

B. Significant Disclosures

8. Gold and Silver

A sum of NRs. 24,708,491 (P.Y. NRs 76,605,926) was appropriated out of net profit this year to the "Gold Replacement Fund". During the current year, the Bank bought 8,596.90 (PY 13,952.19) fine troy ounces of gold with cost price of NRs. 1,102,450,405 (PY NRs. 1,727,998,204). The amount of NRs. 76,605,926 (PY NRs. 175,675,657) was transferred from Gold Replacement Fund to General Reserve Account. The quantity and market value of gold and silver held as inventory at the yearend were as follows:

Particulars	As on 31 st Ashadh 2072		As on 32 nd Ashadh 2071	
	Weight (Kg, Gm, Mg)	Total Market Value (NRs.)	Weight (Kg, Gm, Mg)	Total Market Value (NRs.)
Gold (Investment)	5,188.474.290	19,527,073,390.61	3,944.335.219	15,882,785,239
Gold held in Stock	2,632.567.975	9,907,801,202	2,395.068.738	9,644,302,598
Silver held in Stock	126,202.478.081	6,192,755,599	126,006.573.919	8,914,965,105
Total		35,627,630,192		34,442,052,942

Market value for gold and silver was based on the closing rate prevailing in London Market and Nepal Gold & Silver Dealer's Association respectively.

9. Yearend Exchange Rates

The year-end exchange rates in Rupees for major currencies used for reinstating the balances of foreign currency assets and liabilities were as per below.

S.N.	Currency	Current Year	Previous Year
1	US Dollar	101.14	95.90
2	Sterling Pound	158.01	164.61
3	Euro	111.48	130.56
4	Swiss Franc	106.78	107.51
5	Australian Dollar	75.46	89.91
6	Canadian Dollar	79.30	89.35
7	Japanese Yen	0.818	0.94
8	Singapore Dollar	74.22	77.23
9	SDR	141.97	148.81
10	Chinese Yuan	16.29	15.45
11	Indian Rupees	1.60	1.60

10. Investment in Shares

The investment in shares in some cases exceeded the statutory limit (ten percent of the paid up capital of respective company) as such investments were made before the enactment of the Nepal Rastra Bank Act 2058. The Bank is in the process of offloading the excessive investments. Further disclosures relating to the investments in shares are as per below.

- The investment in shares of Citizen Investment Trust was measured as fair value. As the market value of the other shares was not available, they were measured at cost. Impairment loss was recognized on the basis of objective evidence.

- Investment in Citizen's Investment Trust included 400,403 (PY 288,260) bonus shares out of total 400,503 (PY 288,360) shares with market value of Rs. 3,380 (PY Rs. 1,147) each.
- Investment in Rastriya Beema Sansthan (Life-Insurance) included 41,667 bonus shares out of total 51,667 shares (PY 41,667 bonus shares out of total 51,667 shares) .
- Investment in Deposit and Credit Guarantee Corporation included 924060 (PY 612,638) bonus shares out of total 1,999,860 shares. (P.Y. 1,229,638 shares) and additional investment 458,800 (PY 412,000) shares made during the year.
- Investment in Credit Information Centre Limited included 14,400 bonus shares out of 49,400 shares (PY 49,400 shares).
- Agricultural Project Services Center was in liquidation.
- Sudur Paschimanchal Grameen Bikash Bank Ltd. and Paschimanchal GBB were merged with similar other institution to form "Nepal Grameen Bikas Bank Ltd". The Bank has started its commercial operation since 2071 Shrawan 30. NRB had received 199,988 shares (3.053%) of Rs. 100 each of Nepal Grameen Bikas Bank Ltd. as per the share swap ratio of merged institutions. The share investment in Grameen Bikas Bank Ltd. was recorded at cost.
- **Consolidation of Financials of Subsidiaries:**

The Bank's investments in two entities as mentioned in Note 4 (a) are in excess of 50% of the capital of those entities. These investments were made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes.

With regard to consolidation of accounts, International Accounting Standard (IAS) 27 para 10 states that a parent is not required to present consolidated financial statements if and only if:

- the parent is itself a wholly-owned subsidiary or is a partially owned subsidiary of another entity and its other owners, including those not otherwise entitled to vote, have been informed about, and do not object to, the parent not presenting consolidated financial statements;
- the parent's debt or equity instruments are not traded in a public market;
- the parent did not file, nor is it in the process of filing, its financial statements with a securities commission or other regulatory organization for the purpose of issuing any class of instruments in a public market; and
- the ultimate or any intermediate parent of the parent produces consolidated financial statements available for public use that comply with IFRS.

Keeping in view above facts Nepal Rastra Bank has not prepared consolidated financial statements for these subsidiaries.

The Bank did not exercise control or significant influence on the entities except for regulatory purposes.

11. Related Parties

11.1. Key Management Personnel

The key management personnel are those persons having authority and responsibility of planning, directing and controlling the activities of the entity, directly or indirectly

including any director. The key management of the Bank includes members of its Board of Directors and Special Class Officers. The name of the key management personnel who were holding various position in the office during the year were as follows:

S.N.	Name of the Key Management Personnel	Post
1	Dr. Chiranjibi Nepal (w.e.f. 2071.12.6)	Governor
2	Dr. Yuba Raj Khatiwada (retired w.e.f. 2071.12.5)	Governor
3	Gopal Prasad Kaphle	Deputy Governor
4	Maha Prasad Adhikari	Deputy Governor
5	Suman Prasad Sharma	Non-Executive Director
6	Dr. Sri Ram Poudyal	Non-Executive Director
7	Dr. Ram Hari Aryal	Non-Executive Director
8	Bal Krishna Man Singh	Non-Executive Director
9	Bishnu Nepal (retired w.e.f. 2071.5.9)	Special Class Officer
10	Ramjee Regmi (retired w.e.f. 2071.5.9)	Special Class Officer
11	Bhaskar Mani Gyawali (retired w.e.f. 2071.5.15)	Special Class Officer
12	Manmohan Kumar Shrestha	Special Class Officer
13	Lok Bahadur Khadka (retired w.e.f. 2071.8.18)	Special Class Officer
14	Pradip Raj Panday	Special Class Officer
15	Hari Prasad Kaphle	Special Class Officer
16	Trilochan Pangen	Special Class Officer
17	Dr. Min Bahadur Shrestha	Special Class Officer
18	Mahesh Bhattarai	Special Class Officer
19	Shiba Raj Shrestha	Special Class Officer
20	Narayan Prasad Paudel	Special Class Officer
21	Nara Bahadur Thapa	Special Class Officer
22	Dr. Binod Atreya	Special Class Officer
23	Janak Bahadur Adhikari	Special Class Officer
24	Bhisma Raj Dhungana	Special Class Officer
25	Chintamani Siwakoti	Special Class Officer
26	Laxmi Prapanna Niraula	Special Class Officer
27	Shankar Prasad Acharya	Special Class Officer
28	Rajan Bikram Shah	Special Class Officer

In addition to salaries, non- cash benefits were provided to special class officers and the Board members. Special class officers and three of Board members (Governor and Deputy Governors) were entitled to termination benefits including pension. The data relating to compensation paid to key management personnel were as follows:

Particulars	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
Short term employee benefits	32,510,335	24,713,183
Post-employment benefits	11,374,679	14,014,723
Other long term benefits	14,169,175	8,978,514
Total	58,054,189	47,706,420

The transactions, if any, with director-related or key management personnel – related entities which occurred in the normal course of NRB’s operations were conducted on terms no more favorable than similar transactions with other clientele.

11.2. Transactions with Related Parties

The transactions with the related parties and the status of yearend balances with them were as per below.

Current Year (NRs.)

Previous Year (NRs.)

Particulars						
	Subsidiaries	Associates	Key Management Personnel	Subsidiaries	Associates	Key Management Personnel
Employees Benefits	-	-	58,054,189	-	-	47,706,420
Sitting Fees/ Incidental Expenses to Directors	-	-	5,100,612	-	-	4,725,420
Insurance Premium paid	83,812,263	-	-	70,990,482	-	-
Balances as on Ashadh End	-	-	-	-	-	-
Staff Loan (net of premium collection)	-	-	4,666,599,428	-	-	3,819,139,362
Provision for Diminution in Value of Investment	5,000,000	.....	.....	45,050,000	.....	.....

12. Assets Received in Grant

The various assets in grant under the Financial Sector Restructuring Project (phase I and II) was valued at NRs. 11,585,586 (PY NRs. 11,585,586), out of which there was a written down balance of NRs. 115,948 (PY NRs.231,773) at the yearend. During the year no grant assets were received.

13. Financial Instruments

13.1. *Financial Risk Management - Overview*

The Bank has exposure to the following risk arising from financial instruments

- A. Credit Risk
- B. Liquidity Risk
- C. Market Risk

Risk Management Framework

The Bank's Board of Directors has overall responsibility for the establishment and oversight of the Bank risk management framework. The Board of Directors has established the Risk Management Committee, which is responsible for developing and monitoring the Bank's risk management policies. The committee reports regularly to the Board of Directors on its activities.

The Bank's risk management policies are established to identify and analyze the risk faced by the Bank, to set appropriate risk limits and control, and to monitor risks and adherence to the limit. Risk management policies and systems are reviewed regularly to reflect the changes in market conditions and the Bank's activities. The Bank through its training and management standards and procedures, aims to develop a disciplined and constructive control environment in which all employees understand their role and obligations.

The Bank Audit Committee oversees how management monitors compliance with the Bank risk management policies and procedures and reviews the adequacy of the risk management framework in relation to the risks faced by the Bank. The Audit Committee is assisted its oversight role by Internal Audit. Internal Audit undertakes both regular and ad hoc review of risk management controls and procedures, the results of which are reported to the Audit Committee.

A. Credit Risk

Credit Risk is risk of financial loss to a party if a customer or counterparty to a financial instrument fails to meet its contractual obligation. The Bank's credit risks in relation to a financial instrument is the risk that its customer or counter party fails to discharge its obligation in accordance with agreed terms and cause the Bank to incur a financial loss.

The Bank's credit risk arises principally from the Bank's investment securities and receivable from customers. The credit risk in the bank's foreign exchange reserve is monitored and reviewed by using credit limits based on credit ratings by international rating agency.

Exposure to Credit Risk

The maximum exposure to credit risk at the yearend was as follows:

a) By Nature of Assets

	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
US Government Treasury Notes	60,579,350,351	23,585,632,644
Investment in Mid Term Instruments (BIS)	7,842,427,539	8,691,201,766
Special Drawing Rights Holdings	4,119,794,209	5,488,119,248
Term Deposit Investments	70,065,969,694	55,374,245,293
Investment in Gold Instruments	19,527,073,391	15,882,785,239
Government of Nepal Securities	23,393,930,517	28,959,769,866
Investments in Equity Instruments	2,407,211,888	1,076,684,670
Other investments	15,096,487,000	14,818,621,000
Loans and Refinance	7,918,102,710	5,935,936,213
Other Receivables	4,546,073,264	4,718,766,751
Cash and Cash Equivalent	568,631,345,536	491,240,487,031
Total Financial Assets	784,127,766,098	655,772,249,722

b) By Geographical Region

	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
India	336,933,221,219	273,260,489,180
USA	144,801,623,331	64,258,698,286
Germany	7,898,055,059	4,923,597,432
Switzerland	23,084,706,324	37,073,625,933
United Kingdom	30,518,541,156	33,334,109,879
France	34,320,659,908	36,111,141,336
Japan	21,802,409,687	17,875,008,177
Netherland	5,020,734,226	10,920,690,000
Australia	385,883,901	5,216,451,380
Singapore	2,173,823,268	19,936,990,180
Canada	4,635,771,698	3,602,246,434
Sweden	3,001,439,784	-
Hong Kong	36,240,614,670	33,312,213,855
U.A.E	18,881,747,780	15,439,050,368
China	55,799,698,768	31,077,363,242
Thailand	47,620,919	19,733,389
Nepal	58,581,214,400	69,410,840,652
Total	784,127,766,098	655,772,249,722

c) By Nature of the Entity:

	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
Central Banks	77,449,098,640	58,888,992,284
Bank for International Settlement	18,637,276,233	19,739,426,598
Foreign Government	282,035,360,188	158,054,091,032
International Monetary Fund	4,119,794,209	5,488,119,248
Foreign Commercial Banks	309,041,675,801	325,560,061,940
Domestic Banks and FIs	22,761,189,710	16,476,209,688
Government of Nepal	23,393,930,517	28,959,769,866
Equity Instruments	2,407,211,888	1,076,684,670
Cash in Hand	18,006,563,115	18,414,703,320
Other Parties	26,275,665,798	23,114,191,076
Total	784,127,766,098	655,772,249,722

d) By Credit Rating

Particulars	Rating	Current Year		Previous Year	
		Amount (NRs.)	%	Amount (NRs.)	%
Foreign Currency Financial Assets					
	AAA	9,177,009,016	1.17	20,267,095,188	3.09
	AA+	133,859,713,609	17.07	55,433,789,772	8.45
	AA-	47,173,077,031	6.02	73,472,676,721	11.20
	A+	76,765,638,139	9.79	45,018,816,941	6.87
	A	48,583,435,291	6.20	65,538,907,870	9.99
	A-	2,170,877,149	0.28	1,068,472,921	0.16
	BBB+	810,180,019	0.10	78,933,556	0.01
	BBB-	100,789,223,411	12.85	107,672,934,251	16.42
	NR**	309,346,270,153	39.45	226,377,289,077	34.52
Total		728,675,423,819	92.93	594,928,916,296	90.72
Local Currency Financial Assets	NR **	55,452,342,279	7.07	60,843,333,426	9.28
Total Financial Assets		784,127,766,098	100.00	655,772,249,722	100.00

All of the above ratings are as per S&P.

** Not rated

Government Securities

Investment in Government securities included Nepal Government securities like treasury bills, saving certificates and bonds; and US Government treasury notes. These investments were around 34.82% (PY 28.52%) of the total financial assets and were considered risk free investments.

Cash and Cash Equivalents

Cash and cash equivalents comprised cash in hand, balance in demand deposit and call account of foreign banks; and treasury bills and term deposit with original maturity period of up to three months. Cash in hand and balance with bank in demand deposit and call account was classified as loans and receivables and treasury bills and term deposits were classified as held to maturity financial assets and measured at amortized cost. Cash and cash equivalents were around 72.45% (PY 74.91%) of the total financial assets. The Cash and cash equivalents held with central banks of foreign countries; bank and financial institutions were rated A to AAA as based on credit rating.

Impairment Losses

The Bank recognizes the impairment of financial assets in case there is objective evidence that the assets have been impaired. Impairment of an individual asset is tested at each balance sheet date and the movement in the allowances for impairment in respect of financial assets during the year is as follows:

Particulars	Allowances for Diminution in Value of Equity Investment	Allowances for Doubtful Investment in Fixed Deposit	Allowances for Doubtful Refinance	Allowances for Doubtful Receivables
Balance as on 1st Shrawan 2070	61,050,000	1,216,354,773	10,000,000	10,329,878
Impairment Loss Recognized	25,00,000	-	-	-
Amount Written Off	-	-	-	-
Reversal of Impairment Loss	-	(18,208,463)	-	-
Balance as on 32nd Ashadh 2071	63,550,000	1,198,146,310	10,000,000	10,329,878
Impairment Loss Recognized	-	-	-	-
Amount Written Off	(11,200,000)	-	-	-
Reversal of Impairment Loss	(4,800,000)	(250,501,310)	-	-
Balance as on 31st Ashadh 2072	47,550,000	947,645,000	10,000,000	10,329,878

The Bank believes that the un-impaired amounts that are past due by more than 30 days are still recoverable in full. The un-impaired past dues amount includes some loans provided to employees and other receivables.

The credit quality of counterparty of the financial assets is assessed based on credit policy (Investment Directives) established by the Board of Directors. Investment is made in the foreign counterparty whose credit rating is within the expectable standard. In case of domestic investment, investment is made in the counterparty whose meet the minimum standard level set by the credit policy like nonperforming assets of the counter party should be within the limit of 5% of the total loans and advances made by the counterparty, not declared as problematic by the Bank etc. An analysis of credit quality of financial assets not impaired is as follows:

Counterparties	Current Year (NRs.)	Previous Year (NRs.)
External Credit Rating at least AAA/BBB- from credit rating agency	280,751,545,772	309,880,801,618
Non Rated Counterparties	69,803,321,621	48,365,604,764
Central Banks	77,449,098,640	58,888,992,284
Bank for International Settlement	18,637,276,233	19,739,426,598
Foreign Government	282,035,360,188	158,054,091,032
International Monetary Fund	4,119,794,209	5,488,119,248
Government of Nepal	23,393,930,517	28,959,769,866
Financial Assets with Other Counterparties:	27,937,438,918	26,395,444,312
- Party with Normal Risk	26,942,243,918	25,097,709,661
- Party with High Risk	995,195,000	1,297,734,651
Total	784,127,766,098	655,772,249,722

B. Liquidity Risk

Liquidity Risk is the risk that the Bank will encounter difficulty in meeting the obligation associated with the financial liabilities that are settled by delivering cash or other financial assets. The Bank approach to managing liquidity risk is to ensure as far as possible, that it will always have sufficient liquidity to meet its liabilities when due; to provide finance to

maintain liquidity in financial market and to provide for foreign exchange to finance import of the country under both the normal and stressed conditions, without incurring unacceptable losses or risking damage to the Bank reputation. In order to control liquidity risk, the bank has maintained sufficient balance in the current account with the other central banks; demand and call deposit with foreign banks and investment in highly liquid securities. The Bank maintains cash and cash equivalents and other highly marketable securities in excess of expected cash flows on financial liabilities and other obligation as of central bank. In addition to cash and cash equivalent, the Bank also holds balance in term deposit with maturity period of 6 months in foreign banks.

Further, the bank has credit arrangement for Rapid Credit Facilities (RCF) and Extended Credit Facilities (ECF) provided by International Monetary Fund in case of stressed condition like deficit of Balance of Payment of the country. The Government of Nepal provides credit facility to the Bank in case of financial crisis.

Assets Held for Managing Liquidity Risk

The Bank holds a diversified portfolio of cash, balances with foreign banks and high-quality highly-liquid securities to support payment obligations and contingent funding in a stressed market environment. The Bank's assets held for managing liquidity risk comprise:

- Cash and balances with foreign banks in the form of demand and call deposit.
- Balance with foreign central banks and banks for international settlement
- Government of Nepal and foreign Governments' bonds and other securities that are readily acceptable in repurchase agreements with central banks; and
- A secondary source of liquidity in the form of highly liquid instruments in the Bank's trading portfolios.

Financial Liabilities

The followings are the remaining contractual maturities and other forms of financial liabilities including estimated interest payments at the end of the reporting:

Current Year Figures (NRs.)

Particulars	Carrying Amount	Contractual and Other Cash Flows			
		2 Months or Less	2 -12 Months	2 -5 Year	More than 5 Year
Deposit (Banks & Other Agencies)	207,117,758,872	15,783,449,753	1,692,430,142	189,641,903,978	
IMF Related Liabilities	15,690,325,500	-	556,522,400	4,704,885,800	10,428,917,300
IMF Related Deposit	8,361,984,449	-	-	-	8,361,984,449
GON Deposit	34,529,399,452	-	34,529,399,452	-	-
Bills Payable	388,903,157	388,903,157	-	-	-
Staff Liabilities	15,934,081,941	403,465,709	1,640,311,671	5,195,759,059	8,694,547,742
Other Payables	65,530,812,399	65,000,000,000	161,554,981	-	369,257,419
Other Liabilities	340,593,703	340,593,703	-	-	-
Total	347,893,859,473	81,916,412,322	38,580,218,646	199,542,548,837	27,854,706,909

Previous Year Figures (NRs.)

Particulars	Carrying Amount	Contractual and Other Cash Flows			
		2 Months or Less	2 -12 Months	2 -5 Year	More than 5 Year
Deposit (Banks & Other Agencies)	188,048,866,863	188,038,222,863	10,644,000	-	
IMF Related Liabilities	17,612,855,208	-	636,898,240	5,568,395,360	11,407,561,608
IMF Related Deposit	7,030,604,523	-	-	-	7,030,604,523
GON Deposit	23,334,581,772	-	23,334,581,772	-	-
Bills Payable	868,980,500	868,980,500	-	-	-
Staff Liabilities	8,786,148,106	439,371,782	927,974,717	4,479,401,048	2,939,400,559
Other Payables	20,562,820,018	20,000,000,000	193,808,164	-	369,011,854
Other Liabilities	149,339,992	149,339,992	-	-	-
Total	266,394,196,982	209,495,915,137	25,103,906,893	10,047,796,408	21,746,578,544

C. Market Risk

Market risk is the risk that changes in market prices, such as foreign exchange rates, interest rates and equity prices and other assets prices that will affect the Bank income or the value of its holding of financial instruments. Market risk arises from open position in interest rates, currency and equity products all of which are exposed to general and specific market movement and changes in the level of volatility of the market rates or interest rates, foreign exchange rates and equity prices. The objective of market risk management is to manage and control market risk exposure within the acceptable parameters, while optimizing the return.

i) Currency Risk:

Currency risk is the risk, where the value of financial instruments will fluctuate due to changes in foreign exchange rates. Foreign currency activities result mainly from the Bank's holding of foreign currency assets under its foreign exchange reserves management function. The investment committee reviews the currency composition of the reserve and monitors the Bank's compliance with the limits established for foreign currency positions by the board. The major holding of foreign currency assets are denominated in USD, INR, GBP, CNY, EURO and AUD.

The summary quantitative data about the Bank's exposure to currency risk at the reporting period was as follows:

Current Year Figures (NRs.)

Particulars	USD	AUD	EUR	GBP	CNY	CAD	SDR
	50.01%	4.56%	3.90%	3.84%	10.17%	0.99%	0.57%
Cash Balances	2,450,729,206	188,641,322	384,233,657	195,804,412	83,741,514	15,699,814	-
Demand Deposits	66,461,432,485	1,722,610,426	2,213,591,877	5,231,133,148	10,578,800,864	498,454,074	-
Time Deposit	197,557,829,322	25,868,763,891	25,792,978,960	22,581,071,756	15,782,930,240	6,686,809,876	-
Govt. & Other Debt Securities	75,750,275,002	-	-	-	46,718,723,257	-	-
Other Investments	2,516,429,757	5,325,997,782	-	-	-	-	-
SDR Holdings	-	-	-	-	-	-	4,119,794,209
Bills Purchased	26,296	-	-	3,160	-	-	-
Other Receivables	445,952,340	123,647,671	21,109,611	12,186,415	1,000,087,351	7,366,356	-
Gold Investment	19,527,073,391	-	-	-	-	-	-
Total Financial Assets	364,709,747,800	33,229,661,092	28,411,914,105	28,020,198,892	74,164,283,227	7,208,330,119	4,119,794,209
Deposit of Banks & FIs	2,300,268,473	2,667,924	190,816,610	91,445,672	-	-	-
Deposit Others	405,169,252	-	-	-	-	-	-
SDR Allocation	-	-	-	-	-	-	9,668,100,070
Loan from IMF	-	-	-	-	-	-	6,022,225,430
Other Liabilities	-	-	-	-	-	-	-
Bills Payables	-	-	-	-	-	-	-
Total Financial Liabilities	2,705,437,725	2,667,924	190,816,610	91,445,672	-	-	15,690,325,500
Net Financial Position	362,004,310,074	33,226,993,168	28,221,097,494	27,928,753,220	74,164,283,227	7,208,330,119	11,570,531,291
Exposure							

Previous Year Figures (NRs.)

Particulars	USD	AUD	EUR	GBP	CNY	CAD	SDR
	48.56%	6.43%	5.93%	4.65%	7.16%	1.32%	0.92%
Cash Balances	1,203,573,099	4,501,344	223,875,149	28,816,627	14,219,624	4,462,586	-
Demand Deposits	44,367,334,588	1,568,238,703	2,129,188,071	1,858,101,249	7,989,817,245	1,158,140,989	-
Time Deposit	209,714,220,915	30,348,264,237	32,940,540,598	25,782,607,553	11,629,584,388	6,711,432,618	-
Govt. & Other Debt Securities	15,343,708,138	-	-	-	22,626,757,641	-	-
Other Investments	2,396,992,384	6,294,209,382	-	-	-	-	-
SDR Holdings	-	-	-	-	-	-	5,488,119,248
Bills Purchased	149,604	-	-	6,584	-	-	-
Other Receivables	435,629,737	100,333,209	61,684,669	12,333,065	400,527,419	10,921,968	-
Gold Investment	15,882,785,239	-	-	-	-	-	-
Total Financial Assets	289,344,393,703	38,315,546,876	35,355,288,487	27,681,865,078	42,660,906,315	7,884,958,161	5,488,119,248
Deposit of Banks & FIs	1,127,307,569	4,970,787	180,366,721	102,507,399	-	-	-
Deposit Others	384,177,687	-	-	-	-	-	-
SDR Allocation	-	-	-	-	-	-	10,133,765,128
Loan from IMF	-	-	-	-	-	-	7,479,090,080
Other Liabilities	8,631	-	101,467,478	150,499,631	-	-	-
Bills Payables	-	-	-	-	-	-	-
Total Financial Liabilities	1,511,493,887	4,970,787	281,834,199	253,007,030	-	-	17,612,855,208
Net Financial Position	287,832,899,816	38,310,576,089	35,073,454,288	27,428,858,048	42,660,906,315	7,884,958,161	-12,124,735,960
Exposure							

Besides above currency exposures, the bank's foreign currency reserve also consists major portion of Indian currency (INR) denominated assets which stands around 25.45% (PY 24.72%) of total reserve. Since, the exchange rate of Nepalese rupee is pegged to INR the net exposure position of INR has not been presented in above table. The foreign currency reserve denominated in currencies other than stated above and INR amounted to 0.51% (PY 0.30%) of the total foreign currency reserve.

Sensitivity Analysis of Currency Risk

A strengthening (weakening) of USD, AUD, EUR, GBP, CNY, CAD and SDR against Nepalese rupee at the end of reporting period would have been affected in measurement of financial instruments denominated in a foreign currency and increased (decreased) in profit or loss by the amount shown below. This analysis is based on foreign exchange rate variances that the Bank considered to be reasonably possible at the end of the reporting period. This analysis assumes that all other variables, in particular interest rates, remain constant and ignore any impact of forecast cash flows.

	Impact on Profit or Loss			
	In case of Strengthening or Weakening of Currency by 10%			
	For the Year Ended 2072		For the Year Ended 2071	
	Strengthening	Weakening	Strengthening	Weakening
USD	36,200,431,007	(36,200,431,007)	28,783,289,982	(28,783,289,982)
AUD	3,322,699,317	(3,322,699,317)	3,831,057,609	(3,831,057,609)
EUR	2,822,109,749	(2,822,109,749)	3,507,345,429	(3,507,345,429)
GBP	2,792,875,322	(2,792,875,322)	2,742,885,805	(2,742,885,805)
CNY	7,416,428,323	(7,416,428,323)	4,266,090,632	(4,266,090,632)
CAD	720,833,012	(720,833,012)	788,495,816	(788,495,816)
SDR	(1,157,053,129)	1,157,053,129	(1,212,473,596)	1,212,473,596
Total	52,118,323,601	(52,118,323,601)	42,706,691,676	(42,706,691,676)

ii) Interest Rate Risk:

Interest rate risk is the risk that the value of financial assets will fluctuate due to change in market interest rate. Cash flow interest rate risk is the risk that the future cash flows of a financial instrument will fluctuate because of changes in market interest rates. Fair value

interest rate risk is the risk that the value of a financial instrument will fluctuate because of changes in market interest rates.

The Bank takes on exposure to the effects of fluctuations in the prevailing levels of market interest rates on both its fair value and cash flow risks. Interest margins may increase as a result of such changes but may reduce losses in the event that unexpected movements arise. The Board sets limits on the level of mismatch of interest rate re-pricing which is monitored daily by the Bank Treasury.

The Bank kept substantial investments on short-term loans thereby controlling the interest rate risk to significant extent. The interest rate profile of the interest bearing financial instruments was as below:

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	As on 31 st Ashadh 2072	As on 32 nd Ashadh 2071
<u>Interest Sensitive Financial Assets</u>			
Bank Balance	0.25	22,233,744,201	75,514,834,303
Investment in Foreign Currency	1.12	426,484,210,233	381,811,225,784
IMF Related Assets	0.10	4,119,794,209	5,488,119,248
Government Securities	6.00	283,315,579,479	203,029,023,424
Other Investments	5.89	15,096,487,000	14,818,621,000
Refinance & Loans	0.98	7,918,102,710	5,935,936,213
Total Interest Sensitive Financial Assets		759,167,917,831	686,597,759,971
<u>Interest Sensitive Financial Liabilities</u>			
IMF Related Liabilities	0.1	8,361,984,449	7,030,604,523
Total Interest Sensitive Financial Liabilities		8,361,984,449	7,030,604,523
Net Interest Sensitive Financial Position		750,805,933,382	679,567,155,448

iii) Other Market Prices Risk

Equity price risk arises from available-for-sale equity securities as well as investment as fair value through profit or loss. The Bank monitors the mix of debt and equity securities in its investment portfolio based on market indices. Material investments within the portfolio are managed on individual basis. The objective for investment in equity instruments is to promote overall financial system of the country. These investments were made under the specific directives or policies of the Government of Nepal and other relevant statutes. At the end of reporting period, the Bank held equity instruments of the various 11 institutions. All the investments were measured at cost except in one case where the shares were listed and closing price was available hence such shares were measured at fair value.

Classification and Fair Value of financial assets

The fair value of financial assets and liabilities together with the carrying amounts as at the yearend were as follows:

Particulars	Fair Value through P/L	Available for Sale	Held to Maturity	Loans & Receivable	Financial Liabilities	Total Carrying Amount	Fair Value
Cash and Bank Balance				40,240,307,316		40,240,307,316	40,240,307,316
SDR of IMF				4,119,794,209		4,119,794,209	4,119,794,209
Foreign Government Securities						259,921,648,962	259,921,648,962
GON Securities						23,393,930,517	23,393,930,517
Equity Instruments:							-
Measured at Fair Value		2,236,006,388				2,236,006,388	2,236,006,388
Measured at Cost		171,205,500				171,205,500	NA
Gold Investment	19,527,073,391					19,527,073,391	19,527,073,391
Other Investment:							
Measured at Fair Value	58,125,602,000					58,125,602,000	58,125,602,000
Measured at Amortized Cost			363,674,621,842	253,400,000		363,928,021,842	NA
Loans and Refinance				7,918,102,710		7,918,102,710	NA
Other Receivables				4,546,073,264		4,546,073,264	NA
Total Financial Assets	77,652,675,391	2,407,211,888	363,674,621,842	57,078,856,134	-	784,127,766,098	
Bank & Other Agencies Deposit					205,418,257,357	205,418,257,357	205,418,257,357
Liability towards IMF					15,691,504,135	15,690,325,500	15,690,325,500
IMF Related Deposit					8,361,984,449	8,361,984,449	8,361,984,449
GON Deposit					34,529,399,452	34,529,399,452	34,529,399,452
Other Deposit					1,699,526,515	1,699,526,515	1,699,526,515
Staff Liabilities					15,934,084,181	15,934,084,181	15,934,084,181
Bills Payables					388,903,157	388,903,157	388,903,157
Other Liabilities					69,721,920,130	69,721,920,130	69,721,920,130
Total Financial Liabilities	-	-	-	-	351,745,579,376	351,744,400,741	351,744,400,741
Net Financial Position	77,652,675,391	2,407,211,888	363,674,621,842	57,078,856,134	-351,745,579,376	432,383,365,358	

14. Employees Benefits

(I) Defined Benefit Plans

The Bank currently offers three defined benefit post-employment plans to its employees, based on length of service and level of compensation. These post-employment benefits plans are 'Gratuity or Pension Plan', 'Staff Security Plan' and 'Leave Encashment Plan'. A defined benefit plan is post-employment benefit plan other than a defined contribution plan. The bank's net obligation in respect of defined benefits plans is calculated separately for each plan by estimating the amount of future benefit that employees have earned in return for their service in current and prior period; that benefit is discounted to determine its present value. The bank determine the net interest expense (income) on the net defined benefit liability (asset) for the period by applying discount rate used to measure the defined benefit obligation at the beginning of the period to the net defined liability (asset). The obligation under 'Gratuity or Pension Plan' and 'Staff Security Plan' is calculated by a qualified actuary once in every three years using projected unit credit method. The previous actuarial valuation of the obligations was done in 2014 and accordingly during the year the obligation is calculated by a qualified actuary. The discount rate used is the yield at the reporting date on high quality Government Bond having maturity dates approximating the terms of the obligations and are denominated in the Nepalese rupee in which the benefits are expected to be paid. In case of the 'Leave Encashment Plan', employees are entitled to accumulate maximum of 120 days leave which shall be paid at the retirement and leave excess of 120 days is en-cashed by employees during the year in which the related service is rendered. The obligation in respect of leave encashment is measured by the management on the basis of best estimation.

The gratuity or pension plan and staff security plan are funded plan wherein the bank makes earmarked investment out of fund created for these plans. Interest income on gratuity or pension plan is credited the fund whereas interest income of staff security plan is recognized as income of the bank. Leave encashment is not a funded plan.

There were no plan amendments, curtailments and settlements during the reporting period.

As per the actuarial valuation of obligation for two defined benefit plans, viz., the Gratuity and Pension plan and the Staff Security Fund, the additional provision to be recognized after adjustment was NRs. 6,379,044,361 as per detail below.

	Funded Plans (NRs.)		
	Gratuity & Pension Fund	Staff Security Fund	Total
Present value of obligation as per Actuarial Valuation	15,430,681,540	2,410,870,990	17,841,552,530
Liability recognized in previous year	9,829,898,334	1,632,609,835	11,462,508,169
Actuarial (gain)/loss of previous year	-	-	-
Additional provision required	5,600,783,206	778,261,155	6,379,044,361

The management decided to amortize the obligation with the provision of NRs. 3,600,000,000 this year. The balance was deferred to be provided after considering the actuarial report in the next year. The deviations, if any, from IAS in this connection is recognized on practical grounds.

The management believes that the recognition of actuarial losses/gain over the period of two years shall be systematic and faster recognition of losses/gain than would be

recognized in other comprehensive income. The details of the net liabilities recognized in balance sheet, unrecognized actuarial losses, changes in fair value of plan assets, changes in present value of obligation and the amount recognized in statement of comprehensive income and other comprehensive income are disclosed as below:

Amount Recognized in the statement of Financial Position

Particulars	As on 31 st Ashadh 2072			As on 32 nd Ashadh 2071		
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan
	Funded		Unfunded	Funded		Unfunded
Present Value of Obligations	15,430,681,540	2,410,870,990	821,357,804	13,085,433,882	23,326,61,992	781,755,545
Fair Value of Plan Assets	10,624,843,690	1,491,400,915	-	7,026,256,690	13650,10,00	-
Net Liability / (Asset)	4,805,837,850	919,470,075	821,357,804	6,059,177,192	9676,51,993	781,755,545
Unrecognised Actuarial Losses	1,885,909,909	456,640,611	-	3,255,535,548	697,145,449	-
Net Liabilities/(Assets) Recognised in Statement of Financial Position	2,919,927,941	462,829,464	821,357,804	2,803,641,644	270,506,544	781,755,545

Changes in Fair Value of Defined Benefit Obligation

Particulars	For the Year Ended 31 st Ashadh 2072			For the Year Ended 32 nd Ashadh 2071		
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan
	Funded		Unfunded	Funded		Unfunded
Opening Obligation	13,085,433,882	2,329,755,284	781,755,545	5,919,408,145	1,468,349,389	715,584,569
Current Service Cost	336,790,511	128,205,569	128,858,990	199,145,614	976,69,705	121,039,683
Interest Cost	1,046,834,711	186,380,423	65,708,624	473,552,652	1174,67,951	62,540,444
Actuarial Losses (Gains)	1,626,927,973	8,634,705	-	6,977,422,287	792,819,127	-
Losses (Gains) on Curtailments	-	-	-	-	-	-
Benefits Paid	(665,305,537)	(356,908,371)	(154,965,355)	(484,094,816)	(1436,44,180)	(117,409,151)
Closing Obligation	15,430,681,540	2,410,870,990	821,357,804	13,085,433,882	23326,61,992	781,755,545

Changes in Fair Value of Plan Assets

Particulars	For the Year Ended 31 st Ashadh 2072		For the Year Ended 32 nd Ashadh 2071	
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund
	Funded		Funded	
Opening Fair Value	7,026,256,690	1,365,010,000	6,511,942,792	1,008,401,869
Expected Return	562,100,535	109,200,800	520,955,423	80,672,150
Actuarial Gains (Losses)	(104,015,156)	(30,671,885)	(48,415,054)	(80,672,150)
Distribution on Settlements	-	-	-	-
Contribution by Employer	3,805,807,158	404,770,371	525,868,345	500,252,311
Benefits Paid	(665,305,537)	(356,908,371)	(484,094,816)	(143,644,180)
Closing Fair Value	10,624,843,690	1,491,400,915	7,026,256,690	1,365,010,000

Amount Recognized in the Statement of Comprehensive Income

Particulars	For the Year Ended 31 st Ashadh 2072			For the Year Ended 32 nd Ashadh 2071		
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Leave Encashment Plan
	Funded		Unfunded	Funded		Unfunded
Current Service Cost	336,790,511	128,205,569	128,858,990	199,145,614	976,69,705	121,039,683
Interest Cost	1,046,834,711	186,380,423	65,708,624	473,552,652	1174,67,951	62,540,444
Expected Return on Plan Asset	(562,100,535)	(109,200,800)	-	(520,955,423)	(80,672,150)	-
Actuarial Losses Recognized in P/L	2,178,475,313	394,614,808	-	3,103,792,705	562,679,943	-
Past Service Cost	-	-	-	-	-	-
Curtailments & Settlements	-	-	-	-	-	-
Total Employee Benefit Expense	3,000,000,000	60,000,000	194,567,614	3,255,535,548	697,145,449	183,580,127

Major Categories of Plan Assets as a Percentage of Total Plans

Particulars	For the Year Ended 31 st Ashadh 2072		For the Year Ended 32 nd Ashadh 2071	
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund
	Funded		Funded	
Government of Nepal Securities	0%	0%	0%	0%
High quality Corporate Bonds	0%	0%	0%	0%
Equity shares of listed Companies	0%	0%	0%	0%
Property	0%	0%	0%	0%
Fixed Deposit of Banks and FIs	100%	100%	85.40%	100%
Others	-	-	14.60%	-
Total	100%	100%	100%	100%

Principal Actuarial Assumption at the End of the Reporting Period

Particulars	For the Year Ended 31 st Ashadh 2072		For the Year Ended 32 nd Ashadh 2071	
	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund	Pension or Gratuity Plan	Staff Security Fund
	Funded		Funded	
Discount Rate	8%	8%	8%	8%
Expected Return on Plan Asset	8%	8%	8%	8%
Future Salary Increase	10%	10%	10%	10%
Future Pension Increase	6.667%	6.667%	6.667%	6.667%
Withdrawal Rate	0.05%	0.05%	0.05%	0.05%

15. Reserves

The Bank has maintained different reserves and funds. Some of the Reserves are statutory and maintained as per the requirement of the Nepal Rastra Bank Act 2058. Section 41 of the Act has prescribed the sequences of the appropriation of the profit. As per the section, Foreign Exchange Revaluation Gain/Loss, Gold and Silver Revaluation Gain/Loss, and Securities Revaluation Gain/Loss shall be appropriated to Foreign Exchange Equalisation Reserve and Revaluation Reserves maintained by the Bank. The Bank shall also appropriate 10% and 5% of net profit to General Reserve and Monetary Liability Reserve respectively. However, the bank has departed with this provision of the Act and appropriated 10% and 5% of Balance of Net Profit available after appropriation of foreign exchange revaluation and other revaluation gain/loss to Foreign Exchange Equalisation and Revaluation Reserve respectively to the General Reserve and Monetary Liability Reserve respectively. The purpose of these funds is specified in the Act and they shall be utilized for the said purpose. Besides these statutory funds, different other reserve and fund are maintained and an amount annually allocated by the Board of Directors out of the each year's profit to that reserves and funds. The Board of Directors is authorized by Nepal Rastra Bank Act to allocate a part of profit to these reserves and funds. The details of statutory and other reserve and funds are as follows:

I. Statutory Reserves:

a) Monetary Liability Reserve

This reserve is maintained as per section 41 (1) (ka) of the NRB Act and as per the provision of the section an amount equal to five percent of the net profit of each year shall be allocated from the profit and kept in such reserve unless the amount kept reaches to five percent of the total monetary liability of the Bank shown in the balance sheet. Accordingly, an amount equal to five percent of net profit available for appropriation has been allocated to the reserve. The amount deposited in such reserve shall be used only for

the purpose of fulfilling the financial liability of the Bank. This year NRs. 539,205,481 (P.Y. NRs. 44,393,037) was appropriated to this fund.

b) General Reserve

This reserve is maintained as per section 41 (1) (kha) of the NRB Act and as per the provision of the section, an amount prescribed by the Board not less than ten percent of the net profit of the Bank shall be allocated in the general reserve fund established by the Bank. While allocating an amount in the general reserve, an additional amount shall be appropriated to cover the capital expenditure referred to in the annual budget of the Bank. Accordingly, the Board of Directors has appropriated an amount equal to 10% of the net profit available for appropriation plus amount of capital budget of the Bank for the year which is NRs. 1,123,982,900 (P.Y. NRs.,1,369,664,795) was appropriated during the year. The management believed that the amount allocated to General Reserve was sufficient to cover the capital expenditures planned for next Fiscal Year and no additional allocation was required for the said purpose. The amount allocated to this reserve shall be used only for the purpose of recovering the loss.

c) Exchange Equalization Fund

This fund has been maintained as per section 41 (1) (gha) of the NRB Act and per the provision of the section the amount equal to the revaluation profit shall be kept in the revaluation reserve fund. Represents net exchange gains on various foreign currency assets and liabilities. An amount of NRs.2,290,312,874 (P.Y. NRs.4,265,005,927) which is equivalent to net exchange gain was appropriated from/to net profit to this fund during the year.

d) Gold and Silver Equalization Reserve

This fund has also been maintained as per section 41 (1) (gha) of the NRB Act. This reserve represents the gain or loss on the revaluation of gold and silver. Any appreciation or depreciation on revaluation of gold and silver is taken to/from this reserve out of net profit of the year. Accordingly an amount of Rs.1,224,363,057 (P.Y. revaluation gain of NRs. 515,927,005) which is equivalent to net loss on revaluation of gold and silver was appropriated to this fund.

II. Other Reserve and Funds:

Board of Directors of the Bank is authorized by section 41 (2) of the NRB Act to appropriate the remaining profit in other funds as may be necessary and pay the remaining amount to Government of Nepal. Accordingly, the Bank has maintained different reserve and fund as per Accounts Directive 2065 of the Bank and the Board of Directors appropriate some part of the net profit available for distribution to these reserves and fund annually. The amount kept under these reserves and funds shall be utilized for the purpose the reserve or fund as mentioned in the Account Directive 2065. The following reserves/funds have been maintained:

a) Development Fund

This is the specific fund created as per Account Directive in order to provide support for loans and refinances to banks and Financial Institutions as well as to make investment in the shares and debentures of these Institutions. Earmarked investment of this fund has been made. The Board of Directors of the Bank annually appropriates a part of profit to this fund. Accordingly an amount of NRs.1,548,675,678 (P.Y. NRs.53,577,563) has been allocated to this fund during the year.

b) Banking Development Fund

This fund was created to meet the expenses relating to feasibility survey to open new banks in the priority area, to provide interest free loans to such banks, to compensate the losses incurred by those banks for specified period and expenses relating to banking promotion, work-shops and seminars. The Board of Directors of the Bank annually appropriates a part of profit to this fund. Accordingly, an amount of NRs.30,000,000 (P.Y. NRs. 20,000,000) has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

c) Development Finance Project Mobilization Fund

This fund was created as a cushion to meet the probable loss on project loan. An amount equivalent to the projects' profits are appropriated and transferred to this fund. An amount equals to net profit of the projects is allocated to this fund annually. Accordingly, an amount of NRs.17,537,099 (P.Y. NRs. 5,322,268) has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

d) Mechanization Fund

This fund was created to meet the amount required to develop and install modern software, hardware and allied mechanization system. An amount as required for mechanization is allocated by Board of Directors to this fund annually. As the management think that there is sufficient fund to this fund, no amount has been appropriated during the year to this fund. Earmarked investment of this fund has been made.

e) Scholarship Fund

This fund was created to meet the amount required from time to time for the development of skilled manpower by way of providing training and higher studies to the employees of the Bank. No amount has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

f) Mint Development Fund

This fund was created to meet the heavy capital expenditure required from time to time for construction of factory building and installation of machinery for minting activities. However, no amount has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

g) Gold Replacement Fund

This fund has been created for replacing the gold / silver sold during the year. An amount equals to profit from sale of gold and silver is appropriated to this fund annually and the amount kept under this fund is utilized for replacement of gold. Accordingly, an amount of NRs. 24,708,491 (P.Y. NRs. 76,605,926) has been allocated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

h) Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)

This fund was created as per the NRB Monetary Policy to meet the fund required for long term refinancing in tea, cardamom plantation and production as well as construction of cold storage etc. No amount has been appropriated to this fund during the year. Earmarked investment of this fund has been made.

i) Employees Welfare Fund

This fund was created in Nepali FY 2015/16 for the welfare of the employees who have suffered financial and other losses due to unprecedented events and any other reasons.

16. Prior Period Errors

The prior period errors discovered during the year were adjusted by restating the comparative figures of previous years which resulted into excess booking of expenses in previous year by NRs.218,160,552 than by the reported figure of the previous year expense. The said amount includes NRs.210,921,425.98 incremental liability against staff medical expense which was not booked in 2070/71 due to the technical error of the GL system which is used in the bank. This resulted into increase in profit of previous year by the said amount and has been shown in previous year reserve account as deficit due to restatement of prior period errors and has been adjusted with current year profit available for appropriation.

17. Currency in Circulation

The currency in circulation at the end of the reporting period included cash-in-hand NRs. 3,537,014,663 (P.Y. NRs. 6,349,370,343). The denomination wise amounts of currency note issued by the bank and are in circulation at the balance sheet date was as follows:

Denomination	As on 31 st Ashadh 2072	As on 32 nd Ashadh 2071
1	161,357,950	161,507,049
2	186,616,650	187,121,526
5	1,858,974,025	1,683,935,155
10	2,794,427,560	2,526,784,000
20	3,418,564,840	2,998,957,420
25	58,185,875	58,603,750
50	5,693,211,850	4,752,323,850
100	11,554,328,500	11,064,376,000
250	87,531,750	87,630,250
500	88,489,649,000	77,757,737,000
1000	204,777,152,000	171,971,024,000
Total	319,080,000,000	273,250,000,000

The above liability is backed by securities as mentioned in Note 19 of the financial statements

18. Foreign Exchange Reserve

As per section 66 of Nepal Rastra Bank Act 2058, the Bank shall maintain a Foreign Exchange Reserve. As per the provision of the section, such reserve shall be denominated in the respective foreign exchange and shall consists of Gold and Other Precious Metals, Foreign Currencies and Securities denominated in Foreign currency, Special Drawing Rights, Bill of exchange, Promissory note, Certificate of deposit, Bonds, and other debt instrument payable in convertible foreign currencies etc. The Bank also maintains record of the foreign exchange reserve held by the licensed Banks and Financial Institutions. The gross foreign exchange reserve holding of the Banking System of Nepal at the end of the reporting period is as follows:

(in NRs. billion)

Particulars	Current Year	Previous Year
Foreign Exchange Reserve:		
(a) Held by Nepal Rastra Bank		
Convertible Foreign Currency	517.47	441.55
Non-Convertible Foreign Currency	185.42	146.27
Gold Reserve	19.53	15.88
Special Drawing Rights	4.12	5.49
Sub Total	726.54	609.19
(b) Held by Banks and Financial Institutions		
Convertible Foreign Currency	113.97	85.25
Non-Convertible Foreign Currency	7.03	5.63
Sub Total	121.00	90.88
Total Foreign Exchange Reserve of Banking System	847.54	700.07

Instrument wise Investment of Foreign Exchange Reserve of the Banking System in terms of percentage of total reserve are as follows:

Particulars	Current Year (in %)	Previous Year (in %)
Foreign Exchange Reserve:		
US Treasury Bills	1.79	2.05
Indian Treasury Bills	20.52	19.38
BIS FIXBIS	0.85	1.06
Bonds/Notes	13.87	9.16
Mid Term Instrument	0.93	1.24
Call Deposits	6.86	5.11
Time Deposit	33.87	44.24
Gold Deposit	2.30	2.27
Special Drawing Rights	0.49	0.78
Balance with NRB and BFIs	18.52	14.70
Total	100.00	100.00

19. Projects' Asset and Liability

The assets, liabilities, equity, income and expense of five projects, namely, Poverty Alleviation Project in Western Terai (PAPWT), Micro-Credit Project for Women (MCPW), Production Credit for Rural Women Project (PCRW), Third Livestock Development Project (TLDP) and Raising Income of Small and Medium Farmers Project (RISMFP) which were run, during the reporting period, under subsidiary loan agreements with GON or project agreements with other funding agencies were consolidated with the Bank's financial statements. The Financial Position and Income statements of these projects are as below:

For the Year ended 31st Ashadh 2072

Statement of Financial Position

Particulars	PAPWT	MCPW	TLDP	PCRW	RISMP	Total
<u>Equity & Liabilities</u>						
Reserve & Surplus	6,522,790	3,967,253	16,816,864	10,777,676	4,514,746	42,833,921
Loans	58,400,000	42,702,003	107,350,000	35,188,941	126,460,746	370,101,691
Accounts Payable	-	213,510	476	234,593	-	213,986
Total Equity & Liabilities	64,922,790	46,882,766	124,167,340	46,201,210	130,975,492	413,149,598
<u>Assets</u>						
Loan to PFIs	3,390,330	-	-	5,505,489	-	8,895,819
Investment	-	28,675,000	-	-	-	28,675,000
Other Receivables	-	697,758	1	-	-	697,759
Cash and Bank Balance	61,532,460	17,510,008	124,167,339	40,695,721	130,975,492	374,881,020
Total Assets	64,922,790	46,882,766	124,167,340	46,201,210	130,975,492	413,149,598

Statement of Comprehensive Income

Particulars	PAPWT	MCPW	TLDP	PCRW	RISMP	Total
A. Income						
Interest Income:	4,266,513	3,178,783	7,706,906	1,444,880	-	16,597,083
From Loan to PFIs	1,018,390	-	-	216,883	-	1,235,273
On Investment	3,248,123	3,178,783	7,706,906	1,227,997	-	15,361,810
Loan Loss Prov. Written back	6,460,311	-	-	22,244	-	6,482,555
Other Income	-	-	-	-	3,399,009	3,399,009
Total Incomes	10,726,824	3,178,783	7,706,906	1,467,125	3,399,009	26,478,648
B. Expenditure						
Administrative Expenses	-	-	-	-	-	-
Interest Expenses	1,916,250	1,760,273	4,463,500	801,526	-	8,706,956
Provision for Service Charge	-	-	-	-	-	-
Loan Loss Provision	-	-	-	-	-	-
Depreciation	-	-	-	-	-	-
Total Expenses	1,916,250	1,760,273	4,463,500	801,526	-	8,706,956
Surplus (Deficit) (A-B)	8,810,574	1,418,511	3,243,406	665,599	3,399,009	17,771,692

For the Year ended 32nd Ashadh 2071

Statement of Financial Position

Particulars	PAPWT	MCPW	TLDP	PCRW	RISMP	Total
<u>Equity & Liabilities</u>						
Reserve & Surplus	(2,287,784)	2,548,742	13,573,457	10,112,078	1,115,736	25,062,230
Loans	65,700,000	54,902,575	113,000,000	46,918,588	57,013,657	337,534,821
Accounts Payable	-	274,513	476	312,791	-	587,780
Total Equity & Liabilities	63,412,216	57,725,831	126,573,934	57,343,457	58,129,393	363,184,831
<u>Assets</u>						
Loan to PFIs	4,948,673	-	-	7,707,685	-	12,656,358
Investment	-	28,940,703	100,000,000	-	-	128,940,703
Other Receivables	17,836	697,758	1	-	-	715,595
Cash and Bank Balance	58,445,707	28,087,370	26,573,933	49,635,772	58,129,393	220,872,175
Total Assets	63,412,216	57,725,831	126,573,934	57,343,457	58,129,393	363,184,830

Statement of Comprehensive Income

Particulars	PAPWT	MCPW	TLDP	PCRW	RISMP	Total
A. Income						
Interest Income:	299,337	2,758,614	8,140,749	3,048,676	-	14,247,376
From Loan to PFIs	274,926			1,038,201		1,313,127
On Investment	24,411	2,758,614	8,140,749	2,010,475		12,934,249
Loan Loss Prov. Written back	24,993		-	288,569		313,562
Other Income		697,758			50,729	748,487
Total Incomes	324,330	3,456,372	8,140,749	3,337,245	50,729	15,309,425
B. Expenditure						
Administrative Expenses						-
Interest Expenses	2,135,250	2,126,290	4,689,500	1,036,119		9,987,159
Provision for Service Charge						-
Loan Loss Provision						-
Depreciation						-
Total Expenses	2,135,250	2,126,290	4,689,500	1,036,119	-	9,987,159
Surplus (Deficit) (A-B)	(1,810,920)	1,330,082	3,451,249	2,301,126	50,729	5,322,266

The two projects namely; Community Ground water Irrigation Sector Project (CGISP) and Rural Self Reliance Fund (RSRF) were run by the bank on behalf of the GON. The assets, liabilities, equity, income and expense of such projects were not consolidated in the accounts of the Bank. The Financial Position and Income statements of these projects are as below:

Statement of Financial Position

Particulars	As on 31 st Ashadh 2072		As on 32 nd Ashadh 2071	
	CGISP	RSRF	CGISP	RSRF
<u>Equity</u>				
Capital Contribution **	17,548,370	793,400,000	17,548,370	793,400,000
Surplus	106,958,116	128,599,717	92,689,908	125,635,798
Financial Risk Fund	5,200,000		5,200,000	
<u>Long- term Liabilities</u>				
Loan from ADB - Non-Current Portion	147,193,435		150,538,740	
<u>Current Liabilities and Provision</u>				
Loan from ADB - Current Portion	53,524,885		50,179,580	
Service Charge due on Loan from ADB	18,965,793		16,958,610	
Loan Loss Provision	843,385	44,194,075	1,064,701	32,985,948
Accounts Payable	320,684	74,153,043	320,684	57,611,846
Total Equity & Liabilities	350,554,668	1,040,346,834	334,500,593	1,009,633,592
<u>Assets</u>				
<u>Non-Current Assets</u>				
Fixed Assets	27,910	54,251	55,820	117,908
Loan to PFI- Non Current Portion	63,964,791	55,363,446	84,338,507	67,763,679
Investment				105,000,000
<u>Current Assets</u>				
Interest Receivables	154,537		269,533	204,60,070
Loan to PFI-current portion	22,140,278	473,717,967	22,131,590	542,580,637
Cash and cash equivalents	264,267,152	511,211,170	227,705,142	273,711,299
Total Assets	350,554,668	1,040,346,834	334,500,593	1,009,633,592

** Capital Contribution in case of RSRF includes, contribution of the Bank amounting to Rs. 253,400,000 which was shown by way of 'Other investment' under schedule 8 of the financial statements.

Statement of Comprehensive Income

Particulars	As on 31 st Ashadh 2072		As on 32 nd Ashadh 2071	
	CGISP	RSRF	CGISP	RSRF
A. Income				
Interest Income:	16,169,677	36,595,506	10,036,860	35,380,111
From Loan to PFIs	4,910,395	29,593,913	6,181,517	28,842,191
On deposit with banks	11,259,282	7,001,594	3,855,343	6,537,920
On Investment		1,616,568		1,990,865
Loan Loss Provision Written back	221,316	-	229,683	-
Total Incomes	16,390,993	38,212,074	10,266,543	35,380,111
B. Expenditure				
Administrative Expenses	87,692	23,969,817	116,794	22,486,267
Provision for Service Charge	2,007,183		2,007,183	-
Loan Loss Provision	-	11,208,127	-	6,997,630
Depreciation	27,910	70,211	27,910	91,127
Total Expenses	2,122,785	35,248,155	2,151,887	29,575,024
Surplus (Deficit) (A-B)	14,268,208	2,963,919	8,114,656	5,805,087

20. Government of Nepal Treasury Position

Balance of Government of Nepal as of 31st Ashadh 2072 as records of the bank was a surplus balance of NRs. 34,529,399,452 (P.Y. NRs. 23,334,581,772). The balance is yet to be confirmed by Comptroller General's office of GON. However, based on past experience management believes that difference if any, *between* records of the bank and Comptroller General's office shall be insignificant and will not have material impact on financial position. The Surplus balance of Government Treasury position as of 32nd Ashadh 2071 was finalized at Poush end 2071.

21. Transaction with the International Monetary Fund (IMF)

The Bank transacts with IMF as an agent of the Government in respect of quota where in case of Special Drawing Rights (SDRs), Loans etc. from them it transacts in its own right. The IMF revalues quota at the end of April every year and gains or losses arising from such revaluation relating to quota are borne by Government. In case of other transactions such gain/losses are borne by NRB. The Basic policies followed by the NRB on such accounts are as follows:

- Country's quota with the IMF is recorded by the Bank as depository of the Government and exchange gain/loss arising on quota are borne by Government.
- Exchange gains or losses in respect of borrowings under ECF and other facilities of the IMF, allocation of SDRs and holding of SDRs are recognized in the Income Statement.

The position of Nepal's account with the IMF account is presented as below:

Financial Position in the Fund

Particulars	As on 31 st Ashadh 2072		As on 32 nd Ashadh 2071	
	Local Currency (NRs.)	SDR Equivalents	Local Currency (NRs.)	SDR Equivalents
<u>SPECIAL DRAWING RIGHT:</u>				
Net cumulative allocation	9,668,100,070	68,099,599	10,133,765,128	68,099,599
Holdings	4,119,794,209	29,018,766	5,488,039,040	36,880,000
<u>OUTSTANDING PURCHASES & LOANS:</u>				
RCF Loans	4,048,984,400	28,520,000	4,244,004,160	28,520,000
ECF Arrangements	1,974,419,665	13,907,302	3,235,085,920	21,740,000
<u>OTHER INFORMATION</u>				
	<u>Per cent of</u>		<u>Per cent of</u>	
	<u>Quota</u>		<u>Quota</u>	
Quota	100.00	71,300,000	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.98	71,283,862	99.98	71,283,862
Reserve Tranche Position	0.03	21,774	0.03	21,774

The SDR is converted into Nepalese rupees at conversion rate of NRs 141.97 (P.Y. NRs. 148.808) per SDR.

Financial position in the IMF as on April 30, 2015 and comparative position as on April 30, 2014 has not been presented. However, such information is available in IMF website (www.imf.org).

22. Number of Employees

The number of employees holding office at the yearend was 1,331 (PY 1,387).

23. Events occurred after Balance Sheet Date

- i. The change in exchange rates of various foreign currencies after the yearend resulted in increase as of date in net foreign currency assets, exchange equalization fund and net profit/ (loss) for the period. The increase is estimated to be NRs. 14,098,439,369 (PY NRs. 6,505,703,394) as of the date of issuing the financial statements.
- ii. The change in market price of Gold investment (other than inventories) after the yearend resulted in decrease in foreign currency financial assets (Gold), reserve (Gold and Silver Equalization Reserve) and net profit/(loss) for the period. The decrease is estimated to be NRs. 497,374,521 (PY NRs. 1,393,001,226) as of the date of issuing the financial statements.
- iii. The changes in market price of investment in equity shares of Citizen Investment Trust after the yearend resulted in increase in value of investments in shares and an increase in the Fair value reserve. The increase is estimated to be NRs. 286,559,658 (PY decrease of NRs. 171,815,787) as of the date of issuing the financial statements
- iv. In addition to above, there was no material event occurred subsequent to the balance sheet date that requires adjustments or disclosure in the financial statements.